

ZWIĄZEK POLSKIEGO NAUCZ. SZKÓŁ POW.

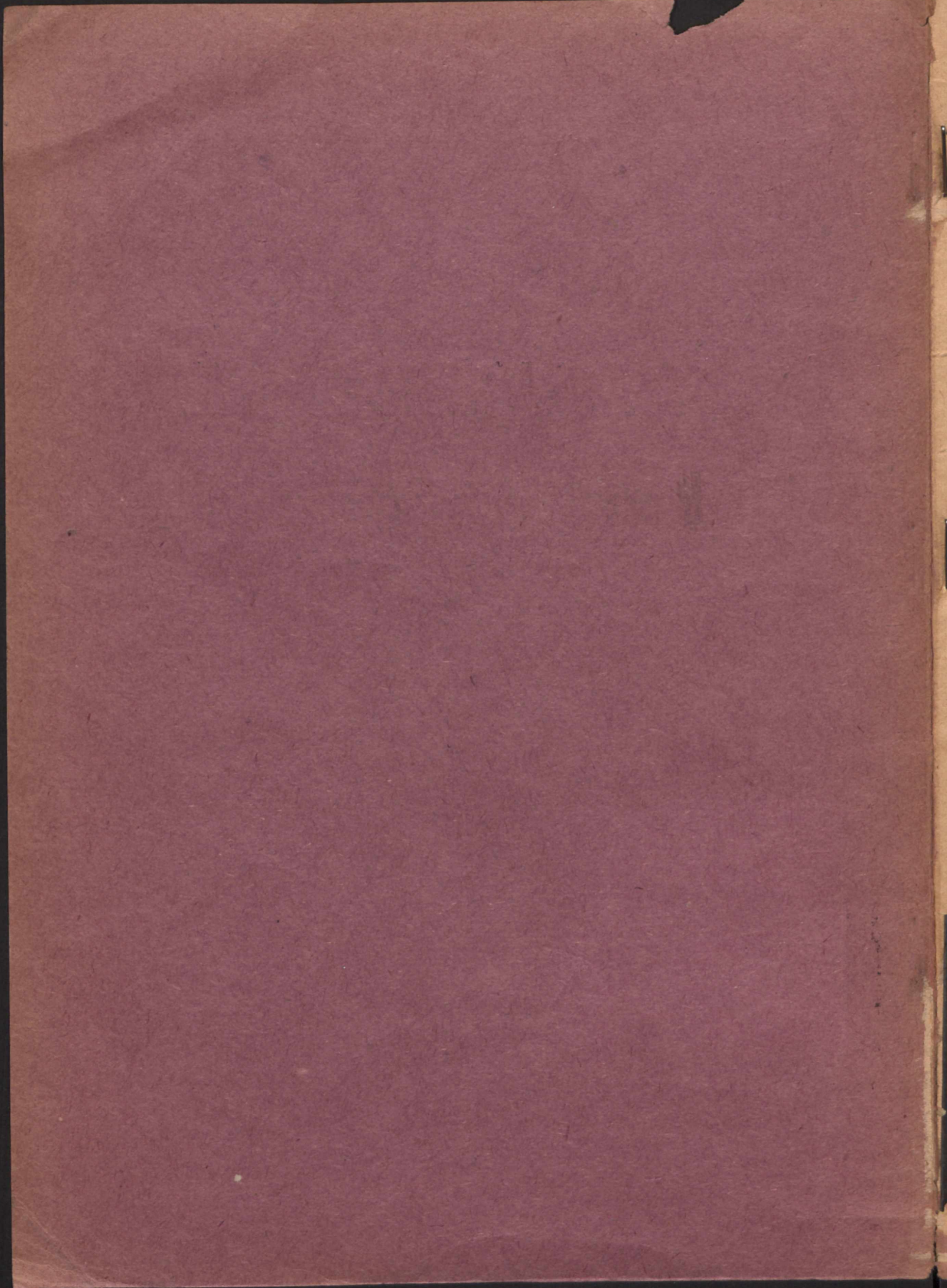
SPRAWOZDANIE

Z DZIAŁALNOŚCI ZWIĄZKU ZA ROK 1925

(UZUPEŁNIONE ZA I PÓLROCZE 1926 R.)

WARSZAWA 1926

ZARZĄD GŁÓWNY ZWIĄZKU P. N. S. P.

Warszawa, ul. Marszałkowska 123, telef. 205-88, 269-08

27560.

SPRAWOZDANIE

Z DZIAŁALNOŚCI

ZWIĄZKU POLSKIEGO NAUCZYCIELSTWA

SZKÓŁ POWSZECHNYCH

RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

ZA ROK 1925

(Uzupełnione ogólnem ujęciem działalności w I-em półroczu 1926 r.)

DOM WYDAWNICZY
FRANCISZEK BŁEWIŃSKI i S-ka
W LUBLINIE

WARSZAWA, 1926

1925

Sprawozdania niniejszego odbito w drukarni
„Robotnika” Warszawa, Warecka 7:
40.000 egz. na maszynie rotacyj-
nej, 1000 egz. na papierze
ilustracyjnym oraz 50 egz.
na papierze chro-
mowym w paź-
dziern. 1926
r o k u.
o o o
o

Przed Zjazdem Delegatów.

Rok rocznie w okresie jesieni, kiedy zbiera się plony z niw i pól, przedkładamy owoce naszych wysiłków i pracy skrzętnie zebrane na rozlicznych naszych terenach i placówkach rozsianych po całej Rzeczypospolitej. Bogaty materiał cyfrowy daje szczegółowy i dokładny obraz w każdej dziedzinie naszej działalności.

Są tam światła i cienie.

Światła te tryskają i rodzą się z całej plejady czynów poszczególnych Ognisk, Oddziałów, Komisji i Zarządu Głównego. Zestawienia i porównania cyfrowego w stosunku do poprzednich okresów naszej pracy organizacyjnej muszą dodawać otuchy wszystkim, którzy w organizacji związkowej widzą potężne narzędzie i znakomitą broń w walce o szkolnictwo, powszechną oświatę i odpowiednie stanowisko jej pracowników.

Cienie stanowią te rozliczne usiłowania organizacji, które nie zostały jeszcze uwieńczone lepszymi rezultatami. W ocenie sprawozdania trzeba jednak brać pod rozwagę warunki w jakich żyje całe społeczeństwo i trudności z jakimi boryka się młode państwo polskie.

Obszar jaki w niem zajmuje szkolnictwo i wszystkie sprawy z nim związane nie jest jakimś elementem wyodrębnionym, stanowiącym o sobie, lecz pozostaje

w ścisłej zależności od całokształtu stosunków gospodarczych i politycznych w państwie. Jeśli państwo walczy z niedomaganiem finansowem, to przedewszystkiem daje się to odczuć w budżecie Ministerstwa Oświecenia i grozi specjalnie niedolą szkolnictwa powszechnego. Trzeba więc rezultaty działalności organizacyjnej porównywać z owymi gospodarczymi stosunkami, trzeba mieć w ocenie całą wagę trudności i ciężki los wszystkich pracowników państwowych, którzy mimo wszystko wspólnym frontem dążą wraz z nami do poprawy swego bytu materialnego.

Każdy obiektywny obserwator po przestudjowaniu naszego sprawozdania musi nauczycielstwu Związkowemu przyznać jedno:

W najtrudniejszych warunkach ekonomicznych potrafią związkowcy przejawiać niesłychaną tężyznę, inicjatywę twórczą, zapał i poświęcenie w budowaniu szkoły polskiej, w tworzeniu kultury narodowej. „Choć droga stroma i śliska” z żywiolowym rozmachem tworzymy wartości wielkie i trwałe, a reprezentując optymizm, świeżość myśli i woli odrodzeniowej, jak pracowici żniwiarze niesiemy plon nie tylko sobie, lecz społeczeństwu i narodowi.

VIII ZJAZD DELEGATÓW ZWIĄZKU POLSKIEGO NAUCZYCIELSTWA SZKÓŁ POWSZECHNYCH

odbędzie się

w Warszawie, w dniach 31 października i 1 oraz 2 listopada 1926 roku.

PORZĄDEK OBRAD.

*I-szy DZIEŃ OBRAD 31 PAŹDIERNIKA
(NIEDZIELA) O GODZ. 10 RANO.*

1. Otwarcie Zjazdu:
 - a) Zagajenie, b) Powitania, c) Przemówienia reprezentacyjne.
2. „Państwowa polityka szkolna” — referat inauguracyjny.
3. Wybory Komisyj:
 - a) matki,
 - b) weryfikacyjnej,
 - c) wnioskowej,
 - d) programowo - szkolnej,
 - e) oświaty pozaszkolnej,

Po południu.

4. „Metoda pracy nad reformą programów szkolnych” — referat.
Dwa koreferaty.

Wieczorem o godz. 9-ej odbędzie się koncert wokalnie-muzyczny, a następnie zabawa towarzyska.

*II-gi DZIEŃ OBRAD 1-go LISTOPADA
(PONIEDZIAŁEK) O GODZ. 9 RANO.*

1. Sprawozdanie Komisji weryfikacyjnej.
2. Sprawozdanie z działalności Zarz. Gł. i Sekcyj.

Po południu.

3. Obrady Komisyj: wnioskowej, programowo-szkolnej i oświaty pozaszkolnej.

Wieczorem o godz. 8-ej odbędzie się uroczysta Akademia celem uczczenia pamięci zasłużonego Męża, Członka Honorowego Związku P. N. S. P. i pierwszego Ministra Wyzn. Rel. i Oświecenia Publicznego w Polsce, ś. p. KSAWEREGO PRAUSSA.

*III-ci DZIEŃ OBRAD 2-go LISTOPADA
(WTOREK) O GODZ. 9 RANO.*

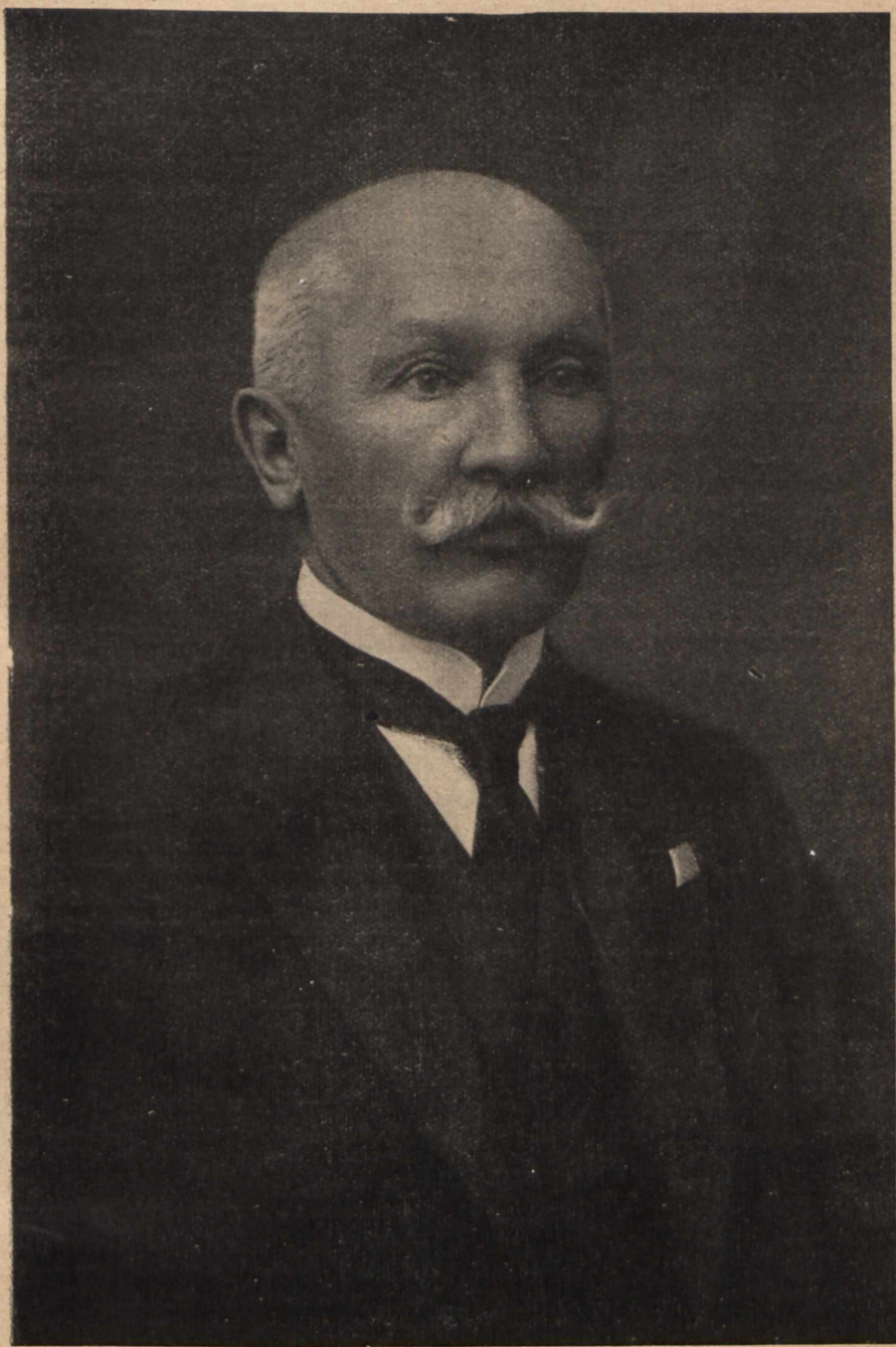
1. Dyskusja nad sprawozdaniami.
2. Wybory Zarządu Głównego:
 - a) sprawozdanie Komisji matki;
 - b) wybór Prezesa Związku;
 - c) wybór: członków Zarządu Głównego, Sądu Honorowego i Komisji Rewizyjnej.

Po południu.

3. Sprawozdanie Komisji wnioskowej, programowo - szkolnej i oświatowej. Głosowanie.
4. Zamknięcie Zjazdu.

Delegaci Ognisk, przybywający na Zjazd, winni być zaopatrzeni w listy uwierzytelniające (zaświadczenia Ognisk), na podstawie których otrzy-

mają legitymacje wstępu, które uprawniają ich będą do czynnego udziału w obradach Zjazdu, t. j. prawa przemawiania i głosowania.

STANISŁAW NOWAK,
Prezes Związku P. N. S. P.,
Senator.

CZ. I. SPRAWY OGÓLNE.

Stojąc przed VIII Zjazdem Delegatów Związku składamy mu poniższe sprawozdanie z działalności za rok 1925. Charakter sprawozdania tego jest odmienny od zeszłorocznego: zawiera mniej szczegółów, ujmując bardziej ogólnie całokształt działalności Związku; daje pogląd na układ metodyczny prac instytucyj i ciał organizacyjnych oraz oświetla znaczenie tych prac dla szkoły i nauczyciela. Zarząd Główny czyni to dlatego, że ostatnie sprawozdanie za rok 1924 w najdrobniejszych szczegółach doprowadzone zostało do półroczna 1925 r. a nawet w wielu sprawach i dalej.

W całości swej nadto sprawozdanie niniejsze wyprowadzone jest z treści uchwał VIII Zjazdu Delegatów w Krakowie, w li-

stopadzie 1925 r. zarówno tych, które Zjazd uchwalił, jak i tych, które przekazał Zarządowi Głównemu do załatwienia. Składa się ono z 4-ch części a mianowicie spraw ogólnych, samopomocy leczniczej, ruchu związkowego (t. j. ewidencji prac organizacyjnych w Komisjach wojew. Oddziałach pow. i Ogniskach, tudzież ewidencji członków Związku) i wreszcie — spraw finansowych.

W końcu pragnie Zarząd Główny wyrazić silne życzenie, aby Koleżanki i Koledzy zechcieli przyswoić sobie treść Sprawozdania jaknajdokładniej, a to zarówno w celu omówienia tych spraw na Zjeździe Del. jak szczególnie w celu wykorzystywania wiadomości i informacji sprawozdawczych w codziennej pracy organizacyjnej.

Działalność Sekcyj, Komisyj i biur Zarządu Głównego.

Zagadnienia specjalnej wagi, jak ustroj szkolnictwa i kwestję reformy administracji szkolnej ujmujemy odrębnie, w działach ilustrujących całokształt poczynań Zarządu Głównego i niezależnie jednak od tych faktów podajemy niżej spr-

wozдание poszczególnych Sekcyj, których działalność zmierzała również do opracowywania postulatów i wywalczenia tych samych zagadnień (Sekcja obrony szkoły jednolitej, Sekcja Pedagogiczna i inne).

1. O USTROJU SZKOLNICTWA POLSKIEGO.

Zagadnienie ustroju szkolnictwa jest najważniejszym wśród spraw szkolnych. Od zarażenia niepodległości państwowej Związek stoi na stanowisku ustawowego określenia charakteru organizacyjnego szkolnictwa polskiego. Jeśli zaś chodzi o to, jaki ma być charakter organizacyjny, jaki ma być system szkolnictwa — to Związek wypowiedział się za systemem jednolitości.

O tę jednolitość walczyliśmy energicznie i konsekwentnie. Już na Sejmie nauczycielskim w r. 1919 stanowisko Związku było silne i wyraźne, a niezmiennie pozostało do dziś. Stanowisko to w ciągu lat kilku zajęła również większość instytucyj i organizacyj społecz-

nych oraz oświatowych; zajęło zdrowo myślące, postępowe społeczeństwo, bez względu na przekonania polityczne. Rząd jednak nie uczynił realnego kroku do r. 1925 w kierunku ustawowego uregulowania tej sprawy, co więcej, nawet te nieliczne próby kasowania niższych klas gimnazjalnych, które tu i ówdzie podjęto, lub podjąć zamierzano — zostały zahamowane przez b. ministra oświaty, p. Miklaszewskiego, pod wrażeniem uchwał Międzynarodowego Kongresu Nauczycieli Szkół Średnich, który odbył się w Warszawie w dn. 27—30 sierpnia 1924 r. Na Kongresie tym Związek P. N. S. P. zajął również własne stanowisko, wyrażając je w deklaracji, rozdanej w ję-

zyku polskim i francuskim wszystkim uczestnikom Kongresu.

Tezy deklaracji były następujące:

1. Reforma obecnego ustroju szkolnego, zdążająca do jednolitości szkolnictwa drogą likwidacji niższych oddziałów szkół średnich i nawiązania bezpośredniej łączności między szkołą powszechną i szkołą średnią — powinna być przeprowadzoną niezwłocznie.

2. Łącznie z tą zasadniczą reformą ustroju szkolnictwa podjęta winna być gruntowna reorganizacja życia wewnętrznego i warunków zewnętrznych zarówno szkoły powszechnej, jak średniej; przychem szkoła powszechna, ogólnie obowiązująca, stanowić winna podstawę, a średnia, jako nadbudowa, być do niej dostosowana.

3. Konsekwencją zamierzonej reformy ustroju szkolnictwa winno być jaknajszysze zrównanie warunków pracy i uposażenia nauczycieli szkół powszechnych i nauczycieli szkół średnich, oraz ujednostajnienie systemu przygotowania, które odbywać się winno w uniwersytetach, posiadających studjum pedagogiczne, lub w instytutach pedagogicznych o charakterze wyższych uczelni.

4. Wszelkie pośrednie typy szkół, łączące niższe oddziały szkoły powszechnej ze szkołą średnią (w rodzaju Mittelschule, Junior High School, Ecole primaire supérieure i t.p.) w nowym ustroju szkolnym nie mogą mieć miejsca.

5. Organizacja pracy w szkole powszechnej winna być podporządkowana jej społecznemu zadaniu: doprowadzenia możliwie wszystkich dzieci (z wyjątkiem anormalnych lub stojących na pograniczu niedorozwoju) do tego celu, który jest określony programem szkoły.

6. Szkoła średnia, mająca te same zadania ogólnie - wychowawcze, co i szkoła powszechna, winna być dzisiaj udostępniona jaknajszerszym masom, w przyszłości zaś stać się winna tak samo obowiązkową dla wszystkich dzieci, jak szkoła powszechna.

Mimo wrażenia, które deklaracja Związku P. N. S. P. — obok zresztą analogicznej deklaracji Związku Zawodowego Naucz. Pol. Szkół Śr. — wywołała, Kongres większością głosów zajął stanowisko negatywne wobec powyższych zasad ustroju. I ta dowolna opinia Kongresu stała się wystarczającą podstawą dla p. ministra Miklaszewskiego, aby zamiar podjęcia prób realizacji jednolitego systemu zachować na zawsze pod sukmem.

Nadmienić wypada, że tezy powyższe nie

rozwijają stosunku naszej organizacji do szkół zawodowych, które uważamy za nieodzowną formę kształcenia większości obywateli pod względem specjalizacji w obranym kierunku. Szkolnictwo zawodowe, tak bardzo po macoszemu traktowane, musi zostać również powiązane ze szkołą powszechną, aby w oparciu o nią w średnim stopniu i w oparciu o 5-cio-kl. szkołę średnią w wyższym stopniu — stać się najliczniej uczęszczanym zakładem fachowo kształcącym w Polsce.

Na taktyce min. Miklaszewskiego sprawa ustawowego ujęcia systemu szkolnego nie wyczerpała się bynajmniej, przeciwnie, później dopiero weszła w stadium pewnej aktywności, o charakterze, zresztą, bardzo niebezpiecznym.

W czerwcu 1925 r. resort oświaty objął poseł Stanisław Grabski, już uprzednio czas pewien piastujący tekę ministra. Jednym z pierwszych czynów tego ministra oświaty było **opracowanie w ciągu pierwszych kilku tygodni i szybkie wniesienie do Sejmu projektu ustawy o ustroju szkolnictwa.**

Projekt ten (zob. „Głos Naucz.” Nr. 18 — 19 z r. 1925) zamierzał nie tylko usankcjonować to zło, które już istniało w dziedzinie organizacji szkolnictwa polskiego, ale wprowadził jeszcze większe pogłębienie różnic pomiędzy szkołą powszechną, a średnią i zawodową oraz obniżał wartość szkoły powszechnej. Projekt ten był poprostu groźnym niebezpieczeństwem dla przyszłości całego szkolnictwa polskiego i dlatego spotkał się z silnym oporem społeczeństwa.

Koło Parlamentarne Związku P. N. S. P. pierwsze wystąpiło w sejmie, w senacie i u rządu o wycofanie projektu i poddanie go ocenom organizacji nauczycielskich i fachowców z tej dziedziny. Delegacja Zarządu Głównego w osobach kolegów Woźnickiego, Nowickiego, Tomczaka i Chrościckiego zgłosiła osobiście do Prezesa Rady Min. p. Wład. Grabskiego protest Związku przeciwko uznaniu projektu za odpowiedni do narad Rady Ministrów.

Nadto pod datą 26 września 1925 r. Zarząd Główny ogłosił drukiem publikację protestacyjną do całego społeczeństwa przeciwko projektowi.

W publikacji pisaliśmy:

„Ustrój szkolnictwa ma tak doniosłe znaczenie społeczne i w tak dużej mierze decyduje o przyszłej kulturze społeczeństwa, że zaprojektowanie ustawy o ustroju poprzedzane zwykle

bywa w krajach zachodnich studjami i obradami w komisjach i na konferencjach, w skład których oprócz przedstawicieli władz oświatowych wchodzi szersze grono fachowców i przedstawiciele zrzeszeń nauczycielskich.

Dawniej i w Polsce przygotowywano ustawy o ustroju szkolnictwa w podobny sposób. Dziś jest inaczej. P. Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego wniósł obecnie na Radę Ministrów projekt ustawy o ustroju szkolnictwa w Rzeczypospolitej Polskiej bez uprzedniego porozumienia i przedyskutowania sprawy tej w szerszym gronie fachowców. Organizacjom nauczycielskim pozostaje więc zabrać głos dopiero w stosunku do gotowego, oficjalnego projektu Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego. Projekt, zatytułowany ogólnie ustawą o ustroju szkolnictwa i mający wejść w życie już z dniem 1 września 1926 roku, winien, zdawałoby się, dawać zarys całości ustroju. Tak jednak nie jest. Okazuje się, iż ustawa obejmuje tylko szkoły państwowe, sprawę zaś ustroju szkół samorządowych i szkół prywatnych odkłada do przyszłych ustaw. Nie dość na tem. Nawet w zakresie szkolnictwa państwowego pełna jest ogólników i niedomówień. Pozostawia więc przyszłym ustawom sprawy tak ważne, jak sprawa obowiązkowego doksztalcania młodzieży albo sprawa kształcenia nauczycieli dla większości szkół. Zbývá ogólnikami organizację zakładów i szkół, które dopiero w nowym ustroju mają być powołane do szerszego życia i które są z charakteru swego przeznaczone dla szerokich mas (szkoły i kursy doksztalcające, różne rodzaje szkół zawodowych); budzić to może obawę, że są one umieszczane tylko dla ozdoby ustawy i zaistnieć mają wogóle jedynie na papierze.

Ustawa, czy fragmenty?

Mamy więc przed sobą właściwie nie ustawę, ale fragmenty ustawy.

Przyjrzyjmy się tym fragmentom.

Utworzenie ze szkoły powszechnej wspólnej podstawy ustroju szkolnictwa dałoby się osiągnąć przez podniesienie jej poziomu, wymagające nade wszystko przekształcenie szkół powszechnych, niskozorganizowanych na wysokozorganizowane, i przez zlikwidowanie zbędnych w jednolitym ustroju niższych klas gimnazjalnych oraz oparcie programu wszelkich szkół średnich, zarówno ogólnokształcących, jak i zawodowych, na programie szkoły powszechnej.

Ustawa nietylko nie idzie po tej linii, ale wręcz usiłuje utrwalić wszystkie przestarzałe rysy dzisiejszego szkolnictwa, które stoją na przeszkodzie nadaniu szkole powszechnej roli podstawy wychowania i na przeszkodzie wszelkiej

wogóle reformie szkolnictwa w duchu społecznym.

Ustawa utrzymuje nadal zarówno szkoły powszechne różnych stopni organizacyjnych, jak też niższe klasy dzisiejszego gimnazjum — pod zmienioną tylko nazwą „liceum stopnia niższego”.

Żadnych kroków, któreby zapowiadały istotną walkę ze szkołą powszechną niskozorganizowaną, szkołą, powodującą kulturalne zacofanie wsi i będącą dziś kompletnym przeżytkiem, ustawa nie podejmuje.

Obniżanie poziomu szkół.

Nie ku podniesieniu też, lecz li tylko ku obniżeniu szkolnictwa powszechnego, zwłaszcza na obszarze wsi, zmierza inowacja tej ustawy, obniżająca wiek rozpoczęcia obowiązku szkolnego do lat 6-u, względnie do 5-u i 8-u miesięcy, inowacja pod każdym względem wsteczna, nie licująca ze stanowiskiem dzisiejszej pedagogiki i higieny. Im młodsze będzie dziecko, wchodzące w wiek szkolny, tem bliżej od domu powinno mieć szkołę, czyli tem mniej dzieci można skupić w obwodzie szkolnym i tem niższy musi być stopień organizacyjny szkoły.

Poziom naukowy pełnego siedmioletniego kursu szkoły nisko a nawet średnio zorganizowanej, uważa ustawa za równoznaczny z poziomem 5-u klas szkół 6-cio i 7-mio klasowych. Każde więc dziecko, uczęszczające do takiej szkoły traci 2 lata z winy niskiej jej organizacji. Poza tem, po ukończeniu szkoły dzieci te mają otwarte dwie drogi: kursy doksztalcające, o nieokreślonym charakterze i programie, które, pomimo, że obowiązują w ciągu lat 5-ciu, nie dają żadnych uprawnień do dalszego kształcenia się w szkołach wyższych szczebli i t. zw. niższe szkoły zawodowe, z różną liczbą lat nauki, które również dzieciom, chcącym iść dalej, chociażby w tym samym kierunku fachowym, żadnych uprawnień do szkół wyższego szczebla, nawet zawodowych, nie dają.

Przejdźmy teraz do szkoły powszechnej najwyższego stopnia organizacyjnego, czyli szkoły siedmioklasowej, z której w tym systemie korzystać będą mogły tylko nieliczne dzieci wiejskie, znaczna natomiast większość dzieci ludności miast i miasteczek.

I tę szkołę pragnie ustawa zepchnąć do roli podrzędnej w systemie szkolnictwa. Zmierza do tego dwiema drogami: 1) zakłada szkołę konkurencyjną 3-letnią pod nazwą liceum stopnia niższego, odpowiadającą trzem najstarszym klasom najwyższej zorganizowanej szkoły powszechnej, 2) wychowankom owego liceum daje większe uprawnienia do dalszego kształcenia się, niż wychowankom szkoły powszechnej. Liceum stopnia niższego — to nic innego, jak dzisiejsze 3 niższe

klasy gimnazjalne (I, II i III), coś w rodzaju niemieckiej „Vorschule”, którą my mamy wprowadzić, wówczas, gdy w Niemczech ustawowo została ona zniesiona. W systemie jednolitym tego rodzaju szkoła, równoległa do wyższych klas szkoły powszechnej, której program według słów ustawy „odpowiada programowi tych klas”, nie miałyby żadnego usprawiedliwienia. W projekcie ustawy liceum stopnia niższego ma jednak specjalny cel. Ustawa zapewnia, że program tego liceum opiera się na programie 4-ch niższych klas najwyższej zorganizowanej szkoły powszechnej. Skoro tak, to uczniowie tych szkół, po ukończeniu z pomyślnym wynikiem klas 4-ch powinni mieć prawo przejścia do liceum, zupełnie tak samo, jak do piątej klasy powszechnej. A jednak ustawa wprowadza tu dla nich egzamin wstępny. Sens tego egzaminu jest jasny: dzieci ze szkół powszechnych staną tu do konkurencji z dziećmi, zgłaszającymi się z nauczania domowego, a więc z dziećmi warstw zamożnych, które przygotowują się w znacznie pomyślniejszych warunkach, niż daje szkoła powszechna, które nie tylko przejść kurs wymagany klas 4-ch, ale nawet znacznie kurs ten wyprzedzić.

Ustawa — egzaminem tym, dla dzieci szkół powszechnych żadnymi względami szkolnymi niesprawiedliwionym, pragnie zmniejszyć dopływ dzieci z tych szkół do liceum. Liceum niższego stopnia w projekcie ustawy przeznaczone więc jest dla tych dzieci, które szkołę powszechną omijają. Liceum niższego stopnia odegra jeszcze jedną rolę. Ze względu na przywileje, jakie ono daje, te dzieci ze szkół powszechnych, które mają szersze aspiracje naukowe, będą usiłowały już po ukończeniu 4-ch klas przenieść się do liceów stopnia niższego i pomimo trudności częściowo tam się przedostaną. W ten sposób liceum stopnia niższego ogłatać będzie szkołę powszechną z dzielniejszych jednostek, dezorganizować ją i dyskredytować.

Różnica uprawnień nie jest w tym systemie nawet upozorowana tak dziś modnym i nadużywanym hasłem selekcji uzdolnień. Tu się nawet dla pozorów nie daje dzieciom z liceów stopnia niższego zmierzyć oko w oko przy egzaminie z dziećmi ze szkół powszechnych. Dzieci z liceów idą dalej nieprzebierane, a t. zw. selekcję robi się tylko wśród dzieci ze szkół powszechnych.

Ta ustawa pisana jest krzywdą setek tysięcy dzieci nie tylko wiejskiej, ale i miejskiej ludności pracującej. I czyni to ustawa, której hasłem naczelnym ma być troska o jaknajwyższy poziom wychowania i wykształcenia ogółu obywateli.

W zakres ogólnokształcącego szkolnictwa

średniego, zarezerwowanego przez tę ustawę głównie dla warstw zamożnych, hasło naczelnego uстроju jednolitego jest poniekąd utrzymane.

Szkolnictwo to zbudowane jest na wspólnym podstawie, na liceum stopnia niższego, z którego idzie się dalej bez przeszkód, a więc bez egzaminów wstępnych na coraz wyższe szczeble szkolne. Ta dodatnia strona ustawy nie stanowi jednak żadnej reformy w stosunku do stanu obecnego, wprowadza tylko nową terminologię, nazywając 3 niższe klasy gimnazjalne (I, II, III) — „liceum stopnia niższego”, 3 średnie (IV, V, VI) — „liceum stopnia wyższego” i 2 ostatnie (VII, VIII) — „gimnazjum ogólnokształcące”. Świadczy o tem wymownie artykuł 23, który powiada, że „gimnazja ogólnokształcące są z reguły połączone w jeden zakład wychowawczy z państwowymi liceami ogólnokształcącymi”.

Ponieważ ustawa nigdzie nie wysuwa hasła likwidowania niższych klas w istniejących już gimnazjach, można się jedynie łudzić nadzieją, że co najwyżej przy nielicznych nowo zakładanych przez państwo gimnazjach klasy niższe nie będą otwierane. Trudno się jednak poważnie i z tem liczyć, skoro punktem wyjścia całego uстроju szkolnictwa ogólnokształcącego jest w ustawie liceum stopnia niższego.

O szkolnictwie zawodowym.

W części ustawy, dotyczącej szkolnictwa zawodowego, uderza wszelki już brak nawet cienia jednolitości uстроju. Z niższego szczebla szkolnictwa zawodowego na wyższy, a jest ich aż cztery, niema żadnego przejścia. Niema też żadnego powiązania pomiędzy szczeblami szkolnictwa zawodowego a szczeblami szkolnictwa ogólnokształcącego.

W systemie tym ustawa wprowadza t. zw. niższe szkoły zawodowe, oparte na szkole powszechnej niskoorganizowanej, która jest dzisiaj przeżytkiem i w najbliższym czasie musi przestać istnieć. Organizowanie szkół zawodowych na tak niepewnej podstawie jest zarówno ze względów społecznych, jak i finansowych niedopuszczalne.

Co się tyczy kształcenia nauczycieli szkół powszechnych, to projekt nie tylko nadaje sankcję ustawową, ale i pogarsza istniejący stan rzeczy, przeciw któremu coraz katoryczniej protestuje nauczycielstwo całego świata i który w całym szeregu krajów jest w stadium likwidacji.

Związek Polskiego Nauczycielstwa Szkół Powszechnych protestuje przeciw tej ustawie, tak z duchem czasu niezgodnej i tak groźnej dla przyszłości naszego szkolnictwa”.

Oprócz tych wystąpień — VII Zjazd delegatów, na którym referaty, oświetlające pro-

jekt p. Grabskiego i właściwości racjonalnego systemu jednolitego wygłosili kol. kol. dr. M. Falski i pos. Z. Nowicki — uchwalił rezolucję, idące również w nakreślonym wyżej kierunku Związkomym.

Jednocześnie z powyższą akcją, prasa Związkowa bezustannie uświadamiała ogół nauczycielstwa i społeczeństwa o szkodliwości projektu rządowego i konieczności zastąpienia go projektem racjonalnym, głęboko i dalekowzrocznie pomyślanym.

Dnia 10 listopada 1925 r. projekt min. St. Grabskiego został przez rząd zdjęty z porządku dziennego Sejmu.

Minister St. Grabski napotkał na trudności w ówczesnym rządzie, gdzie ministrowie Moraczewski i Ziemięcki sprzeciwili się utrzymaniu ustawy w tym tekście — uzależniając zgodę na wprowadzenie projektu do Sejmu po uczynieniu w nim zmian, zgodnie z życzeniami ich klubu. Próby nawiązania porozumienia p. Grabskiego z reprezentantem klubu, kol. Smulikowskim, nie wydały żadnego rezultatu.

Obecnie, gdy warunki polityczne w kraju tak dalece się zmieniły — organizacja nasza podnosi zagadnienie ustroju szkolnictwa: wiewien być opracowany projekt ustawy, realnie i żywotnie ujmujący całokształt ustroju szkolnego w Polsce.

Wprawdzie i dziś wrogowie szkolnictwa jednolitego nie ustępują ze swego stanowiska. Postarali się nawet o to, aby sprawy szkolne wyłączyć w Sejmie z pełnomocnictw rządowych — jednakże nauczycielstwo Związkowe trzyma straż nad tą sprawą i musi wreszcie osiągnąć zwycięstwo.

Ustrój szkolnictwa w Polsce musi zostać dla dobra Narodu i Państwa — oparty o następujące zasady:

1. Ustrój szkolnictwa publicznego, utrzymywane przez państwo i samorządy, powinien mieć na względzie potrzeby oświatowe wszystkich obywateli. Zapobiegać przeto powinien wszelkim przywilejom, czy to z powodu różnicy zamożności i stanowiska społecznego, czy też z powodu różnicy płci, narodowości lub wyznania.

2. Już w wieku przedszkolnym wszystkim tym dzieciom, które w domu nie mogą mieć należytych warunków rozwoju, powinien ustrój szkolnictwa publicznego zapewnić opiekę wychowawczą w przedszkolach, a w wypadkach, kiedy się to okaże niezbędne, utrzymanie w bursach.

3. Podstawę ustroju szkolnictwa publicz-

nego stanowić powinna szkoła powszechna ogólnokształcąca, wysokozorganizowana, co najmniej siedmioletnia. Do pobierania nauki w zakresie programu tej szkoły obowiązane są od chwili ukończenia lat 7-miu wszystkie dzieci normalne, przyczem okres obowiązku jest równy liczbie lat szkoły z tem tylko zastrzeżeniem, iż dzieciom, które we właściwym czasie nie ukończą szkoły, przedłuża się okres obowiązku o rok względnie o dwa lata.

Dzieci anormalne objęte są również obowiązkiem szkolnym, jednak pobierają naukę w szkołach specjalnych.

4. W systemie szkolnictwa publicznego, wysokozorganizowana szkoła powszechna powinna być jedyną i wyłączną szkołą dla wszystkich dzieci w wieku obowiązku szkolnego. Szkoły powszechne nisko zorganizowane powinny więc być zamienione na wysokozorganizowane drogą reorganizacji sieci szkolnej i zastosowania dowożenia dzieci dalej zamieszkałych do szkół kosztem publicznym. Ulec też powinny w jak najkrótszym czasie likwidacji wszelkie szkoły, nie będące powszechnymi, a przyjmujące dzieci w wieku obowiązku szkolnego i zapewniające tym dzieciom specjalne przywileje, jak niektóre szkoły wydziałowe, preparandy nauczycielskie, a zwłaszcza niższe klasy gimnazjalne.

5. Na programie wysokozorganizowanej szkoły powszechnej znajdują oparcie szkoły średnie — ogólnokształcące oraz zawodowe. Do szkół tych mają wstęp bez egzaminu wszyscy uczniowie, kończący szkołę powszechną. Liczba miejsc w szkołach średnich publicznych, ogólnokształcących i zawodowych, odpowiadać powinna liczbie zgłoszeń kandydatów.

Dla dzieci, które po ukończeniu szkoły powszechnej idą wprost do pracy zawodowej, zorganizowana powinna być nauka do kształcąca, obowiązująca aż do ukończenia lat 18-tu i łącząca cele ogólne z zawodowymi. Ponadto organizować się powinno różne kursy specjalne, mające na celu przygotowanie dobrych fachowców, znajdujące pomoc techniczną w warsztatach szkół zawodowych i w bardziej postępowych zakładach pracy w dziedzinie przemysłu, handlu lub rolnictwa.

6. Szkoły średnie ogólnokształcące stanowią podstawę programową szkolnictwa wyższego. Młodzież, kończąca z pomyślnym wynikiem szkołę średnią ogólnokształcąca przyjmowana jest do szkół wyższych bez egzaminu. Szkoły średnie zawodowe, zależ-

nie od tego, czy mają kurs obszerniejszy, czy szczuplejszy — dają swoim wychowankom bądź wstęp do szkół wyższych odpowiedniej specjalności, bądź wstęp do wyższych klas szkół średnich — ogólnokształcących lub odpowiednich zawodowych. Również kurs nauki dokształcającej powinien się wiązać organicznie z pewnym stadjum programu szkół średnich; mógłby np. być równoważny dwom pierwszym klasom szkoły średniej.

7. Uzupełnieniem szkół wyższych powinny być instytuty naukowe, przeznaczone dla pracowników samodzielnych.

2. REFORMA ADMINISTRACJI SZKOLNEJ.

Administracja szkolna dzieli się w swej organizacji na państwową i samorządową. Państwowa opiera się na ustawie o tymcz. ustroju władz szkolnych z dn. 4 czerwca 1920 r. a samorządowa w b. Kongresówce na przepisach tymcz. o szkolnictwie elementarnem (o organach samorządu szkolnego) z dnia 1 października 1917 r. W b. Galicji obowiązują dotąd przepisy austriackie w zakresie inspektoratów szkolnych i rad szkolnych powiatowych; w Wielkopolsce również mają zastosowanie przepisy odmienne od b. Królestwa i Małopolski.

Naczelną więc zasadą w zakresie reformy administracji szkolnej jest konieczność **unifikacji nadzoru państwowego i samorządowego**.

Z kolei zaś chodzi o takie ujęcie form administracji szkolnej, aby dotychczasowe braki zostały usunięte, sprawność urzędów podniesioną przez gruntowne zmodyfikowanie systemu biurokracji szkolnej. Nadto zaś jednostki samorządu szkolnego winny otrzymać uzupełnienie przedstawicielstwa nauczycielskiego, silną i trwałą podstawę finansową i prawną, w znaczeniu bezpośredniego zarządzania funduszem gospodarczym na potrzeby szkół, bez uzależnienia wydatków od nieuzasadnionego częstokroć stanowiska czynników komunalnych oraz w znaczeniu wydawania zasadniczych decyzji karnych z rygiorem istotnej wykonalności przez urzędy komunalne.

Jeśli chodzi o stanowisko Zarządu Głównego w stosunku do braków i wad administracji **państwowej**, to większość wystąpień i interwencji przeciw pokrzywdzeniom interesu szkolnego lub nauczycielskiego streszcza się do wytykania tych braków i wad, a jednocześnie do żądań naprawy dzisiejszego aparatu szkolnego.

8. Kształcenie nauczycieli szkół powszechnych, podobnie jak nauczycieli szkół średnich — ogólnokształcących, odbywać się powinno na wydziałach pedagogicznych uniwersytetów, względnie w specjalnych zakładach pedagogicznych o charakterze wyższych uczelni. Wstęp na te studia zapewnić powinno ukończenie szkoły średniej ogólnokształcącej. Od kandydatów na nauczycieli szkół średnich zawodowych wymagać się powinno ukończenia wyższego studjum zawodowego oraz studjum pedagogicznego.

W pierwszym rzędzie konieczną jest reorganizacja Ministerstwa W. R. i O. P., gdzie wadliwie skonstruowane są departamenty: szkół powszechnych i średnich, podzielone jakby dla urzędowego zaznaczenia istniejącej różnicy organizacyjnej między szkołą powszechną, a średnią. Racjonalność reorganizacji wymaga, aby departamenty te złączone zostały w jeden departament szkół ogólnokształcących. Role depart. szkół zawodowych i depart. ogólnego zbyt są ciasno nakreślone i jest rzeczą konieczną, aby stały się twórczymi instytucjami w dziedzinie organizacji i rozwoju szkół, których jest w Polsce najmniej, mimo, iż są najbardziej potrzebne — szkół, fachowo przygotowujących do zawodu. Zagadnienia programowe domagają się powołania do życia przy departamencie ogólnym poważnych i fachowych ciał, któreby podjęły reformę programów szkolnych, zmierzającą do powiązania szkoły powszechnej ze średnią i zawodową.

Nadto cała machina ministerjalna wymaga wybitnego odciążenia biurokratyzmu i uproszczenia form urzędowania swych wydziałów, referatów i referentów.

Niezbędnem jest również ulepszenie konstrukcji władz szkolnych II i I-ej instancji, gdyż w chwili dzisiejszej, mimo wielkiej siły liczebnej tych ośrodków administracji — sprawność ich i zgodność z potrzebami życia jest nadzwyczaj daleką od poziomu dostateczności.

Przejdźmy do nadzoru **samorządowego**. Istniejący od długiego już czasu stan rzeczy jest wręcz niemożliwy do utrzymania dłużej. Rady Szkolne Okręgowe nie zostały powołane do życia we wszystkich okręgach szkolnych, z wyjątkiem łódzkiego, toruńskiego i poznańskiego. Rady Szkolne Powiatowe w

przeważającej ilości wypadków zachowują zupełną bierność wobec potrzeb szkoły i nauczyciela. Doszło do tego, że w Sejmie pojawiały się interpelacje w sprawie bezczynności niektórych Rad Szkolnych. Z drugiej strony te Rady Szkolne, które przejawiały aktywność — napotykały na kolosalne trudności ze strony czynników komunalnych i politycznych, i to nietylko pod względem materialnym, lecz także w sprawach ogólnej, bądź formalnej natury. Rozumie się, że aktywność ta, pod naporem zbyt silnych i bezceremonjalnych częstokroć środków walki, w wielu wypadkach załamała się, w innych osłabła w znacznym stopniu.

I wtedy jaskrawo występowała wadliwość konstrukcji Rad Szolnych, które w zupełności niemal uzależniono od administracji terytorjalnej.

Nie lepiej przedstawia się organizacja i działalność Dozorów Szkolnych, które przerosły się bądź w inistytucje, dozoruące prywatne życie nauczyciela, bądź w ciała, szkodzące wyraźnie szkole, bądź wreszcie wszelkie wysiłki Dozoru odbijają się o mur nieprzejednanie wrogiego stanowiska gminy; unikatem jest w obecnych warunkach Dozór Szkolny, który ma możność, ma ten wyjątkowy przywilej od lokalnych czynników, że może rozwijać pozytywną dla szkolnictwa działalność. Analogicznie sprawa się ma z Opiekami Szkolnymi.

Od dłuższego już czasu zatem samorzady szkolne wymagają reformy. Jest to najbardziej palącą potrzebą, tembardziej, że jednostki samorządu szkolnego na terenie b. Galicji i Wielkopolski bynajmniej nie znajdują się w lepszym stanie i w lepszym położeniu, niż samorząd w b. Królestwie. Rady Szkolne miejscowe stały się w Małopolsce prawdziwym utrapieniem szkolnictwa i nauczycielstwa. Dozory Szkolne w Królestwie — również.

Zarząd Główny czyni stale wysiłki, aby osiągnąć wreszcie naprawę tych stosunków. A jest to tem istotniej konieczne, że z reformą administracji szkolnej państwowej i samorządowej, wiąże się ściśle **zagadnienie uzależnienia władz szkolnych od administracji politycznej.**

Podporządkowanie.

Wbrew temu, co mówi art. 9 Ustawy o tymcz. ustroju władz szkolnych, że „zależność władz szkolnych od władz administracyjnych wszelkich stopni znosi się” — czynione są ze strony różnych czynników ciągłe próby

zniesienia niezależności władz szkolnych pod pretekstem t. zw. zespolenia administracji.

Próby tę podjął w parlamencie sen. Buzek w r. 1923 i zaraz podtrzymał je urządowo p. W. Witos, ówczesny premier.

Dzięki temu już w sierpniu 1923 r. i w r. 1924 (11 lutego) Rada Ministrów zarządziła inicjowanie zespolenia przez Ministerstwo W. R. i O. P., które bez oporu wydało 9 lutego 1925 r. okólnik do kuratorów szkolnych, polecający uzależniać niektóre decyzje kuratorów szkolnych od zgody wojewodów, a inspektorów szkolnych od zgody starostów.

W tem miejscu wyjaśnić wypada, że do uzależnienia władz szkolnych I-ej instancji od władz administracyjnych przyczynił się w ogromnym stopniu Związek inspektorów szkolnych, a w szczególności przewodniczący Związku poseł p. Jan Kornecki (zob. Nr. 4 „Spraw Szkolnych”, organu Zw. insp. szk. na str. 287 oraz Nr. 7 „Głosu Naucz.” z r. 1925 na str. 4 i 5) — który stale występował w Sejmie i na każdym, dostępnym dlań gruncie urzędowym lub nieurzędowym z propagandą idei wcielenia inspektorów szkolnych do pragmatyki urzędniczej z dn. 17 lutego 1922 r. P. Kornecki osiągnął wreszcie zwycięstwo — mimo usilnych protestów naszej organizacji — przy pomocy ministra oświaty Stan. Grabskiego, który, zapewniwszy sobie poparcie partji p. Korneckiego w Sejmie, wcielił inspektorów szkolnych w końcu r. 1925 do pragmatyki urzędniczej, odejmując im awans automatyczny.

W styczniu 1926 r., jak grom uderzyła wieść, że rząd przygotowuje reformę administracji szkolnej. I rzeczywiście, powołana do życia t. zw. Komisja trzech (b. c. k. namiestnik Galicji p. Bobrzyński, oraz senatorowie Smólski i Kasznica — wszyscy zwolennicy podporządkowania) opracowała projekt „reformy”, mający dla szkolnictwa wartość analogiczną do projektu p. St. Grabskiego o ustroju szkolnictwa. (Zob. „Głos Naucz.” Nr. 4 i 5 z r. 1926).

Projekt Komisji trzech o ustroju administracji znosił całkowicie samorząd szkolny i ustanawiał „nowe formy” w postaci następującej: „Naczelną władzą szkolną w każdym województwie jest Rada Szkolna Wojewódzka. W skład Rady Szkolnej Wojewódzkiej wchodzi: a) wojewoda, jako przewodniczący, b) kurator szkół, będący zarazem zastępcą przewodniczącego” — i t. p. Analogicznie w powiatach i gminach, w stosunku do niższych instancyj.

Upiór tępego biurokracyzmu c. k. austriackiego zwyciężył w tym nieszczęsnym projekcie „reformy” niepodzielnie; to też Związek nie był odosobniony w akcji, ratującej niezależność szkolnictwa: w dniach 7 i 8 marca 1926 r. odbył się w Warszawie zjazd rad szkolnych, na którym, po wysłuchaniu referatu kol. Woźnickiego — zajęto stanowisko energicznie przeciwstawiające się nieodłącznemu projektowi i wszelkim zamiarom podporządkowania.

Nadto Zarząd Główny zainicjował organizację wieców szkolnych — w obronie całości, powszechności, jednolitości i niezależności szkolnictwa. Wiece te, poczynając od wielkiego wiecu w Warszawie, który odbył się dn. 14 marca 1926 r. przy udziale kilku tysięcy osób — pokryły kraj całą falą ognisk, protestujących przeciwko zamachowi na szkolnictwo. Sprawozdania z wielu tych wieców zamieszczane były w „Głosie Nauczycielskim”.

Z ramienia Zarządu Gł. bierze prócz tego udział delegat, kol. Tomczak, w obradach i pracach Komisji Zjazdu Rad Szkolnych, w Warszawie, która opracowuje racjonalne zasady reformy samorządów szkolnych w Polsce.

Tezy ustroju administracji szkolnej.

Tezy ogólne Komisji w tym zakresie są następujące:

1. Kierownictwo i nadzór nad szkolnictwem i oświatą w Państwie sprawuje Ministerstwo W. R. i O. P. z podwładnymi mu organami łącznie z Naczelną Radą Wychowania i podwładnymi jej Radami Szkolnymi Okręgowymi, Radami Szkolnymi Powiatowymi, stanowiącymi odrębny samorząd szkolny. Zakres działania Naczelnej Rady Wychowania i Rad Szkolnych Okręgowych ustala osobne ustawy.
2. Dla celów administracyjnych i gospodarczych w zakresie szkolnictwa Państwo dzieli się na okręgi szkolne. Okręgi szkolne powiatowe pozostają w dotychczasowych granicach powiatów politycznych, a okręgi powiatowe dzielą się na obwody szkolne przy każdej poszczególnej publicznej szkole powszechnej. Miasta większe tworzą samodzielne okręgi szkolne. Miasta te posiadają osobne Rady Szkolne Miejskie.
3. Szkoła jest osobą prawną. Nieruchomości szkolne, budynki i wszelkie ruchomości są własnością szkoły. Zastępstwo szkoły w czynnościach prawnych spełnia Rada Szkolna Powiatowa. W mia-

stach, wydzielonych w osobne okręgi szkolne, budynki, place i ruchomości szkolne są własnością miasta

4. Kierownictwo i nadzór nad szkolnictwem i oświatą w powiecie sprawuje Rada Szkolna Powiatowa przy współudziale podwładnych jej organów łącznie z Inspektorem Szkolnym.
 6. Koszty zakładania i utrzymywania publicznych szkół powszechnych są pokrywane:
 - a) przez Skarb Państwa,
 - b) z osobnego podatku szkolnego (wydzielanego z ogólnych podatków państwowych lub komunalnych, względnie pobieranego od mieszkańców danego obwodu szkolnego, jako dodatku do płaconych podatków),
 - c) z dobrowolnych świadczeń gmin i związków komunalnych,
 7. Fundusz na utrzymanie szkół winien być wydzielony w wysokości, wystarczającej na pokrycie normalnych wydatków rzeczowych (czynsz za lokale, opał, światło, utrzymanie czystości, koszty administracyjne, materiały szkolne, pomoce naukowe oraz składki na organizowanie kapitału budowy szkół. Wysokość potrzebnych funduszy określają Rady Szkolne Powiatowe (miejskie) na podstawie sporządzonego na kilkoletni okres czasu preliminarza, zatwierdzonego przez władze wyższe.
 8. Fundusze na szkolnictwo w powiecie przeznaczone, oddawane są bezpośrednio przez Kasy Skarbowe (komunalne) Radzie Szkolnej Powiatowej (miejskiej).
 9. Skarb Państwa ponosi wydatki na uposażenie personelu nauczycielskiego i na biblioteki pedagogiczne.
 10. Samorząd szkolny ponosi wszelkie inne wydatki na zakładanie i utrzymywanie szkół powszechnych.
 11. Budowę szkół powszechnych prowadzi Rada Szkolna łącznie z Sejmikiem Powiatowym za pomocą utworzonego „Powiatowego Komitetu budowy szkół”, składającego się z przedstawicieli Rady Szkolnej i Sejmiku z równym udziałem ilości członków przy współudziale sił fachowych.
- W dziedzinie zaś administracji państwowej Zarząd Główny odbył już szereg konferencji w których stanął i stoi niezmiennie na stanowisku reform racjonalnych, **niezależniących wyraźnie i stanowczo władze szkolne od władz politycznych i upraszczających funkcjonowanie jednostek tych władz w I, II i III-iej instancji.**

Wreszcie stwierdzić należy, iż reforma ta jest rzeczą nieodzowną i wszelkie zwłoki są prosto niedopuszczalne. Ministerstwo W. R. i O. P. winno jaknajrychlej projekt re-

fermy w porozumieniu z organizacjami naucz. i fachowcami opracować i wnieść go na drogę normalnego, prawnego realizowania.

3. SPRAWY SŁUŻBOWO-ZAWODOWE.

A. PRAGMATYKA.

Projekt rządowy pragmatyki wpłynął do Sejmu w październiku 1924 r. Jednocześnie Zarząd Główny Związku wydelegował swego reprezentanta do Komisji Oświatowej Sejmu, gdzie zreferował on na specjalnym posiedzeniu poprawki naszej organizacji do pragmatyki. Poprawki te nadto, wydrukowane w setkach egzemplarzy — rozesało biuro Zarządu Głównego do wszystkich postoi.

Referentem sejmowym pragmatyki był poseł Juljan Smulikowski, wiceprezes Związku, referentem rządowym wizytator Stypiński.

Po dwuletnich obradach w Komisji Oświatowej Sejmu, na plenum Sejmu, w Komisji kultury i oświaty Senatu, w Komisji administracyjnej Senatu, na plenum Senatu, oraz ostatecznie znów w Sejmie — pragmatyka, jako ustawa o stosunkach służbowych nauczycielstwa uchwaloną została przez Sejm dnia 1 lipca 1926 r. a w życie wchodzi zgodnie z art. 163 dnia 1 stycznia 1927 r.

Szczegóły, wyświetlające dodatnie i ujemne cechy ustawy, zawiera „Głos Naucz.” Nr. Nr. 19 — 20 i 21, w artykułach p. t.: „Światła i cienie”. Nadto sprawozdania z przebiegu obrad nad pragmatyką znajdują się w licznych Nr. Nr. „Głosu” z r. 1925 i 1926.

B. INTERWENCJE ZARZĄDU GŁÓWNEGO

Okres sprawozdawczy był, niestety, dalszym ciągiem tych licznych niedomagań w dziedzinie stosunków prawnoprawno - służbowych, które od kilku już lat stanowią fatalną stronę życia szkolnego i nauczycielskiego, odbierając tak niezbędną wychowawcom spokój do pracy i powodując tyle ostrych konfliktów między nimi, a władzami szkolnymi.

Od dn. 1 stycznia 1927 r. wchodzi w życie ustawa o stosunkach prawnoprawno - służbowych (pragmatyka), o której piszemy wyżej. Ustawa ta może położyć wreszcie kres tej fali nieporozumień, konfliktów i nadużyć stanowisk urzędowych. W okresie jednak sprawozdawczym Zarząd Gł., obok starań usilnych, aby pragmatyka jaknajszybciej weszła w życie — prowadził stałą i konsekwentną walkę

w obronie dobrych warunków służbowych pracy nauczyciela. Na walkę tę składały się interwencje Zarządu Głównego u władz wszelkich instancji, deputacje, memorjały i pisma, tudzież — w sprawach szczególniejszego znaczenia — interpelacje poselskie.

Wystosowano i uskuteczniło:

24 memorjały w sprawach zasadniczych służbowych, dotyczących nauczycielstwa w całym Państwie, bądź w poszczególnych okręgach szkolnych;

11 konferencyj prezydjalnych, bądź poselskich w imieniu Związku odbyto w sprawach ważniejszych, analogicznej natury do wymienionych wyżej;

14 wystąpień sejmowych w postaci interpelacji bądź przemówień w sprawach służbowo - zawodowych;

356 wystąpień interwencyjnych pisemnych, bądź osobistych uskuteczniło w sprawach **redukcji** naucz.;

195 wystąpień w sprawie urlopów w wypadkach koniecznych;

123 wystąpienia w sprawach krzywdzących przenoszeń nauczycielstwa;

28 wystąpień w sprawach stosunku zasadniczego władz szkolnych do naucz.;

i wreszcie **5 wystąpień** zasadniczych przeciw niewłaściwemu postępowaniu duchowieństwa w stosunku do nauczycielstwa.

Wreszcie niemal codzienne rozmowy członków Prezydium Związku z przedstawicielami władz szkolnych, skarbowych i innych ułatwiają przeprowadzenie zaległych, a krzywdzących spraw poszczególnych członków Związku.

W tem miejscu wyjaśnić wypada, że najnajnowszą przyczyną do zatargów duchowieństwa z nauczycielstwem jest art. XIII Konkordatu, który duchowieństwo stara się wyzyskać dla uzyskania hegemonji nad szkołą i nauczycielem. Oczywiście, byłoby to niezgodne z Konstytucją i interesem szkoły.

Również szczerzej potraktować należy sprawę konferencyj rejonowych, które właściwie powołało do życia nauczycielstwo, a które stały się następnie źródłem nieporozumień władz szkolnych z nauczycielstwem. Dlaczego? Oto I-sza instancja władz szkol-

nych nie mogła pojąć, raczej nie chciała uznać półurzędowego charakteru konferencji. Inspektorowie szkolni z konferencji czynili na gwałt wygodną formę wizytacji służbowych, po których nauczyciele ryczałtem otrzymywali dodatnią lub częściej ujemną ocenę swej pracy, czy kwalifikacyj. Nadto przewodniczący konferencji dobierani byli przez inspektora szkolnego urzędowo i przeważnie według kryterjów, kolidujących z bezstronnością i życzeniami nauczycielstwa.

Zarząd Główny Związku po wielokroć występował przeciwko takiemu postępowaniu władz szkolnych, wszelako długi czas sprawa ta pozostawała niezafatwioną.

Wiosną 1926 r. Zarząd Główny wystąpił do Ministerstwa z obszernym memorjałem, wykazującym szkodliwość systemu, stosowanego przez władze szkolne i żądającym naprawy tych przykrych stosunków.

Kierownik Ministerstwa, p. Mikułowski Pomorski wydał do podległych Ministerstwu instancji bardzo wyczerpujący okólnik (zamieszcz. w *Dzien. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 12* pod datą 28 maja 1926 r. za Nr. I/5580/26), który w znacznym stopniu reguluje sprawę konferencyj rejonowych. Szczegółowe omówienie okólnika daliśmy już w N-rze 22 „*Głosu Nauczycielskiego*“ z r. 1926.

C. REFERAT OBRONY PRAWNEJ.

Wzrost zatargów i rozpraw dyscyplinarnych i sądowych na tle stosunków służbowych lub szkolnych wywołał konieczność powołania do życia w Zarządzie Gł. aparatu, któryby skutecznie mógł bronić nauczycielstwa przed niesprawiedliwością zarzutów i częstokroć zamierzoną krzywdą ze strony tych lub innych czynników, tembardziej, że obronę Zarząd Gł. sprawuje drogą zawodową. Na posiedzeniu Zarządu Głównego Zw. w Krakowie, w czasie VII Zjazdu Delegatów — powołano do życia Referat obrony prawnej, któremu Wydział Wykonawczy Zarz. Gł. wytyczył następujące zasady regulaminowe (podajemy główne):

„Rozdz. III. Wykonanie. 1) Odnośne sprawy wchodzące w zakres kompetencji R. O. P. przydzielone mu przez Zarząd Główny, załatwiane są zasadniczo przez kierownika R. O. P. lub skierowane przez niego do odnośnego specjalisty prawnego na ustalonych zasadach formalnych i finansowych.

2) Odpowiedzi, porady, pisanie podań i t. p. udzielane są ustnie, pisemnie i za pośrednictwem organów prasowych Związku.

3) Fachowi członkowie biura — adwokaci pobierają za swą pracę opłaty ustalone przez Prezydjum Zarządu Głównego w porozumieniu z kierownikiem referatu O. P. według następujących zasad:

w siedzibie Związku (przez Zarząd Gł.):

a) wszelkie porady ustne i pisemne — bezpłatnie;

w kancelarii adwokaackiej:

a) porada ustna — 5 zł.,

b) porada pisemna — 10 zł.,

c) porada ustna wraz z napisaniem podania — 10 zł.,

d) porada pisemna wraz z napisaniem podania — 15 zł.,

e) wielokrotne porady pisemne obliczają się według ilości odpowiedzi przy zastosowaniu rabatu; wysokość rabatu ustala kierownik R. O. P. w porozumieniu z Prezydjum Zarządu Głównego,

f) za jednorazową obronę w Urzędach Dyscyplinarnych w Warszawie — 40 zł.,

g) za jednorazową obronę w Urzędach Dyscyplinarnych na prowincji — za każdą sprawę po 60 zł., oraz koszta przejazdu, mieszkania i djet na utrzymanie. Djety określa się w wysokości 30 punktów za dobę,

h) za jednorazową obronę w Najwyższym Trybunale Administracyjnym — 60 zł.

4) We wszelkich innych wypadkach z tytułu spraw zawodowych (dyscyplinarnych i administracyjnych) wysokość opłat ustala Prezydjum Zarządu Głównego w porozumieniu z kierownikiem R. O. P. Ustalone wówczas zasady wpisuje się do książki protokularnej R. O. P. prowadzonej przez kierownika R. O. P.

5) W wyjątkowych wypadkach bezpłatną poradę i obronę prawną otrzymać może członek Związku jeśli sprawa jego ma charakter bezspornie zasadniczy dla ogółu nauczycielstwa“.

Akcję obrony prawnej interesów Związku i jego członków prowadzą syndycy p.p.: H. Lieberman, Fr. Paschalski, Wacław Tomaszewski i kierownik Referatu, Zygmunt Olidzki.

Dr. Lieberman doprowadził w okresie sprawozdawczym do pomyślnego końca **sprawę VII grupy płac**, w której organizację naszą zastępował łącznie z p. Liebermanem p. Tomaszewski. Nadto przeprowadził p. Lieberman w Najw. Tryb. Adm. **sprawę niesłusznego zwalniania z posad nauczycieli**, korzystających z praw naucz. stałych. Również do Najw. Tryb. Adm. wniósł **sprawę kwalifikacyj naucz.**, posiadających Seminarjum lubelskie z 1917 r. i uzyskał wyrok z rezultatem dodatnim.

Mecenas Tomaszewski — pomyślnie sprawę VII grupy płac oraz szereg porad prawnych służbowych i gospodarczych.

Mec. Paschalski — obronę w procesach prasowych.

Kol. adw. Olidzki z ramienia Referatu udzielił w kilkumiesięcznym okresie swej działalności 80 porad ustnych i pisemnych w kancelarii. Nadto uskutečnił on przeprowadzenie obrony (przeważnie osobiście) w następujących wypadkach:

30 stycznia — Wyższy Urząd Dyscyplinarny przy M. W. R. i O. P.; 10 marca — Sąd pokoju w Babicach; 25 marca — Sąd pokoju w Wyszku; 20 kwietnia — Sąd okręgowy w Płocku; 1 maja — Wyższy Urząd Dyscyplinarny; 6 maja — Sąd okręgowy w Warszawie; 8 maja — Wyższy Urząd Dyscyplinarny; 15 maja — Wyższy Urząd Dyscyplinarny; 22 maja — Wyższy Urząd Dyscyplinarny; 29 maja — Wyższy Urząd Dyscyplinarny; 7 czerwca — Wyższy Urząd Dyscyplinarny; 8 czerwca — Urząd Dyscyplinarny w Węgrowie; 26 czerwca — Urząd Dyscyplinarny w

Sokołowie; 9 lipca — Sąd apelacyjny w Warszawie; 24 lipca — Sąd okręgowy w Płocku oraz w sprawach członków Związku w tymże okresie w Sądzie pokoju w Garwolinie, urzędzie prokuratorskim przy Sądzie okręgowym w Warszawie oraz kilka innych.

Nadto poseł kol. Wojtowicz bronił wielokrotnie tak przed powiatowymi urzęd. dysc. jako też Wyższym Urz. Dysc. w Warszawie.

W toku załatwienia pozostają sprawy: cztery w Wyższym Urzędzie Dyscyplinarnym, po jednej — w urzędach dyscyplinarnych w Sierpcu, w Puławach i Augustowie, jedna w Sądzie okręgowym w Płocku i jedna w Sądzie Najwyższym w Warszawie.

W zakończeniu nadmienić wypada, że z chwilą wejścia w życie pragmatyki — organizacja działalności Referatu O. Praw. przyjęła formy szersze, powiększając grono obrońców w sprawach dyscyplinarnych, prowadzonych także skutecznie przez kolegów-nauczycieli, jak kol. kol.: Wojtowicza, Nowickiego i innych.

4. UPOSAŻENIE NAUCZYCIELSTWA.

A. OBRONA USTAWY I INTERWENCJE BIEŻĄCE.

Na podstawie norm uposażeniowych, określonych ustawą z dn. 9.X.1923 r. rozwinął się i utrwalił w szczegółach system wynagradzania nauczycielstwa za prace zasadnicze i dodatkowe. Realizowanie tego systemu przez odnośne władze nie zawsze było zgodne z intencją ustawy, częstokroć szalenie spóźniane w wypadkach poszczególnych, a w całości niejednolicie traktowane przez poszczególne instancje władz szkolnych.

Stosunek Związku do tych spraw wyrażał się w stałej walce o skrupulatne wykonywanie ustawy, a nadto o zasadniczą obronę zdobyczy uposażeniowych wobec różnych prób bądź ograniczenia ram i zasad ustawy uposażeniowej, bądź nawet zupełnego zmodyfikowania ustawy na niekorzyść nauczycielstwa.

W jesieni 1925 r. pojawiły się pierwsze głosy wyraźne z różnych stron, domagające się redukcji płac nauczycielstwa, pod hasłem jakoby sanacji skarbu państwa. O ile przedtem niektóre stronnictwa polityczne urabiały przez swoich posłów nieprzychylną opinię wśród społeczeństwa wobec płac naucz. — o tyle w jesieni 1925 r. znalazły się już w sejmie grupy, które zupełnie otwarcie wypowiedzia-

ły wojnę oświacie powszechnej i nauczycielstwu (zob. „Głos Naucz.“ Nr. 18—19 z r. 1925). Związek Ludowo-Narodowy, korzystając z tego, że ministrem oświaty był właśnie członek tej partji i klubu p. Stanisław Grabski, wysunął następujące zasady „sanacyjne“:

1. **Stabilizacja w złotych** płac urzędników, **nauczycieli** i funkcjonarjuszów państwowych oraz **usunięcie mnożnej**.

2. **Zrócznikowanie poborów** urzędników, **nauczycieli** i funkcjonarjuszów państwowych odpowiednio do różnicy w kosztach utrzymania w **poszczególnych strefach gospodarczych**.

3. **Wydatne zmniejszenie liczby etatów** urzędniczych i **nauczycielskich** oraz **skasowanie zbędnych urzędów**.

Jak widzimy — zasady powyższe miały na celu wręcz zainicjowanie katastrofy w szkolnictwie, tembardziej, że wystąpieniom tym patronował minister oświaty.

Po gorączkowych przygotowaniach autorów i inicjatorów sanacyjnych zamierzeń w szkolnictwie — znalazła się wreszcie na wolkandzie sejmowej t. zw. „ustawa sanacyjna“, która dotkliwie uszczuplała nietylko uposażenie nauczycielskie, ale i ograniczała rozwój naturalny szkolnictwa, szczególniejszej powszechnego.

Ograniczenia te i uszczuplenia były następujące:

- 1) Zaopatrzenia emerytalne zmniejszono o 4%
- 2) Uposażenie funkcjonariuszów, wojska i **nauczycieli** zmniejszono według grup:
od XI do IX włącznie „ 5%
„ VIII „ I „ „ 6%
- 3) Ustabilizowano mnożną na 43 gr.
- 4) Zmniejszono: wynagrodzenie za godziny nadliczbowe w szkołach powszechnych z 225 na 150 p.
- 5) Skreślono dodatek za oddziały równoległe i za administrację dla kierowników publicznej szkoły powszechnej.
- 6) Skreślono art. 107, 108 i 109 ustawy uposażeniowej, — według których zaliczano nauczycielstwu lata poprzedniej pracy zawodowej.
- 7) Skreślono równoważnik pieniężny za grunt dla kierowników szk. powsz. — 15 p.
- 8) Zwiększono maksymalną liczbę dzieci w obwodach szkolnych:
w 1 kl. z 60 do 80 dzieci
2 kl. ze 100 do 120 „
3 kl. ze 150 do 170 „
- 9) Skreślono ustęp art. 6 ustawy o zakładaniu publicznych szkół powszechnych, który to ustęp przewidywał osobnego kierownika dla 7-kl. szkół.

Oczywiście, ustawa zawiera cały szereg dalszych momentów, dotyczących całe szkolnictwo, wyliczamy tu jednak najważniejsze, odnoszące się do szkolnictwa powszechnego.

Ustawa została przyjęta przez Sejm dn. 22.XII.1925 r. za oficjalną zgodą Ministra Oświaty p. St. Grabskiego.

Zarząd Główny w całej tej sprawie zajął stanowisko wyraźnie opozycyjne. Przez swe stosunki dotarł do rządu i zdołał przed wejściem ustawy sanacyjnej do Sejmu wiele daleko jeszcze szkodliwych zamysłów usunąć, które byłyby w Sejmie niewątpliwie przeszły, przy metodzie koalicyjnego głosowania za projektami rządowemi.

Koło Parl. Naucz. Związkowców podjęło wszelkie legalne wysiłki w sejmie, senacie i wobec rządu, aby obronić całość stawiającego pierwsze kroki szkolnictwa powszechnego. Akcja Związku oparta została o takie formy, jak odezwy, zjazdy, interwencje różnego rodzaju, pośrednie i bezpośrednie, wiece, memoriały i interpelacje sejmowe.

Jeszcze przed uchwaleniem ustawy wydał Zarząd Główny odezwę do Związkowców, w

której wezwał wszystkich do uświadamiania opinii społecznej, że przygotowuje się dotkliwy zamach na całość szkolnictwa i oświaty w Polsce, a także wezwał do zebrań organizacyjnych lokalnych i trwania w gotowości do walnego, nadzwyczajnego zjazdu członków Związku. A kiedy w styczniu p. St. Grabski rozwinął gorączkową realizację zamysłów redukcyjnych, kiedy zapowiedział 14.I.1926 dalsze obcięcie budżetu szkolnego i redukcję kilku tysięcy nauczycieli oraz zamknięcie Instytutu Naucz. i Wyższ. Kursów Naucz. — znowu odezwa nasza zelektryzowała nauczycielstwo i wywołała ożywiony ruch organizacyjny (zob. „Głos N.” Nr. 2 z r. 1926). Jednocześnie **szereg konferencji** Prezydium Z. Gł. z przedstawicielami sejmu i rządu wywołał obronę szkolnictwa przez czynniki, przychylnie zasądom oświaty powszechnej.

W pierwszych dniach lutego, na posiedzeniu Sejmowej Komisji Oświatowej kol. posłowie Nowicki, Smulikowski i Wojtowicz wystąpili z całym szeregiem interpelacji i żądań pod adresem Ministra Ośw. i referenta budżetu oświatowego z ramienia sejmu, p. Rymara (zob. „Głos Naucz.” Nr. 3 — 1926). Na komisji budżetowej analizę budżetu szkolnego i jego niedomagania w związku ze szkolnictwem powsz. przeprowadził kol. Z. Nowicki, zgłaszając odpowiednie wnioski, zwalczane przez referenta posła Rymara.

Ta wyraźna i energiczna postawa naszej organizacji w obronie elementarnych potrzeb materialnych nauczycielstwa wywołała duże odprężenie na korzyść szkolnictwa, szczególnie w sprawach redukcowania nauczycielstwa, zamykania szkół i Wyższych Kursów; wszelako główna linja „sanacyjna” p. Grabskiego podtrzymywaną była nadal zarówno przez niego samego, jak i jego partję oraz klub sejmowy.

W marcu 1926 r. okazało się, że styczniowe zapowiedzi Ministra o rewizji ustawy uposażeniowej w duchu niekorzystnym dla nauczycielstwa nie były wypowiedziane na wiatr — w Ministerstwie Skarbu wypracowano, w porozumieniu z Min. Oświec. projekt nowej ustawy uposażeniowej, wzgl. noweli do ustawy.

Przy tem wszystkiem miał miejsce fakt charakterystyczny. Oto dnia 14 marca 1926 r. odbył się w Warszawie nadzwyczajny zjazd delegatów kół Stowarzyszenia Chrz. Nar. naucz. szkół powsz. Zjazd ten (jakby na zamówienie ministra p. Grabskiego) zwołany został **specjalnie dla poparcia redukcyjnych, a**

nawet niszczyielskich planów i przedsięwzięć p. St. Grabskiego. Na zjeździe był p. Grabski i w odpowiedzi na hołdownicze przemówienia członków Prezydium zjazdu oświadczył, że nie wie o projekcie nowej ustawy uposażeniowej, a „zatem sprawa ta jest nierealna”. W kilka dni po tem oświadczeniu Zarząd Gł. naszej organizacji był w posiadaniu istniejącego projektu nowej ustawy uposażeniowej.

Projekt szedł w następujących kierunkach: płaca funkcjonariusza państwowego będzie się składała z dwóch części składowych: a) płacy zasadniczej, b) z dodatku za służbę czynną. Zasadnicza płaca mieści się w granicach dotychczasowych grup, podzielonych na odpowiednią ilość szczebli z tą jednak różnicą, iż zamiast punktów, ustala się płace w złotych. Dodatek za służbę czynną dzieli się na 4 strefy: a) ponad 100.000 mieszkańców, b) ponad 50.000 mieszk., c) ponad 20.000 mieszk., d) poniżej 20.000 m.

W szczegółach dotyczących naucz. szkół powszechnych projekt określa:

Art. 39. Nauczyciel, posiadający przepisane kwalifikacje, otrzymuje uposażenie grupy X, szczebel b), po 6 latach grupy IX, a po dalszych 9 latach — grupy VIII.

Art. 40. Nauczyciel, nie posiadający przepisanych kwalifikacji, otrzymuje uposażenie grupy XI i posuwa się tylko w obrębie tej grupy, stosownie do przepisów art. 6.

Art. 41. Nauczycielowi niewykwalifikowanemu, posiadającemu co najmniej 3-letnią praktykę Minister może przyznać wynagrodzenie naucz., posiadających przepisane kwalifikacje.

Art. 42. Nauczyciel, mający ukończony Państwowy Instytut Naucz., otrzymuje uposażenie, określone art. 32.

Art. 43. Kierownicy szkół, kierownicy i samotni nauczyciele szkół jednoklasowych, otrzymują w miarę możliwości 2 morgi i t. d., jak w poprzedniej ustawie z 29.X z zastosowaniem ustawy sanacyjnej.

Art. 44. Nauczyciel, posiadający obok przepisanych kwalifikacji, specjalny egzamin zawodowy, otrzymuje osobny dodatek w wysokości 12 zł. miesięcznie.

Art. 45. Nauczyciel szkoły powszechnej obowiązany jest za stałe uposażenie udzielać nauki w wymiarze 30 godzin tygodniowo.

Za każdą godzinę nauki, udzielanej z polecenia władzy przełożonej w wymiarze wyższym, pobiera nauczyciel 65 zł. za godzinę tygodniowo, w stosunku rocznym, jeżeli nauka ponad normę trwa przynajmniej miesiąc.

Wynagrodzenie nauczyciela kontraktowego u-

stała Minister W. R. i O. P., w porozumieniu z Ministerstwem Skarbu.

Art. 46. Za kierownictwo szkołą otrzymuje kierownik szkoły powszechnej:

1-klasowej	2 zł. miesięcznie
2 i 3-klas.	4 „ „
4 i 5-klas.	12 „ „
6-klas.	16 „ „
7-klas.	24 „ „

Art. 47. Lata służby, spędzone w charakterze wizytatora szkolnego i inspektora szkolnego, zaliczone będą w razie powrotu do służby naucz. tak, jak służba nauczycielska.

Ze względu na to, iż około 90% naucz. szkół powsz. znajduje się w strefie ostatniej — projekt sprowadzał się do katastrofalnego obniżenia płac nauczycielskich. Nadto dawał nauczycielstwu najwyżej VIII kategorię plac. Klęską również był zamiar zniesienia dodatków ekonomicznych dla naucz. obarczonych rodziną (obecnie po 44 punkty dla 5 czł. rodziny). Wreszcie projekt znosił t. zw. dodatek regulacyjny, wprowadzając korzystny dla wysokiich urzędników „dodatek za służbę czynną”.

Oczywiście z projektami powyższymi nie mógł się Związek godzić, tembardziej, że niedługo po swoich zaprzeczeniach p. Grabski jednak wystąpił z projektem powyższym oficjalnie. Na plenum Sejmu dn. 20 kwietnia 1926 r. energicznie wystąpił przeciw projektowi kol. poseł Smulikowski, zapowiadając zgłoszenie na Komisji wniosków, zmierzających do uzdrowienia systemu świadczeń materialnych dla naucz. szkół powszechnych.

Projekt p. Grabskiego jednak, jak wiadomo, nie wszedł w życie, mimo usilnego popierania go przez reakcyjne partie polityczne, tudzież Stowarzyszenie Chrz.-Nar. Naucz. Szk. Powsz. i T. N. S. W. Nieco później bowiem, w maju 1926 r. p. St. Grabski zmuszony został do opuszczenia swego stanowiska wraz z całym rządem posła Witosa.

Obok powyższych momentów obrony bytu nauczycielstwa przez Związek P. N. S. P. — notujemy szereg wystąpień Zarządu Gł. w walce o codzienne potrzeby naucz., w walce o naprawianie błędów i krzywd, wyrządzanych licznym szeregom nauczycielskim, bądź zbiorowo, bądź w indywidualnych wypadkach.

A więc:

306 wystąpień w sprawach uposażenia zasadniczego i dodatkowego;

memoriał do Minist. w sprawie uposażenia naucz. szkół kształc. na terenie Małopolski;

memorjały do Ministerstwa Spraw Wewn. i Min. Oświec. w sprawie dostarczania mieszkań nauczycielstwu;

interwencja u wojewody Kieleckiego w sprawie mieszkań;

wielokrotne wystąpienia w poszczególnych sprawach;

memorjał do Min. Oświec. w sprawie uporzędowania aktów personalnych dla spraw emerytalnych;

54 interwencje w sprawach indywidualnych emerytów

B. PAŃSTWOWA POMOC LEKARSKA.

Wśród spraw uposażeniowych odrębnie należy potraktować sprawę pomocy lekarskiej dla nauczycielstwa. O pomocy lekarskiej mówią specjalne przepisy, oparte na art. 10 lit. b) Ustawy z dn. 9.X.1923 r. (zob. „Głos Naucz.” Nr. 19—20 z r. 1924. Nowa pragmatyka wspomina o tem w art. 42). Przepisy, które regulują te sprawy, to Rozporządzenie Rady Min. z dnia 4 sierpnia 1926 r.

Według tego rozporządzenia państwowa pomoc lekarska obejmuje (§ 2):

„1) poradę lekarską wraz z zapisywaniem recept,

2) pomoc lekarską, do której należą najniezbędniejsze zabiegi chirurgiczne, zabiegi w zakresie chorób gardła, nosa, uszu, oczu, zabiegi ginekologiczne, chirurgiczno - akuszerskie, zabiegi w zakresie chorób skórnych i wenerycznych, oraz pomoc położnicza,

3) dostarczenie niezbędnych lekarstw,

4) leczenie w szpitalach,

5) odnośnie do osób, wymienionych w § 1 pod 1) — 3) i 5) kąpiele i zabiegi balneoterapeutyczne za pół ceny w państwowych zakładach zdrojowych.

§ 3. Pomocy lekarskiej udzielają lekarze (położne), umówieni w tym celu przez władzę, względnie lekarze urzędowi.

§ 4. Pomoc lekarska udzielana będzie na podstawie „karty porady”, wydawanej przez władzę służbową funkcjonariusza za opłatą manipulacyjną w wysokości 50 groszy. W wypadkach nagłych pomoc może być udzielona bez przedstawienia karty porady, która jednak musi być dostarczona lekarzowi najpóźniej dnia następnego.

Na żądanie lekarza chory winien przedstawić legitymację urzędniczą (służbową), względnie dowód osobisty.

§ 5. Porady lekarskie udzielane bywają w miejscu wyznaczonym, w pewnych zgóry oznaczonych godzinach; jedynie obłożnie chorych odwiedza lekarz w ich mieszkaniu. Pomoc winna być

udzielana zasadniczo w dniu wezwania, a w wypadkach ciężkich bezzwłocznie.

W wypadkach nagłych (np. krwotoki, złamania, otrucia i t. p.) o ile przybycie lekarza umówionego, względnie urzędowego, jest niemożliwe, można wezwać lekarza prywatnego. Koszty w tym przypadku (jedynie za pierwszą wizytę) ponosi Skarb Państwa według taryfy, przyjętej dla miejscowych lekarzy, po sprawdzeniu rachunku przez lekarza urzędowego.

W razie koniecznej potrzeby mogą lekarze umówieni, względnie urzędowi, kierować chorych do lekarza-specjalisty (umówionego); do lekarza specjalisty zamiejscowego (umówionego) może kierować tylko lekarz urzędowy.

§ 6. Z zakresu przyrodolecznictwa (fizykoterapii) przysługują osobom, wyszczególnionym w § 1 niniejszego rozporządzenia, jedynie naświetlania lampą kwarcową, które mogą być stosowane tylko na podstawie polecenia lekarza urzędowego. Naświetlania lampą kwarcową nie mogą odbywać się w okresie czasu od dnia 15 maja do dnia 15 września każdego roku, z wyjątkiem przypadków gruźlicy chirurgicznej. Ponadto mogą się odbywać przez cały rok naświetlania lampą kwarcową w ambulatorjach organizacji pomocy lekarskiej dla funkcjonariuszów państwowych. Prześwietlania promieniami Roentgena mogą być stosowane jedynie w celach dajagnostycznych dla dokonania zabiegów chirurgicznych.

Za naświetlania lampą kwarcową i prześwietlania promieniami Roentgena Skarb Państwa opłaca 75% taksy, ustanowionej dla tychże zabiegów w szpitalach państwowych i samorządowych, 25% tej taksy płaci funkcjonariusz państwowy.

§ 7. Leczenie szpitalne może mieć miejsce jedynie w szpitalu państwowym, samorządowym, względnie w innym zakładzie (sanatorium), uznanym przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych.

Funkcjonariuszom państwowym do X grupy uposażenia włącznie, sędziom i prokuratorom, kandydatom na stanowiska sędziowskie, oraz członkom rodzin tych osób przysługuje leczenie w szpitalu według klasy II, wszystkim innym funkcjonariuszom państwowym oraz członkom ich rodzin — według klasy III.

Praktykanci w służbie administracyjnej mają prawo do leczenia według tej klasy, która, w myśl powyższego postanowienia, przywiązana jest do grupy, według której pobierają uposażenie. Emerytowani funkcjonariusze państwowi otrzymują leczenie w szpitalu według tej klasy, która przysługiwała im w chwili przeniesienia w stan spoczynku.

Za leczenie szpitalne Skarb Państwa opłaca tylko 75% taksy, ustanowionej dla szpitali pań-

stwowych i samorządowych. Za leczenie w zakładach (sanatorjach), uznanych przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych Skarb Państwa opłaca 75% taksy, ustanowionej dla szpitali państwowych i samorządowych w siedzibie urzędu wojewódzkiego, w którego okręgu leczenie się odbyło. 25% tej taksy pokrywa funkcjonariusz państwowy. Poza opłatą 75% wyszczególnionej powyżej taksy szpitalnej żadne koszty za specjalne zabiegi lekarskie lub utrzymanie nie mogą być zwracane.

W wyjątkowych wypadkach może Ministerstwo Spraw Wewnętrznych przyznać zwrot kosztów leczenia, przeprowadzonego w domu lub prywatnym zakładzie leczniczym w wysokości, równej kosztom, ponoszonym przez Skarb Państwa przy umieszczeniu chorego w szpitalu państwowym lub samorządowym.

§ 8. Umieszczenie chorego w szpitalu następuje na zlecenie lekarza umówionego, względnie urzędowego:

- 1) w wypadku choroby zakaźnej;
- 2) w razie potrzeby zabiegu lekarskiego, którego wykonanie w domu chorego powoduje wyższe koszty, aniżeli utrzymanie i leczenie w szpitalu;
- 3) o ile chory nie posiada w domu należytej opieki;
- 4) w wypadkach, kiedy opieka szpitalna jest niezbędnie potrzebna.

§ 9. Leczenie w szpitalach, wyszczególnionych w ust. 1 § 7, może trwać odnośnie do osób wymienionych w § 1 pod 1) — 3) i 5) najdłużej pół roku, odnośnie do członków rodzin najdłużej trzy miesiące w ciągu roku kalendarzowego.

§ 10. Pomoc położnicza udzielana bywa w mieszkaniu położnicy, względnie w państwowym lub samorządowym szpitalu lub zakładzie położniczym.

W braku miejsca w szpitalu lub zakładzie, albo w razie groźnego stanu położnicy, uniemożliwiającego przewiezienie jej tam bez szkody dla zdrowia, pomoc położnicza może być udzielona w zakładzie prywatnym. Koszty porodu w zakładzie prywatnym będą zwracane w wysokości 75% taksy szpitalnej tej klasy, która danej osobie przysługuje w myśl § 7 niniejszego rozporządzenia. Za podstawę obliczenia przyjmuje się taksę szpitala państwowego lub samorządowego, obowiązującą w siedzibie urzędu wojewódzkiego, w którego okręgu pomoc położnicza została udzielona. Koszty porodu w mieszkaniu położnicy zwraca się w wysokości 75% taksy szpitalnej, wyszczególnionej w poprzednim ustępie, za przeciąg 10 dni.

§ 11. Zezwolenia na korzystanie z kąpieli lub zabiegów balneoterapeutycznych za pół ceny w państwowych zakładach zdrojowych będą udzielane na podstawie zaświadczenia lekarza urzędowe-

go, stwierdzającego konieczność kąpieli, względnie zabiegów oraz ich liczbę.

§ 12. Za lekarstwa, przepisane przez lekarza umówionego lub urzędowego (§ 2 pkt. c) Skarb Państwa opłaca 50%, resztę płaci funkcjonariusz, zaś za specyfiki zagraniczne Skarb Państwa pokrywa jedynie 25% należności, resztę funkcjonariusz.

Koszty materiałów i środków opatrunkowych, zużytych przez lekarzy w przychodniach i gabinetach lekarskich, ponosi Skarb Państwa.

§ 13. Poza świadczeniami, wymienionymi w poprzednich paragrafach, funkcjonariusze państwowi korzystać mogą, za zwrotem kosztów, z zakładów i urzędzeń, które ewentualnie zostaną zorganizowane przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych na zasadach samowystarczalności, względnie korzystać z taryf ulgowych w zakładach leczniczych specjalnych, subwencjonowanych przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, z którymi zawarte zostaną specjalne umowy.

§ 14. Koszty przejazdu lekarza do obłożnie chorego, oraz koszt przewiezienia obłożnie chorego do lekarza lub szpitala pokrywa Skarb Państwa.

Za przewiezienie chorego pozamiejscowego do lekarza koszty podwoju będą opłacane, względnie zwracane, w wysokości ustalonych taks. O ile podróż odbywa się koleją, będą zwrócone koszty podróży chorego stosownie do klasy, przysługującej mu na mocy jego karty legitymacyjnej. Koszty podróży lekarza zwracane będą stosownie do umowy.

Postanowienia niniejszego paragrafu nie mają zastosowania do emerytów.

§ 15. Opłaty, przewidziane w § 4, 6, 7 i 12, oraz ograniczenie czasu leczenia w szpitalu, przewidziane w § 9 niniejszego rozporządzenia, nie mają zastosowania, gdy pomoc lekarska następuje wskutek nieszczęśliwego wypadku, doznanego w czasie i wskutek pełnienia służby.

§ 16. Jeżeli zostanie stwierdzone, że wezwanie do chorego było nieuzasadnione, dany funkcjonariusz obowiązany będzie zapłacić honorarium lekarza w wysokości przyjętej zasadniczo dla lekarzy miejscowych, jako też inne koszty, z wizytą lekarską związane.

§ 17. Zorganizowanie pomocy lekarskiej według zasad, ustalonych niniejszym rozporządzeniem, przeprowadzi Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, biorąc pod uwagę potrzeby i warunki pracy w poszczególnych działach służby państwowej.

Odnośne zarządzenia organizacyjne wydane będą w porozumieniu z Ministerstwem Skarbu.

§ 18. Pomoc lekarska, unormowana niniejszym rozporządzeniem, przysługuje osobom, wy-

mienionym w § 1 niniejszego rozporządzenia również w wypadku, gdy pełnią służbę, względnie mieszkają na obszarze Wolnego Miasta Gdańska.

§ 19. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Z dniem tym traci moc obowiązującą rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 2 lipca 1924 r. o państwowej pomocy lekarskiej dla funkcjonariuszów państwowych, sędziów i prokuratorów, ich rodzin oraz emerytów (Dz. U. R. P. Nr. 73, poz. 725)."

Jak widzimy rozporządzenie to reguluje pomoc lekarską w zasadzie dostatecznie pod względem formalnym, niestety jednak w praktyce te właśnie sprawy przedstawiają się jak najgorzej.

Z powodu braku odpowiednich kredytów Urzędy Wojewódzkie Zdrowia nie wypłacają nauczycielstwu zwrotów, względnie wypłacają groszowe sumy i to po niebывale długich wyczekiwaniach. To też Zarząd Gł. nadzwyczaj pilnie czuwał nad tą sprawą, z jednej strony organizując akcję samopomocy leczniczej na drodze solidarności koleżeńskiej (zob. cz. II Sprawozdania), a z drugiej występując do władz o należyte uregulowanie formalne pomocy lekarskiej.

22 paźdz. 1925 wystąpiliśmy z memorjałem omawiając zagadnienie kuracji nauczycieli, chorych na gruźlicę. **18 lutego 1926 r.** — o zmianę organizacji leczenia chorych naucz. traktując tę sprawę odrębnie od leczenia ogółu urzędników.

A oto treść tego memorjału:

„Nowowytbudowane w Zakopanem Sanatorium Związku P. N. S. P. będzie otwarte dla nauczycieli chorych na gruźlicę w miesiącu marcu b. r. i będzie mogło zapewnić tanią kurację klimatyczną prawie wszystkim zgłaszającym się.

W związku z tem niezbędne jest uregulowanie sprawy urlopów dla nauczycielstwa chorego na gruźlicę.

Obecna procedura udzielania urlopu wymaga dłuższego czasu, a nauczyciel według obowiązujących przepisów może przerwać pracę w szkole dopiero po uzyskaniu urlopu.

Według sprawozdania lekarza ordynującego w „Domu Zdrowia” Z. P. N. S. P. w Zakopanem nauczycielstwo w przeważającej liczbie przybywa na kurację wtedy dopiero, gdy choroba poczyni poważne postępy. Choroba, która w pierwszym stadium byłaby łatwa do pokonania, później wymaga dłuższej kuracji. Późne przybycie na kurację nauczycielstwo tłumaczy niemożnością otrzymania urlopu we wcześniejszym terminie. Natychmiastowe więc urlopowanie nauczycielstwa, u któ-

rego lekarz stwierdzi objawy gruźlicy, ułatwiłoby w znacznej mierze walkę z gruźlicą wśród nauczycielstwa publicznych szkół powszechnych.

W tym celu Zarząd Główny Związku prosi uprzejmie Ministerstwo o łaskawe uwzględnienie następujących wniosków:

1) Inspektor Szkolny natychmiast po otrzymaniu zawiadomienia lekarza o stwierdzeniu choroby gruźlicy udziela nauczycielowi urlopu stosownie do wniosku lekarza. Nauczyciel winien być zawiadomiony o udzieleniu urlopu jak najkrótszą drogą.

2) Ponieważ według opinii dr. Kraszewskiego na przeprowadzenie skutecznej kuracji klimatycznej są niezbędne następujące minimalne okresy czasu: a) dla chorych wyczerpanych z gruźlicą nieczynną czyli bez stanów podgorączkowych — dwumiesięczny, b) dla chorych z początkującą formą gruźlicy — czteromiesięczny, c) dla chorych z otwartą gruźlicą — roczny.

Zarząd Główny Związku prosi o udzielanie urlopów na takie okresy czasu.

3) Aby Ministerstwo W. R. i O. P. zwróciło się do Generalnej Dyrekcji Służby Zdrowia o wydanie instrukcji lekarzom powiatowym i umówionym w sprawie stawiania wniosków dotyczących terminów urlopów.

Odrębne traktowanie spraw urlopowych nauczycielstwa chorego na gruźlicę przyniesie pożytek tak dla społeczeństwa jak i skarbu państwa, bo niejeden nauczyciel, dzięki szybkiej pomocy lekarskiej, w krótkim czasie powróci do zdrowia i nie będzie zmuszony przechodzić na emeryturę oraz nie będzie rozsądnikiem choroby zakaźnej, jaką jest gruźlica.

Zarząd Główny Związku ma niepłonną nadzieję, że Wysokie Ministerstwo w imię dobra szkolnictwa powszechnego i jego pracowników przychylnie potraktuje powyższą sprawę”.

Trzeba stwierdzić, że naogół zasady przez nas wytyczne znalazły uznanie władz, a nawet w pragmatyce organizacja urlopów dla nauczycieli ujęta już została w sposób znacznie ulepszony od dotychczasowego, szczególnie w art. 53.

Wystąpien w wypadkach zasadniczych uskutecznił Zarząd Gł. w okresie sprawozd. 106.

Interwencyj indywidualnych 225.

C. VII GRUPA PŁAC.

W okresie sprawozdawczym Związek osiągnął wreszcie załatwienie sprawy, która zaraz po ukazaniu się rozporządzenia wykonawczego do Ustawy z dn. 9.X.1923 r. zaabsorbowała żywo opinię nauczycielską. Rozporzą-

dzenie to wydane przez min. St. Grabskiego, mianowicie zaliczyło wszystkich nauczycieli, posiadających ponad 27 lat pracy, do szczebla a) grupy VII-ej, nie zaliczając im lat pracy, które przekraczały 27, sięgając niejednokrotnie liczby lat 35, a nawet i 40—mimo, iż komisje weryfik. na zasadzie ustawy z dn. 13 lipca 1920 r. zaliczyły im te lata do lat służby rzeczycielstw.

Zarząd Główny wystąpił natychmiast do rządu o naprawienie błędu rozporządzenia wykonawczego a ponieważ Ministerstwo Ośw. uparło się przy swoim stanowisku—Zarząd Główny wezwał wszystkich pokrzywdzonych Kolegów do zgłoszenia swoich pretensyj drogą służbową do Kuratorów Szkolnych. Pretensje te wyświetlały memorjały składane indywidualnie według rozesłanego przez Zarząd Główny wzoru (zob. „Głos Naucz.” Nr. 5—6 z r. 1924). Z chwilą, gdy i memorjały nie odniosły skutku — Zarząd Główny skierował sprawę całą w imieniu jednego z Kolegów do Najwyższego Trybunału Administracyjnego (zob. „Głos Naucz.” sprawozdawczy, Nr. 15—16 z r. 1925). Skargę tę ujęli w swe ręce dwaj wytrawni syndycy prawni Związku p.p. adw. dr. H. Lieberman, poseł, oraz adw. T. Tomaszewski, czuwając nad nią stale i przyspieszając w miarę możliwości tok jej załatwienia.

Do rozprawy w Najwyższym Trybunale Administr. doszło w dniu 26 lutego 1926 r. Po świetnej obronie sprawy przez wymienionych wyżej naszych p.p. adwokatów — Trybunał wyniósł wyrok, stwierdzający, że Ministerstwo błędnie interpretowało Ustawę z 9.X; wprawdzie Trybunał nie zajął naszego stanowiska w całości, a tylko częściowo, wszela-

ko uznał skargę za uzasadnioną i przyznał wszystkim pokrzywdzonym kolegom szczebel b) grupy VII-ej, oraz wypłatę różnicy, jaką wytworzyły zaległości, z tytułu wypłacania zainteresowanym nauczycielom poborów według szczebla a) tejże grupy.

Wyrok został przez Najwyższy Tryb. Administracyjny wyczerpująco umotywowany; motywy podaliśmy in extenso w Nr. 7 „Głosu Naucz.” z r. 1926.

W kwietniu 1926 r. Ministerstwo wydało okólnik, zmieniający rozporządzenie wykonane z r. 1923 do Ustawy z dn. 9.X.1923 r. Na mocy tego okólnika wypłaty zaległości i różnic nastąpić miały z urzędu, bez specjalnych podań petentów, wszelako znając praktycznie „sprawność” urzędów szkolnych — Zarząd Gł. podał wszystkim wzór przypomnienia, które wysłać należy do władz, aby przyspieszyć wypłaty (zob. „Głos Naucz.” Nr. 18 z r. 1926).

Jak więc widać z przebiegu akcji powyższej — Związek P. N. S. P. doprowadził sprawę do końca, osiągając dla zainteresowanych Kolegów szczebel b), zamiast a).

Ostatnio, w dniu 22 września 1926 r. Prezydium Zarządu Głównego interwenjowało u wiceministra p. Gayczaka, w formie specjalnej delegacji, o przyspieszenie należnych wypłat nauczycielstwu VII grupy płac.

Należności te wypłaca się bardzo wolno, dla braku odpowiednich kwot w budżecie Ministerstwa, który został obcięty przez Sejm na ostatni kwartał o 35 milionów złotych. Ministerstwo W. R. i O. P. obiecało jednak w obecnym roku kalendarzowym uiszczyć stopniowo wszystkie zaległości z bieżących kredytów na uposażenie.

5. SPRAWY ŚLĄSKIE, ZACHODNIE I WSCHODNIE.

A. ŚLĄSKIE.

Autonomja województwa Śląskiego, zagwarantowana tak zw. Statutem Organicznym, nie stanowi specjalnie pomyślnego warunku rozwoju szkolnictwa, co objawiło się w szeregu przykrych dla polskości faktów, jak przechodzenie większej ilości dzieci polskich do szkół niemieckich, upadek gospodarczy wielu szkół polskich, zaniedbanie spraw nauczycielskich i t. p.

Władzą nadzorczą dla szkolnictwa na G. Śląsku jest Wydział Oświecenia Publicznego przy Urzędzie Wojewódzkim w Katowicach.

Organizacja nasza dąży do osiągnięcia pełnej unifikacji szkolnictwa śląskiego ze szkolnictwem Rzeczypospolitej, a to przez

rozciągnięcie polskich ustaw szkolnych na teren województwa Śląskiego (Śląsk Górny i Cieszyński). Oczywiście, ustawodawstwo nauczycielskie (sprawy służbowe, uposażeniowe i t. d.) winno być również obowiązujące na Śląsku.

Zarząd Gł. stale czyni wysiłki przy żywym i czynnym współdziałaniu Komisji Śląskiej Zw. P.N.S.P. o uporządkowanie prawne i życiowe tych spraw. Przy uchwalaniu pragmatyki nauczycielskiej w Sejmie kol. referent Smulikowski wystąpił z uzasadnieniem potrzeby rozciągnięcia pragmatyki i na Śląsk; Sejm przyjął ten punkt widzenia, uchwalając odnośny wniosek, jednakże Senat wniósł „poprawkę”, unicestwiająca wniosek; następcie

głosowanie w Sejmie przyniosło art. 163 pragmatyki, który mówi, że „ustawa wchodzi w życie na całym obszarze Rzeczypospolitej”. Rozumie się, że tem samem stwarza podstawę dla walki o wprowadzenie tej ustawy na Śląsk.

Szczególniejszej wagi nabiera art. 163 wobec uchwalonej niedawno przez Sejm śląski tak zw. „ustawy celibatowej” dla nauczycielek - mężatek. Ustawa ta koliduje ostro z pragmatyką i winna przejść do historii, jako produkt dążeń archaicznych.

Wielokrotnie władze organizacyjne, t. j. Zarząd Gł. i Komisja śląska występowały w obronie pokrzywdzonego nauczycielstwa, szczególnie jednostek chorych, zwalnianych w czasie choroby przez władze szkolne z posad. Wystąpienia te uwieńczone były skutkiem dodatnim.

B. ZACHODNIE.

Pod tym tytułem zakreslić pragniemy moment stosunków szkolnych i nauczycielskich na terenach Kuratorów Poznańskiego i Pomorskiego. W dzielnicy tej obowiązuje dotąd mnóstwo dawnych, niemieckich przepisów, z których wiele dotkliwie kłóci się z praktyką dzisiejszą i stosunkami polskimi. Między in. nauczyciele tymczasowi mogą być karani administracyjnie przez inspektora szkolnego nawet grzywną pieniężną, wakacje szkolne letnie trwają znacznie krócej, niż w reszcie kraju i t. p. Nadto duchowieństwo województw zachodnich wywiera silną presję na nauczycielstwo w różnych kierunkach, a klerykalizowanie to nie napotyka na rzeczowy sprzeciw ze strony władz szkolnych (np. nauka religii odbywa się w większej liczbie godzin, niż pozwala program Ministerjalny, a mimo, iż dzieje się to z krzywdą innych przedmiotów, nawet języka polskiego — władze tolerują ten stan rzeczy). Dodać wreszcie należy, iż nauczycieli obowiązuje w dzielnicy zachodniej tak zw. kwalitika, nie stosowana wobec nauczycieli b. Kongresówki i województw wschodnich.

Oczywiście, na tle różnorodności całości kształtu tych stosunków powstaje olbrzymia ilość zatargów, nieporozumień i niezadowolonych, które częstokroć gruntownie podcinają zasady spokojnej pracy wychowawczej. Zarząd Gł. przy współudziale Komisji Poznańskiej i Toruńskiej idzie w kierunku unifikowania stosunków służbowych i warunków organizacyjnych szkolnictwa, drogą propowa-

zenia na ziemię zachodnie tych samych praw i obowiązków, które normują życie szkolne w reszcie Polski.

C. WSCHODNIE.

Również fatalnie przedstawia się jeszcze obraz szkolnictwa w województwach wschodnich, szczególnie na Polesiu, Wołyniu i Wileńszczyźnie. Na Podolu, gdzie Kuratorjum Lwowskie zastało mniej skomplikowane warunki i stosunki, a większy ład formalny, życie szkolne ukształtowało się częstokroć korzystnie, a fakty ujemne nie odbiegają zasadniczo od ujemnych przejawów tego życia w okręgach należycie zorganizowanych. Atoli na Wołyniu (Kuratorjum w Równem), Polesiu (Kuratorjum w Brześciu), Białymstoku i Wileńszczyźnie (Kuratorjum w Wilnie) — stosunki nadwyras powoli przybierają charakter stały i unormowany. Szczególniej administracja szkolna pozostawia tak wiele do życzenia, że **niezwykle częste są wypadki wystąpienia Zarządu Gł. do władz centralnych o sanację stosunków.**

Dn. 17.XI 1925 r. Zarząd Gł. wystąpił z memorjałem, domagającym się naprawy stosunków w Kuratorjum Poleskiem, 1 stycznia 1926 r. w tych samych sprawach.

W marcu 1926 r. kol. Smulikowski wystąpił w Sejmie z interpelacjami, domagającymi się uzdrowienia stosunków na terenie Kuratorjum Wołyńskiego (zob. „Głos Naucz.” Nr. 7 z 1926 r.); również o uzdrowienie administrowania szkolnictwem przez to Kuratorjum wystosował Zarząd Gł. memorjał do Ministerstwa.

Kilkakrotne wystąpienia dotyczyły konieczności zreorganizowania czynności i postępowania inspektorów szkolnych na gruncie Kuratorjum Wileńskiego.

Szczególniej często widział się Zarząd Gł. zmuszonym występować o sanację w Kuratorjum Poleskiem, zwłaszcza ostatnio, przy końcu okresu sprawozdawczego, z powodu niewłaściwego urzędowania wizyt. p. Woźniakowskiego i szeregu inspektorów szkolnych.

Na podstawie zarządzonych ostatnio zmian w administracji szkolnej na wschodzie oraz projektowanych dalszych — można żywić przekonanie, że kuratorja wschodnie uregulują należycie łożyska i drogi swej planowej działalności.

6. ZARZĄD GŁÓWNY I JEGO CIAŁA WYKONAWCZE.

Zarząd Główny.

W okresie sprawozdawczym Zarząd Główny odbył 3 posiedzenia. O zmianach personalnych w Zarządzie Gł. informuje szczegółowo Nr. 18 — 19 „Głosu Naucz.” z r. 1926; później nie miały miejsca większe zmiany poza ustąpieniem z Zarządu Gł. kol. Henryka Rowida, redaktora „Ruchu Pedagogicznego”.

Nazwiska i adresy członków Zarządu Gł. podajemy na końcu sprawozdania.

Wydział Wykonawczy Zarządu Głównego.

Wydz. Wyk. odbył posiedzeń 25, na których omawiano i ustalano te wszystkie sprawy, które wchodzą w sferę działalności i zainteresowań Związku, a w szczególności Zarządu Gł. Sprawy te omawia szczegółowo całość niniejszego sprawozdania.

W okresie sprawozdawczym ustąpił z Wydziału Wyk. kol. Stanisław Somorowski z Łodzi.

Prezydjum Zarządu Głównego

Posiedzenia Prezydjum Zarządu Gł. odbywają się co najmniej raz w tygodniu, wszelako tempo życia szkolnego i związkowego wymagało częstokroć odbywania posiedzeń prezydjalnych codziennie, ze względu na pilność i wagę niektórych wypadków i spraw. Szczególniej być to konieczne w okresie doniosłych zdarzeń w szkolnictwie, których byliśmy świadkami.

W posiedzeniach i pracach Prezydjum bierze od maja b. r. czynny udział nowy Sekretarz Generalny, kol. Ludwik Suda.

Rada Finansowa.

Rada Finansowa ma za zadanie zajmować się następującymi sprawami: inicjowaniem źródeł dochodu, nadzorowaniem skarbowości i kasowości Związku, przestrzeganiem ściśle ram uchwalonego budżetu, przygotowaniem wniosków, dotyczących spraw finansowych na Wydziale Wyk. i czuwaniem nad całością finansów Związku.

Biura Zarządu Głównego.

W biurach Zarządu Głównego nie zaszły zmiany zasadnicze, poza niektórymi personalnymi. Sekretarzem Generalnym Związku jest od dnia 1 maja 1926 r. kol. Ludwik Suda, a były Sekretarz Generalny kol. Tomczak redaguje obecnie „Głos Nauczycielski” i pro-

wadzi akcję prasowo - wydawniczą Związku (zob. „Głos Nauczycieli” z dn. 9 maja 1926 r.). W okresie sprawozdawczym było czynnych w Zarządzie Gł. 30 sił urzędniczych i niższych funkcjonariuszów.

Działy pracy i lokale biurowe bez zmiany.

Zarząd Główny prowadzi w lokalu przy ul. Marszałkowskiej 123 — kwatery noclegowe dla koleżanek i kolegów (członków Związku). W okresie sprawozdawczym korzystało z kwatery osób 1748.

7. KOŁO PARLAMENTARNE.

Skład osobowy Koła bez zmian, t. j. liczy ono 11 członków, których nazwiska podaliśmy w Sprawozdaniu roku ub. (Nr. 15 — 16 — 17 „Głosu Naucz.” z r. 1925). Koło bierze czynny udział w pracach szkolnych i nauczycielskich ciał parlamentarnych (Sejmu i Senatu), tudzież w życiu nauczycielstwa zorganizowanego w Związku P. N. S. P.

8. SĄD HONOROWY.

Na posiedzeniu dn. 22.XII 1925 r. Sąd Honorowy przy Zarządzie Gł. Z. P. N. S. P. ukonstytuował się w następujący sposób: **Przewodniczący** — kol. St. Sawicki, **zastępca przewodn.** — kol. Cz. Drabarek. **Sekretarka** — kol. A. Dargielowa, **zastępczyni sekretarki** — kol. M. Golejewska.

W czasie od dnia 22.XII 1925 r. do dnia 1.X 1926 r. Sąd Honorowy odbył 12 posiedzeń. Załatwiono 18 spraw, w tym jedną sprawę umorzono z powodu śmierci oskarżonego, w trzech wydano wyroki, 10 spraw odesłano do osądzenia w I-ej instancji. Do rozpatrzenia pozostają 4 sprawy w oczekiwaniu nadesłania brakujących dowodów. Niezależnie od powyższych zebrań, Sąd Honorowy odbył cały szereg posiedzeń w celu przystosowania przestarzałego regulaminu dla Sądów Honorowych przy Oddziałach Powiatowych i Ogniskach do potrzeb chwili.

9. SEKCJA OBRONY SZKOŁY JEDNOLITEJ.

W związku z tem, że szkolnictwo polskie nie jest jeszcze oparte o ustawę regulującą jego ustrój i charakter programowy — Zarząd Gł. powołał przed paru laty do życia Sekcję obrony szkoły jednolitej, której zadaniem jest opracowywać plany obrony zasad szkolnictwa powszechnego i zasad idei szkoły jednolitej.

Nadto Sekcja ma za zadanie inicjować prace nad reformą programów szkolnych.

Konferencje i posiedzenia Sekcji szczególnie często odbywały się w chwili, gdy szkolnictwu zagrażało niebezpieczeństwo urzeczywistnienia słynnego projektu p. St. Grabskiego o ustroju szkół.

Wtedy to z inicjatywy Sekcji i przy czynnym współudziale jej członków opracowane zostały tezy i zasady postulatów związkowych, określających racjonalne wytyczne jednolitości. Konkretnie omawiamy te rzeczy w dziale „O ustrój szkolnictwa polskiego”, traktowanym odrębnie ze względu na wagę zagadnienia.

10. SEKCJA PEDAGOGICZNA.

Dnia 25 września 1925 r. zwołano walne zebranie członków Sekcji Pedagogicznej celem wyboru nowego Prezydium. W oznaczonym terminie na zebraniu zgromadziło się około 35 osób. Po wysłuchaniu sprawozdania i przeprowadzeniu dyskusji nad niem przystąpiono do wyborów nowego Zarządu, który ukonstytuował się nast. kol. kol.: 1) Librachowa Marja (przewodnicząca), 2) Makuch Karol (wice-przewodniczący), 3) A. Baranowska, 4) Oderfeldowa Cecylja, 5) Stattlerówna Helena, 6) Usarkowa Stefanja, 7) Walewska Helena, 8) Zylberowa Dorota, 9) Federowiczówna Zołja (delegatka Oddz. Warszawskiego), 10) Kisielnicki Maurycy (delegat Zarządu Głównego).

Nowy Zarząd odbył w okresie sprawozdawczym 6 posiedzeń, na których omawiano następujące sprawy: 1) wznowienie działalności komisji programowej, 2) sprawę biblioteki, 3) projekt zwołania Zjazdu Wychowania Moralnego w związku z IV Międzynarodowym Kongresem Wychowania Moralnego.

W sprawie Komisji Programowej. Z początkiem roku szkolnego podjęto rozpoczętą przed wakacjami pracę nad reformą programów szkół powszechnych. Dla zainteresowania szerszych kół nauczycielskich zwołano informacyjne zebranie członków Związku P. N. S. P. Na czele komisji programowej stanęła kol. Helena Stattlerówna. Wydano odezwę do warszawskiego nauczycielstwa szkół powszechnych, nawołując do wzięcia udziału w poszczególnych podkomisjach programowych. Utworzyło się 6 podkomisyj: 1) Język polski — przewodnicząca kol. Usarkowa, 2) Matematyka — kol. Stattlerówna Helena, 3) Przyroda — kol. Rżysko, 4) Roboty — kol. Lisicka, 5) Rysunki — kol. Golus, 6) Śpiew — kol. Zatorowski.

Oprócz nauczycielstwa szkół powszechnych zaproszono do współpracy szereg osób ze sfer nauczycielstwa szkół średnich. Poszczególne podkomisje odbyły zebrania organizacyjne, na których ukonstytuowały się Zarządy, zakreslono ramy programu przyszłej pracy i ustalono terminy posiedzeń. Mimo dużego nakładu pracy ze strony przewodniczących podkomisyj — praca odbywała się bardzo nieregularnie. Najsprawniej pracowała podkomisja matematyczna, która zorganizowała największe zebrania w jednym i tym samym zespole, co nadawało pracy charakter ciągły i systematyczny.

Sprawy biblioteki. Na zasadzie decyzji Zarządu Głównego połączono bibliotekę Zarządu Gł. z biblioteką Sekcji Pedagogicznej. Oba księgozbiory, liczące około 1000 dzieł, z zakresu pedagogiki, psychologii i filozofii w polskim i obcych językach, zinwentaryzowano, opatrzono kartkowym katalogiem alfabetycznym i działowym.

W sprawie Zjazdu Wychowania Moralnego. W związku z mającym się odbyć pierwotnie w kwietniu, a następnie we wrześniu Kongresem Wychowania Moralnego, zorganizowała Sekcja Pedagogiczna łącznie z Zawodowym Związkiem Nauczycielstwa Szkół Średnich w dn. 8 i 9 kwietnia pierwszy Zjazd Wychowania Moralnego. Ukonstytuował się Komitet Zjazdowy, składający się z przedstawicieli Zarządów obu stowarzyszeń, który odbył szereg posiedzeń organizacyjnych. Zjazd miał na celu obudzenie zainteresowania dla zagadnień wychowawczych. Wysunięte przez Międzynarodowy Kongres zagadnienie „Możliwości ogólnoludzkiej podstawy wychowania moralnego” referowali pp. prof. Chrupek, Ettinger, Forclle i Myslicki, oraz odczytano referat nieobecnego prof. Tatarkiewicza. Zjazd liczył około 200 osób, nie tylko ze sfer nauczycielskich. Przez oba dni toczyła się żywa dyskusja nad wygłoszonymi referatami. Przy końcu obrad zgłoszono do Prezydium Zjazdu kilka deklaracji i wniosków. Przyjęto wniosek p. Librachowej, w sprawie utworzenia stałej komisji dla kwestyj wychowania moralnego, któraby kontynuowała pracę zapoczątkowaną na Zjeździe. (Zob. „Głos Nauczycielski” Nr. 15 z r. r. 1926).

Połączenie Sekcji Pedagogicznej z Towarzystwem Badań nad Dziećmi.

Na skutek wniosku piśmiennego, złożonego Zarządowi Gł. Zw. P. N. S. P. przez przewodniczącego Towarzystwa badań nad dziećmi dr. Jaroszyńskiego, oraz zapadłej w

tej sprawie uchwały Wydz. Wyk. nastąpiło w czerwcu r. b. połączenie Sekcji z wymienionym Towarzystwem. Nowa organizacja otrzymała miano: „**Koła Psychologicznego im. Anieli Szycówny**“.

Staraniem Sekcji Pedagogicznej oraz Koła Kierowników Oddziału Warszawskiego urządzono cykl odczytów prof. Myślickiego na temat „**Ideji szkoły pracy**“.

Działalność Sekcji Pedagogicznej, jako poradni w sprawach pedagogiczno - metodycznych rozwija się pomyślnie za pośrednictwem „**Pracy Szkolnej**“.

W okresie sprawozdawczym Sekcja Pedagogiczna otrzymała około 150 listów, przeważnie w sprawie informacji bibliograficznych, wskazówek metodyczno - wychowawczych i pomocy szkolnych. Odpowiedzi udzielano bądź bezpośrednio, drogą listowną, bądź też na łamach „**Pracy Szkolnej**“.

11. SEKCJA SZKOLNICTWA SPECJALNEGO

Sekcja Szk. Spec. w chwili obecnej liczy 472 członków, w tem nauczycieli 229, Ognisk Zw. P. N. S. P. 243.

Działalność Sekcji w okresie sprawozdawczym polegała na:

1. wydawaniu kwartalnika „**Szkoła Specjalna**“;

2. uruchomieniu czytelnicy czasopism wyrażonych i książek nadesłanych do Redakcji.

3. rozwoju Muzeum Szkolnictwa Specjalnego;

4. zwołaniu I polskiego Zjazdu Naucz. Szkoln. Specjalnego;

5. zorganizowaniu wystawy szkolnictwa specjalnego;

6. prowadzeniu wydawnictwa Biblioteka Pedagogiki Leczniczej;

7. zapoczątkowaniu wieczorów dyskusyjnych na tematy zaczerpnięte z dziedziny wychowania anormalnych.

Czasopisma i książki nadesłane do Redakcji **Szkoły Specjalnej** stanowią fundusze **Czytelnicy Sekcji Szkoln. Spec.** skatalogowanej i uruchomionej od 1 listopada r. z. w lokalu państwowego Instytutu Pedagogiki Specjalnej. Niestety, pomimo ciekawego zbioru czasopism brak jest zupełnie czytelników!

W lokalu Instytutu Pedagogiki Specjalnej (pl. Trzech Krzyży 4/6) uruchomione zostało przez Sekcję łącznie z Instytutem Muzeum **Szkolnictwa Specjalnego**, które posiada już dosyć ciekawy zbiór dokumentów prac dzieci

i pomocy naukowych, jak dotychczas, głównie z działu szkolnictwa dla upośledzonych umysłowo. Należy jednak zaznaczyć, że dalszy rozwój prac Muzeum uzależniony jest całkowicie od możliwości uzyskania na ten cel odpowiedniego pomieszczenia (przynajmniej 2 pokojów), kilku szaf oraz pracownika, któryby przynajmniej 10 godz. tygodniowo mógł poświęcić na gromadzenie i opracowywanie dokumentów.

Najważniejszą pracą Sekcji było zwołanie łącznie z Instytutem Pedagogiki Specjalnej **I polskiego Zjazdu Nauczycieli Szkół Specjalnych**. Zjazd ten odbył się od 19—22/XII ub. r. w salach Instytutu Głuchoniemych i Ociemniałych w Warszawie. Naczelnym zadaniem Zjazdu było nawiązanie łącznika wśród wszystkich pracowników w szkolnictwie specjalnym a więc zarówno nauczycieli czynnych w tej dziedzinie, jak i osób pracujących na polu naukowym i społecznym i współdziałających w rozwoju problemu kształcenia anormalnych i organizowania nad nimi opieki wychowawczej. Program Zjazdu oparty był na założeniu, że zadanie to ma znaczenie zasadnicze, uzależniające możliwość porozumiewania się w sprawie rozwoju metod nauczania i wychowania anormalnych oraz w sprawie rozwoju zagadnień organizacyjnych tego szkolnictwa. Prace Zjazdu objęły 4 działy szkolnictwa specjalnego; dział ociemniałych, głuchoniemych, upośledzonych umysłowo i zaniedbanych moralnie. Zjazd był nadspodziewanie liczny, wzięło w nim udział 400 osób, w tem przedstawiciele władz, urzędów, stowarzyszeń naukowych i społecznych, 261 nauczycieli szkół specjalnych i kilkudziesięciu nauczycieli szkół powszechnych Warszawy oraz delegatów poszczególnych Ognisk naszego Związku. Na Zjeździe zapadło 26 uchwał natury organizacyjnej i metodycznej. W sprawie zrealizowania tych uchwał w dniu 2.II.26 r. udała się delegacja do Departamentu I Ministerstwa W. R. i O. P. w osobach kol. prezesa sen. Stan. Nowaka, kol. posła Z. Nowickiego i kol. M. Wawrzynowski. Delegację przyjęli p. Wł. Żłobicki, dyr. Depart. I i dr. M. Reiter, naczelnik Wydziału szkolnictwa powszechnego, obiecując popierać słuszne postulaty wysunięte przez uczestników Zjazdu.

W związku z pracami Zjazdu zorganizowana została w gmachu Instytutu Głuchoniemych **Wystawa prac dzieci i pomocy naukowych**, wyjaśniających cel i metody pracy w poszczególnych działach szkolnictwa specjalnego. Szczegółowe sprawozdanie z Wystawy i prac Zjazdu ukazało się w Nr. 3 **Szkoły Spe-**

cialnej. Odbitki z tego numeru ze zmienioną paginacją (1—) stanowią Nr. 2 **Biblioteki Pedagogiki Lecznicznej**.

W wydawnictwie Sekcji Szkoln. Spec. p. t. **Biblioteka Pedagogiki Lecznicznej** ukazały się dotychczas dwie prace: a) M. Grzegorzewska — Iloraz Inteligencji w skali Bineta i jego znaczenie diagnostyczne; b) O szkołę specjalną, sprawozdanie z I polskiego Zjazdu Naucz. Szkół Specjaln. Obie te prace stanowią odbitki ze Szkoły Specjalnej i są na składzie. 1) Iloraz Inteligencji w skali Bineta: Książnica. 2) Sprawozdanie z I Polskiego Zjazdu Naucz. Szk. Specj.: Nasza Księgarnia, Widok 22.

W tych dniach wychodzi z druku opracowany przez M. Grzegorzewską Schemat Szkolnego **Zeszytu biograficznego dziecka** zastosowany do szkół specjaln. dla upośledzonych umysłowo jako Nr. 3 tego wydawnictwa. Na wniosek Sekcji i Zarządu Głównego Zwia-

zku Ministerstwo W. R. i O. P. osobnym piśmie poleciło ten schemat zeszytu do użytku w szkolnictwie specjalnem i obiecało dać szkołom subwencję na zakup tego zeszytu.

Na wiosnę r. b. Sekcja zapoczątkowała organizację **Wieczorów dyskusyjnych** na tematy zaczerpnięte z dziedziny wychowania dziecka anormalnego. Na wiosnę odbył się tylko jeden taki wstępny wieczór prowadzony przez dr. I. Korczaka na temat „Prawa Dziecka”, w maju ze względu na sytuację ogólną pracę tę przerwano i odłożono do jesieni r. b.

Skład Zarządu Sekcji Szkolnictwa Specjalnego jest następujący: kol. Dr. Grzegorzewska Marja — przewodnicząca; kol. Warzynowski Michał — sekretarz; członkowie: kol. kol. Hanna Solnicka (dział ociemniałych), Michał Lotański (dział głuchoniemych) i Józef Ponikło (dział moral. zaniedbanych).

12. KSZTAŁCENIE NAUCZYCIELI

A. SEKCJA KSZTAŁCENIA NAUCZYCIELI.

1. Zarząd Kształcenia Nauczycieli składa się z 20 osób. Do Zarządu Sekcji należą: kol. kol.: Dr. Kupczyński Tadeusz, Dr. Spasowski Władysław, Dargiel Wacław, Jędrzejewicz Janusz, Kostelecki Karol, Jaworska Marja, Dr. Rowid Henryk, Bryda Władysław, Bobek Paweł, Dr. Janik Michał, Chróścicki Bronisław, Włodarski Józef, Patkowski Aleksander, Librachowa Marja, Nowak Stanisław, Stattlerówna Klementyna, Smulikowski Julian, Makuch Karol, Nowicki Zygmunt, Tomczak Roman.

Przewodniczącym S. K. N. jest kol. Dr. Tadeusz Kupczyński; sekretarzem S. K. N. kol. Aleksander Patkowski.

Adres Sekcji K. N.—Marszałkowska 123, Związek P. N. S. P.

2. Sekcja Kształcenia Nauczycieli liczy 329 członków.

3. W okresie sprawozdawczym czynnych Kół S. K. N. było 15 w następujących miejscowościach: w Cieszynie — członków 12, Krotoszynie — 16, Krakowie — 31, Koźminie — 13, Lwowie — 30, Łowiczu — 7, Mysłowicach 9, Nieszawie — 13, Ostrowcu — 30, Płocku — 7, Siennicy — 6, Sandomierzu — 5, Wągrowcu — 7, Zgierzu — 7, Zamościu — 7.

Ponadto poza Kołami jest około 100 osób — prenumerujących Ruch Pedagogiczny lub należących do Sekcji w Warszawie.

4. W okresie sprawozdawczym odbyto 11 posiedzeń Zarządu Sekcji.

5. Ilość załatwianej korespondencji (od 15 marca r. b.) 29°.

6. Czynności Zarządu Sekcji:

a) opracowano i rozesłano do wszystkich członków Sekcji, Kół, Seminarjów nauczycielskich i Inspektorów szkolnych cztery ankiety w sprawie kształcenia nauczycieli, na które nadeszło 1053 odpowiedzi;

b) w dn. 12 i 13 grudnia 1925 r. odbył się Zjazd nauczycieli języka polskiego w Seminarjach Nauczycielskich, w którym wzięło udział 94 uczestników reprezentujących 33 miejscowości. Wśród obecnych znajdowali się goście i przedstawiciele władz szkolnych w osobach: p. Mikułowskiego — Naczelnika Wydziału Ministerstwa, p. Pierackiego — Wizytatora Sem. przy Minist., p. Dzierżyńskiego — Naczelnika Wydziału przy Kuratorjum., p. Szelągowskiego — Wizytatora Semin. przy Kuratorjum.

Zagaił obrady i powitał zebranych przewodniczący Sekcji K. N. kol. Dr. T. Kupczyński. Życzenia pomyślnych obrad złożyli: imieniem Związku P. N. S. P. — prezes, senator kol. Nowak, imieniem Min. O. P. wizytator p. Pieracki — poczem dokonano wyboru Prezydium Zjazdu.

Obrady Zjazdu poprzedziło przemówienie ku czci ś. p. Stefana Żeromskiego, które wypowiedział kol. Górski; następnie przewodniczący udzielił głosu referentom: 1) p. pr. Zenonowi Klemensiewiczowi z Krakowa, który wygłosił referat na temat: „Nauczanie

języka polskiego w Seminarjach nauczycielskich" i 2) p. pr. Juljuszowi Saloniemu z Warszawy, który mówił o „nauczaniu literatury polskiej w Seminarjach Nauczycielskich”. (Szczegółowe sprawozdanie zob. „Głos Naucz.” Nr. 1).

c) zgodnie z uchwałą Zjazdu polonistów nauczycieli Seminarjum, powstała Komisja Polonistyczna przy Sekcji K. N., która na-
kreśliła sobie następujący program:

1) studia nad programem nauki języka polskiego w Seminarjach naucz., jego realizację i metodykę nauczania. W związku z tem powstały trzy referaty: a) nauczania języka polskiego, b) literatury polskiej, c) metodyki nauczania języka i literatury; 2) ożywienie życia umysłowego i pracy naukowej przez podjęcie wydawnictwa „Studia Polonistyczne”.

d) w dn. 3 — 17 lipca r. b. odbył się w Zakopanem Kurs Polonistyczny. Przebieg Kursu podajemy w dziale: **kursy**.

B. WAKACYJNE KURSY NAUCZYCIELSKIE W WEJHEROWIE I ZAKOPANEM.

Z pośród kursów naukowych, organizowanych, czy też popieranych przez Związek P. N. S. P. są istniejące i rozwijające się coraz pomyślniej Wakacyjne Kursy Uniwersyteckie, które od roku 1913 gromadzą szukających źródeł wiedzy kolegów i koleżanki, początkowo w Zakopanem, a od czasu powstania Państwa Polskiego także i na Pomorzu.

Same te placówki pociągają do siebie rok rocznie licznych uczestników i uczestniczki. Bałtyk i ten piaszczysty kawałek polskiego brzegu, oraz Tatry, te granitowe strażnice piastowskich dziedzin Rzeczypospolitej, to dwa miejsca pełne silnych wrażeń, wśród których zebrani ze wszystkich dzielnic Rzeczypospolitej koledzy i koleżanki czerpać mogą w sposób bezpośredni wiedzę oraz metody i wskazania dla pogłębienia swego wykształcenia zawodowego i samokształcenia. Do tych bowiem miejsc przybywa na zaproszenie Zarządu Gł. Związku, względnie Z. W. K. U. szereg uczonych — przeważnie profesorów polskich Uniwersytetów, którzy wygłaszają wykłady cyklami, omawiającemi najaktualniejsze tematy z dziedziny społecznej, wychowania, historii, literatury i nauk przyrodniczych.

Kurs pomorski mieścił się w gmachu państwowego Seminarjum nauczycielskiego w Wejherowie, gdzie za zezwoleniem Min. Oświecenia i Kuratorjum Okręgu szkolnego Po-

morskiego znaleźli wygodne pomieszczenie uczestnicy kursu.

Dnia 3 sierpnia, po nabożeństwie w kaplicy zakładowej, zebrali się uczestnicy i zaproszeni goście w pięknej sali gimnastycznej, gdzie nastąpiło otwarcie W. K. U. Kierownik kursów kol. Sieńko z Krakowa, powitał zebranych — przedstawił historję i zadania W. K. U., podał program pracy i zachęcał do jak najkerzystniejszego zużytkowania czasu, zarówno dla zdrowia jak i dla pogłębienia swojej wiedzy. Imieniem Kuratorjum powitał uczestn. naczelnik Wydz. Szkoln. powszechnego, wizytator ks. Stigulski.

Imieniem miasta Wejherowa przemówił, jak zawsze bardzo serdecznie, burmistrz miasta p. Kruszyński. Po krótkiej przerwie nastąpił wykład inauguracyjny prof. Dr. W. Sobieskiego z Krakowa p. t. „Z dziejów Pomorza”. Wykładem tym rozpoczęto program tegorocznych W. K. U., który przedstawiał się następująco:

Prof. Dr. Jan Stanisław Bystron: a) „Czynniki irracjonalne w życiu społecznem”; b) „Zagadnienia psychologii społecznej”.

Prof. Dr. Stefan Czarnowski: „Solidarność, a różnice społeczne”.

Prof. Dr. Michał Janik: a) „Metodyka języka polskiego”; b) „Sybir w historii i literaturze polskiej”.

Prof. Dr. W. Kulesza: „Szkic szaty roślinnej Pomorza z uwzględnieniem momentów ochrony przyrody”.

Prof. Dr. Eugenjusz Kucharski: Polska pierwotna i jej sąsiedzi”.

Prof. Dr. Kazimierz Nitsch: „Geografja wyrazów polskich, ze szczególnem uwzględnieniem Pomorza”.

Prof. Dr. Michał Siedlecki: a) „Warunki życia i życie w morzu”; b) „Naukowe podstawy rybactwa morskiego”.

Prof. Dr. Tadeusz Sinko: „Cztery wieki liryki polskiej (rozbiory i uwagi metodyczne)”.

Prof. Dr. Wacław Sobeski: „Z dziejów Pomorza”.

Prof. Dr. Michał Szyszko: „Odrodzenie i jego najwybitniejsze objawy w literaturze XVI wieku”.

Prof. Dr. Florjan Znaniecki: „Stosunki społeczne”.

Ponad program odbył się wykład prof. Siedleckiego p. t. „Celjon — wyspa rubinów i pereł”, ilustrowany bogato obrazami świetlnymi. Czysty dochód z wykładu w kwocie 28 zł. złożono na pomoce szkolne.

Oprócz powyższych wykładów odbywali

uczestnicy liczne wycieczki krajoznawcze, a mianowicie: na Hel, do Gdańska, do Oliwy, Sopot, Wielkiej Wsi i Przylądka Rozewskiego a nadto codzienne wyjazdy do Gdyni, Orłowa dla użycia kąpeli morskich.

Po kilku zaraz dniach nawiązało się niezwykle miło życie towarzyskie a przy pożegnaniu uczestnicy dawali wyraz smutku z powodu rychłego już zerwania co dopiero zadzierzgniętych węzłów sympatji i wzajemnej koleżeńskiej przyjaźni. Tem cenniejsze są te uczucia, że uczestnicy i uczestniczki w liczbie około 70 przybyli z całej Polski.

Administrację W. K. U. w Wejherowie prowadzili dwaj sekretarze, t. j. koledzy Fr. Ingot i Mazurkiewicz.

W sierpniu odbył się z kolei kurs w Zakopanem.

Kierownik tego kursu, kol. Makuch Karol, z Warszawy, witając zebranych, omówił w dłuższym przemówieniu ważność dalszego kształcenia się nauczycieli i trudności, jakie w doniosłej swojej pracy napotyka kształcący się dalej nauczyciel, a zarazem przedstawił zabiegi Zarządu Gł. około organizacji dalszego kształcenia się nauczycielstwa.

Imieniem gminy Zakopane przemówił do zebranych zast. naczelnika gminy, p. Rój, który podniósł, że gmina i Rada szkolna gminna użyczając gościny zebranemu na kursa nauczycielstwu, rozumie dobrze, jak ważną spełnią przez to powinność względem Państwa i polskiej szkoły, dla której dobrze wykształcony nauczyciel jest najważniejszym czynnikiem.

Po otwarciu kursu rozpoczął się wykład inauguracyjny prof. D-ra T. Sinki p. t. „Cztery wieki liryki polskiej” i wykładem tym stworzył program zakopiański, który przedstawia się następująco:

Prof. Dr. J. St. Bystróż: a) „Czynniki irracjonalne w życiu społecznym”; b) „Zagadnienia z psychologii społecznej”.

Prof. Dr. Stefan Czarnowski: „Solidarność a różnice społeczne”.

Prof. Dr. Walery Goetel: „Budowa logiczna i przeszłość Tatr”.

Prof. Dr. Michał Janik: a) „Metodyka języka polskiego”; b) „Sybir w historii i literaturze polskiej”.

Prof. Dr. J. Joteyko: „Prawo do nauki i selekcja uzdolnień”.

Prof. Dr. W. Kulesza: „Szata roślinna Tatr z uwzględnieniem ochrony przyrody”.

Prof. Dr. Kazimierz Nitsch: „Geografia

wyrazów polskich, ze szczególnem uwzględnieniem Podhala”.

Prof. Dr. Stanisław Posner: „Pedagogja polityczna”.

Prof. Dr. Wł. Radwan: „Zagadnienie ustroju szkolnictwa powszechnego”.

Prof. Dr. Michał Siedlecki: „Zarys budowy głównych typów państwa zwiérczęgo”.

Prof. Dr. Michał Sobeski: „Psychologja twórczości artystycznej”.

Ponadto odbył się bardzo piękny i bardzo pouczający wykład z obrazami świetlnymi p. t. „Cejlon — wyspa rubinów i pereł”, powtórzony następnie dla kuracjuszy naszego Sanatorjum w sali teatralnej Sanatorjum.

Kurs zakopiański rozpoczął się pod niezmiernie bolesnem wrażeniem, z powodu niepowetowanej straty, jaką poniosła Polska przez śmierć ś. p. **Jana Kasprowicza**. Związek uczcił godnie wielkiego poetę za pośrednictwem W. K. U., który w imieniu Związku P. N. S. P. złożył wieniec na trumnie i wziął, jako osobna grupa, udział w pogrzebie. Już nazajutrz po pogrzebie W. K. U. urządził Akademię ku czci zmarłego, w której wzięły udział tłumy miłośników Kasprowicza i jego poezji, a przedewszystkiem wdowa p. Marja Kasprowiczowa.

Ku czci tego wielkiego syna Polski, oraz dla zapoznania uczestników z mało znanem jego dziełem, odbył się dn. 13.8 b. r. publiczny wykład prof. D-ra T. Sinki p. t. „Dzieło życia Kasprowicza „Marchołt”, który obok uczestników zgromadził około 150 osób z poza nauczycielstwa, z udziałem wdowy po ś. p. Zmarłym.

Obok wykładów odbywały się w Zakopanem liczne wycieczki naukowe i krajoznawcze pod przewodnictwem: prof. D-ra Goetla, prof. D-ra Kuleszy, kol. p. Nowickiego, kierownika kursów kol. Makucha i kol. Baścika.

Na tegorocznym W. K. U. w Zakopanem, obok towarzyskiego, pulsowało silnem tętnem życie organizacyjne. Możliwy kursowi temu nadać drugą nazwę kursu instruktorskiego, albowiem odbywały się częste i bardzo ożywione wieczory dyskusyjne pod przewodnictwem kol. Makucha, a zawsze przy udziale kol. p. Smulikowskiego. W czasie tych dyskusyj dotknięto każdej arterji życia organizacyjnego, tak, że z pośród uczestników zakopiańskich rozjechali się do domów nie tylko uświadomieni związkowcy, ale także pożyteczni pracy związkowej współpracownicy.

To też czas wakacyjny minął pracowicie,

przyjemnie i pożytecznie. I kiedy 27 sierpnia przyszło znów pożegnać się z uczestnikami, to widziało się i słyszało co przeżyli uczestnicy i z jakimi wrażeniami rozjeżdżali się do domów.

C) SEKCJA POWSZECHNYCH UNIWERSYTETÓW REGJONALNYCH.

„Celem Sekcji jest budzić do czynnego życia na polu samorządowej, gospodarczej i umysłowej pracy nauczycielstwo szkół powszechnych, zorganizowane w Związku P. N. S. P., a za jego pośrednictwem i wpływem oddziaływać na społeczeństwo prowincjonalne danej ziemi polskiej, tworzącej w dzisiejszym układzie stosunków indywidualność terytorjalną — przedewszystkiem pod względem gospodarczym, a łącznie z tym również społecznym i kulturalnym” (regulamin Sekcji P. U. R. Zw. P. N. S. P.).

Jak widać z powyższego założenia, Sekcja Pow. Uniw. Regjonalnych Z. P. N. S. P. reprezentuje całkiem nowy kierunek pracy pozaszkolnej nauczycielstwa — pracy, która obok kształcenia jednostek ma jednocześnie wpłynąć na wzbogacenie i uszlachetnienie życia prowincji i jej kultury, przez co w konsekwencji wzbogaci i podniesie życie Państwa.

Prace Sekcji siłą rzeczy muszą być zakrojone na szeroką miarę. Muszą obejmować wszystkie dziedziny życia. Ponieważ zaś regionalizm wiąże ściśle życie ludzkie z terytorjum, przeto prace regionalne i z tych jeszcze względów różniczkują się. W zrozumieniu, że Sekcja P. U. R. może być jedynie trwała i racjonalna tylko wtedy, gdy będzie oparta na ściśle naukowych podstawach; zorganizowano Sekcję w ten sposób, że na jej czele stoi: a) Rada Naukowa i b) Zarząd.

Do Rady Naukowej wchodzi przedstawiciele poszczególnych dziedzin nauki, związanej z badaniami terytorjalnymi Rzeczypospolitej:

a) Życie gospodarcze.

1. Dr. Tadeusz Brzeski, prof. Uniw. Warszawskiego — demografia.
2. Dr. Franciszek Bujak, prof. Uniw. Lwowskiego — socjografia i osadnictwo.
3. Dr. Witold Staniewicz, prof. Uniw. Wileńskiego — ekonomja gospodarcza.

b) Życie społeczne.

4. Stanisław Bukowiecki, prezes Prokuratorji Gener. — administracja.
5. Dr. Maurycy Jaroszyński, dyr. Depart. Min. Spr. Wewn. — samorząd.

c) Życie kulturalne.

6. Aleksander Janowski, prezes Polsk. Tów. Krajoznawczego — muzealnictwo.
7. Dr. Jan Czarnocki, geolog Państw. Instytutu Geolog. — geologja.
8. Dr. January Kołodziejczyk, prof. Wolnej Wszechnicy — flora.
9. Dr. Wacław Roszkowski, prof. Uniw. Warsz. — fauna.
10. Dr. Jan Mydlarski, kier. Wojsk. zdjęcia Antropolog. — antropologja.
11. Dr. Włodzimierz Antoniewicz, prof. Uniw. Warsz. — prehistorja.
12. Dr. Eugenjusz Frankowski, prof. Uniw. Poznańskiego — etnografia (kultura techniczna).
13. Dr. Jan Stanisław Bystron, prof. Uniw. Krak. — etnografia (kultura duchowa i społeczna).
14. Dr. Stanisław Arnold, doc. Uniw. Warszawskiego — historia.
15. Dr. Kazimierz Nitsch, prof. Uniw. Krakowskiego — język (gwaroznawstwo).
16. Dr. Witold Doroszewski, asyst. Uniw. Warszawskiego — język.
17. Dr. Konrad Górski — literatura.
18. Dr. Adolf Chybiński, prof. Un. Lwowskiego — muzyka.
19. Dr. Stanisław Lorentz — sztuki plastyczne.

Prezydjum Rady Naukowej stanowią: prof. Dr. Tadeusz Brzeski, przewodniczący, prof. Dr. Włodzimierz Antoniewicz, wiceprzewodniczący, delegaci do Zarządu Sekcji: doc. Dr. Stanisław Arnold i Dr. Jan Czarnocki.

Zarząd tymczasowy Sekcji stanowią: kol. Aleksander Patkowski, przewodniczący, Dr. Stanisław Arnold, skarbnik, kol. Piotr Banaczkowski, sekretarz, Dr. Jan Czarnocki i kol. poseł Zygmunt Nowicki, członkowie.

d) Prace programowe Sekcji P. U. R.

Rok ubiegły jest dla Sekcji P. U. R. w dziedzinie programowej nową erą: opracowano i opublikowano program regionalizmu polskiego, który w najogólniejszych zarysach określa:

a) stosunek regionalizmu do Państwa i jego jedności oraz b) zadania regionalizmu wobec życia gospodarczego, społecznego i kulturalnego.

Program został wydrukowany: w „Ziemi” Nr. 13 — 14 z r. b., w „Polskiej Oświacie Pozaszkolnej” — Nr. 4 — 5 z r. b.

Nadto ukazały się następujące artykuły, które tej sprawie zostały poświęcone:

Juljusza Zborowskiego: Z zagadnień regionalizmu. Konieczność programu w „Ziemi” Nr. 2 z 15.I 1926 r. Tęgoż: Z zagadnień regionalizmu w „Nowy Kurjerze Polskim” Nr. 171 z 24.VII 1926 r. **I. W. K.:** Regionalizm polski w „Nowym Kurjerze Polskim” Nr. 148 z 2.VII 1926 r. **Tadeusza Moniewskiego:** Regionalizm w „Tygodniku Ilustrowanym” Nr. 30 z 24.VII 1926 r. **Tadeusz Lopalewski:** Regionalizm w sztuce w „Kurjerze Wileńskim” Nr. 169 z 25.VII 1926 r. **Minister Witold Staniewicz:** Regionalizm „Sprawy Nauczycielskie” Nr. 2 z r. 1926, oraz przemówienie w Brześciu nad Bugiem w „Kurjerze Wileńskim” Nr. 178 z 5.VII 1926 r.

Wykaz artykułów, odczytów i t. p. w sprawie zagadnień regionalnych obejmuje: w r. 1920 (prof. Mieczysław Limanowski na zjeździe poświęconym zagadnieniom organizacji i rozwoju nauki polskiej), w r. 1922 cztery art., w r. 1923 — dwanaście, w r. 1924 — piętnaście, w r. 1925 — pozyc. 97, w r. 1926 (do 1.X): 85. Wykaz szczegółowy artykułów i omówienie poruszonych zagadnień ideologii regionalnej poda ostatni tegoroczny Nr. „Polskiej Oświaty Pozaszkolnej”.

e) Prace organizacyjne ogólne.

Zadaniem Sekcji między innymi jest organizowanie Powszechnych Uniwersytetów Regionalnych dla poszczególnych ziem (regjonów), tudzież inicjowanie organizacji i związków lokalnych. W tym celu Sekcja P. U. R. opracowała: a) instrukcję organizacyjną i regulamin Powszechnego Uniwersytetu Regionalnego oraz b) statut ramowy dla Związków lokalnych.

Instrukcja i regulamin organizacyjny P. U. R. omawia kolejno w poszczególnych rozdziałach następujące sprawy: a) organizację Powszechnego Uniw. Regionalnego, b) członków, c) kółka naukowe, d) fundusze i rachunkowość, e) Zarząd P. U. R. i komisję rewizyjną, f) zebrania i g) sprawy ogólne.

Statut ramowy dla Związków lokalnych obejmuje działy: 1. nazwa, siedziba, zakres terytorjalny i charakter pracy, 2. cele Związku, 3. organizację Związku, 4. członkowie, ich prawa i obowiązki, 5. rok administracyjny, 6. majątek Związku, 7. Koła miejscowe, 8. władze Związku, 9. Zjazd delegatów, 10. Zarząd Główny, 11. Prezydium Zarządu Gł., 12. reprezentacja Związku, 13. komisja rewizyjna, 14. zmiana statutu, 15. rozwiązanie.

Przy opracowywaniu statutu brano pod uwagę statuty istniejących już organizacji te-

go typu, jakimi są: Związek Podhalan i Zw. Puszczań (Kurpiów).

Myślą przewodnią jest tu zespolenie wszystkich, którzy z danej ziemi (regjonu) pochodzą i są z nią w jakikolwiek sposób związani — bez względu na stanowisko społeczne — celem skoordynowania wysiłków w pracy nad podniesieniem jej życia materialnego i duchowego oraz nad wydobyciem i pielęgnowaniem aktywnych pierwiastków kultury miejscowej ku pomnożeniu walorów kulturalnych ogólnonarodowych.

W dniu 31 stycznia r. b. odbył się w Warszawie Zjazd Sekcji P. U. R. Głównym tematem obrad była sprawa programu regionalizmu polskiego. Szczegółowe sprawozdanie — „Głos Naucz.” Nr. 3 z r. b.

i) Prace organizacyjne na terenie.

1. Kolebką regionalnej pracy, z której powstała w konsekwencji Sekcja P. U. R. i jej promieniowanie, jest **Sandomierszczyzna**, (regjon sandomiersko - kielecki). W Sandomierzu zorganizowany został przed pięciu laty pierwszy wakacyjny kurs regionalny i powstał pierwszy Powszechny Uniwersytet Regionalny im. St. Konarskiego (Z. P. N. S. P.). Odtąd co roku odbywają się tam kursy, wycieczki i zjazdy regionalne. Istnieją i pracują kółka naukowe: etnograficzne, gwaroznawcze i przyrodnicze, posiadające już poważny dorobek w zebranych pod dyrektywą fachowców materiałów o wartości naukowej, tudzież gotowych opracowaniach.

W ub. roku szkolnym na zjeździe regionalistów sandomiersko-kieleckich w dniu 25 kwietnia wybrany został Zarząd lokalny Powszechnego Uniwersytetu Regionalnego im. Konarskiego, który się natychmiast ukonstytuował i energicznie prowadzi dalej rozpoczęte prace regionalne.

W czasie wakacji (od 2 do 15 sierpnia r. b.) zorganizowany został w Sandomierzu kurs społeczno - samorządowy Powsz. Uniwersytetu Region. im. Konarskiego. Szczegółowe sprawozdanie podano w „Głosie Naucz.” Nr. 19 — 20 na str. 362 — 363.

Z inicjatywy Powsz. Uniw. Region. im. Konarskiego powstał w Warszawie **Komitet Obrony Puszczy Jodłowej**, którego zadaniem jest wpłynąć na odnośne władze państwowe, by zaniechano niedopuszczalnej z punktu widzenia ochrony przyrody eksploatacji puszczy Świętokrzyskiej, rezerwując ją na Park Narodowy im. Stefana Żeromskiego.

Do Komitetu wchodzi, oprócz inicjatorów, przedstawiciele nauki, Polskiego Towar-

Kurs Powsz. Uniw. Regionalnego im. St. Konarskiego w Sandomierzu — w sierpniu 1926 r.

rzystwa Krajoznawczego, Tow. Literatów i Dziennikarzy i in.

Został opracowany odpowiedni memoriał oraz mapa orientacyjna Świętokrzyszczyzny, celem poruszenia opinii społecznej i przedłożenia postulatów czynnikiem rządowym.

2. Drugim z kolei był Powszechny Uniwersytet Regionalny im. Stanisława Witkiewicza na Podhalu (założony w r. 1925). W bezpośrednim kontakcie z wybitnie regionalnym Muzeum Tatrzańskim im. Chałubińskiego w Zakopanem, oraz ze Związkiem Podhalań — Powsz. Uniw. Regjon. im. St. Witkiewicza w czasie ubiegłych wakacji (10 — 25 lipca r. b.) odbył drugi kurs, poświęcony geografii Podhala oraz Stanisławowi Witkiewiczowi, jako twórcy regionalizmu podhalańskiego. Szczegółowe sprawozdanie z przebiegu kursu drukowane było w 19 — 20 N-rze „Głosu Naucz.” na str. 363.

Z inicjatywy Powszechnego Uniwersytetu Regionalnego im. St. Witkiewicza został powołany do życia Komitet Witkiewiczowski dla uczczenia pamięci Stanisława Witkiewicza oraz celem zapoznania szerszego ogółu społeczeństwa z jego (Witkiewicza) pracami.

W skład Komitetu wszedł cały szereg o-

sób, związanych z Witkiewiczem wspólnym umiłowaniem idei odrodzenia Podhala oraz najwyższym szacunkiem dla jego niezmordowanej pracy w tym kierunku.

Komitet odbył cztery posiedzenia, w czasie których obradowano na temat **zbiorowego wydania dzieł St. Witkiewicza** tudzież zorganizowania wystaw jego prac z dziedziny sztuki w Warszawie i Zakopanem.

Oprócz dwóch powyższych, działających już, Uniwersytetów Regionalnych podjęte zostały w okresie sprawozdawczym prace przygotowawcze dla zorganizowania:

1) Powszechnego Uniwersytetu Regionalnego im. Wacława Potockiego w Sądeckiem; dla zbadania terenu oraz warunków miejscowych odbyto w lipcu r. b. z ramienia Sekcji P. U. R. wycieczkę etnograficzną pod kierunkiem prof. dr. Eugenjusza Frankowskiego. Szczegółowe sprawozdanie z jej przebiegu umieszczone zostało w „Głosie Naucz.” Nr. 22;

2) Powszechnego Uniwersytetu Regionalnego na Śląsku, gdzie dla zapoczątkowania prac regionalnych odbyto w sierpniu r. b. tygodniową wycieczkę przemysłowo - gospodarczą pod kierunkiem inż. Arnolda Makow-

II Kurs Powsz. Uniw. Regionalnego Związku P. N. S. P. im. St. Witkiewicza w Zakopanem w lipcu 1926 r.

skiego. Sprawozdanie — „Głos Naucz” Nr. 21.

3) **Powszechnego Uniwersytetu Regionalnego na Podlasiu**, gdzie odbyto szereg zebrań i konferencji oraz odczytów o regionalizmie; w rezultacie została powołana specjalna komisja, która opracowuje szczegóły organizacyjne i nakreśla plan działalności P. U. R. na Podlasiu. Prasa miejscowa (w Siedlcach, Łukowie i Międzyrzeczu) poświęciła tej sprawie szereg artykułów, o których na innym miejscu jest mowa;

4) **Powszechnego Uniwersytetu Regionalnego na Wileńszczyźnie**, w sprawie powstania, którego odbyto konferencję z odczytem o programie regionalizmu polskiego; prasa wileńska poświęciła temu zagadnieniu szereg artykułów, o których wspominamy na innym miejscu;

5) **Powszechnego Uniwersytetu Regionalnego w Rzeszowie**, gdzie wygłoszony został na ogólnym zgromadzeniu w tej sprawie odczyt o programie regionalizmu polskiego oraz wybrana została specjalna komisja, której zadaniem będzie opracować szczegóły powstania Uniwersytetu tudzież plan działalności; w projekcie obok kursów przewiduje się organizację muzeum Ziemi Rzeszowskiej oraz opracowanie monografii powiatu rzeszowskiego;

6) **Powszechnego Uniwersytetu Regionalnego w Sieradzku - Łęczyckiem**, dokąd jakwyżej z ramienia Sekcji P. U. R. jeździł delegat celem nawiązania kontaktu z miejscowymi pracownikami oraz wygłosił tam odczyt o regionalizmie.

Oto najbliższe zamierzenia, które na tem polu rozpoczęte zostały.

g) **Współdziałanie Sekcji P. U. R.**

Działając w myśl programu na odnośnych terenach Sekcja P. U. R. zetknąć się musiała z ludźmi, organizacjami lub instytucjami, które podobną pracę w pewnym zakresie wykonywują. W takich wypadkach nawiązywano zawsze z dobrym dla obydwu stron skutkiem węzły przyjaźni i współdziałania. Należy tu wymienić: Polskie Towarzystwo Krajoznawcze, Związek Podhalan, Instytut badania stanu gospodarczego ziem wschodnich oraz młodzież akademicką. Organ naczelny Polsk. Tow. Krajozn. „Ziemia” od 1 stycznia r. b. wprowadza stały dział zagadnień regionalnych, na tegorocznym Zjeździe Związku Podhalan wygłasza Władysław Orkan odczyt o regionalizmie, młodzież akademicka podczas Ogólnopolskiego Zjazdu Akademickich Kół Prowincjonalnych w Warszawie (23 i 24 marca r. b.) poświęca specjalną uwagę regionalizmowi i pracy w tej

dziejninie, podejmowanej przez Koła Prowincjonalne; uchwalone rezolucje wzywają do współpracy z sekcją P. U. R. Zw. P. N. S. P.

b) Akcja wydawnicza.

Obok wymienionego wyżej programu regionalizmu polskiego, który nakładem Sekcji

bywa w roku sprawozdawczym **kurs polonistyczny**, urządzony przez Sekcję Kształcenia Nauczycieli w czasie od 3 — 17 lipca b. r. w Zakopanem. Utworzona w łonie Sekcji Kształcenia Nauczycieli Komisja Polonistyczna, nakreślając sobie program działania (zob. sprawozdanie Sekcji Kształcenia Naucz.), zorga-

Uczestnicy wycieczki przemysłowo - gospodarczej Sekcji Powsz. Uniwersytetów Region-po Polsk. Zagłębiu Górniczym w Cieszynie — sierpień 1926 r.

wyszedł w osobnej odblite — jest na ukończeniu przygotowanie do druku pracy zbiorowej pod redakcją p. Stanisława Małkowskiego o muzealnictwie regionalnem.

Nadto poczynione są kroki dla wydawania prac z zakresu badań regionalnych pod nazwą „Polska Biblioteka Regionalna”.

Rozpoczęto również starania w kierunku stałego wydawania „Rocznika Wojewódzkiego” woj. Kieleckiego, na co już uzyskano pewien fundusz od Wydziału Powiatowego Sejmiku w Opatowie.

i) Stosunki z zagranicą.

Sekcja utrzymuje stałe stosunki z ruchem regionalnym zagranicą; z Federacją Regionalną Francuską, z ruchem włoskim (proroed. T. Crocioni z Bolonji), z niemieckim Föderalisten - Bund (prof. Förster) i inn.

D. KURS POLONISTYCZNY.

Do szeregu wakacyjnych kursów naukowych, organizowanych przez Związek, przy-

nizowała kurs nauki i metodyki nauczania języka polskiego w Seminarjach nauczycielskich, który ograniczył się do języka (gramatyki) w celu pogłębienia zagadnień metodyczno-językowych. Prelegentami kursu byli: prof. p. Stefan Sasaki z Warszawy, prof. p. Henryk Gaertner ze Lwowa i prof. Piotr Jaworek z Krakowa. W zajęciach kursowych, poświęconych metodyce nauczania słowotwórstwa w Seminarjach nauczycielskich brało udział 28 słuchaczy (czek), przeważnie nauczyciele i profesorowie Seminarjum Naucz. Program kursu objął: zagadnienia słowotwórstwa i składni; klasyfikację zjawisk językowych; zasadę tworów językowych w budowie wyrazów i ich ewolucję; zjawiska składni i form gramatycznych; metodyczne ujęcie zagadnień z zakresu słowotwórstwa i budowy wyrazów; przygotowanie i wypracowywanie planów lekcji metodycznych z gramatyki, fonetykę opisową, funkcjonalną, następnie historyczną wraz z odpowiednią literaturą naukową.

I-szy Kurs polonistyczny Sekcji Kształcenia Naucz. Związku P. N. S. P. w Zakopanem — w lipcu 1926 r.

Oprócz zajęć słuchaczy (czek) na kursie urządzono szereg wycieczek bliższych i dalszych celem zapoznania uczestników z krajobrazem tatrzańskim i pięknymi widokami polskich gór. Ponadto uczestnicy kursu zwiedzili Sanatorium związkowe, po którym oprowadzali i wyjaśnień udzielali kół. Maliccy, tak chętnie i gościnnie podejmujący zawsze wszystkich zwiedzających pomnikowe dzieło ofiarności członków Związku.

Wspomnieć należy, że w stosunkowo krótkim czasie trwania kursu tak zżył się kursistów przez wzajemny serdeczny stosunek, jak i wspólna praca nad pogłębieniem wiedzy wytworzyły nader sympatyczną rodzinną atmosferę, czego dowodem było wyrażone życzenie zorganizowania w przyszłym roku analogicznych kursów naukowych. Jak zwykle i ten kurs odwiedził senator prezes kol. Nowak.

Administracyjno - gospodarcze kierownictwo spoczywało w rękach kol. Mayera, który nie szczędził pracy, by uczestnikom stworzyć możliwie najdogodniejsze warunki pobytu.

E. POWSZECHNY UNIWERSYTET KORESPONDENCYJNY.

Na dzień 1 lipca 1925 roku P. U. K. posiadał kursy szkoły powszechnej, gimnazjum wyższego (IV, V, VI klasa), kurs metodyczno-

pedagogiczny w zakresie egzaminów kwalifikacyjnych, kursy języków obcych, buchalterji i kreślenia technicznego.

W ciągu niespełna roku swej działalności P. U. K. zdołał zdobyć sporą ilość uczniów, przekraczającą cyfrę **tysiąca**. Od lipca 1925 roku P. U. K. przystąpił do organizacji **Wyższego Kursu Nauczycielskiego**, w komplecie grupy ogólnej i trzech grup specjalnych, — humanistycznej, przyrodniczo - geograficznej i fizyko - matematycznej.

Zawdzięczając współpracy Profesorów Warszawskiego Państwowego W. K. N. oraz sprężystemu kierownictwu kol. H. Stattlerówny organizacja kursu żywo posuwa się naprzód i już w listopadzie 1925 roku kurs posiadał zgórą **500 uczniów**.

Ażeby uzupełnić teoretyczne wykłady doświadczeniem i bezpośrednim kontaktem z wykładowcami Dyrekcja P. U. K. organizuje podczas ferji zimowych pierwszy Zjazd swych uczniów. W ciągu pięciu — sześciu dni przerobiony został obszerny materiał z fizyki, chemji i „botaniki mikroskopowej”. Drugi Zjazd miał miejsce w czasie ferji wielkanocnych. Frekwencja uczestników tego Zjazdu wzrosła znacznie, — to też Dyrekcja P. U. K. zorganizowała ankietę, mającą na celu wyjaśnienie ewentualnych braków korespondencyjnej me-

tody wykładów oraz organizacji praktycznych ćwiczeń. Zestawienie ankiety dało obraz powszechnego zadowolenia z kursu i przekonania o istotnej korzyści pracy P. U. K. dla nauczycielstwa.

Zjazd miał dla Uniwersytetu olbrzymie znaczenie propagandowe,—uczniowie bowiem przekonali się osobiście, że Kierownictwo Instytucji spoczywa w doświadczonych, a pewnych rękach, a Instytucja sama ma na celu dobro społeczne i korzyść swych uczniów. To też ilość zapisów na W. K. N. wzrasta wciąż. Równoległe z tem budzi się wśród nauczycielstwa zainteresowanie kursami z zakresu szkoły powszechnej. Zupełnie słusznie nauczycielstwo traktuje je, jako materiał pomocniczy w organizacji nauczania. Kursy te, szczególnie kurs arytmyki w opracowaniu kol. H. Statlerówny oraz języka polskiego w opracowaniu kol. Wł. Weychert - Szymanowskiej dają nauczycielowi bogaty materiał metodyczny, służą poradą i praktyczną wskazówką jak prowadzić naukę w szkole.

W końcu roku sprawozdawczego P. U. K. dobiegając zaledwie dwuletniego okresu istnienia staje się instytucją popularną wśród

szerokich kół nauczycielstwa szkół powszechnych.

13. SEKCJA MUZYCZNA.

Sekcja objawszy zakres kształcenia muzycznego naucz. rozpoczęła swą działalność w 3-ch kierunkach: 1) organizacyjnym, 2) propagandowym na zewnątrz, i 3) propagandowym na terenie Warszawy. A więc zorganizowano jeden **kurs instruktorski 4-dniowy** dla kolegów zaawansowanych, którzy w swych ogniskach związkowych mają rozbudzić życie towarzyskie przez zakładanie chórów, orkiestr prowincjonalnych. Przy tej sposobności w czasie trwania kursu, poruszono ogólnie sprawy organizacji Sekcyj muz. przy Ogniskach, podano sposoby powoływania zarządów, tworzenia kursów dla analfabetów muzycznych, konstruowania pomocy dydaktycznych i t. p. Zainicjowano na Śląsku organizację działalności muzycznej, którą realizuje kol. Linca, idąc z zapałem w kierunku organizacji koncertów i wieczorów muzycznych. Ostatnio Sekcja wydała drukiem „Poradnik Muzyczny” dla nauczycieli śpiewu w szkołach ogólnokształcą-

Warszawska Orkiestra Związkowa.

cych, oraz kierowników chórów amatorskich. W dziedzinie pedagogiczno-muzycznej zorganizowano w dn. 2—28 sierpnia kurs muzyczny dla nauczycieli, ułożono projekt nowego racjonalnego programu śpiewu p. t. „Projekt programu solfeżu i pieśniarstwa dla szkół powszechnych” dalej opracowano **memoriał do Min. W. R. i O. P.** w sprawie nauczania śpiewu szkolnego i utworzenia studjum muzycznego dla nauczycieli przy Warszawskim Konserwatorium Muzycznym. Tyle o dotychczasowych i bezpośrednich pracach Sekcji — reszta to organizowanie członków Oddziału Warszawskiego Z. P. N. S. P. przy którym skupiła się gromadka Kolegów dobrej woli i zainicjowała utworzenie małej orkiestry. Powstanie orkiestry datuje się początkiem stycznia 1926 r. od którego to miesiąca odbywają się stale we wtorki (prócz ferij letnich i świątecznych) próby, ćwiczenia. Orkiestra brała udział w wielu koncertach na rzecz szkół powszechnych. Praca na terenie Warszawy posuwa się naprzód. Powołano Zarząd orkiestry, są wysiłki dla zorganizowania Sekcji Muzycznej Oddziału, zorganizowania chóru męskiego i mieszanego, oraz wzięcia udziału w Zjeździe Delegatów i akademii żałobnej ku czci ś. p. Praussa. Ponadto wysuwane są projekty organizowania w tegorocznym karnawale całego szeregu wieczorków muzycznych i towarzyskich, kursów specjalnych itp. przy czynnym udziale członków orkiestry, co niezmiernie dodatnio wpłynie na rozwój prac muzycznych podjętych przez Zarząd orkiestry.

Dodać należy, że półoficjalnym organem Sekcji jest czasopismo „Wiadomości muzyczne” pod redakcją kol. Edwarda Wrockiego.

14. CENTRALNA KOMISJA RYSUNKOWA.

Centralną Komisję rysunkową powołał do życia Zarząd Główny Związku w lutym 1926 r., w maju jednak dopiero był skład osobowy w komplecie. Do członków jej, których nazwiska ogłoszono w Nr. 11-12 „Głosu Nauczycielskiego”, przybył kol. Tadeusz Seweryn (Tomaszów Mazowiecki), a kol. Kazim. Demski (Lwów) zrzekł się sekretarstwa na rzecz kol. Franc. Steciówny.

Do celów CKR należy: a) podniesienie nauki rysunków i przedmiotów tej nauce pokrewnych, b) dążenie do zastosowania rysunku w nauczaniu wszystkich przedmiotów, c) praca nad kształceniem nauczycieli rysunku, d) budzenie i kształcenie uczuć estetycznych wśród młodzieży.

Do końca czerwca b. r. odbyła CKR osiem posiedzeń, na których, ze względu na odległość, obecni byli tylko członkowie, zamieszkali we Lwowie i okolicy; podczas wakacyj posiedzeń nie było.

Z ramienia Sekcji odbyły się natomiast dwa wakacyjne kursy rysunkowe w Skolem, a kierownictwo ich objął kol. Marjan Małski.

Jednym z zadań CKR jest wydawanie tablic poglądowych; by przystąpić do tego Komisja rozpisała ankietę (Nr. 11-12 „Głosu Naucz.”) z prośbą, by Zarządy Ognisk zechciały poddać dyskusji członków, jakie tablice byłyby na początek najpotrzebniejsze. Wobec szczupłej ilości odpowiedzi, zarządno ankietę ponownie, a temin nadsyłania wyników ankiety przesunięto do 15 listopada 1926 r.

Również sprawa zakładania Sekcyj rysunkowych przy Ogniskach mało ruszyła z miejsca, bo kilka zaledwie jest utworzonych, a kilka zapowiedzianych. Kilkanaście natomiast osób pojedynczych, samogłoszonych, dowodzi ich potrzeby zrzeszenia. Ponieważ szybszy rozwój organizacji umożliwi dopiero CKR spełnienie swych zadań, Sekcja apeluje więc ponownie, tak do kolegów, przewodniczących Ognisk, jak i pojedynczych członków, by zorganizowanie się przyspieszyli, czem przyczynią się także do rychłego wydania „Kształtu i Barwy”, jako organu Komisji rysunkowej Związku. Statut CKR i jej Sekcyj mieści się w Nr. 11-12 „Głosu Naucz.” (z 9 maja 1926 r.). Sekcja rozpoczęła zaledwie swoją pracę organizacyjną z końcem ubiegłego roku szkolnego, a właściwą działalność z nowym rokiem szkolnym już rozwinęła; oby nauczycielstwo związkowe, pomnie ważności celów tej Komisji, powiększyło ilość członków i wzbudziło zainteresowanie choćby ogółu specjalistów tego ważnego przedmiotu.

Wszelkie zawiadomienia, tak Ognisk, jak i pojedynczych osób, należy nadsyłać pod adresem: **Centralna Komisja Rysunkowa — Lwów, gmach Skarbka — Ognisko Nauczycielskie.**

15. SEKCJA ZAGRANICZNA.

Działalność Sekcji Zagranicznej w okresie sprawozdawczym streszcza się w następujących punktach:

1) Kontynuowanie kontaktu międzynarodowego z Organizacjami pokrewnymi.

2) Organizacja Zjazdu Nauczycieli Państw Słowiańskich.

3) Kontakt z Nauczycielstwem Polskich szkół na emigracji.

I. W związku z punktem pierwszym należy wymienić przyjazd nauczycieli republiki Czechosłowackiej na III Zjazd Delegatów, i chóru nauczycieli Słowaków na poświęcenie Sanatorium Zw. P. N. S. P. w Zakopanem. Dla pogłębienia zapoczątkowanego kontaktu Z. Gł. na wniosek Sekcji Zagranicznej delegował kol. Wawrzynowskiemu na Zjazd Nauczycieli Słowaków do Bratisławy. Ze względu na szczerą sympatię nauczycielstwa słowackiego do Polski, Zarząd Główny zakupił biblioteczkę dzieł ludowych i dzieciennych, którą przesłał kolegom Słowakom do Bratisławy; większość tych książeczek do obecnej pory została już przetłumaczoną na język słowacki. Dalsze prace w dziedzinie kontaktu międzynarodowego polegały na zasilaniu prasy nauczycielskiej zagranicznej notatkami z dziedziny organizacji szkolnictwa i nauczycielstwa w Polsce.

I tak, na życzenie nauczycielstwa z Bułgarii wysłano artykuł „Organizacja szkolnictwa w Polsce” z uwzględnieniem też Zw. P. N. S. P. Artykuł ten był przetłumaczony na język bułgarski i drukowany w Nr. 3 i 4 „Uczytelska myśl”; następnie wysłano wyczerpujący artykuł o działalności Związku P.N.S.P. do redakcji „Narodna Skola Slovenska”, a ostatnio rozesłano sprawozdanie z działalności Związku do wszystkich niżej wymienionych pism, przychodzących do Związku, jako zamiennie za „Głos Nauczycielski”.

Casopis ucitelek skol materskych, — Praha, Skola Zivnostenska. — Kral Vinohrady. Ceskij ucitel, — Praha. Vestnik Pensistu Ucitelskych, — Duben. Vestnik ustredniho Spolku Ucitelskeho na Morave — Brno. Vestnik Svazu ces. ucitelstva stat. skol. v nar. smis., — Trmicich. Sbornik Spolku profesorov Slovakow, — Kosice. Uczytelska myśl, — Sofja (Bułgaria). Pedagogicke rozhledy, — Duben. S'znanie, organ na Bułgarskija Uczytelski Sojuz. Skola mestanska — Praha, Delnicka osveta — Praha. Narodna Skola Slovenska. Volksbildung, — Wien. Hospodarsha skola lidova, — Mrekvica. Casopis ceskoslovenske obce ucitelске. — Praha. Uczytelske Slovo (organ Wzaimnoj Pomocy). — Lwów. Schul - Lehrerzeitung, — Wien. Lehrerstimme, — Wien. Vestnik Ucitelek rucnich praci, — Kr. Vinohrady. Nasza Szkoła (organ Związku Pol. Szkół w Brazylji) L'Ecole, revue hebdomadaire d'enseig-

nement, — Paris (Francja). Szkoła polska na emigracji.

II. Organizacja Zjazdu Nauczycieli Państw Słowiańskich.

W myśl wytycznych pełnego Zarządu Głównego zorganizowanie Zjazdu Nauczycieli Państw Słowiańskich miało być wstępnym etapem do zorganizowania międzynarodowego Zjazdu Nauczycieli Szkół Powszecznych. W tym celu Sekcja Zagraniczna wystosowała do Konsulatów państw Słowiańskich, a mianowicie Bułgarii, Jugosławji i Czechosłowacji pisma z propozycją odbycia wstępnej konferencji. Po otrzymaniu zgody wymienionych państw, wydano projekt regulaminu prac Komitetu organizacyjnego i naznaczono pierwszą wstępną konferencję w Belgradzie na dzień 1 października 1926 r. Z otrzymanych pism od organizacji wymienionych państw wnosić można było, Zjazd ten odbędzie się i przyczyni się nie tylko do międzynarodowego zbliżenia, lecz także do żywszej wymiany myśli na punkcie zagadnień związanych z ideą jednolitości szkolnictwa. Niestety, organizacja tego Zjazdu napotkała na trudną do przebycia odmowę ze strony „nauczycielstwa Słoweńskiego (Jugosławja), które oświadczyło, „że jest jeszcze za krótki okres czasu, aby mogło zapomnieć wojnę, i nie może sobie wyobrazić wspólne obrady z Kolegami Bułgarami”. Po otrzymaniu takiego wyjaśnienia, Zarząd Główny odwołał, mającą się odbyć konferencję z postanowieniem wpłynięcia na cofnięcie tej decyzji ze strony kolegów z Jugosławji. Równocześnie jednak z akcją zmierzającą do zorganizowania Zjazdu Naucz. Szkół Słowiańskich Z. Gł. nawiązał kontakt z międzynarodowymi organizacjami: Wszzechświatową Federacją Nauczycielską z siedzibą w Filadelfji i Jeneralną Federacją Nauczycieli Belgijskich w Gandawie.

III. W dziedzinie współpracy z nauczycielstwem polskiem za granicami Rzeczypospolitej — S. Z. pozostawała w ścisłym kontakcie ze Związkiem Nauczycielstwa Polskiego we Francji i Związkiem Robotników Polskich we Francji. W sprawie obsadzenia stanowisk na placówkach oświatowych we Francji i zmiany stosunków szkolnych polskich we Francji i innych państwach, delegowała Sekcja kol. R. Tomczaka jako swego rzecznika do Komisji złożonej z przedstawicieli Min. Spraw Zagr., M. W. R. i O. P. i Towarzystwa emigracyjnego.

Nadto Sekcja stale czuwa nad interesami

mi zawodowemi tych Kolegów, którzy pracują poza granicami Polski lub też przenoszą się zagranicę, a zwracają się do Sekcji w swoich sprawach.

16. SEKCJA WDÓW I SIEROT.

Ciężkie warunki materialne, w jakich zwykle znajdują się rodziny nauczycielskie po śmierci swych żywicieli, zmuszają Związek P. N. S. P. do roztoczenia opieki nad wdowami i sierotami po zmarłych naszych kolegach i koleżankach.

Wskutek wyczerpującej pracy, setki cichych pracowników odchodzi rok rocznie na wieczny spoczynek, zostawiając rodziny bez żadnych środków do życia. Pomoc, jaką udziela im Państwo w postaci emerytury, jest tak skromna, że wystarcza zaledwie na rozpaczliwą wegetację. W wielu wypadkach, z braku podstaw prawnych, wdowy zupełnie są pozbawione uposażenia emerytalnego. Żeby uchronić siebie i dzieci swoje od śmierci głodowej, zwracają się wtedy do Związku, jako jedyne go zbawcy. Z obowiązku organizacyjnego i ludzkiego, Związek od szeregu lat nie odmawia im swej pomocy. Dzięki ofiarności Związkowców, organizacja nasza może zawsze wspomagać więcej, niż 100 rodzin osieroconych.

W roku bieżącym korzysta ze stałej pomocy 127 wdów i sierot, a liczba ta do końca roku niewątpliwie wzrośnie jeszcze o kilkanaście osób; 25 osobom pośpieszyła Sekcja z doraźnym jednorazowym zaopatrzeniem.

Niewielkie, stałe zapomogi, wynoszące zaledwie 10 zł. do 15 zł. i jednorazowe 30 zł. do 50 zł., czynią jednak poważny wydatek, sięgający blisko 2000 zł. miesięcznie. Okazuje się, że fundusz, przeznaczony na ten cel, zasilany drogą stałych wkładek, nie wystarcza każdorazowo na pokrycie tej sumy.

Trzeba tutaj zaznaczyć, że nikłe zasiłki, otrzymywane z kasy związkowej, zajmują jednak poważną pozycję w dochodach niejednej rodziny osieroconej; można powiedzieć bez wahania, że w wielu wypadkach stanowią o życiu tych nieszczęśliwych istot. Przed wakacjami Zarząd Główny otrzymał podziękowanie od dwóch sierot, uczenie Seminarjum nauczycielskiego, które wyraźnie piszą, że bez pomocy Związku nie ukończyłyby szkoły.

Od nauczycielstwa więc zależy, aby wdowy otrzymywały zapomogi nadal i regularnie. Jeżeli Ogniska będą regularnie wpłacały składki członkowskie, to i fundusz im. St.

Nowaka, zasilony odsetkami, lepiej wywiąże się ze swego zadania.

Żeby uchronić kasę od niedoboru, Sekcja na początku b. r. rozesała do Ognisk listy składkowe, prosząc o wypełnienie ich skromnymi ofiarami. Część Ognisk wzięła sprawę do serca i w krótkim czasie zwróciła listy ze znacznymi sumami; trzeba jednak stwierdzić, że takich było niewiele. Na listy składkowe wpłynęło 7.274.08 zł.

Oprócz tego Sekcja za pośrednictwem Zarządu Głównego wyjednała subsydjum w Ministerstwie Pracy i Opieki Społecznej. Zebrany fundusz w okresie od 1 stycznia 1926 r. do 1 września 1926 r. wynosił 18.911.90 zł. Czwartą część tej sumy przeznaczono na fundusz wieczysty, który urósł od chwili utworzenia Sekcji do 14.500 zł.; w myśl uchwały Zarządu Głównego, został ulokowany w PKO na oprocentowanie. (Szczegółowe sprawozdanie z funduszu im. St. Nowaka, podane przy sprawozdaniu kasowem Związku).

Podziałem zapomóg, których wypłacono do 1 września na sumę 12.076 zł., zajmowała się Sekcja, do której należą kol. i kol.: J. Smulikowski, F. Pokrzywa, A. Ptaszyńska, M. Golejewska, L. Białek i F. Perzanowski (przewodniczący); odbyła ona w okresie sprawozdawczym 5 posiedzeń.

17. SEKCJA BURS.

a) Bursa w Tarnopolu (żeńska).

Obecny rok sprawozdawczy jest już trzeci z rzędu w działalności Zakładu po przerwie wojennej. Jakkolwiek Bursa posiada własny, dość wielki parterowy budynek, to jednak nie może pomieścić tej znacznej stosunkowo ilości zgłaszających się wychowanek, których liczba wzrasta z roku na rok, a ostatnio wynosiła 55 osób. Nic też dziwnego, że już dziś zastanawia się Zarząd nad tem, jakby bursę powiększyć, a stać się to może, albo przez wybudowanie piętra, albo dobudowanie skrzydła budynku.

Jak wspomniano wyżej, na rok szk. 1925/26 przyjęto 55 wychowanek. W ciągu roku ubyło 4 i tyleż nowych przybyło, stan więc z końcem czerwca wynosił 55 osób. W liczbie tej było córek naucz., względnie wych. utrzymywanych przez naucz. 28, córek urzędników i podurzędników 9, innych zawodów 18.

Za całe utrzymanie, składające się z pięciorazowego wiktury płaciły córki Związkowców po 40 zł., inne po 45 zł. miesięcznie. Prócz tego jednakże, dwie sieroty po naucz. miały 50% zniżkę w opłacie, a to z pieniędzy,

ufundowanych przez nauczycielstwo, celem uczczenia ś. p. Wandy Sz wajkowskiej. Były też i inne zniżki: jedna wynosiła 37.5%, dwie po 33.4% a jedna 63.7%.

Wychowanki uczęszczały a) do prywatnego sem. naucz. 32 osoby;

b) do prywatnego gimnazjum 9 osób;

c) do szkół powszechn. 14 osób.

Wynik klasyfikacji z końcem roku przedstawia się następująco: stopień I-y otrzymało 48, zaś do egz. poprawcz. przeznaczono 7. Cztery wychowanki złożyły egzamin dojrzałości, a ani jedna wych. nie otrzymała stopnia II-go.

Stan zdrowotny wychowanek był stosunkowo dobry, bo prócz 2 wypadków odry i liczniejszych zachorowań na gripę, nie było żadnej większej choroby zakaźnej w bursie. Pomocy lekarskiej udzielał wychowankom lekarz zakładowy, dr. Józef Szeląg.

Zarząd bursy spoczywał, jak dawniej, w rękach Wydziału w następującym składzie: Prezes: Władysław Heilman, zast. prezesa: Jadwiga Gabrielowa, sekretarka: Zofja Zubrzycka, skarbnik: Józef Tennenbaum. Członkowie Wydziału: Żłobicki Jan, Siwy Władysław, Krzyżanowski Stanisław, Bronisław Partyka i Wiktor Żłochowski. Kuratorem Bursy jest kol. Józef Czabanowski, jako prezes Ogniska.

Posiedzenia Wydziału odbywały się co tygodnia, a przyjmowano na nich sprawozdania gospodarza i prefektki, oraz załatwiano sprawy bieżące.

W czasie ostatnich wakacyj przeprowadzono dalszy remont budynku i to dość znaczny, ponieważ zainstalowano kłozety, a także motor elektryczny przy studni dla wodociągu.

W tem miejscu zaznaczyć musi Wydział, że jak w roku ubiegłym, tak i w sprawozdawczym otrzymał dość znaczną pomoc z zewnątrz, i dlatego poczuwa się do miłego obowiązku złożyć wszystkim ofiarodawcom szczerą podziękę za te dary, bez których nie mógłby był przeprowadzić tak znacznych adaptacyj, a które okazały się konieczne, ze względu na zdrowie wychowanek zakładu.

Zestawienie rachunkowe za czas od lipca 1925 do końca sierpnia 1926.

Dochód.

1. Pożyczka Zarz. Głównego	1.000.— zł.
2. Udział Zarz. Głównego	600.— „
3. Fund. im. ś. p. Sz wajkowskiej	362.— „

4. Subwencje województwa	1.150.— „
5. „ „ miasta Tarnopola	500.— „
6. Wkładki członków	574.— „
7. „ „ na inwentarz	396.— „
8. Opłaty wychowanek	23.509.35 „
9. Zwroty Ogn. (opał, światło, służ.)	451.30 „
10. Za sprzedane wieprze	1.019.75 „
11. % od lokowanych kapit.	74.— „
12. Zwrot gospodarza	13.50 „

Razem	29.649.90 zł.
Niedobór.	1.639.72 zł.
Razem	31.289.62 zł.

Rozchód.

1. Pokrycie niedoboru	169.42 zł.
2. Spłata pożyczki Z. Gł.	1.000.— „
3. Mięso i tłuszcz	5.957.78 „
4. Pieczywo	2.798.99 „
5. Nabiał	1.744.90 „
6. Mąka, jarzyna i in.	4.828.36 „
7. Zakupno na targu	2.525.— „
8. Opał i światło	3.144.48 „
9. Zwroty Ogn. (opał, światło, służ.)	451.30 „
10. Inwentarz	1.484.90 „
11. Lekarz	170.— „
12. Inwestycje	2.712.65 „
13. Zakupno świń	363.— „
14. Drobne wydatki	108.52 „
15. Remont	2.909.81 „

Razem 31.289.62 zł.

b) Bursa w Warszawie (męska).

W roku sprawozdawczym Bursa dla dzieci nauczycieli przy ul. Chłodnej 34, w Warszawie czynna była w rozmiarach takich, jak lat poprzednich. Zamiar rozszerzenia tej instytucji drogą powiększenia lokalu nie został dotąd zrealizowany, aczkolwiek w dalszym ciągu jest brany pod uwagę. Przy niskiej opłacie 60 zł. miesięcznie pobieranych od wychowanek, Bursa nie jest w stanie utrzymać się na zasadzie samowystarczalności, która to zasada obowiązuje ją w myśl uchwał Wydziału Wykonawczego. Chcąc zasadę tę utrzymać, trzeba było zaprowadzić jak najdalej idące oszczędności. Stwierdzić należy, że mimo tych wszystkich trudności, stan zdrowotny chłopców był bez zarzutu. Utrudnianie stanowi częstokroć niesolidny stosunek Kolegów umieszczających synów w Bursie do przyjętych na się obowiązków w znaczeniu niepunktualności w opłacie i zabierania chłopców w ciągu roku szkolnego. Potrzeba utrzymania w Warszawie bursy jest jasna, trzeba przejść z po-

mocą Kolegom kształcącym dzieci, walczyliśmy więc z trudnymi warunkami, utrzymujemy tę placówkę mimo braków niedających się na razie usunąć, nie tracąc nadziei, że przy bardziej sprzyjających warunkach mieszkaniowych stworzymy Bursę, obliczoną przynajmniej na kilkakrotnie większą ilość dzieci. Zarząd Sekcji Bursy stanowią: p.p. Miller, Moszczyńska, Gabszewiczówna, Dackiewiczowa i Wyszniacka. Zarządzającą w Bursie jest p. Kilińska.

c) Bursa w Krakowie.

Trzeba jeszcze nadmienić, że w Krakowie istnieje bursa im. ks. Spissa. Nie jest to instytucja Związkowa, lecz prezesem jej jest Prezes Związku naszego, kol. sen. St. Nowak. Zarząd Główny Związku stale popiera wszelkie usiłowania bursy o zasiłki rządowe, bądź z innych sprawach.

18. KSIĘGARNIE.

Ujmując całokształt zagadnień i spraw związkowych wspomnieć musimy o księgarniach: **Szkolnicy, Naszej Księgarni i Księgarni „Kresy”**, z którymi pozostajemy stale w łączności. Wspomniane księgarnie, jako instytucje rządzące się na podstawie własnych statutów, składają osobne szczegółowe sprawozdania ze swojej działalności i stanu majątkowego, my dla informacji podajemy:

a) „Nasza Księgarnia” (Warszawa).

W okresie sprawozdawczym „Nasza Księgarnia” zainicjowała tanie wydawnictwo dla nauczycieli p. t. „Biblioteka Dzieł Pedagogicznych”. Cena za dość gruby tom biblioteki wypadła w prenumeracie zaledwie 3 zł., a z przesyłką 3,50 gr. Wydano następujące dzieła:

Hamaide A. — **Metoda Decroly**, Jeleńska L. — **Metodyka pierwszych lat nauczania**, Dawid J. Wł. — **Inteligencja, wola i zdolność do pracy** — w trzech tomach.

Bardzo wielkiem powodzeniem cieszyła się zwłaszcza książka Jeleńskiej, ośmiotysięczny nakład tej książki rozprzedano w ciągu paru miesięcy. Obecnie „Nasza Księgarnia” przygotowuje już nowe nakłady książki Jeleńskiej i Dawida.

Należy się spodziewać, że książki w żywym tempie zaczną „wędrować pod strzechy”, wówczas i „Nasza Księgarnia” odegra poważniejszą rolę, choć i obecnie dorobek jej jest

wcale pokaźny; katalog zawiera około setki wartościowych własnych wydawnictw.

b) „Szkolnica” (Kraków).

Od szeregu lat instytucję tę popiera Związek P. N. S. P., gdyż nauczycielstwo związkowe posiada w większej ilości w niej udziały, a Związek jest również akcjonariuszem i z tego tytułu udziela tak ważnej placówce spółdzielczej pomocy moralnej i poparcia. „Szkolnica” posiada na składzie wszelkie materiały piśmienne, przybory naukowe i druki szkolne, podręczniki dla szkół, środki do nauki pogłębionej, wchodzące w zakres zagadnień i potrzeb szkolnych i nauczycielskich.

c) Księgarnia „Kresy”.

Żywotną działalność wydawniczą wykazuje księgarnia „Kresy” (Cieszyn, Stary Targ 14), która podjęła cały szereg cennych wydawnictw podręczników szkolnych i książek naukowych. Wspomnieć choćby o „Entomologii” — Dr. K. Simma — wydawnictwie najpożyteczniejszem, popularnie ułożonem, pozwalającym nauce polskiej wzbogacić dział przyrodniczy tak wybitnej wartości książką. Ponadto cały szereg podręczników pedagogicznych, metodycznych, szkolnych, książek dla dzieci, wydanych przez księgarnię, są godne polecenia.

19. CENTRALNA KOMISJA POROZUMIENIOWA ZWIĄZKÓW ZAWODOWYCH PRACOWNIKÓW PAŃSTWOWYCH (C.K.P.).

C. K. P. jest instytucją, skupiającą w sobie szereg organizacji zawodowych pracowników państwowych, a m. in. i Związek P. N. S. P. Zadaniem C. K. P. jest kordynowanie wysiłków poszczególnych organizacji w walce o polepszenie bytu materialnego. Delegatem naszej organizacji do C. K. P. jest kol. M. Kisielnicki.

W okresie sprawozdawczym C. K. P. wielokrotnie występowała z memorjałami i wysyłała liczne delegacje do rządu w obronie postulatów urzędniczych, a więc i nauczycielskich. Szczególniej czynną była C. K. P. w okresie redukcji płac i etatów (zwoltywanie wieców) oraz ostatnio, za rządu prof. Bartla o podwyżkę płac.

20. POLSKA KONFEDERACJA PRACOWNIKÓW UMYSŁOWYCH.

P. K. P. U. prowadzi akcję zespalającą dążenia pracowników intelektualnych w kierunku racjonalnego ulepszenia metod pracy.

21. WYDZIAŁ OŚWIATY POZASZKOLNEJ

Szczegółowy wykaz i zestawienia cyfrowe pracy społeczno-oświatowej Ognisk i Oddziałów powiatowych podane będą w numerze 6-ym „Polskiej Oświaty Pozaszkolnej” z r. b.)

A. DZIAŁALNOŚĆ OGÓLNA.

Wydział Oświaty Pozaszkolnej Z. P. N. S. P. jest sekcją przy Zarządzie Głównym, powołaną do życia w celu informowania nauczycielstwa związkowego w jego pracy na polu społeczno - oświatowym.

Biuro W. O. P. mieści się w Warszawie przy ul. Wspólnej Nr. 23 m. 12. Telefon Nr. 503-50.

W skład W. O. P. wchodzi reprezentanci zaproszonych przez Zarząd Główny na wniosek Prezydium W. O. P. instytucji o charakterze społeczno - oświatowym w liczbie 14, oraz osoby, pracujące w tej dziedzinie. Ogółem W. O. P. liczy członków 34. Nadto wchodzi Joń wszyscy przewodniczący Wojewódzkich Komisji O. P.

W okresie sprawozdawczym odbyło:

a) zebrań Prezydium W. O. P. 8.

b) „ „ „ „ „ „ 7.

Biuro Wydziału załatwiło w ciągu tego czasu spraw 444.

Komisje O. P.

Ekspozyturami W. O. P. są w pierwszym rzędzie wojewódzkie Komisje Oświaty Pozaszkolnej A mianowicie:

a) Białostocka Komisja O. P. — przewodniczący kol. Michał Motoszko, Białystok, ul. Sobieskiego 30;

b) Kielecka Kom. O. P. — przewodn. kol. Antoni Sławeta, Kielce, ul. Chęcińska 11;

c) Krakowska Kom. O. P. — przewodn. kol. Władysław Sieńko, Kraków, Rynek Gł. 29, II p.;

d) Lubelska Kom. O. P. — przewodn. kol. Michał Powtak, Lublin, ul. Jezuicka 19, m. 8;

e) Lwowska Kom. O. P. — przewodn. kol. Marja Jaworska, Lwów, Krasińskiego 1;

f) Łódzka Kom. O. P. — przewodn. kol. Stanisław Somorowski, Łódź, ul. Zawadzka 8;

g) Poleska Kom. O. P. — przewodn. kol. Karol Kurpiewski, Brześć n/B., ul. Krzywa 88;

h) Pomorska Kom. O. P. — przewodn. kol. Józef Turek, Toruń, ul. Żeglarska 6;

i) Poznańska Kom. O. P. — przewodn. kol. Stanisław Zych, Poznań 3, ul. Matejki 39;

j) Śląska Kom. O. P. — przewodn. kol. Aleksander Rzeszółko, Katowice, ul. Sobieskiego 10;

k) Warszawska Kom. O. P. — przewodn. kol. Antoni Jędraszko, Włochy pod Warsz.;

l) Wileńska Kom. O. P. — przewodn. kol. Stanisław Gałązka, Wilno, ul. Ostrobramska 29;

ł) Wołyńska Kom. O. P. — przewodn. kol. Andrzej Kowalski, Wołkowyje, pow. Dubno.

Działy pracy Wydziału O. P.

1. Instrukcyjno - organizacyjny.

Pierwszą fazą działalności W. O. P. było zmontowanie sieci organizacyjnej w zakresie pracy społ.-oświatowej na terenie Związku. Opracowane zostały odpowiednie regulaminy i instrukcje oraz programy pracy dla poszczególnych komórek związkowych. (Patrz „Polska Oświata Pozasz.” Nr. 5 z roku 1925). Położono duży nacisk na organizację i prowadzenie kursów dla dorosłych, jako tej formy pracy nauczyciela, która najczęściej była stosowaną.

Obecnie — w drugim okresie istnienia Wydziału O. P. obok propagandy w kierunku pogłębiania dotychczasowej akcji Wydział O. P. zwrócił baczniejszą uwagę na czytelnictwo i bibliotekarstwo. Opracowana została i ogłoszona „instrukcja i regulamin organizacyjny „Czytelní Staszicowskich” (o których niżej) wraz z odpowiednią odezwą. (Patrz „Polska Ośw. Pozasz.” Nr. 4—5, lub „Głos Naucz.” Nr. 15 z r. b.). Zwrócono się z odpowiednim apelem do Ognisk o adresy osób z pośród nauczycielstwa związkowego, które zajmują się bibliotekarstwem. Po zebraniu adresów wystosowano okólnik wraz z kwestjonariuszem do zarejestrowania bibliotek, ich wielkości, przeciętnej ilości korzystających i t. p. szczegółów, a to celem opracowania planu dalszych zamierzeń w tej dziedzinie.

Nadto w numerze 1-ym „Polskiej Ośw. Pozasz.” z r. b. podany został na str. 19-20 „regulamin współpracy Powiatowego Związku Komunalnego i Sekcji Oświaty Pozaszkolnej Związku P.N.S.P. w Kielcach w zakresie oświaty pozaszkolnej”, który posłużyć może jako wzór dla określenia współdziałania poszczególnych związków komunalnych ze Związkiem P.N.S.P. w dziedzinie kształcenia dorosłych.

Charakter instrukcyjny również miały wyjazdy z ramienia WOP.:

1) Piotrków — 20.IX 1925, kol. dr. Eustachy Nowicki;

2) Turek — 26, 27 i 28.X 1925, kol. inż. Ignacy Solarz.

3) Kielce — 6—10 grudnia 1925, kol. kol. Klemens Frelek i Marjan Godecki;

4) Warszawa — 28—31 grudnia 1925, kol. kol. K. Frelek, M. Godecki, Wł. W. Szymanowska;

5) Siedlce — styczeń 1926, kol. K. Frelek;

6) Siedlce — 25 marca 1926, kol. M. Godecki;

7) Rzeszów — 7.III 1926, kol. A. Patkowski z ramienia SPUR;

8) Międzyrzec—kol. Aleksander Patkowski, z ramienia SPUR;

9) Pabjanice — 13 czerwca 1926 r., kol. Aleksander Patkowski, z ramienia SPUR;

9) Zakopane — 12 lipca 1926, kol. Aleksander Patkowski;

10) Sandomierz — 2 i 3 sierpnia 1926, kol. Aleksander Patkowski.

Dla szerszego omówienia zagadnień, z którymi w pracy oświatowej nauczyciel zaw sze się styka i z których jasno winien zdawać sobie sprawę, WOP zorganizował w r. szk. 1925/26 dwie konferencje w Warszawie. Jedna odbyła się w dniu 15 listopada 1925 r. przy udziale 90 uczestników na tem.: „Oświata pozaszkolna jako zagadnienie polityczne i socjalne”. (Szczegółowe sprawozdanie — „Pol. Ośw. Pozaszk.” Nr. 6 z r. 1925, str. 332). Druga zaś miała miejsce 25 kwietnia 1926 r. przy obecności przeszło 70 osób. Tematem obrad było zagadnienie kultury ludowej w pracy społeczno - wychowawczej. (Sprawozdanie — „Pol. Ośw. Pozaszk.” Nr. 3 z r. 1926, str. 163).

Pozatem na wniosek WOP Zarząd Główny Związku wystąpił do władz rządowych z memorjałem w sprawie czynnego popierania zamierzeń i prac społeczno - oświatowych, prowadzonych przez WOP i odnośne komórki organizacyjne związkowe.

W memorjale tym — po odpowiedniem umotywowaniu rzeczy—Zarząd Główny prosi:

1) o urzędowe popieranie kursów, konferencyj i zjazdów oświatowych, organizowanych przez Związek;

2) o zalecenie wydawnictw Wydziału O. P., t. j. „Pol. Oświaty Pozaszk.” i „Biblioteczki Zagadnień Oświatowych”, wszystkim seminarjom nauczycielskim;

3) o pozwolenie na doroczny udział w zbiorcach w dniu 3-im maja na cele oświaty pozaszkolnej ZPNSP, oraz

4) o zapewnienie urlopu płatnego dla instruktora oświatowego Wydziału O. P. Zw. PNSP.

2. Dział prasowy.

Organem Wydziału O. P. jest „Polska Oświata Pozaszkolna”. (Adres Redakcji: Wspólna 23 m. 12, tel. 503-50); adres Administracji: Świętokrzyska 30 m. 11, tel. 269-49).

Jest to dwumiesięcznik, wychodzący obecnie w 2500 egzemplarzach. (W czasie miesięcy wakacyjnych „P. O. P.” nie wychodzi).

Charakter pisma w roku sprawozdawczym uległ zmianie o tyle, że stosownie do życzeń, wyrażonych na ostatnim Zjeździe, uwzględniono, obok oświatowej, także pracę społeczną. Do działów, które dawniej pismo posiadało, wprowadzono dział p. t. „Głosy czytelników”, pragnąc tym sposobem umożliwić kolegom współpracownictwo z pismem przez poruszanie zagadnień, które się nastre czają w pracy praktycznej, dyskusję w sprawach, omawianych w „P. O. P.”, oraz dziele nie się z ogółem czytelników wiadomościami z zakresu pracy społeczno - oświatowej.

Współpracownikami „Pol. Ośw. Pozaszk.” byli w r. 1925/26: Kazimierz Kornilowicz, doc. Helena Radlińska, Marjan Rapacki, dr. Witold Staniewicz, Franciszek Dąbrowski, Klemens Frelek i in.

Z inicjatywy Wydziału O. P. z dniem 1 października r. b. wychodzi nowe pismo tygodniowe o charakterze społeczno - oświatowym p. t. „Ruch Ludowy”. Wydawcą jest Instytut Oświaty i Kultury im. Staszica. Będzie to trzecia forma docierania do szerokich mas w pracy społeczno - oświatowej. Obok kursów dla dorosłych, jako ognisk wychowujących i kształcących społecznie i czytelnictwa, jako torowania drogi organizacji samokształcenia — „Ruch Ludowy”, jako pismo tygodniowe, będzie wpływał bezpośrednio na kształtowanie się pojęć oraz ideałów społeczno-obywatelskich.

Te trzy dziedziny pracy WOP będą stopniowo rozbudowywane i rozmacniane organizacyjnie.

3. Propaganda czytelnictwa i bibliotekarstwa.

Stosunkowo dużo uwagi poświęcono w omawianym okresie czasu sprawie czytelnictwa i bibliotekarstwa. Z inicjatywy WOP powstała przy Instytucie O. i K. im. Staszica specjalna komisja, poświęcona temu właśnie zagadnieniu. Regulamin komisji w ten sposób określa jej zadania: „Zjednoczenie prac biblio-

tekoznawczych oraz pogłębienie wiedzy w tym zakresie wśród sfer zainteresowanych, a w pierwszym rzędzie tych osób, które już pracują lub mają pracować w bibliotekarstwie", tudzież „obmyślanie sposobów propagandy czytelnictwa w różnych środowiskach”.

Do Komisji wchodzi przedstawiciele organizacji, które w programie swej działalności uwzględniają czytelnictwo i bibliotekarstwo, i fachowcy - bibliotekarze.

Korzystając z rad i wskazówek Komisji, Wydział O. P., łącznie z Instytutem im. Staszica, zamierza przystąpić do:

a) zorganizowania pięciodniowego kursu bibliotekarskiego w Warszawie,

b) przeprowadzenia racjonalnej organizacji czytelnictwa i bibliotekarstwa w pewnych określonych powiatach,

c) opracowania szeregu katalogów dla bibliotek prowincjonalnych i uwzględnieniem nowoczesnych potrzeb w tym kierunku,

d) organizacji Czytelni Staszicowskich.

4. Nowe formy pracy oświatowej.

a) Wiejski Uniwersytet Ludowy w Szycach został zorganizowany, jako wolna szkoła, której zadaniem jest wprowadzić młodych ludzi w ogólnoludzkie życie kulturalne i w ten sposób przygotować ich do świadomego i twórczego udziału w życiu społecznym i kulturalnym własnego narodu. Najogólniejsze dążenie szkoły wyraża się w budzeniu intensywnego życia indywidualnego u wychowanków, w zapalaniu ich do tego, co piękne i szlachetne, w formowaniu idei wyższego pojmowania życia oraz wytwarzanie nastroju radosnej pracy dla siebie, drugich, dla wsi rodzinnej, Ojczyzny i Państwa (sprawozdanie zob. poniżej).

b) **Powszechne Uniwersytety Regionalne Z. PNSP** — patrz sprawozdanie Sekcji Powszechnego Uniw. Regionalnego, str. 32.

5. Zakres prac wojewódzkich Komisji Oświaty Pozaszkolnej.

Sądząc na podstawie nadsyłanych w ciągu ub. roku szk. komunikatów sprawozdawczych do „Pol. Ośw. Pozaszk.", Komisje Oświaty Pozaszkolnej w dalszym ciągu prowadzą pracę przede wszystkim instrukcyjno-organizacyjną na polu oświaty pozaszkolnej, organizując kursy instruktorskie, zjazdy i konferencje, poświęcone temu zagadnieniu. I tak:

Komisja Kielecka w dniach od 6 do 10 grudnia 1925 r., a Warszawska od 28 do 31 grudnia tegoż roku, zorganizowały i przeprowadziły, przy pomocy Centr. Biura Kursów

dla Dorosłych, kursy instruktorskie dla omówienia metody i programu pracy;

Komisja Białostocka, wespół z Okr. Związkiem Kótek Roln., zorganizowała stałego instruktora, kol. Stefana Kalinę, który jeżdżąc po okolicy, organizował pracę; na terenie Komisji Łódzkiej odbywały się podobne kursy w Turku (26, 27 i 28 paźdz. 1925) i w Radomsku (7, 8 i 9 listop. 1925), tudzież zjazd oświatowy w Piotrkowie (20.IX 1925).

Sprzyjające warunki pracy oświatowej w powiatach umożliwiają Komisji Łódzkiej rozwinąć jak najdalej idącą działalność w kierunku pobudzenia do życia i pracy szerokiej masy ludowej.

B. WIEJSKI UNIwersYTET LUDOWY W SZYCACH.

Stawiając sobie za cel główny wychowanie młodzieży wiejskiej do działania społeczno-kulturalnego w roli czynnej awangardy w dziele kulturalnej przebudowy wsi polskiej zajął Wiejski Uniwersytet Ludowy w Szycach w programie i metodzie swej pracy stanowisko samodzielne w stosunku do wzorów duńskich i pod tym względem stanowi dotąd jedyną w kraju placówkę oświatową tego typu. Odpowiednio do zadań został skonstruowany program nauki w W. Uniwersytecie Ludowym a metodę pracy oparto na wzorach duńskich, polegających na oddziaływaniu osobowości nauczycieli przez żywe słowo ich wykładu oraz na współpracy wychowanków z nauczycielami. Działalność wychowawcza zakładu wyrażała się zatem na stałym współzyciu rodzinnym wychowanków z nauczycielami, we współpracy z nimi i w kole wychowanków oraz w samodzielnych próbach organizowania pracy.

Działalność Wiejskiego Uniw. Lud.

Wiejski Uniwersytet Ludowy w Szycach odbył w roku sprawozdawczym dwa kursy: męski pięciomiesięczny, w którym udział brało 22 wychowanków, i żeński — 3-miesięczny w zespole nielicznym — 10 słuchaczek.

W okresie wiosennym roku bieżącego przeżył Zakład ciężki okres przesileniowy, z powodu bowiem wyjątkowo trudnych warunków gospodarczych oraz przednówku z 67-iu zgłoszeń na kurs uzyskał tylko 10 słuchaczek.

Ażeby nie podcinać egzystencji tej pożytecznej placówki, nie przerywaliśmy pracy na niej prowadzonej, mimo tego, że liczba dziewcząt, korzystających z kursu, była tak niewspółmiernie małą.

Wycieczka do Jerzmanowic.

Drugi zjazd słuchaczy.

„Rugby“.

Inscenizacja.

Zespół wychowanków, którzy wyszli z szyc i pracują już na rodzinnych placówkach społeczno - kulturalnych, najczęściej w obrębie Kół Młodzieży Wiejskiej i organizacji rolniczych, utrzymuje z Dyrekcją Zakładu stały kontakt, stwierdzając tem, że nie zerwali duchowego związku z Uniwersytetem i czują się moralnie zobowiązani do komunikowania zarówno tego, co u siebie na wsi czynią, jak i poszukiwania tutaj rad i wskazówek w dalszej pracy.

W roku ubiegłym w kursie męskim brali udział także wychodźcy polscy z Francji, których w liczbie trzech tamtejszy Związek Nauuczycielski do Szyc skierował.

Z powodu ciężkich warunków gospodarczych byliśmy zmuszeni obniżyć opłatę za pobyt i naukę w Szycach o jedną trzecią, ale uczyniliśmy to w przeświadczeniu, że ułatwimy tym sposobem dostęp do Szyc najszerszym masom ubogiej młodzieży wiejskiej.

Zapisy na kurs zimowy roku bieżącego wykazują, że nadzieje pomnożenia ilości słuchaczy, korzystających z nauki w Szycach, nie były płonne.

C. INSTYTUT OŚWIATY I KULTURY IM. STASZICA.

Organizacja prac Instytutu O. i K. im. Staszica zmierza przedewszystkiem w kierunku bibliotekarskim. Opracowywanie wzorowych katalogów dla różnego rodzaju bibliotek, kompletowanie i wysyłanie ich na zamówienie, oraz organizacja czytelnictwa jest przewodnią nia działanośc Instytutu.

W roku sprawozdawczym opracowany został szczegółowy katalog biblioteki dla Wydziałów Powiatowych. Obecnie przygotowuje się wzorowy katalog biblioteki dla dziatwy

szkolnej 7-klasowej szkoły powszechnej oraz katalog biblioteki ogólnokształcącej dla czytelników z wykształceniem szkoły powszechnej. W programie są katalogi dla bibliotek środowiskowych i in.

Nadto w opracowaniu jest cykl odczytów, poświęconych propagandzie uświadomienia obywatelskiego. O dyspozycje odczytów z podaniem literatury przedmiotu zwrócono się do wybitnych fachowców. Do tej chwili zostało opracowanych 18 odczytów. Będą one podawane kolejno w „Pol. Oświacie Pozaszcz.”

Obecnie z dn. 1 października r. b. Instytut wydaje tygodnik o charakterze społeczno-oświatowym p. t. „Ruch Ludowy”.

Oprócz powyższej akcji, utrzymuje Instytut bursę dla uczenic seminarjum dla nauczycielek gospodarstwa wiejskiego, w której za minimalną opłatą mieszka około 20 uczenic.

Szczegółowe sprawozdanie z działalności Instytutu zostało podane w „Pol. Oświacie Pozaszcz.” Nr. 4 — 5 z r. b.

Zakończenie.

Wydział Oświaty Pozaszczolnej — jak wiadać z powyższego — obejmuje coraz szersze kręgi działalnośc. Kursy instruktorskie o charakterze metodyczno - organizacyjnym, konferencje i zjazdy, poświęcone nauczaniu dorosłych i wychowaniu obywatelskiemu, Wiejski uniwersytet ludowy, propaganda czytelnictwa i bibliotekarstwa, wydawnictwa oraz zapoczątkowane prace regionalne świadczą, jak z roku na rok stajemy się coraz pożyteczniejszymi i mocniejszymi budowniczymi Nowej Polski.

Aktywny stosunek do zagadnień dzisiejszego życia kształci nas i zaprawia do dalszej pracy i nowych sukcesów.

22. SPAWOZDANIE PRASOWO-WYDAWNICZE

Od dn. 1 maja 1926 r. uruchomiony został przy Zarządzie Gł. pod kierownictwem kol. red. Tomczaka Referat prasowo-wydawniczy Związku; zadaniem Referatu jest m. in. planowe inicjowanie i rozwijanie akcji wydawniczej Związku, zarówno w dziedzinie czasopism, jak i publikacyj książkowych, noszących charakter organizacyjny; czuwanie nad całością akcji wydawniczej pod względem programowym, redakcyjnym i administracyjnym; organizowanie placówek prasowych i t. p.

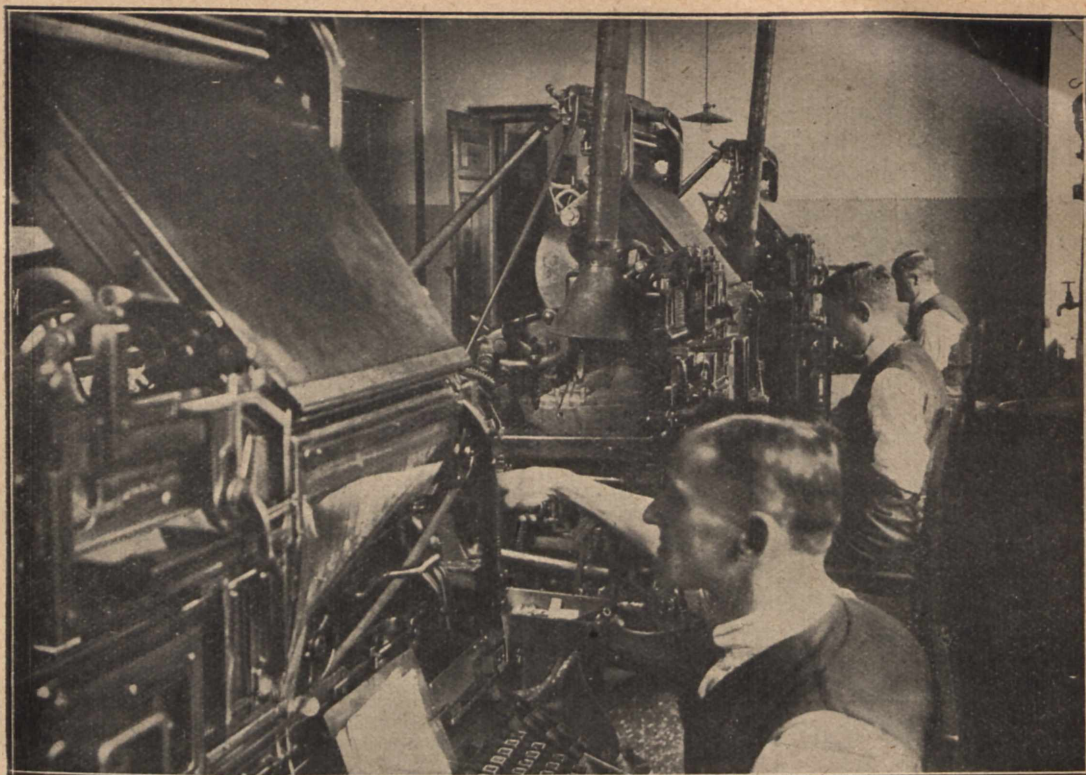
Program pracy Referatu i realizacja tego programu — znajdują się w stadjum organi-

zacji, w stadjum konkretnych przygotowań w różnych kierunkach.

Obecny zaś stan akcji prasowo - wydawniczej przedstawia się, jak następuje:

Centralnym organem Związku P. N. S. P. jest wydawany przez Zarząd Główny

„Głos Nauczycielski”, który z dwutygodnika przemieniony został z dn. 1-go kwietnia 1926 r. na tygodnik. W związku z tem, zwiększoną została objętość „Głosu” w stosunku miesięcznym, a mianowicie, gdy dawniej objętość dwutygodnika wynosiła zasadniczo 1 arkusz papieru formatu dotychczasowego, a częstokroć zwiększana była do

Składanie „Głosu Naucz”. na maszynach (Linotypach).

2 arkuszy — to obecnie co tydzień objętość ta wynosi 1 arkusz, czyli 4 arkusze miesięcznie z dodatkiem 1-go arkusza „Pracy Szkolnej” co miesiąc. Łącznie więc 5 arkuszy 16-tki miesięcznie.

W okresie sprawozdawczym „Głos” powiększył również swoje działy redakcyjne o dział „Przeglądu tygodniowego”, narazie dość szczupłego. Również nastąpiła zmiana personalna w Redakcji „Głosu”, którą obecnie prowadzi kol. Tomczak; do Komitetu jednak redakcyjnego należą nadal Koledzy z Prezydium Zarz. Gł. Nakład wynosi obecnie — 38,500 egzemplarzy co tydzień.

Dodatkiem bezpłatnym co miesiąc do „Głosu Naucz” jest

„Praca Szkolna”, organ Sekcji Pedagogicznej Zarządu Głównego; pismo to poświęcone jest w szczególności praktyce pedagogicznej. Redaguje kol. dr. M. Librachowa.

Pismem teoretyczno - pedagogicznym jest miesięcznik

„Ruch Pedagogiczny”, wydawany w Krakowie pod redakcją kol. dr. H. Ro-

wida; „Ruch” jest organem Sekcji Kształcenia Nauczycieli.

Sekcja Szkolnictwa Specjalnego wydaje własny organ p. t.

„Szkoła Specjalna”, kwartalnik, pod redakcją dr. M. Grzegorzewskiej. Organem Wydziału Oświaty Pozaszkolnej jest

„Polska Oświata Pozaszkolna”, dwumiesięcznik, redagowany przez dr. Eust. Nowickiego z dodatkiem bezpłatnym do „Pol. O. Poz.” p. t.

„Teatr Ludowy”.

Własny organ posiada również Centralna Komisja Rysunkowa (Lwów) p. t.

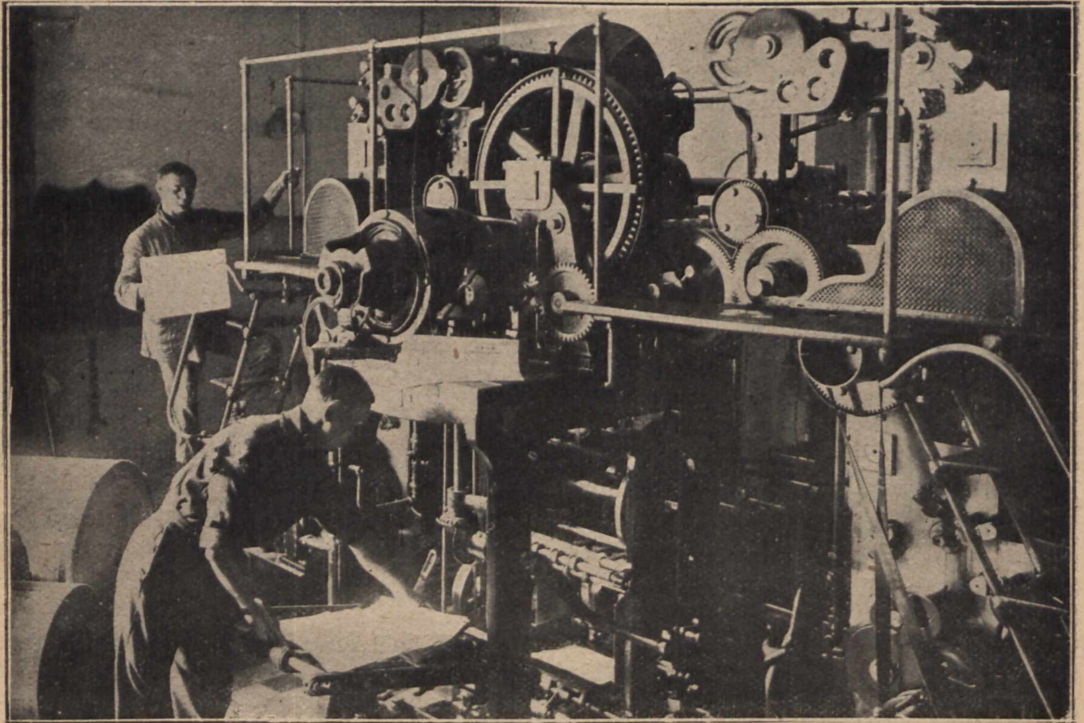
„Kształt i barwa”, kwartalnik, pod redakcją kol. Matzkego. Sekcja Muzyczna Zarządu Główn. posiada własny dział w piśmie

„Wiadomości Muzyczne”, redagowanym przez kol. Wrockiego. „Wiad. Muz.” wychodzą co miesiąc.

Wreszcie wspomnieć należy w tem miejscu, że Sekcja Robót Ręcznych podejmuje od

Łamanie „Głosu Nauczycielskiego“.

Drukowanie „Głosu Naucz.“ na maszynie rotacyjnej (10.000 egz. na 1 godz.).

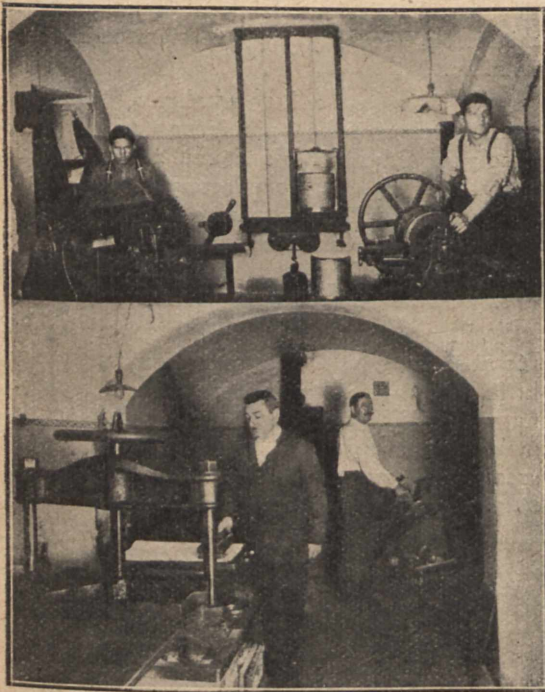
1 listopada 1926 r. wydawnictwo własnego miesięcznika

„Roboty ręczne”,

a również w listopadzie ukaze się naukowe wydawnictwo Związkowe (jako czasopismo) p. t.

„Polskie Archiwum Psychologii” pod redakcją dr. prof. Józefy Joteyko.

Cały szereg pism pedagogicznych i zawodowych wydaje Związek na prowincji, a

Odlewanie płyt drukarskich na maszynę rotacyjną.

mianowicie w Łodzi, jako organ Komisji Zarządu Gł. wychodzi co miesiąc

„Szkoła i Nauczyciel”,

we Włocławku **„życie Szkolne”,**

a w Cieszynie **„Miesięcznik Pedagogiczny”.**

Komisja Zarz. Gł. w Poznaniu wydaje miesięcznik **„Nasz Głos”,**

Komisja Śląska w Katowicach dwutygodnik **„Ogniskowiec”.**

Z dziedziny bardziej ogólnej wydaje Zarząd Gł. wspólnie z Powsz. Uniw. Korespond. miesięcznik

„Wiedza i życie”,

poświęcony popularyzacji wiedzy i samokształceniu. „Wiedza i życie” jest czytana

także przez szerokie koła społeczeństwa, a nie tylko nauczycielstwa.

Szereg placówek Związkowych na prowincji wydaje własne pisma, nadając im charakter ogólniejszy, społeczny i wpływając tą drogą na kształtowanie opinii, przychylniej dla szkolnictwa. Wydaje więc Oddział Powiatowy w Międzyrzeczu

„Głos Międzyrzecki”.

Oddział Powiatowy w Siedlcach **„życie Podlasia”** (tygodnik),

Oddział Powiatowy w Lubartowie **„Echo Lubartowskie”,**

Oddział Powiatowy w Nieświeżu wydaje w tygodniku polit.-społ. **„Wspólna Sprawa”** dodatek p. t.

„Szkoła Powszechna”.

Jak z powyższego widać, akcja wydawnicza - prasowa Związku zakrojona jest na wielką skalę i rozwija się stale, a racjonalnie. Licząc się z charakterem sprawozdania tegorocznego, poprzestajemy na powyższym wykazie, już dziś zaznaczając, że sprawozdanie następne obejmie **szczegółowe, cyfrowe, momenty działalności wydawniczo-prasowej.**

W zakończeniu, dla jaknajlepszego uwydatnienia wartości wydawnictwa, nakreślamy moment sprawozdawczy **„Płomyka”** i **„Płomyczka”,** tych najpiękniejszych i może najbardziej poczytnych pism Związkowych, przeznaczonych dla młodzieży i młodzieży.

Poczytność „Płomyka”, trzeba dodać nie jest dziełem przypadku. Mnóstwo głosów fachowej i bezstronnej opinii uznaje „Płomyk” za najcenniejsze pod każdym względem pismo dla młodzieży i dzieci w Polsce.

„Płomyk”.

Rozpoczynając dziesiąty rok swej pracy, Redakcja „Płomyka”, pod kierownictwem p. Heleny Radwanowej, mogła przystąpić dzięki finansowemu rozwojowi pisma do dalszych w niem ulepszeń.

Rozumiejąc wielką doniosłość wyglądu zewnętrznego pisma, Redakcja zdecydowała wydawanie „Płomyka” w okładkach dwubarwnych. Względy finansowe jednak zmuszały Redakcję do dawania od czasu do czasu okładek jednobarwnych.

Na zamówienie Redakcji Zakłady Graficzne Biblioteki Polskiej w Bydgoszczy wykonały sposobem rotograviurowym 16 artystycznych reprodukcji obrazów wybitnych

naszych i obcych malarzy. Reprodukcje te co pewien czas były dołączone jako bezpłatne dodatki do „Płomyka”. W numerach z wkładkami na okładce ukazywały się odpowiednio objaśnienia.

Dla osiągnięcia większej wydajności pracy w łonie samego Komitetu, został on podzielony na sekcje: artystyczną, teatralną, robótkową i rozrywkową. Pozwoliło to rozwinąć należycie te działy w „Płomyku”.

Wobec rosnącego nawału pracy zjawiała się konieczność powołania sekretarza redakcji, którym został p. Mieczysław Krzepakowski.

Podniesienie strony graficznej wydawnictwa pociągnęło za sobą potrzebę zyskania odpowiednich rysowników. Starania Komitetu w tym kierunku zostały uwieńczone pomyslnym skutkiem. „Płomyk” zyskał współpracę najwybitniejszych naszych grafików: pp. E. Bartłomiejczyka, K. Mackiewicza, W. Radwana, Grabowskiego, Gronowskiego, St. Bobińskiego i innych.

Niemniej Redakcja poświęciła wiele pracy podniesieniu i wzbogaceniu treści, starając się między innymi o zyskanie nowych współpracowników. Zatem w roczniku 25/26 znalazło się nazwisko świetnego powieściopisarza W. Sieroszewskiego, który obiecał sta-

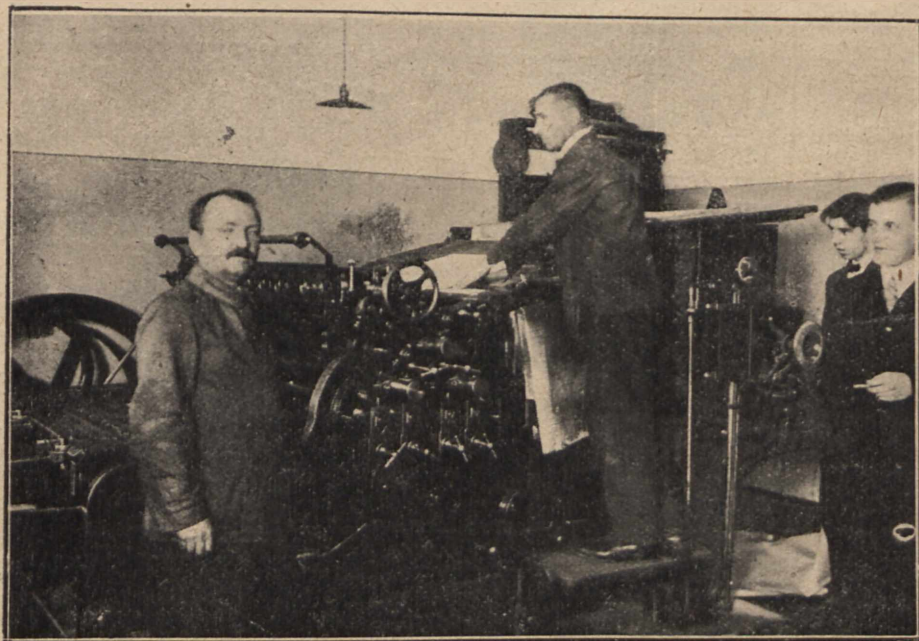
łe współpracownictwo, ś. p. E. Słońskiego B. Hertza i innych.

Rocznik 25/26 posiada obok wielu artykułów naukowych i bogatego działu beletrystycznego jeszcze tak potrzebny dla szkół wybór utworów scenicznych i zabaw, specjalnie opracowanych przez pp. J. Porazińską i M. Gerson Dąbrowską, mających na celu wciągnięcie do zabawy wszystkie dzieci bez podziału na widzów i wykonawców.

Obfitego materiału do czytania i pracy dostarczył dzieciom dział robótek i dział lamigłówek, cieszący się wielkim zainteresowaniem.

W ubiegłym roku szkolnym „Płomyk” zainicjował zbiórkę pieniężną na budowę szkoły w Gdyni. W związku z tem wydany został numer (32), poświęcony morzu, służący za materiał do poranku. Dochód z tej uroczystości dzieci przeznaczają na budowę szkoły w Gdyni, prócz tego „Płomyk” zbierał ofiary na „Dzieci po poległych”.

„Płomyczek” w roku bieżącym zyskał również na wyglądzie zewnętrznym. Warunki finansowe nie pozwoliły narazie Redakcji na wprowadzenie projektowanych zmian (jak zwiększenie objętości). W jego dawnych, szczupłych ramach Redakcja dążyła usilnie do należytego uwzględnienia działów, odpowia-

Drukowanie odbitki sprawozdania na maszynie płaskiej.

dających młodszym czytelnikom, starając się o różnorodność materiału i uzyskanie nowych autorów.

Najlepszym dowodem zwiększającego się zainteresowania pismem jest ogromna ilość listów od dzieci. Korespondencja z dziećmi dosięgła takich rozmiarów, że ku końcowi roku Redakcja była zmuszona dodrukować arkusz z odpowiedziami od Redakcji. Pokażna też jest ilość listów od Nauczycielstwa z wyrazami podziękowania za pomoc, jaką „Płomyk” niesie w ciężkiej pracy nauczania.

O rozwoju „Płomyka” najlepiej świadczy liczba prenumeratorów. A więc w roku red. 1924/25 „Płomyk” miał 13.678 prenumeratorów, w roku zaś 1925/26 — 21.986, czyli wzrost wyniósł 55%. Jak na nasze stosunki jest to wcale pokaźna liczba prenumeratorów.

Ciekawe są dane liczbowe co do poczytności „Płomyka” w różnych województwach. W grubszych zarysach ilustruje to **załączony do „Głosu Nauczycielskiego” wykaz graficzny**, tu podajemy bardziej dokładne liczby. W roku szkolnym 1925/26 wypada 1 egz.

„Płomyka” w Warszawie na 52 dzieci w wieku szkolnym, w woj. białostockim na 89, w woj. warszawskim na 103, krakowskim na 136, lubelskim na 162, kieleckim — 168, lwowskim — 1776, poznańskim — 194, łódzkim — 202, nowogródzkim — 232, śląskim — 281, poleskim — 283, pomorskim — 293, tarnopolskim — 324, stanisławowskim — 334, wileńskim — 364, wołyńskim — 721.

Z powyższego zestawienia widać, że „Płomyk” bardzo mało jest jeszcze poczytnym na kresach, zwłaszcza wschodnich. Natomiast mile uderza w tem zestawieniu pomieszczenie się terytorjów z różnych zaborów: w województwie krakowskim więcej prenumerują, niż w lubelskim, w kieleckim więcej, niż lwowskim, ale w poznańskim więcej, niż w łódzkim, śląskie stoi obok poleskiego i t. p.

Jak widać z całości powyższych zestawień i opisu „Płomyk” stale rozwija się i to pod każdym względem. Od nauczycielstwa Związkowego zależy, aby pismo osiągnęło taką szeroką poczytność, na jaką zasługuje.

*

*

*

W zakończeniu Części I-ej Sprawozdania zaznaczyć należy, że niedawno powstały przy Związku **Sekcja Robót Ręcznych**, oraz **Sekcja Wychowania Fizycznego**, które złożą sprawozdania ze swej działalności w roku przyszłym. Nadto w Krakowie istnieje **Sekcja Szkół Zawodowych** oraz instytucja **Pomocy doraźnej dla nauczycielstwa**.

CZ II. SAMOPOMOC LECZNICZA

Sanatorjum i wakacyjne kolonie wypoczynkowe

1. SANATORJUM ZWIĄZKU P. N. S. P.

A. SPRAWOZDANIE DYREKCJI.

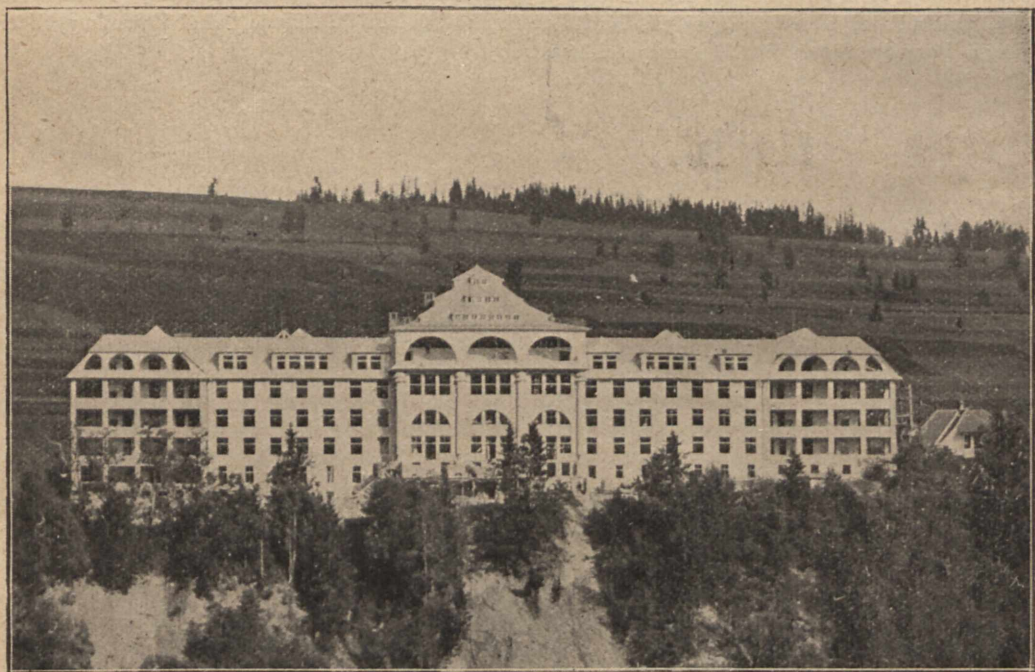
W jesienny, złoty, jakby wyproszony poranek dnia 3 listopada 1925 roku, przybyły do Zakopanego pociągi, wiozące uczestników Zjazdu Delegatów Związku Polskiego Nauczycielstwa Szkół Powszechnych z Krakowa. Przybyli delegaci na wielką uroczystość poświęcenia Sanatorjum Z. P. N. S. P. w Zakopanem, na wielkie święto tryumfu solidarności i samopomocy. Wagę naszego wysiłku zrozumiały w całej pełni czynniki państwowe, albowiem na uroczystość naszą przybył P^{on} Prezydent Rzeczypospolitej, Ministrowie, lub ich zastępcy, przedstawiciele Rządu, Sejmu, Senatu, Wojewodowie, przedstawiciele Uniwersytetów, Związków Zawodowych, najbliżsi sąsiedzi z zagranicy — nauczycielski

chór Czecho-Słowacki i wielu wielu innych. Z górą trzytysięczna rzesza stanęła na wysokim urwisku nadrzecznym w obliczu naszego dzieła-zdumiona jego potęgą. Popłynęły w obliczu Czynu, słowa entuzjastyczne i zachęty.

W dobrej bratniej atmosferze przeminał dzień. Odjeżdżające pociągi zegnała płomienna watra, rozpalona na wzgórzu — symbol naszych serc. Odjeżdżających Bracia zegnał odbity dalekim od regli-narodowy hymn.

To był nasz tryumf — za wiarę, za samozaparcie, za wspólnotę. Rozbrzmiała Polska cała naszym imieniem. Wszystkie dzienniki Rzeczypospolitej głosiły naszą tak cichą i skromną a tak wielką moc.

**

Sanatorjum Związku P. N. S. P.

Na drugi dzień nie założyliśmy rąk dla wypoczynku. Nieskończony nasz dzień pracy.

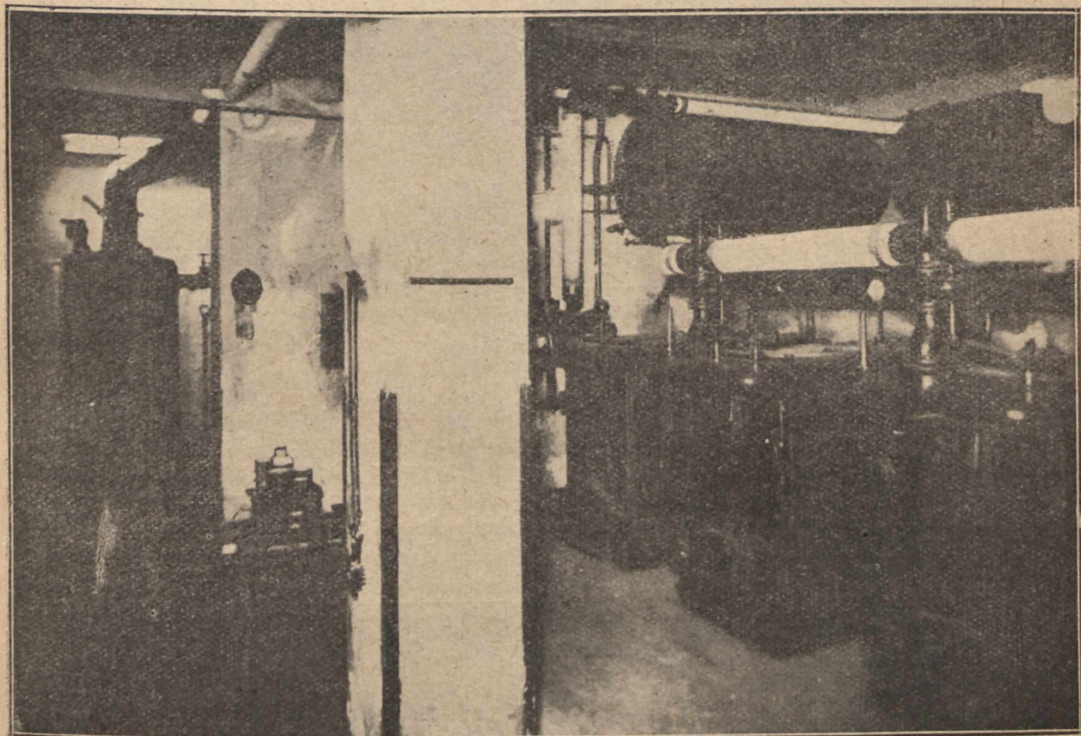
Dalsze roboty.

Roboty nasze w okresie sprawozdawczym od dnia 3 listopada ub. roku do chwili dzisiejszej obejmowały:

a) Roboty posadzkarskie, b) elektromechaniczne, c) budowę i wykończenie elektryczni, d) ustawienie i puszczanie w ruch pralni i kuchni, e) sprowadzenie i zmontowanie

i t. d. Współmiernie instalacja sieci telefonicznej wewnętrznej i sygnalizacji. Wykończone i oddane zostały te roboty w miesiącu sierpniu b. r.

Elektrownia, budowana jako budynek odrębny, znajdujący się na tak zw. terenie dolnym, pomyślana została jako niezależnie się od miejscowej elektrowni tak ze względu na drożyznę prądu jakoteż ze względu na wypróbowaną jej niewystarczalność.

Kotłownia.

Roentgena i sal lamp kwarcowych, i) umebłowanie, g) roboty ziemne i kanalizacyjne, h) roboty budowlane po za obrębem Sanatorjum, i) ogrodzenie, j) ogólne wyekwipowanie Sanatorjum.

Roboty posadzkarskie wykonane zostały przez firmę Bystrzycki — Przemysł. Obejmowały one przeszło 4500 m² oddane zostały w kwietniu b. r.

Roboty elektro - mechaniczne obejmowały: instalację światła, w budynku, tudzież instalację urządzeń specjalnych, jak: motory maszynowni, stacji pomp, stacji hydroforów, pralni, kuchni, maglarni, exhaustorów, inhalatorów, Roentgena, lamp kwarcowych i t. d.,

Posiada silnik ropny 50 konny, generator, prądnicę prądu stałego dla lamp kwarcowych, stację akumulatorów jako rezerwę dla oświetlenia nocnego. Ujęta jest w ten sposób, że współmiernie obsługiwać może wszystkie urządzenia elektryczne i oświetlenie budynku, bez przeciążenia silnika i bez spadku wolt, doraźny odbiór reguluje specjalny mechaniczny regulator.

1. Kuchnia Sanatorjum umieszczona na najwyższej kondygnacji składa się z następujących oddziałów: 1) kuchnia główna, 2) ubikacja przygotowawcza, 3) kuchnia śniadaniowa i cukiernia, 4) kredens, 5) odkaźnia, 6) zmywalnia.

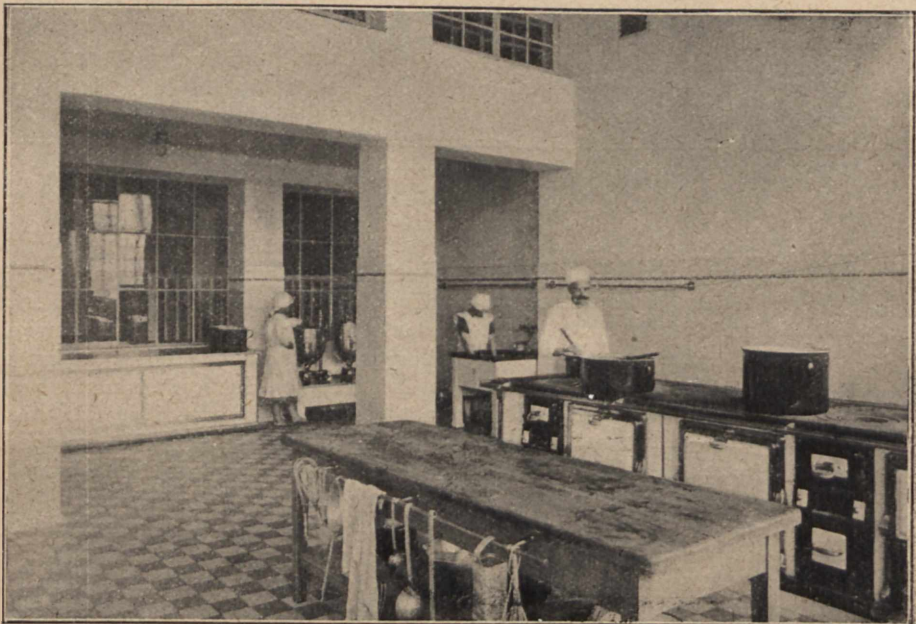

Kuchnia.

Kuchnia główna składa się z trzonu kuchennego opalanego węglem, służącego głównie dla pieczenia i smażenia mięsa; dalej z trzech kotłów parowych o pojemności od 200 do 250 litrów, z blachy niklowej, które służą do gotowania zup, ziemniaków, kasz

i t. p. Następnie trzy kotły parowe mniejsze służą do gotowania djet i herbaty. Po za ten podgrzewacz parowy, utrzymujący potrawy już ugotowane i przyrządzone w należytej ciepłocie do momentu wydania.

2) Zgodnie z ustawą sanitarną oddzia

Kuchnia.

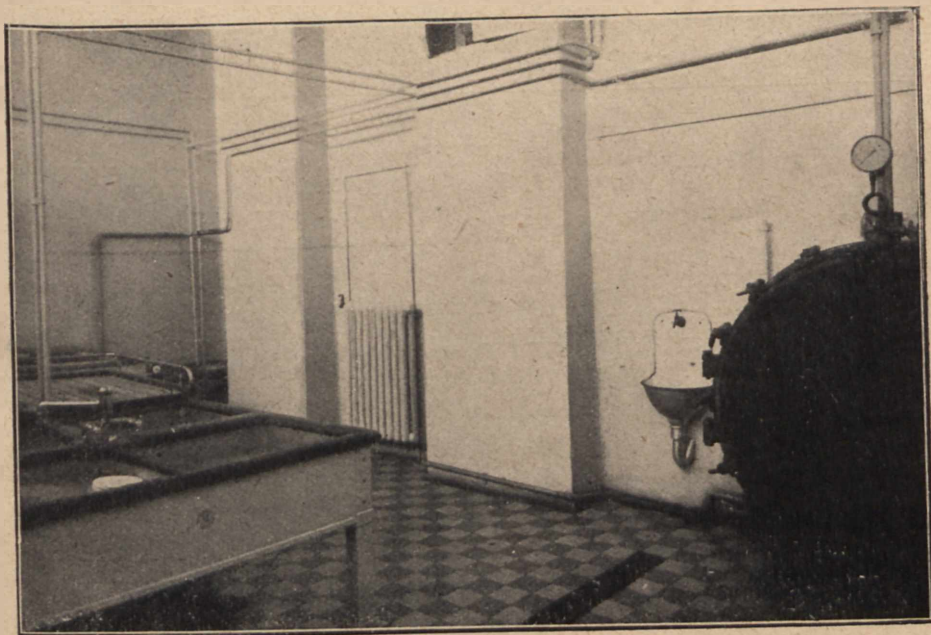
Jadalnia.

kuchenny posiada tak zw. ubikację przygotowawczą do której zwozi się wyciągiem towarowym wszystkie artykuły spożywcze w stanie surowym, tam się je płucze w basenach betonowych, kraje, rozdziela i t. d. W tej samej ubikacji znajduje się elektryczna obrabiarka ziemniaków.

3) W osobnej ubikacji znajduje się kuchnia śniadaniowa i cukiernia. W kuchni tej w

osobnym kotle niklowym przygotowuje się li tylko mleko. Obok stoi aparat parowy do czarnej kawy. Piec cukierniczy wykonany z cegły szamotowej, spotrzebuje dziennie jedno wiadro węgla ze względu na bardzo ciekawą i ekonomiczną konstrukcję przelotów dymowych.

4) Kredens, obsługiwany przez dwa wciągi elektryczne, obsługuje jadalnię.

Zmywalnia naczyń.

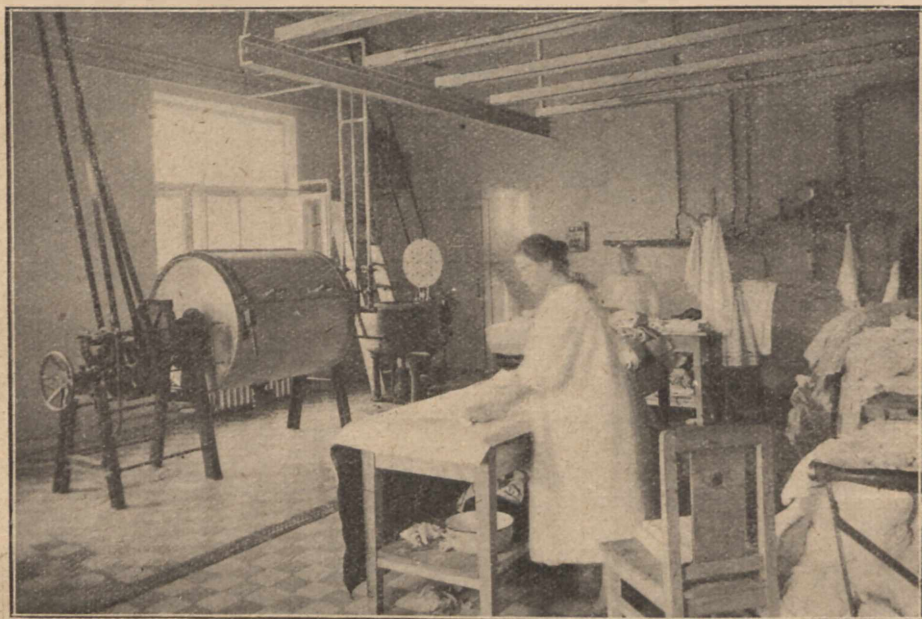
5) Odkażalnia.

Naczynie używane przez pacjentów w jadalni wraca osobnemi dwoma wyciągami elektrycznemi do odkażalni. Po każdym posiłku bezwzględnie naczynie jest odkążane w specjalnym autoklawie pod ciśnieniem 1 atmosfery.

6) Zmywalnia. Po wysterylizowaniu naczynia odwrotną stroną autoklawu dostaje się ono do zmywalni naczyń. Zmywalnia posiada 4 komory spłukujące z dopływem zimnej i gorącej wody, jako też osobne dwie ko-

du z Niemiec, muszą być płatne w dolarach amerykańskich, jako też w bardzo krótkich terminach muszą być spłacane. Moment wykończenia naszego Roentgena za granicą wypadł w tym okresie, kiedy Rząd zamknął możliwość zakupu walut w Bankach i tem samem setki podobnych klientów pozostawił w sytuacji bez wyjścia, ewentualnie zmusił ich do zakupu walut na czarnej giełdzie.

Uciekanie się do takich środków jest niesłychanie przykrem. W lipcu nadeszły aparaty Roentgena i lampy kwarcowe. Specjal-

Pralnia.

mory dla szkła i srebra z parowym piecykiem.

Kuchnia została oddana do użytku dnia 16 kwietnia b. r.

Pralnia obsługuje potrzeby pacjentów i administracji Sanatorium. Składa się z silnika elektrycznego dla popędu maszyn, parowego warnika, pralnicy i wirówki, tudzież specjalnej suszarni.

Bielizna przed praniem jest również odkążana. Oddana do użytku w kwietniu b. r.

Roentgen jako podstawowy aparat przy leczeniu gruźlicy był naszą największą troską ale też i ze sprowadzeniem Roentgena mieliśmy największe trudności. Ze względu na wojnę celną z Niemcami, wszystkie aparaty jakie sprowadza się za zezwoleniem Rzą-

ny monter z Hamburga zmontował Roentgena, który obecnie oddaje swe usługi. Ubikacje, w których znajduje się Roentgen, są następujące:

Pokój ordynacyjny lekarza roentgenologa, pokój do diagnostyki, pokój do terapii, ciemnia fotograficzna.

Aparaty: Aparat „Universal Transverter” firmy Koch i Sterzel

Uniwersalny Skiaskop (służący do zdjęć i prześwietleń w pozycji leżącej i stojącej).

Statyw do zdjęć.

Statyw terapeutyczny.

5 lamp.

Spektrometr Marcha.

Negatoskop.

Dziennie 5 — 6 prześwietleń.

Lampy kwarcowe umieszczono w dwu ubikacjach, tak zw. indywidualnej, gdzie naświetlają się pacjenci pojedynczo i zbiorowej, gdzie naświetla się większa ilość osób wspólnie.

Sanatorium posiada 2 lampy kwarcowe Bacha, 5 lamp kwarcowych Jesionka, 4 Soluxy duże i 2 małe. Dziennie naświetla się około 100 osób.

Umeblowanie: nadchodziło w partjach od firmy Konrad i Jarnuszkiewicz (metalowe), tudzież od miejscowej firmy Strug (drewniane). Pacjent posiada w pokoju łóżko metalowe z siecią metalową, materace włosienne, stolik nocny z płytą alpakową, taburecik i szafę wmurowaną w ścianę.

Roboty ziemne.

Większość robót ziemnych przeczuliśmy na rok bieżący, a mianowicie: wyrównanie szkarp i wkopów naokoło budynku, pokrycie tychże darnią, splantowanie ostateczne terenu i zasiew trawy, robota dróg dojazdowych i spacerowych, robota około drogi serwitutowej, dalej kanalizacja wód burzowych i ściekawych dokoła budynku, bruk, podmurowanie na sucho szkarp. Roboty te są jeszcze w toku.

Roboty budowlane poza obrębem Sanatorium.

W roku bież. wybudowano obok budynku maleńką drewnianą portjernię, na parceli

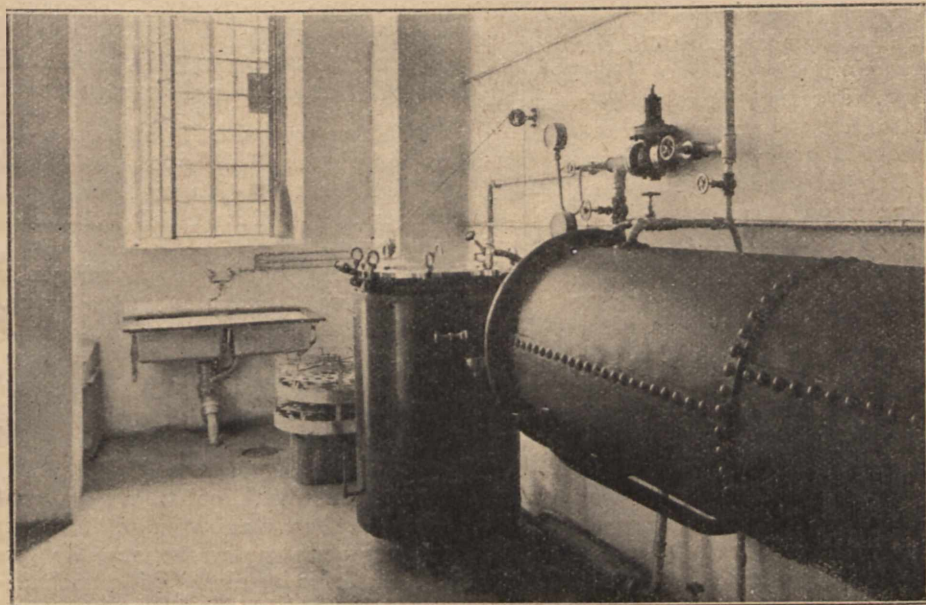
zachodniej cieplarni, na terenie dolnym buduje się obecnie budynki gospodarcze drewniane, złożone z wozowni, stajni, izby dla parobka a na poddaszu z czterech ubikacji mieszkalnych dla mechanika i monterów.

Ogrodzenie wykonane przez Krakowską fabrykę drutów, siatkowe na metalowych słupach okrągłych, osadzonych w betonie. Brama wjazdowa w stylu zakopiańskim z napisem „Sanatorium Związku Polskiego Nauczycielstwa Szkół Powszechnych”. Ogrodzenia ogółem około 1 kilometr.

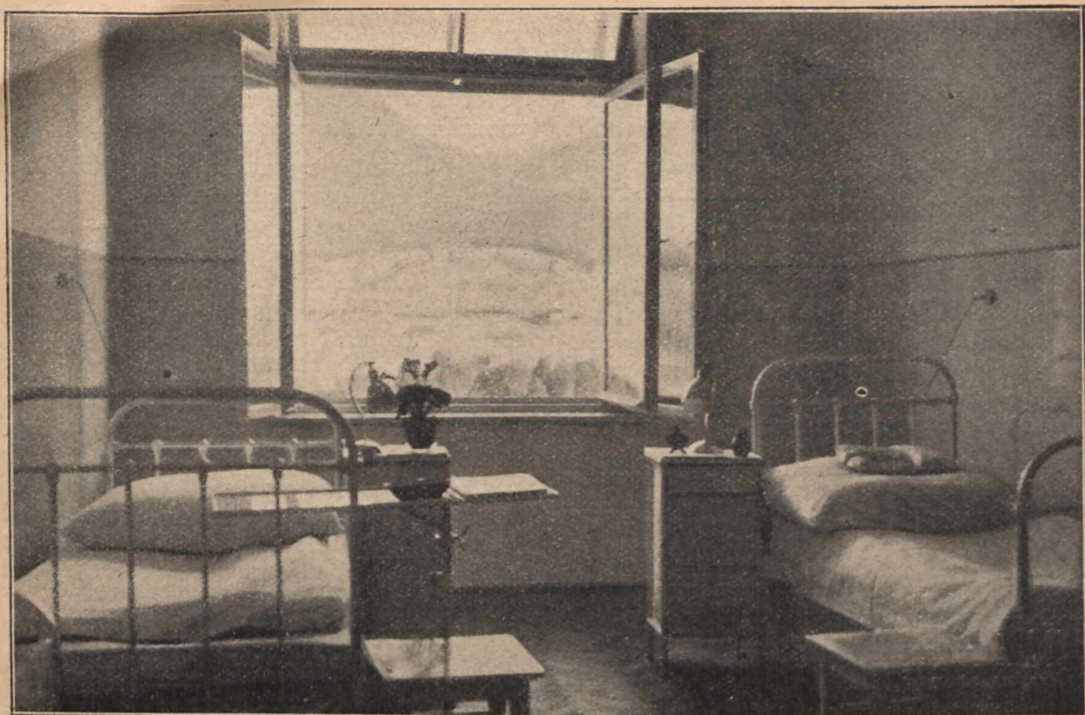
Po za temi pracami całą uwagę skupiliśmy na dostateczne wyekwipowanie Sanatorium we wszystkie potrzeby lecznicze. Skompletowano w miarę możliwości instrumentarium dla lekarzy, wyekwipowano laboratorium bakterjologiczne i chemiczne w najpotrzebniejsze utensylja. Pozostałe potrzeby narazie pozostają w zawieszeniu z braku funduszy.

Otwarcie Sanatorium.

Natychmiast po zmontowaniu kuchni otwarto Sanatorium dla użytku pacjentów. Zrazu oddano najwyższe dwa piętra do użytku chorych. **Otwarcie nastąpiło dnia 17-go kwietnia w obecności Kol. Prezesa Stanisława Nowaka, Wice-prezesów Juliana Smulikowskiego i Zygmunta Nowickiego, Przewodniczącego Kom. Budowlanej Henryka Smu-**

Steryliizator spluwaczek.

Pokój pacjentów.

likowskiego, kol. Józefa Łukasiewicza, członka Kom. Rew. D-ra Wacława Kraszewskiego, lekarza naczelnego Sanatorium, D-ra Dadleca, zastępcy lekarza nacz. D-ra Kota prof. Uniw. i podpisanych.

Otwarcie odbyło się zupełnie skromnie i cicho. Przemówił Prezes Stanisław Nowak, podkreślając wagę tego dnia, w którym doczekaliśmy się, iż zbiorowy wysiłek zorganizowanej rzeszy nauczycielskiej został oddany tym, którzy z niego już korzystać mają. W rozrzucających słowach podkreślił również że dla niego dzień ten jest najśodsza nagrodą za całe długie życie.

Gorąco podziękował całej rzeszy nauczycielskiej iż wytrwała w szlachetnej ofiarności jako też wyraził głębokie przekonanie i wiarę, że wobec widomych wyników wspólnej ofiary w zapale swym wytrwa do chwili ostatniej.

Potoczyło się życie w Sanatorium swoim trybem. Ujęcie jednak tego życia w normy i zasady wymaga niepomierzonego wysiłku. Podział pracy, dopilnowanie administracyjne wydajności tej pracy, nadzór, rachunkowość i t. d. w tej wielkiej maszynie wymaga całego natężenia sił i uwagi.

Ze względu na konieczność szczegółowe-

go zapoznania się członków Związku z rozkładem Sanatorium przedstawiam uproszczony schemat budynku z wymienieniem przeznaczenia poszczególnych ubikacji ew. urządzeń w nich się znajdujących.

Opis budynku z zestawieniem ubikacji, ich urządzenia i wyekwipowania.

Teren wynosi 9 i pół morga. Dzieli się na teren górny i dolny.

Na terenie górnym stoi Sanatorium i portjerna tudzież Dom Administracyjny i cieplarnia.

Na terenie dolnym, sięgającym do rzeki, elektrownia, budynki gospodarcze. Brzeg rzeki zabezpieczony tamą wykonaną z resztek materiału pozostałego z robót pod betonem. Od strony zachodniej z tegoż materiału ujęto w koryto potok górski wpadający do rzeki z Furmanowej.

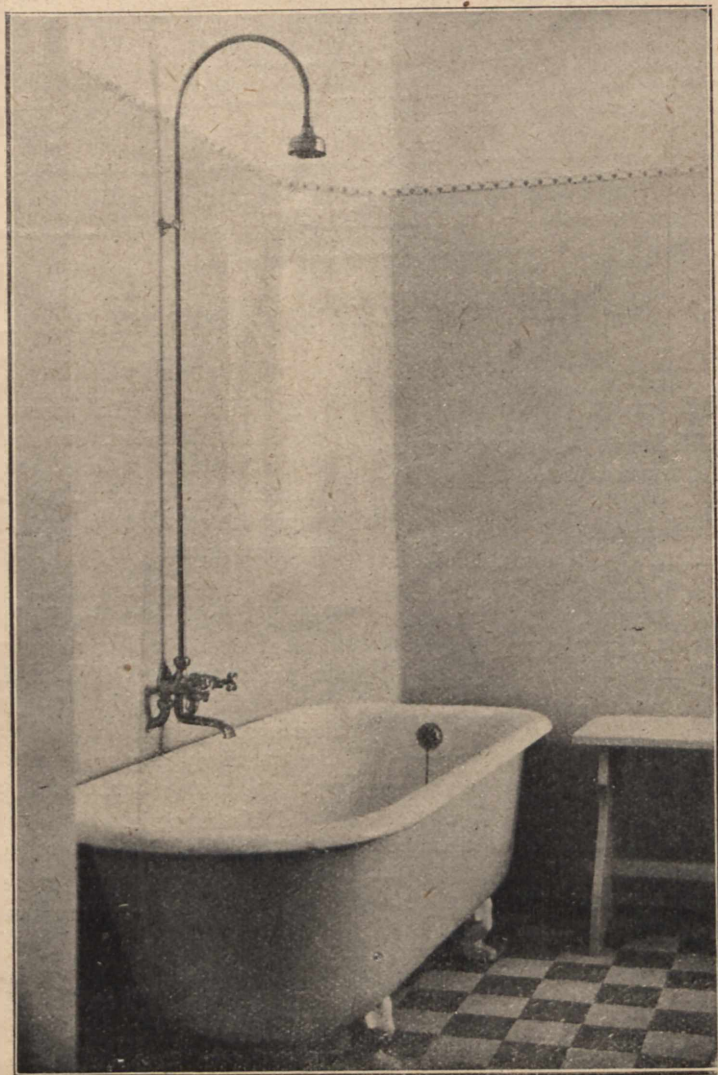
Tak teren górny jak i dolny skanalizowany. Osobna kanalizacja dla wód burzowych, osobna dla budynku. Kanalizacja budynku zbiega się w komorze do przetrawiania (sześcioddziałowej) i przechodzi na teren dolny, gdzie wpada do komory filtracyjnej i przedostaje się pod dno koryta rzeki.

Budynek Sanatorium, wykonany z cegły

i żelazobetonu, stoi na 80 cm. ławie betonowej. Konstrukcja dachu drewniana. Okna, drzwi sosnowe, podłogi dębowe, wodociągi, elektryczność.

Wyekwipowanie poszczególnego pokoju

wodą bieżącą, ciepłą i zimną. Pod umywalnią linoleum. Drzwi pojedyncze, okno ze specjalną dźwignią do otwierania górnej powierzchni. Pokój do wysokości człowieka lakierowany.

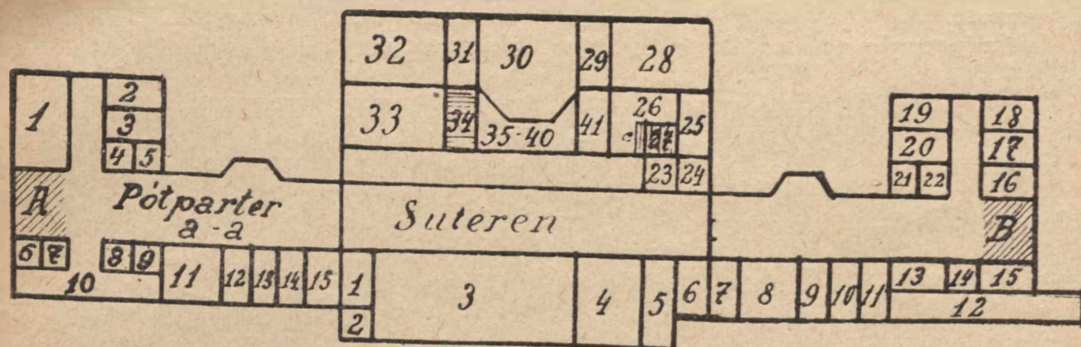
Lazienka.

przedstawia się następująco: 2 łózka metalowe z siatką metalową i materacami włosieniami. Dwa nocne stoliki metalowe z płytą alpakową. 2 nocne lampki elektryczne i jedna sufitowa. Dwa białe taburety. 2 boksy metalowe na brudną bieliznę. 1 szafa ścienna metalowa w pokojach skrzydłowych drewniana, 1 kosz metalowy na śmieci. 1 umywalnia porcelanowa wmontowana w ścianę z

Wyekwipowanie łazienki: 1 wanna kwaso-odporna, z dopływem wody gorącej i zimnej, z tuszem, ławeczka. Ściany lakierowane.

Kłozety angielskie, do splukiwania wody, muszle porcelanowe, pudełko „Hygiena” na papier higieniczny. Podłoga wyłożona tafelkami kamionkowymi, w ścianie hydrant do splukiwania podłogi.

Szczegółowy opis pomieszczeń w gmachu Sanatorium,
według naszkicowanych planów.

I Szkic schematyczny półparteru i suteren.

Półparter.

1) Kaplica zakładowa. Ołtarzyk, srebrne kandelabry, ofiarowane przez firmę Henneberg.

2, 3) Pokoje izolacyjne.

4) Klozet i łazienka dla oddziału izolacyjnego.

5) Klozet dwumuszłowy.

6) Klozet jednomuszłowy przy leżalni.

7) Sklepik zakładowy.

8) Łazienka.

9) Magazyn.

10) Leżalnia.

11) Podwójny pokój biurowy. 3 szafy na akta, dwie ściennie, 2 umywalnie, 3 biurka, 2 maszyny do pisania, 2 telefony. 1 maszyna do powielania i t. d.

12) Biuro Dyrektora. 2 biurka. 1 maszyna do pisania, 1 szafka, 1 kasa.

13, 14, 15) mieszkanie medyka, urzędniczeki i buchaltera.

A. Klatka schodowa boczna a — a korytarz.

Sutereny.

1) Maszynownia: 2 pompy skrzydłowe elektryczne centralnego ogrzewania, 2 motorki elektryczne okryte pokrowcem skórzanym, 2 hydrofony pojemności razem 3000 litrów, napełniane za pomocą pompy elektrycznej poruszanej motorem elektrycznym. Woda ugniatana w hydroforach kompresorem poruszonym również motorem elektrycznym. Na ścianie rozruszniki do motorów i elektryczny stróż kontrolujący dół zbiorczy do wody.

2) Boks dla kotła parowego. Kocioł o prężności 20 atmosfer, wykonany na Górnym Śląsku w Mikołowie. Obok instalacja iniektorawa. Kocioł obsługuje kuchnię, pralnię i wszystkie autoklawy, sterylizatory dla bielizny i naczyń.

3) Kociołnia. 4 kotły systemu Strebel Eccia II, wykonane w Łodzi, żebrowe 3 dla centralnego ogrzewania wodnego, 1 parowy dla łazienek i umywalk. Nad nim 2 bojery napełnione wodą, która ogrzewa właśnie parą z wyżej wzmiankowanego kotła. Na ścianie automatyczny regulator napięcia. Nad podłogą kanał dymowy.

4) Koksownia.

5) Podscenie.

6) Magazyn techniczny.

7) 8) 9) 10) Mieszkania palaczy, elektro-mechanika.

11) Pracownia fotograficzna.

12) Hydropatja (jeszcze nie zorganizowana) obecnie stolarnia.

13) 14) 15) Składy.

16) 17) 18) 19) 20) Piwnice.

21) Klozet dla służby.

22) Składzik szkła.

23) Wejście do windy.

24) 25) 26) Piwnice.

27) Winda ciężarowa.

28) 29) 31) 32) Składy węgla i koksu.

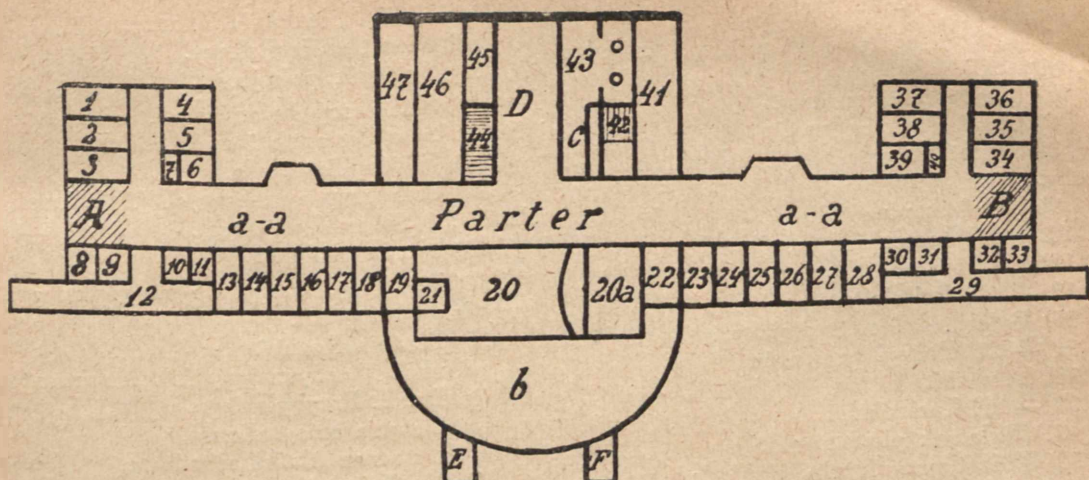
30) Miejsca na chłodnię (nieurządzona).

33) Pracownia rzeźniczo - masarska.

34) Winda osobowa.

35) — 40) Przedchłodnie.

B. Klatka schodowa boczna.

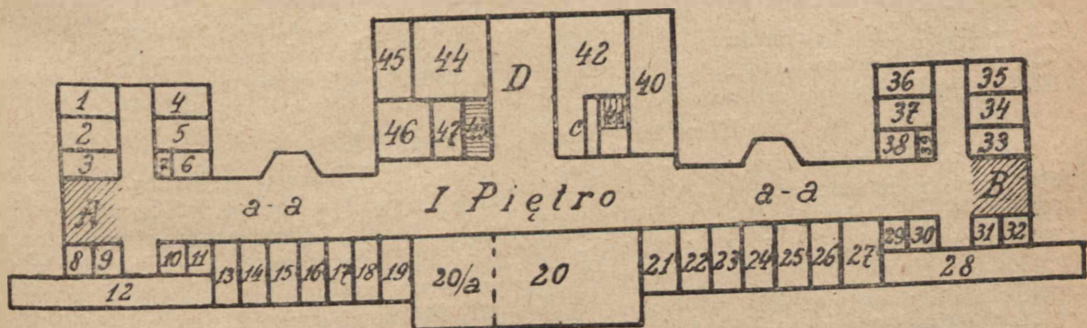

II. Parter

Parter.

- 1) 2) 3) 4) 5) Pokoje pacjentów.
- 6) Klozet trzymuszłowy.
- 7) Składzik pokojowej.
- 8) Klozet jednomuszłowy przy leżalni i skład na kożuchy, materace i koce do leżakowania.
- 9) Składzik pielęgniarki.
- 10) Łazienka.
- 11) Łazienka.
- 12) Leżalnia.
- 13) — 18) Pokoje pacjentów.
- 19) Sala zastrzyków i inhalacyj.
- 20) Sala rekreacyjna.
- 20a) Scenka (z urządzeniami technicznymi).
- 21) Boks kinowy.
- 22) — 28) Pokoje pacjentów.
- 29) Leżalnia.
- 30 — 31) Łazienki.
- 32) Składzik przy leżalni i klozet jednomuszłowy.
- 33) Spłuczka.

- 34) Pokój pielęgniarki.
- 35 — 36) Oddział operacyjno - opatrunkowy.
- 37) Laboratorium bakterjologiczne.
- 38) " chemiczne.
- 39) Klozet trójmuszłowy.
- 40) Składzik pokojowej.
- 41) Pokój obserwacyjny.
- 42) Winda ciężarowa.
- 43) Palarnia i klozet dwumuszłowy.
- 44) Winda osobowa.
- 45) Laryngologia.
- 46) Pokój ordynacyjny zastępcy lekarza naczelnego D-ra Z. Dadleca.
- 47) Pokój ordynacyjny lekarza naczelnego D-ra W. Kraszewskiego.
- A. Boczna klatka schodowa.
- B. Boczna klatka schodowa.
- C. Służbowa klatka schodowa.
- D. Główna klatka schodowa.
- a — a korytarz.
- b) Taras.
- E — F schody na taras z parku.

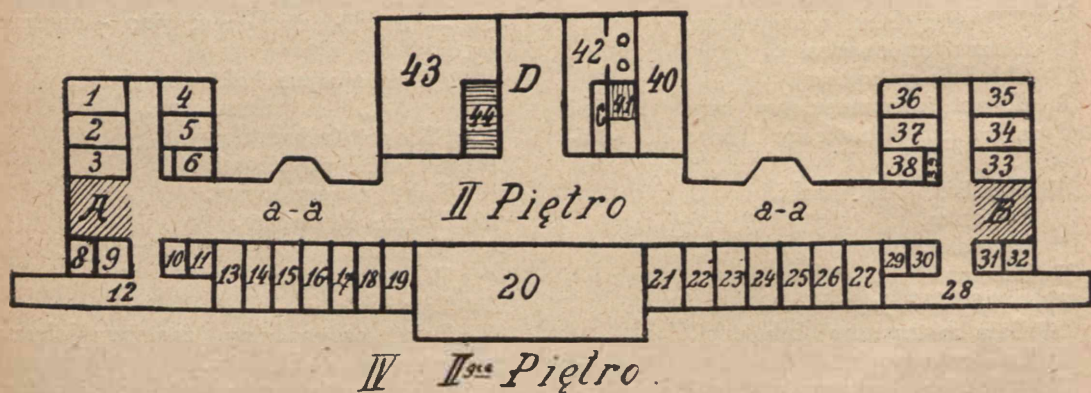

III I-sze Piętro

I-sze piętro.

- 1 — 5 pokoje pacjentów (w tem jeden pielęgniarki).
- 6) Klozet trójmuszlowy.
- 7) Składzik pokojowej.
- 8) Klozet przy leżalni i składzik na kożuchy.
- 9) Składzik pielęgniarki.
- 10 — 11) Łazienki.
- 12) Leżalnia.
- 13 — 19) Pokoje pacjentów.
- 20) Galerja sali rekreacyjnej.
- 21 — 27) Pokoje pacjentów.
- 28) Leżalnia.
- 29 — 30) Łazienki.
- 31) Składzik pielęgniarki.
- 32) Klozet przy leżalni i składzik na kożuchy.
- 33) Pokój pacjentów.

- 34 — 37) Mieszkanie lekarzy.
- 38) Klozet trójmuszlowy.
- 39) Składzik pokojowej.
- 40) Sala lamp kwarcowych zbiorowa (4 lampy typu Jesionek i dwie Sollux).
- 41) Winda ciężarowa.
- 42) Sala lamp kwarcowych (1 Jesionek, 2 Bacha, 1 Sollux Diatermia).
- 43) Winda osobowa.
- 44) Roentgen, maszyna i statyw do prześwietlan i fotografii.
- 45) Terapia Roentg.
- 46) Pokój ordynacyjny lekarza, roentgenologa Dr. Z. Przybylskiego.
- 47) Ciemnia fotograficzna.
 - A. B. boczne klatki schodowe.
 - C. Klatka służbowa.
 - D. Klatka główna.
 - a — a. Korytarz.

II piętro.

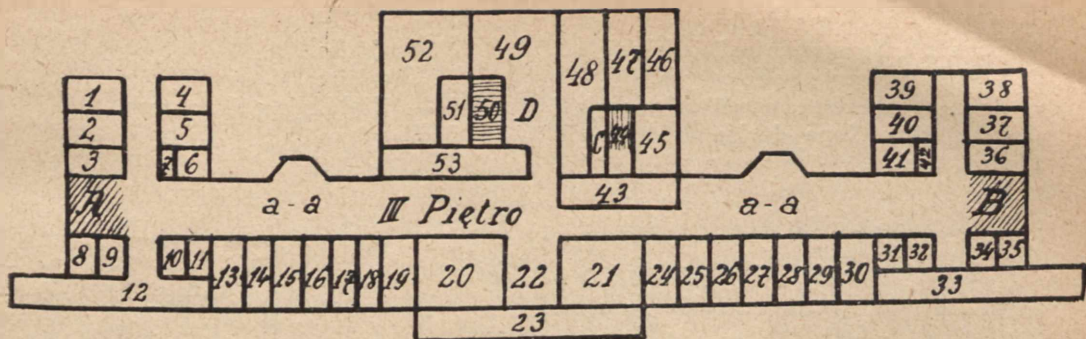
- 1 — 5 pokoje pacjentów w tem jeden pielęgniarki.
- 6) Klozet trójmuszlowy.
- 7) Składzik pokojowej.
- 8) Klozet przy leżalni i składzik na kożuchy.
- 9) Składzik pielęgniarki.
- 10 — 11) Łazienki.
- 12) Leżalnia.
- 13 — 19) Pokoje pacjentów.
- 20) Jadalnia, tak zw. wielka.
- 21 — 27) Pokoje pacjentów.

- 28) Leżalnia.
- 29) — 30) Łazienki.
- 31) Składzik pielęgniarki.
- 32) Klozet i składzik na kożuchy.
- 33 — 37) Pokoje pacjentów.
- 38) Klozet trójmuszlowy.
- 39) Składzik pokojowej.
- 40) Mieszkanie pielęgniarki.
- 41) Winda ciężarowa.
- 42) Palarnia i klozet służbowy.
- 43) Jadalnia, tak zw. mała.
- 44) Winda osobowa.

III piętro (rysunek na nast. st.).

- 1 — 5) pokoje pacjentów.
- 6) Klozet trójmuszlowy.
- 7) Składzik pokojowej.
- 8) Klozet przy leżalni i składzik kożuchów.
- 9) Składzik pielęgniarki.
- 10 — 11) Łazienki.
- 12) Leżalnia.

- 13 — 19) Pokoje pacjentów.
- 20) Zmywalnia naczyń. 6 komór splukujących z gorącą i zimną wodą, sterylizator do dezynfekcji naczyń, stoły, maszynka do czyszczenia noży.
- 21) Maglarnia, magiel parowo - elektrycz.
- 22) Jadalnia.
- 23) Solarjum.

V. III^{cie} Piętro

- 24 — 30) Pokoje pacjentów.
 31 — 32) Łazienki.
 33) Leżalnia.
 34) Klozet i składzik kożuchów.
 35) Składzik pokojowej.
 36 — 40) Pokoje pacjentów.
 41) Klozet trójmuszlowy.
 42) Składzik.
 43) Kredens i w korytarzu 6 wind elektrycznych dla jadła i bielizny.
 44) Winda ciężarowa.
 45) Podręczna spiżarnia gospodyni.
 46) Pracownia cukiernicza.
 47) Mleczarnia, kawiarnia i cukiernia. 1 kocioł parowy niklowy na mleko, 1 aparat parowy niklowy do czarnej kawy, piec cukierniczy.
 48) ubikacja tak zw. brudna do odczyszczenia jarzyn, mięsa i t. d. Obrabiarka ziemniaków elektryczna, dwa baseny betonowe do splukiwania.

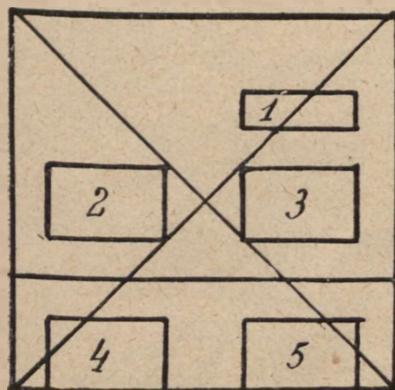
49) Kuchnia główna. Trzon kuchenny z dwoma paleniskami i 6 komorami do pieczenia, opalany węglem, służy li tylko dla mięsa. Trzy kotły parowe niklowe na ziemniaki, zupy i kasze. Trzy kotły parowe niklowe wywrotowe, dla djet i herbaty. Wielki podgrzewacz parowy dla utrzymania potraw w odpowiedniej ciepłocie.

50) Winda osobowa.

51) Komora dezynfekcyjna dla bielizny z autoklawem parowym.

52) Pralnia parowo - elektryczna. 1 maszyna do prania, 1 wirówka do wyżymania, 1 warnik do wyparzania, balja podręczna, naczynie na ług, 2 kadzie zamokowe, kalendersuszarnia. Przy pralni osobny klozet i umywalnia. Nad umywalnią motor dla obsługi pralni. Rozdzielnica pary.

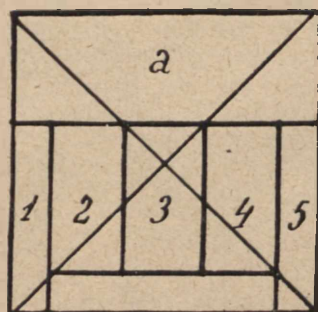
53) Komora dopływu powietrza do kalandra - podziemna.

VII. Kapa dachu.

VII. Kapa dachu.

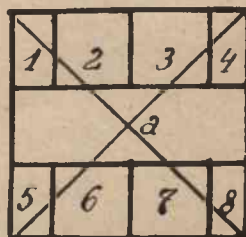
1) Komora z boljerami dla gorącej wody do kuchni.

VIII. Kapa dachu

2 — 3) Boksy wind potrawowych i bielizniarskich.

4 — 5) Boksy maszynowe dla windy ciężarowej i osobowej.

IX. Kapa dachu.

VIII. Kapa dachu.

- 1) Boks z exhausterem sali jadalnej.
- 2 — 4) Mieszkania pokojowych.
- 5) Boks z exhausterem sali rekreacyjnej.

2 — 3) Pokoje pokojowvch.

4) Komórka.

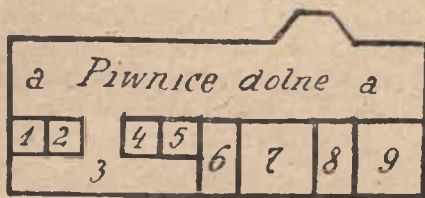
5) Komórka.

6 — 7) Pokoje pokojowych.

8) Komórka.

IX. Kapa dachu.

- 1) Komórka.

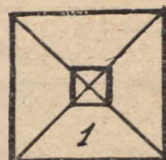
VII. Piwnice dolne

VI. Piwnice dolne.

- 1 — 9 Piwnice.

X. Kapa dachu.

Jedna izba wielka jako pokój pokojó-

X. Kapa dachu.

wek. W niej naczynie rozszerzalne centralnego ogrzewania.

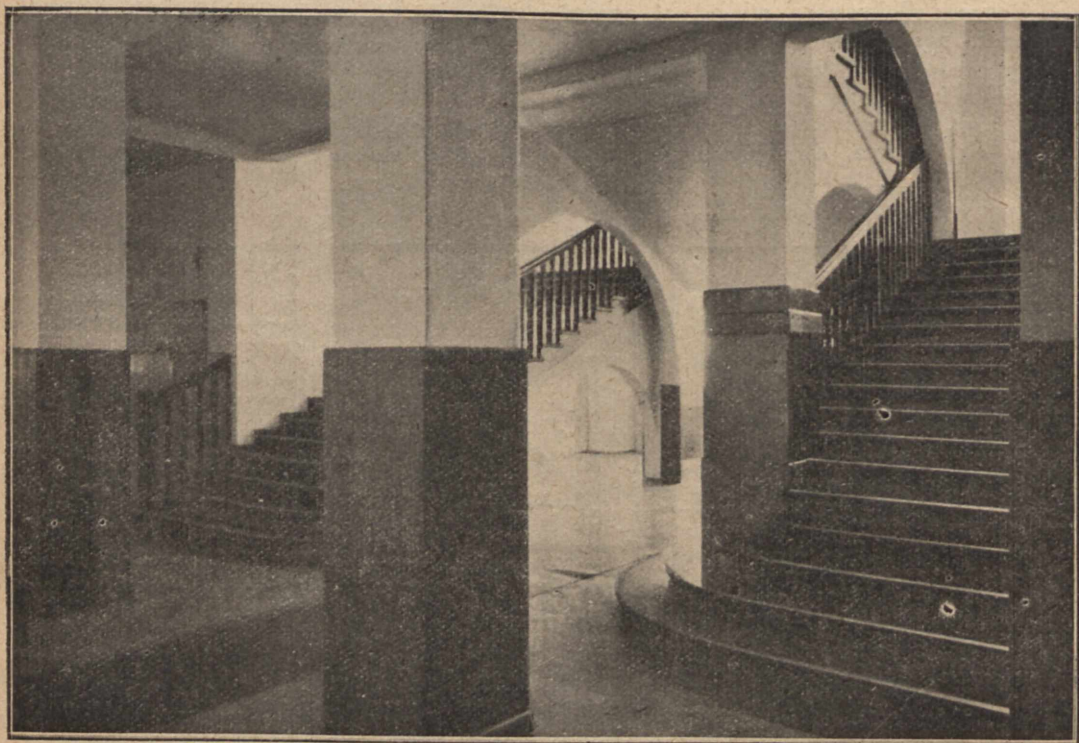
- 2) Baza piorunochronu.

Elektrownia.

„Elektrownia” murowana, kryta blachą, ubicakje 3.

W pierwszej silnik Diessla 50 konny, ge-

nerator, prądnicą prądu stałego, zbiornik ro-
pny, filtry, motorek do pompy wodnej, tabli-
ca rozd., regulator.

Klatka schodowa.

W drugiej warsztai wyekwipowany, szafa na narzędzia.

W trzeciej stacja akumulatorów.

Budynki gospodarcze drewniane, kryte blachą. Izba dla parobka. Stajnia dla koni, wozownia. Na piąterku 4 pokoje dla mechaników i ich rodziny.

Obok chlewnia (na 20 świni) kurniki.

Portiernia drewniana. Izb dwie.

Cieplarnia murowana, kryta szkłem. Izb dwie.

dziale kompetencji. Skład osób pracujących w Sanatorjum wraz z ich przydziałem pracy przedstawia się następująco:

Dyrekcja: Tadeusz i Janina Maliccy.

Lekarz Naczelny: Dr. W. Kraszewski.

Zastępca lekarza naczelnego Dr. Z. Daldlec.

Lekarz Roentgenolog Dr. Przybylski.

Siły pomocnicze: Prowadząca laboratorium bakterjologiczno-chemiczne Dr. H. Przybylska.

Korytarz.

Ustrój Sanatorjum.

Ustrój Sanatorjum przedstawia się następująco:

1) Zarząd Główny Związku jako Władza Zwierzchnia.

2) Komisja Sanatoryjna z siedzibą w Warszawie.

3) Dyrekcja Sanatorjum z siedzibą w Zakopanem.

Zakres czynności ad 1 i 2 określony jest specjalnym regulaminem, zatwierdzonym przez pełny Zarząd Główny.

Dyrekcja Sanatorjum spełnia funkcje natury administracyjnej, lekarze Sanatorjum funkcje natury leczniczej przy ścisłym roz-

Asystentka Dr. N. Siniczenko.

1 medyk.

6 pielęgniarek.

Oddział mechaniczny: Elektrownia osób dwie.

Kotłownia konserwacja instalacji, obsługa kuchni i t. d. osób 3.

Oddział gospodarczy:

Kuchnia osób 6.

Dezynfekcja i zmywalnia naczyń osób 4.

Pralnia osób 2.

Jadalnia 1 i 2 osób 4.

Pokoje osób 9.

Obsługa laboratoriów i pokoi ordynacyjnych 1 osoba.

Portjer 1.
Budynki gospodarcze 1.
Frotzarka 1.
Oddział biurowy:
Biuro osób 3.

dzienne odżywianie i dodatki, pomoc lekarską, opiekę pielęgniarstwa, pomoc w zakresie apteczki domowej, naświetlania lampą kwarcową, prześwietlania Roentgenem, zastrzyki, tylna inhalacje, analizy, światło, opał, obsługę, po

Sala rekreacyjna.

Stan korespondencji:

Przychodniej od dnia 17 kwietnia do 1 października 1.577.

Wychodniej od dnia 17 kwietnia do 1-go października 1.215.

Pacjenci.

Pacjenci Sanatorium otrzymują w zakresie dziennej taksy 6 zł. 50 gr. pięciorazowe

radę prawną - służbową, świadectwa lekarskie i t. d.

Osobno opłaca lekarstwa na receptę.

Pozatem Dyrekcja stara się w miarę możliwości urozmaicać pobyt pacjentów w Sanatorium przez urządzenie wykładów, odczytów, koncertów, przedstawień, wyświetleń kinematograficznych i t. p.

Wykłady, przedstawienia i koncerty w Sanatorjum.

Wykłady: Poseł Smulikowski: Pragmatyka.

Senator Posner: Liga Narodów.

Prof. Kosiński: Stanisław Witkiewicz.

Prof. Siedlecki: Ceylon.

Szydlowski: Z zagadnień psychologii.

Malicki: O przedwiośniu Żeromskiego.

Malicki: Góralszczyzna.

Przedstawienia:

Miejscowe Tow. Teatr.: „Sublokatorka”.

Zespół „Szkarłatna Maska”: Czar MUNDURU.

Pacjenci Sanatorjum: „Ciocia Femia”.

„Stryj przyjechał”, „Lustracja Pana Wójta”.

„Tajny Dokument”.

Koncerty: Prof. Łabuński i Konstanty Kniaginin, Berkowiczówna i Kniaginin syn.

Kino: Poświęcenie Sanatorjum i inne.

Niezależnie od tych urozmaiceń, odbywa się niemal co tydzień wykład D-ra Kraszewskiego o gruźlicy, ze szczególnym podkreśleniem strony wychowawczej.

Pacjenci Sanatorjum wydają periodycznie pismo „Caverna”. Wydano również Jednościówkę literacko - artystyczną.

Wstępy opłacano bądźto na dochód Samopomocy bądź też na rzecz koncertujących. Jak w Domu Zdrowia tak i tutaj pacjenci podlegają regulaminowi wewnętrznemu egzekwowanemu przez zespół lekarzy. Regulamin zatwierdził Zarząd Główny Związku i Komisja Sanatoryjna.

Prace obecne.

Jak wyżej wspomniano w toku prac obecnych znajdują się budynki gospodarcze, drogi, ogrodzenie. Sanatorjum posiada jednak jeszcze potrzeby, z których najważniejszymi są:

Chłodnia mechaniczna, wyekwipowanie sali operacyjnej, wyekwip. laborat. chemicznego, pościel, kożuchy do leżakowania, fortepian, powiększenie biblioteki, wreszcie pokrycie długów. Wierzmy niezłomnie że dla zamknięcia tej całej akcji, Zjazd delegatów i cała Związkowa rzesza nie poskąpi jeszcze ofiar, albowiem koniec dzieła chwali.

Gospodarka wewnętrzna.

Wewnętrzna gospodarka Sanatorjum oparta jest na zupełnej samowystarczalności, tak że ani grosza nie czerpiemy z funduszków Samopomocy na utrzymanie Sanatorjum. Zestawimy ceny przeciętnych pensjonatów zakopiańskich z ubiegłego sezonu letniego:

Pensjonat pierwszorzędny:	11—14 zł.
drugorzędny	8—11 „
trzeciorzędny	6—8 „

za trzyrazowe odżywianie (w pierwszorzędnym i podwieczorek) osobno procent dla służby osobno za użycie pościeli. Naturalnie mowy nie ma o lekarzu i pomocy.

Sanatorja jak Czerwony Krzyż lub dawniejsze Dłuskich pobierały od 15 do 20 złotych, osobno świadczenia za Roentgen i lampy kwarcowe no i naturalnie środki lecznicze. Przeciętna cena prześwietlenia Roentgenem wynosi za zdjęcie 30 zł. za prześwietlenie 25 zł. pięć minut naświetlania lampą kwarcową 8 zł.). Jesteśmy tedy jak to podkreślono w jednym z numerów „Głosu” w **Europie bez konkurencji.** Okres zimowy przysparza nam jednak troski, bo wchodzi tu w rachubę węgiel i o ile Rząd nie przyjdzie nam z wybitną pomocą, którą obiecał, zmuszeni będziemy takę podnieść do 7 złotych dziennie t. j. o 50 gr.

Co piszą i mówią o Sanatorjum

O Sanatorjum naszym dużo się w prasie polskiej pisze i dużo się mówi. Nic też dziwnego, że w okresie ferji przepłynęło przez Sanatorjum kilka tysięcy osób, pragnących się zapoznać z urządzeniami i ustrojem naszej instytucji. W pierwszym rzędzie nauczycielstwo związkowe czy to z kursów zakopiańskich, czy wycieczki zbiorowe, jakoteż indywidualne. Po za nauczycielstwem, przedstawiciele władz, świata lekarskiego, szkolnictwa wyższego, wreszcie goście zagraniczni z Anglii i Czecho-Słowacji. Pokłosie tych zwiedzań o tyle radosne, że w pierwszym rzędzie nauczycielstwo zapoznało się z tą instytucją i w konsekwencji, każdy zwiedzający szczerze wywnętrzał się przed nami w ten sposób: Wiecie nie wyobrażałem sobie że to tak wygląda i że to naprawdę powstało z naszych groszy! Teraz już nie będę skąpił! Inni szczerze się przyznawali że nieraz naurągali się dość na ten 1% ale teraz to dopiero opowiedzą co to za gmach, co to za urządzenia i t. d.

Inni wreszcie odchodzili milcząc — lecz ze łzami wzruszenia w oczach.

Z obcych jedni z prawdziwym entuzjazmem podkreślali gigantyczność naszych dokonanych zamierzeń, inni z punktu fachowego oceniali celowość urządzeń, inni wreszcie, którzy przychodzili uprzedzeni, odchodzili milcząc. I tu Sanatorjum spełniało swą drugą misję — wychowawczą społecznie.

Ciekaw byłem opinji Profesora angielskiego

skiego uniwersytetu. Skreślił ją zwięźle: Celowość, prostota, czystość.

Ze smutkiem szczerym słucham innych opinii, już polskich, że Sanatorium nasze jest luksusowo wyekwipowane. Jesteśmy narodem tak biednym, żyjącym na tak obniżonej stopie stosunków powojennych, o tak przymusowo zwężonych wymaganiach, że celowość, prostotę i czystość podciągamy pod kategorię luksusu.

Sanatorium pełni służbę.

Sanatorium pełni swą służbę. Każdy początek jest trudny. Zazębianie się tak wielkiej maszyny idzie opornie, lecz wreszcie dochodzi do tego stadium, gdzie już jedno z drugim się zazębia i łączy. Jak widać z poniższej statystyki przesunęło się przez Sanatorium wiele osób członków Związku i członków ich rodzin. W wielu wypadkach musieliśmy im iść z pomocą innej natury, niż lecznicza. Chronić ich przed redukcją, chronić przed karygodnym niedbalstwem lekarzy powiatowych, chronić wreszcie przed różnymi lokalnymi ich terenu szykanami. Dwukrotne konferencje na terenie Ministerstwa doprowadziły do tego, że zaprzestano redukcji leczących się w Sanatorium. We wszystkich nie-

mal wypadkach uchyliliśmy niesprawiedliwość lub tępy biurokratyzm.

Statystyka ruchu chorych za czas od 17 kwietnia do 30 września.

Podań wplynęło	Przy- jęto	Zalutwiono odmownie		Zaprze- stało starai	Czekają na zalut- wienie
		Członkowie Związku	Nie- członkowie		
522	411	—	17	84	10

Ilość dni leczniczych: 25.367.

Przeciętnie na jednego: 61.

Pozostaje w leczeniu z dniem 1 września 161 osób.

Korzystało z Sanatorium w ogólnej liczbie 411 osób.

Członkowie Związku: 362.

Członkowie rodziny Związkowca: 43.

Nieczłonkowie - nauczyciele: 2.

Inni: 4.

Statystyka spożycia.

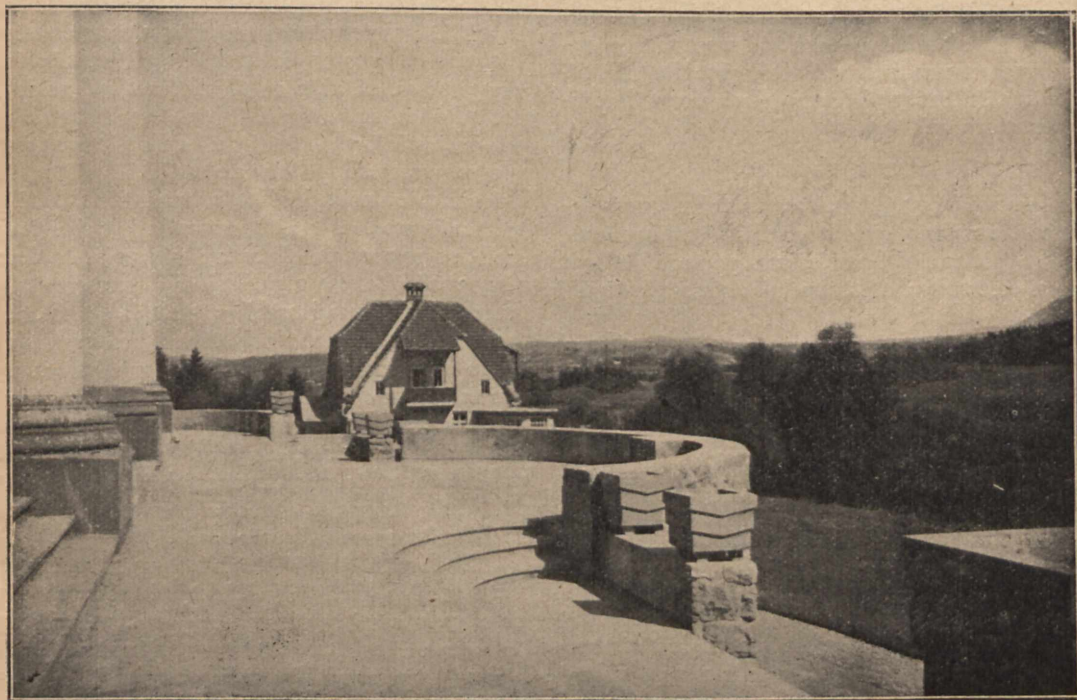
50 016 sztuk bułek

5.247 kg. pieczywa

699 paczek cykorji

50.80 kg. kawy

13.74 kg. herbaty

Taras Sanatorium. Domek Dyrekcji.

22.25 kg. kakao
 18.— kg. czekolady
 20.021 litrów mleka
 1.250 litrów śmietany
 1.635.36 kg. masła
 232.08 kg. sera
 57.620 sztuk jaj
 314.75 kg. smalcu
 173.— kg. słoniny
 8.757.33 kg. mięsa
 589 sztuk drobiu
 4 paczki sardynek
 9.825 kg. ziemniaków
 728 kg. kapusty kiszzonej
 727 kg. buraków
 656 kg. marchwi
 134 wiązek pietruszki
 182.50 kg. grochu
 25.205.50 kg. jarzyny suszonej
 151.— kg. pomidorów
 8.90 kg. grzybów
 2.692 sztuk ogórków
 285 kg. cebuli
 6 kg. chrzanu
 258 kg. szpinaku
 551 kg. kalarepki
 1.424 głów kapusty i sałaty
 415 sztuk kalafiorów
 64 wiązek kopru
 1.381.— kg. mąki
 517.— kg. ryżu
 191.74 kg. grysiu
 89.55 kg. kruszku
 189.15 kg. kaszy tatarskiej
 41.50 kg. jęczmiennej kaszy
 35.— kg. kaszy owsianej
 7.60 kg. sago
 12 paczek tapioki
 224.20 kg. kaszy krakowskiej
 902.45 kg. jabłek
 109.— kg. gruszek
 235.06 kg. śliwek
 436.06 kg. różnych owoców
 300 sztuk cytryn
 69.44 kg. konfitur
 37.— kg. soku
 39.20 kg. miodu
 8.30 kg. migdałów
 2.05 kg. orzechów
 13.50 kg. rodzyneków
 7.— kg. fig
 8.— kg. maku
 119 lasek wanilii
 1.— kg. cynamonu
 1.80 kg. drożdży
 29 litrów octu

30 litrów musztardy
 1.645.88 kg. cukru
 508.— kg. soli
 0.80 kg. pieprzu
 6 flakonów maggi
 5.95 kg. żelatyny
 109.— kg. makaronu
 91 paczek opłatków karlsb.
 24.99 kg. mąki kartoff.
 569.10 kg. sody
 32 paczki farbki
 233.— kg. mydła
 327 paczek sidolu i siraxu
 33.42 kg. krochmalu
 2 paczki zapalek
 2 paczki kredy.

Wytrwajmy!

Sanatorjum już pracuje. Przeżywa przez nie niedola i smutek. O ileż ona jednak dzięki całej rzeszy Związkowej złagodzona. O ile lepiej znosić ból pod dachem wspólnym — u swoich. Niedola ta przez nas wyciąga do Was wszystkich ręce i prosi:

Nie opuśćcie nas w przededniu wykończenia i zaspokojenia potrzeb. Wytrwajmy!

(—) Janina Malicka, (—) Tadeusz Malicki,
 Kierown. Admin. Gospod. Dyrektor Sanator.

B. SPRAWOZDANIE LEKARSKIE.

17 kwietnia 1926 r.

Od dnia 17 kwietnia Sanatorjum rozpoczęło przyjęcie chorych. Od wczesnego ranka ciągnęły sznurem pojazdy, załadowane kosztami i tobołami, wśród których oglądało się twarze chorych przybyszów, wnoszących do pustego budynku Sanatorjum zgiełk i wrzawę, a z nimi nowe życie. A chociaż w dniu tym poza umeblowaniem pokoi dla chorych, urządzeniem sali jadalnej i puszczeniem w ruch kuchni brakło jeszcze całego urządzenia leczniczego, brać nauczycielska rozradowana i rozmiłowana w swoim wielkim dziele, wnet się uporała z trudnościami i pewnymi niewygodami, wierząc niezłomnie, że w krótkim czasie dostarczy się jej wszystkiego, co chory mieć powinien. Dziś maszyna zmontowana, życie Sanatoryjne zorganizowano prawie do najdrobniejszych szczegółów.

Sanatorjum Z. P. N. S. P. rozbudowane na pochyłości Gubałówki, kąpiące się w słońcu od wczesnego ranka do późnego wieczoru, zabezpieczone od wpływów halnego wiatru, patrzące na rozciągającą się przed nim wspaniałą panoramę Tatr — budzi w każdym

przyjeżdżającym do Zakopanego podziw wielkiego czynu myśli zbiorowej.

Warunki leczenia.

Sanatorium rozporządza obecnie 180 łózkami dla chorych gruźliczych; pokoje dwuosobowe, tylko 9 pokoi o trzech łózkach. Ta ilość łózek wystarcza, aby podania chorych, zgłaszających się do Sanatorium, załatwiane były w szybkim tempie. W zgłaszaniu chorych do Sanatorium przyjęto ustalony już w Domu Zdrowia porządek, który okazał się wygodny pod wielu względami dla obu stron, t. j. dla chorego i dla administracji. Chory, potrzebujący sanatoryjnego leczenia, wysyła do administracji Sanatorium podanie o przyjęcie; na skutek podania zostaje odwrotną pocztą wysłany formularz, który wypełnia lekarz, mający chorego w swej opiece; wypełniony formularz wraca do administracji Sanatorium, dostaje się do rąk lekarza naczelnego, który opinuje, czy dany chory nadaje się do leczenia sanatoryjnego.

W założeniu swem Sanatorium przyjmuje tylko takich chorych, których stan zdrowia daje szanse wyleczenia, lub przynajmniej poprawy. O ile lekarz naczelny po przejrze-

niu formularza nabierze wątpliwości co do przyjęcia chorego, odnotowuje na formularzu „przyjęcie warunkowe” i w tym wypadku w razie przyjazdu chorego do Sanatorium i po stwierdzeniu na miejscu, że chory nie nadaje się do leczenia sanatoryjnego, odsyła go się natychmiast, jeśli na to pozwalają siły chorego, lub pozostawia się go dla wypoczynku na tydzień i bierze się zobowiązanie, od rodziny, że chorego na każde wezwanie zabierze. Musimy w tem miejscu poruszyć bardzo przykrą sprawę: pomimo przedstawionego wyżej porządku przyjmowania chorych, zdarzają się sporadyczne wypadki, że przywożą do Sanatorium bez zgłoszenia tak ciężko chorych, iż trudno ich narażać na powrotną drogę z obawy katastrofy w podróży; w innym wypadku rodzina wprost odmawia zabrania chorego, a niekiedy zostawia go i chyłkiem wyjeżdża; wtenczas wszelka korespondencja okazuje się bez znaczenia, albowiem rodzina nie odpowiada najczęściej na listy.

Chory po przybyciu do Sanatorium zgłasza się do administracji, gdzie otrzymuje kartę zgłoszenia i przekazany zostaje do pokoju obserwacyjnego pod opiekę pielęgniarki, która natychmiast zawiadamia lekarza dy-

Leżalnia.

Sala zastrzyków.

żurnego o przybyciu. Chory otrzymuje regulamin, kartę temperatury i codziennych obserwacji, dwie sopluczkę szklane i jedną tekturową, przeznaczoną wyłącznie dla zebrania płwociny do badań. Na oddziale obserwacyjnym pozostaje chory zwykle 2 — 3 dni, t. j. do czasu, póki nie zostaną uskutecznione wszystkie badania krwi, wydzielin i prześwietlenie wewnętrzne. Po przeprowadzeniu badania chory z otrzymaną adnotacją o sposobie leczenia, zostaje przeniesiony na oddział zamkniętej lub otwartej gruźlicy, zależnie od wypadku. Dostawszy się na oddział najpóźniej w trzecim dniu po przybyciu do Sanatorium chory rozpoczyna kurację, nad którą czuwa lekarz oddziałowy i pielęgniarka.

Metody leczenia.

Podstawową metodą leczenia gruźlicy stanowi kuracja higieniczno-dietetyczna, polegająca na zastosowaniu wypoczynku psychicznego, fizycznego i forsownego odżywiania.

Chorzy z gruźlicą, tak zw. czynną, zatem chorzy gorączkujący, zmuszeni są do pozostawania w łóżku przy otwartych oknach tak

długo, aż gorączka ustali się na temperaturze najwyższej 37.5. Po ustaleniu się takiej temperatury chorzy przechodzą najpierw na kilka godzin, następnie na cały dzień na leżalnię. Każde pół piętro posiada własną leżalnię; nawet ciężiej chorzy bez żadnego prawie wysiłku mogą korzystać przez cały dzień z leżalni, z której schodzą tylko na posiłki.

Chorzy stale przebywają na powietrzu: w dzień na leżalni, w nocy w łóżku przy otwartych oknach (chory może mieć zamknięte dolne okna w pokoju tylko na zlecenie lekarza, górne pozostają stale otwarte). Chorzy tak prędko przyzwyczajają się do sypiania przy otwartych oknach, że żadnych przeciwwód w tych zarządzeniach nie mamy. Rozumie się, że chory dostaje odpowiednie pouczenie, jak ma stopniowo przystosowywać swój organizm do zmiennego klimatu wysoko-górskiego, lecz dobrodziejstwa, wynikające ze stałego przebywania w świeżym powietrzu są tak widoczne dla samego chorego, że niektórzy sypiają w nocy na leżalniach i ci uzyskują najszybszą poprawę.

Ruch fizyczny dawkovany, stosuje się u chorych, którzy pozbyli się gorączki, lub u tych, których stany podgorączkowe po zasto-

przyjeżdżającym do Zakopanego podziw wielkiego czynu myśli zbiorowej.

Warunki leczenia.

Sanatorium rozporządza obecnie 180 łózkami dla chorych gruźliczych; pokoje dwuosobowe, tylko 9 pokoi o trzech łózkach. Ta ilość łózek wystarcza, aby podania chorych, zgłaszających się do Sanatorium, załatwiane były w szybkim tempie. W zgłaszaniu chorych do Sanatorium przyjęto ustalony już w Domu Zdrowia porządek, który okazał się wygodny pod wielu względami dla obu stron, t. j. dla chorego i dla administracji. Chory, potrzebujący sanatoryjnego leczenia, wysyła do administracji Sanatorium podanie o przyjęcie; na skutek podania zostaje odwrotną pocztą wysłany formularz, który wypełnia lekarz, mający chorego w swej opiece; wypełniony formularz wraca do administracji Sanatorium, dostaje się do rąk lekarza naczelnego, który opiniuje, czy dany chory nadaje się do leczenia sanatoryjnego.

W założeniu swem Sanatorium przyjmuje tylko takich chorych, których stan zdrowia daje szansę wyleczenia, lub przynajmniej poprawy. O ile lekarz naczelnny po przejrze-

niu formularza nabierze wątpliwości co do przyjęcia chorego, odnotowuje na formularzu „przyjęcie warunkowe” i w tym wypadku w razie przyjazdu chorego do Sanatorium i po stwierdzeniu na miejscu, że chory nie nadaje się do leczenia sanatoryjnego, odsyła go natychmiast, jeśli na to pozwalają siły chorego, lub pozostawia się go dla wypoczynku na tydzień i bierze się zobowiązanie, od rodziny, że chorego na każde wezwanie zabierze. Musimy w tem miejscu poruszyć bardzo przykłą sprawę: pomimo przedstawionego wyżej porządku przyjmowania chorych, zdarzają się sporadyczne wypadki, że przywożą do Sanatorium bez zgłoszenia tak ciężko chorych, iż trudno ich narażać na powrotną drogę z obawy katastrofy w podróży; w innym wypadku rodzina wprost odmawia zabrania chorego, a niekiedy zostawia go i chyłkiem wyjeżdża; wtenczas wszelka korespondencja okazuje się bez znaczenia, albowiem rodzina nie odpowiada najczęściej na listy.

Chory po przybyciu do Sanatorium zgłasza się do administracji, gdzie otrzymuje kartę zgłoszenia i przekazany zostaje do pokoju obserwacyjnego pod opiekę pielęgniarki, która natychmiast zawiadamia lekarza dy-

Leźalnia.

Sala zastrzyków.

żurnego o przybyciu. Chory otrzymuje regulamin, kartę temperatury i codziennych obserwacji, dwie spluwaczki szklane i jedną tekturową, przeznaczoną wyłącznie dla zebrania płwociny do badań. Na oddziale obserwacyjnym pozostaje chory zwykle 2 — 3 dni, t. j. do czasu, póki nie zostaną wykonane wszystkie badania krwi, wydzielin i prześwietlenie wewnętrzne. Po przeprowadzeniu badania chory z otrzymaną adnotacją o sposobie leczenia, zostaje przeniesiony na oddział zamkniętej lub otwartej gruźlicy, zależnie od wypadku. Dostawszy się na oddział najpóźniej w trzecim dniu po przybyciu do Sanatorium chory rozpoczyna kurację, nad którą czuwa lekarz oddziałowy i pielęgnarka.

Metody leczenia.

Podstawową metodą leczenia gruźlicy stanowi kuracja higieniczno-dietetyczna, polegająca na zastosowaniu wypoczynku psychicznego, fizycznego i forsownego odżywiania.

Chorzy z gruźlicą, tak zw. czynną, zatem chorzy gorączkujący, zmuszeni są do pozostawania w łóżku przy otwartych oknach tak

długo, aż gorączka ustali się na temperaturze najwyższej 37.5. Po ustaleniu się takiej temperatury chorzy przechodzą najpierw na kilka godzin, następnie na cały dzień na leżalnię. Każde pół piętro posiada własną leżalnię; nawet ciężiej chorzy bez żadnego prawie wysiłku mogą korzystać przez cały dzień z leżalni, z której schodzą tylko na posiłki.

Chorzy stale przebywają na powietrzu: w dzień na leżalni, w nocy w łóżku przy otwartych oknach (chory może mieć zamknięte dolne okna w pokoju tylko na zlecenie lekarza, górne pozostają stale otwarte). Chorzy tak prędko przyzwyczajają się do sypiania przy otwartych oknach, że żadnych sprzeciwów w tych zarządzeniach nie mamy. Rozumie się, że chory dostaje odpowiednie pouczenie, jak ma stopnicwo przystosowywać swój organizm do zmiennego klimatu wysoko-górskiego, lecz dobrodziejstwa, wynikające ze stałego przebywania w świeżym powietrzu są tak widoczne dla samego chorego, że niektórzy sypiają w nocy na leżalnicach i ci uzyskują najszybszą poprawę.

Ruch fizyczny dawковany, stosuje się u chorych, którzy pozbyli się gorączki, lub u tych, których stany podgorączkowe po zasto-

przyjeżdżającym do Zakopanego podziw wielkiego czynu myśli zbiorowej.

Warunki leczenia.

Sanatorium rozporządza obecnie 180 łózkami dla chorych gruźliczych; pokoje dwuosobowe, tylko 9 pokoi o trzech łózkach. Ta ilość łóżek wystarcza, aby podania chorych, zgłaszających się do Sanatorium, załatwiane były w szybkim tempie. W zgłaszaniu chorych do Sanatorium przyjęto ustalony już w Domu Zdrowia porządek, który okazał się wygodny pod wielu względami dla obu stron, t. j. dla chorego i dla administracji. Chory, potrzebujący sanatoryjnego leczenia, wysyła do administracji Sanatorium podanie o przyjęcie; na skutek podania zostaje odwrotną pocztą wysłany formularz, który wypełnia lekarz, mający chorego w swej opiece; wypełniony formularz wraca do administracji Sanatorium, dostaje się do rąk lekarza naczelnego, który opiniuje, czy dany chory nadaje się do leczenia sanatoryjnego.

W założeniu swem Sanatorium przyjmuje tylko takich chorych, których stan zdrowia daje szansę wyleczenia, lub przynajmniej poprawy. O ile lekarz naczelnny po przejrze-

niu formularza nabierze wątpliwości co do przyjęcia chorego, odnotowuje na formularzu „przyjęcie warunkowe” i w tym wypadku w razie przyjazdu chorego do Sanatorium i potwierdzeniu na miejscu, że chory nie nadaje się do leczenia sanatoryjnego, odsyła go natychmiast, jeśli na to pozwalają siły chorego, lub pozostawia się go dla wypoczynku na tydzień i bierze się zobowiązanie, od rodziny, że chorego na każde wezwanie zabierze. Musimy w tem miejscu poruszyć bardzo przykrą sprawę: pomimo przedstawionego wyżej porządku przyjmowania chorych, zdarzają się sporadyczne wypadki, że przywożą do Sanatorium bez zgłoszenia tak ciężko chorych, iż trudno ich narażać na powrotną drogę z obawy katastrofy w podróży; w innym wypadku rodzina wprost odmawia zabrania chorego, a niekiedy zostawia go i chylkiem wyjeżdża; wtenczas wszelka korespondencja okazuje się bez znaczenia, albowiem rodzina nie odpowiada najczęściej na listy.

Chory po przybyciu do Sanatorium zgłasza się do administracji, gdzie otrzymuje kartę zgłoszenia i przekazany zostaje do pokoju obserwacyjnego pod opiekę pielęgniarki, która natychmiast zawiadamia lekarza dy-

Leźalnia.

Sala zastrzyków.

żurnego o przybyciu. Chory otrzymuje regulamin, kartę temperatury i codziennych obserwacji, dwie sopluczkę szklane i jedną tekturową, przeznaczoną wyłącznie dla zebrania płwociny do badań. Na oddziale obserwacyjnym pozostaje chory zwykle 2 — 3 dni, t. j. do czasu, póki nie zostaną uskutecznione wszystkie badania krwi, wydzielin i prześwietlenie wewnętrzne. Po przeprowadzeniu badania chory z otrzymaną adnotacją o sposobie leczenia, zostaje przeniesiony na oddział zamkniętej lub otwartej gruźlicy, zależnie od wypadku. Dostawszy się na oddział najpóźniej w trzecim dniu po przybyciu do Sanatorium chory rozpoczyna kurację, nad którą czuwa lekarz oddziałowy i pielęgniarka.

Metody leczenia.

Podstawową metodą leczenia gruźlicy stanowi kuracja higieniczno-dietetyczna, polegająca na zastosowaniu wypoczynku psychicznego, fizycznego i forsownego odżywiania.

Chorzy z gruźlicą, tak zw. czynną, zatem chorzy gorączkujący, zmuszeni są do pozostawania w łóżku przy otwartych oknach tak

długo, aż gorączka ustali się na temperaturze najwyższej 37.5. Po ustaleniu się takiej temperatury chorzy przechodzą najpierw na kilka godzin, następnie na cały dzień na leżalnię. Każde pół piętro posiada własną leżalnię; nawet ciężej chorzy bez żadnego prawie wysiłku mogą korzystać przez cały dzień z leżalni, z której schodzą tylko na posiłki.

Chorzy stale przebywają na powietrzu: w dzień na leżalni, w nocy w łóżku przy otwartych oknach (chory może mieć zamknięte dolne okna w pokoju tylko na zlecenie lekarza, górne pozostają stale otwarte). Chorzy tak prędko przyzwyczajają się do sypiania przy otwartych oknach, że żadnych sprzeciwów w tych zarządzeniach nie mamy. Rozumie się, że chory dostaje odpowiednie pouczenie, jak ma stopniowo przystosowywać swój organizm do zmiennego klimatu wysoko-górskiego, lecz dobrodziejstwa, wynikające ze stałego przebywania w świeżym powietrzu są tak widoczne dla samego chorego, że niektórzy sypiają w nocy na leżalniach i ci uzyskują najszybszą poprawę.

Ruch fizyczny dawkowany, stosuje się u chorych, którzy pozbyli się gorączki, lub u tych, których stany podgorączkowe po zasto-

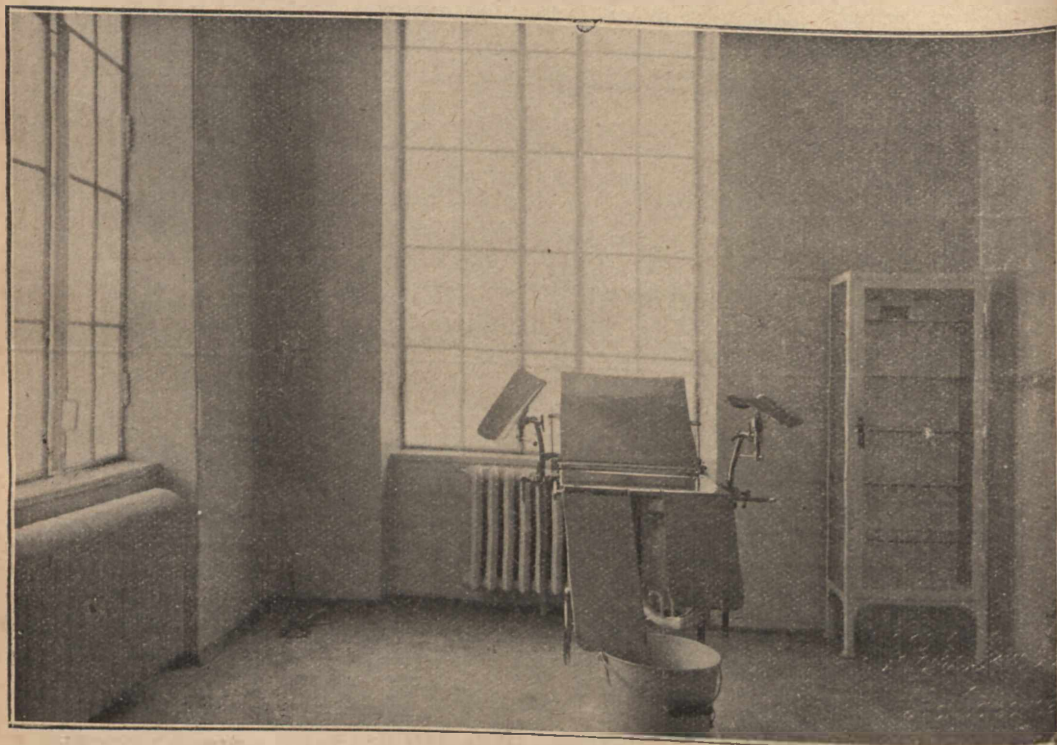
sowanym dawkowym ruchu nie wzmagają się, wreszcie w wyjątkowych wypadkach zezwala się na spacery takim gorączkującym chorym, których ogólny stan zdrowia na tem nie cierpi.

Odżywianie chorych pięciorazowe, pokarmy bogate w tłuszcz i białko, przyczyniają się w wybitny sposób do szybkiej poprawy zdrowia. Rozrywki wieczorowe po kolacji dla łżej chorych wprowadzają do monotonnego życia ich nieco radości i rozveselenia.

kach ściśle zróżniczkowanych wstrzykiwania tuberkuliny.

Bogato uposażony dział lamp kwarcowych dla częściowego i ogólnego naświetlania całego ciała wspiera znakomicie środki racjonalnego leczenia gruźlicy, jakimi są światło, powietrze i odżywianie.

Dział roentgenologiczny, zaopatrzony w najnowszy system lamp do badań dżagnostycznych i dla leczenia, pozwala lekarzowi na kontrolę wyników badania z jednej strony, a z drugiej nie pozwala mu być beczczynnym

Sala operacyjna.

Jako uzupełniające podstawowe metody leczenia higieniczno - dietetycznego stosują się wszystkie pomocnicze środki lekarskie, bądź wzmacniające siły chorego, bądź wpływające pośrednio lub bezpośrednio na ogniska gruźlicze.

Ze środków aptecznych: tran, arsenik, sole wapienne, preparaty złota jak sanokryzyna, krysolgan; w ostatnich tygodniach rozpoczęto stosowanie wyrabianego w kraju aurosanu, preparatów krzemu.

Jako pomocnicze środki w leczeniu gruźlicy stosuje się odmę piersiową, a w wypad-

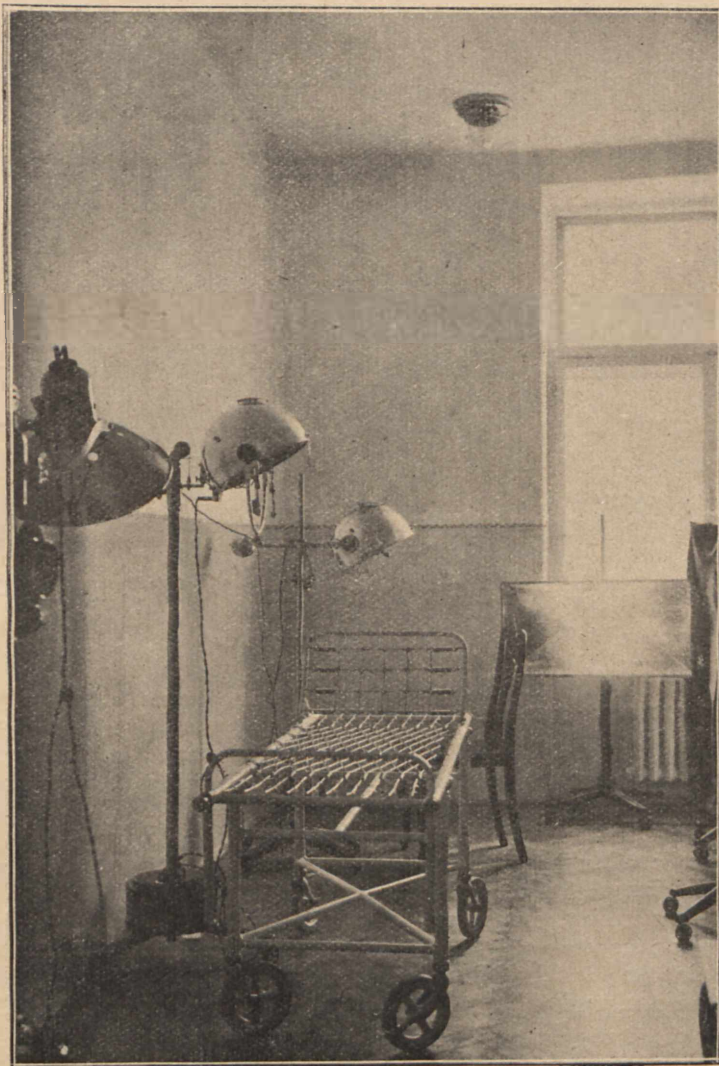
w wypadkach gruźlicy krtani, otrzewnej, gdzie bezpośrednio miejscowe zadziałanie promieni na chore ognisko daje często znakomite wyniki. Jako dział pomocniczy w powikłaniach gruźlicy innymi chorobami stanowi dobrze wyposażony dział elektroterapii.

Koniecznym dla uzupełnienia środków leczniczych w Sanatorium uważamy: urządzenie inhalatorjum dla leczenia górnego odcinka dróg oddechowych, sprowadzenie lampy łukowej, mającej duże zastosowanie w leczeniu gruźlicy krtani i kości, wykończenie

zakładu hydropatycznego, z którego korzy-
stać by mogli źlej chorzy.

Nie mniejsze niż leczenie odgrywać po-
winno znaczne uświadomienie chorych co do
istoty samej choroby, co do zaraźliwości jej

nien się leczyć ale przede wszystkim uświa-
damiać, a następnie w ciągu swego pobytu w
Sanatorjum powinien zdobyć całokształt dzi-
siejszej wiedzy, jak należy walczyć z gruźli-
cą, tą najgroźniejszą chorobą społeczną. Dro-

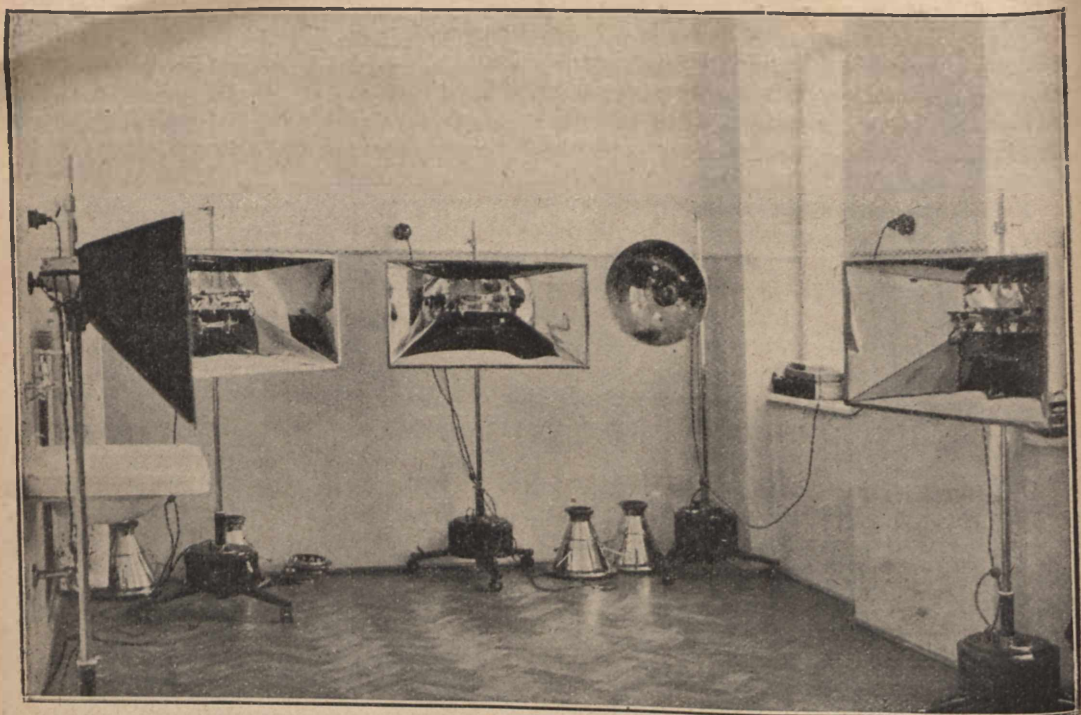

Sala lamp kwarcowych — indywidualna.

dla otoczenia i co do sposobów zabezpiecze-
nia się przed nią.

Praca wychowawcza w Sanatorjum od-
dać powinna nieocenione usługi nie tylko sa-
memu choremu i jego najbliższemu otocze-
niu, ale i całemu społeczeństwu: chory prze-
bywa w Sanatorjum najmniej trzy miesiące;
przez ten okres czasu chory nie tylko powi-

gą pogadańek, wykładów, pokazów można
każdego pacjenta tak wyszkolić, że po po-
wrocie na swoje stanowisko zawodowe każ-
dy nauczyciel lub nauczycielka winna się
stać jeśli nie ośrodkiem walki z gruźlicą
śród najbliższego otoczenia, to przynajmniej
jednym z pionierów tej walki w organizują-

Sala lamp kwarcowych — zbiorowa.

cych się obecnie po całej Polsce towarzystwach przeciwgruźliczych.

Sprawozdanie z pracowni roentgenologicznej.

Pracownia roentgenologiczna składa się z 4 ubikacji: gabinetu lekarskiego, pokoju przeznaczonego równocześnie dla prześwietlań i zdjęć (w którym także znajduje się kabina rozdzielcza o ścianach wyłożonych płytami barytowymi — a zaopatrzona drzwiami wybitymi blachą ołowianą grubości 4 mm. — z pokoju przeznaczonego dla zdjęć i leczenia promieniami R. oraz z ciemni.

Wyposażenie pracowni jest następujące:

1. Aparat: „Uniwersal Transverter” firmy Koch i Sterzel dla prądu zmiennego służący równocześnie do prześwietleń, zdjęć i leczenia promieniami Roentgena.

2. „Uniwersal Roentgen Skiaskop” — przyrząd służący do prześwietlań i zdjęć tak w pozycji stojącej jak i leżącej.

3. Dwa statywy: jeden mały do zdjęć, drugi do celów leczniczych.

4. Stół łamany

5. Pięć lamp roentgenowskich bezgazowych (Glüh - katoden Röntgenröhre), z których trzy, t. j. dwie dżagnostyczne i jedna te-

rapeutyczna są czynne — pozostałe dwie, t. j. dżagnostyczna i terapeutyczna w zapasie.

6. Do dawkowania promieni Roentgena dla celów leczniczych służy radjometr Holz-knechta, oraz spektrometr March'a.

7. Do celów fotograficznych służy: kase-ty wielkości 13 × 18, 18 × 24, 24 × 30, 30 × 40, oraz ekrany wzmacniające (Verstärkungsfolie) po 2 wspomnianych wymiarów.

Od dn. 11.VIII 1926 r. wykonano prze-świetleń 162.

Od dn. 29.IX 1926 r. wykonano zdjęć Roentgen. 2.

Dawkowanie promieni R. dla celów lecz-nicznych w toku.

Sprawozdanie z pracowni bakteriologiczno - chemicznej.

Pracownia bakteriologiczno - chemiczna składa się z dwóch pokoi. Jeden przeznaczony jest na pracownię chemiczną, drugi na pracownię bakteriologiczną.

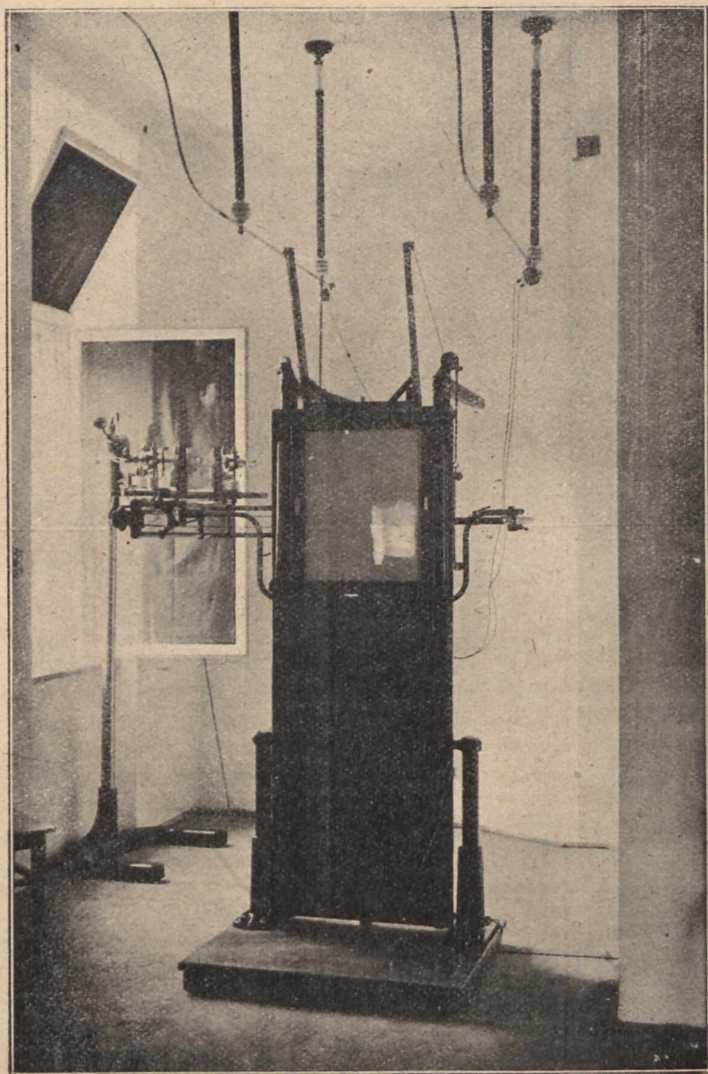
Pracownia chemiczna wyposażoną jest w przyrządy i odczynniki służące do jakościowych i ilościowych badań moczu, prze-sięków i wysięków.

Pracownia bakteriologiczna posiada na-razie przyrządy i urządzenia do mikroskopji,

a mianowicie: 2 mikroskopy Zeissa, z tych jeden z kompletem soczewek apochromatycznych i okularów kompensacyjnych z nasadką do mikro-fotografji, lampą łukową wech-

moczu, badania mikroskopowe krwi, płwocin i płynów surowicznych.

Od dn. 21.V 1926 r. — do 30.IX 1926 r. wykonano 594 badań płwocin.

Roentgen - statyw do prześwietlań.

selkondenzorem, drugi ze soczewkami achromatycznymi.

2. Przyrządy do cytologicznego badania krwi, jak haemoglobinometry, haemacytometry (komora Thoma - Zeissa, Türcka, Bürckera, Fuchs-Rosenthala. Aparat Westergrena). W pracowniach wykonuje się badania

Od dn. 25.VI — do 30.IX 1926 r. wykonano 57 badań krwi, przyczem przy każdym badaniu oznaczono leukocytozę, liczbę ciałek czerwonych, % H. b., index, objaw Biernackiego.

Badanie moczu przeprowadza się u każdego chorego.

Laboratorium bakterjologiczne.

Dane statystyczne.

W czasie od 17 kwietnia 1926 r. do 30 października 1926r.

Leczyło się w Sanatorjum	410 osób
Opuściło Sanatorjum	248 "
Zmarło	2 "
Pod względem wieku było:	
od 15 — 20 lat	12
od 20 — 25 "	79
od 25 — 30 "	86
od 30 — 40 "	57
od 40 — 50 "	14
od 50 — 60 "	1
powyżej 60 "	1
Pod względem płci mężczyzn	
	67
" " " kobiet	183
W związku małżeńskim	94
W stanie wolnym	150
Wdowców (wdów)	4
W rozwodzie	2
Obciążenie dziedziczne gruźlicą wykazało	105
Gruźlica otwarta płuc	44
Gruźlica płuc zamknięta	206
Powikłania gruźlicy płucnej:	
Surowiczne zapalenie opłucnej	8
Ropne zapalenie opłucnej	1

Gruźlicą kiszek	7
" krtani	13
" ucha	1
" otrzewnej	2
Skompensowaną wadą serca	14
Dychawicą oskrzelową	2
Gruźlicą skóry	1
" kości	2
chronicznym nieżytem oskrzeli	4
rozedmą znaczniejszego stopnia	6

Ciepłota ciała przy wstąpieniu:

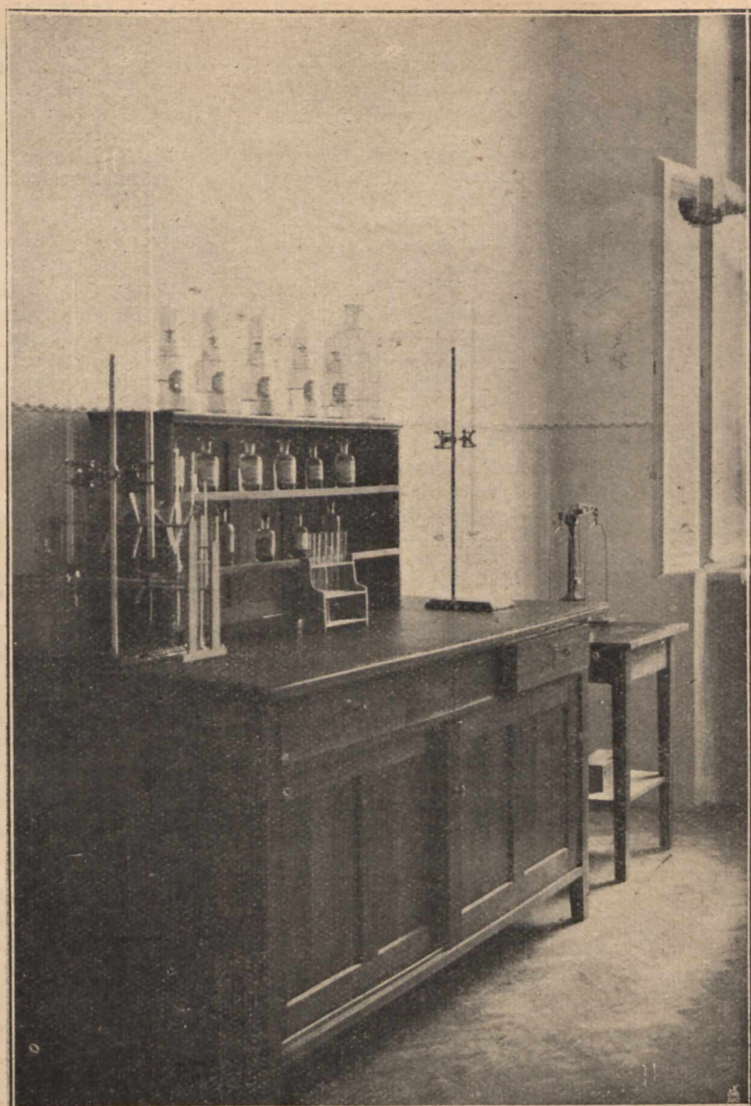
normalna	89
od 37 — 37.5	142
od 37.5 — 38	3
od 38 — 39	14

Opuściło Sanatorjum z ciepłotą:

normalną	202
od 37.1 — 37.2	34
powyżej 37.5	12

Przybytek na wadze:

u 33 chorych waga bez zmian	
u 26 " strata na wadze	
u 42 " przybytek do 1 kilo	
u 121 " " do 5 "	
u 24 " " do 10 "	
u 2 " " do 12 "	

Labratorjum chemiczne.

Opuściło Sanatorjum:	
Z poprawą	219
Bez zmian	21
Z pogorszeniem	8
Zmarło	2

Mieszkania:	
Murowane	138
Drewniane	102
Suche	139
Wilgotne	76
Z grzybem	22
Słoneczne	74
Lepianka	1

Budynki szkolne:	
murowane	139
drewniane	95
suche	139
wilgotne	96
słoneczne	48
podłogi szczelne	95
podłogi nieszczelne	112
bez podłogi	5
kamienne	1
z grzybem	3
lepianka	1

Kuracjusze reprezentowali następujące Ogniska i Kuratorja:

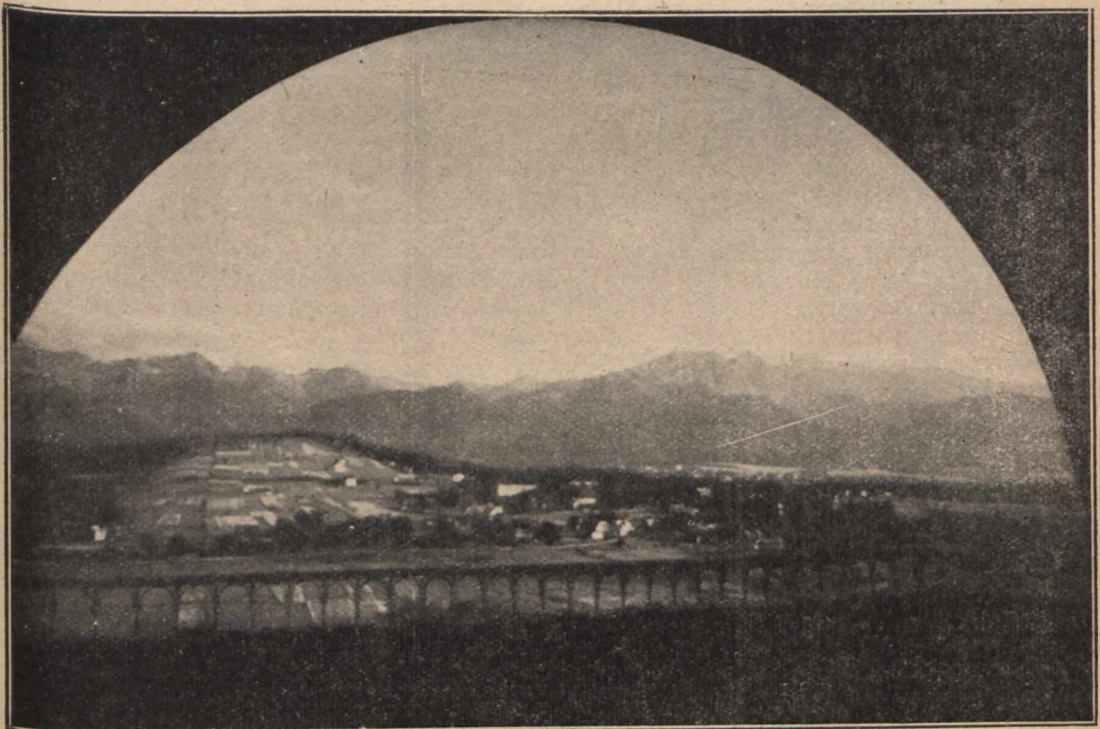
1. Augustów.	70. Horodenka	139. Nisko.
2. Adamów.	71. Janów.	140. Nielisz.
3. Baboszew.	72. Janów - Lubelski.	141. Niesułków.
4. Baranowicze.	73. Jasło.	142. Niemce.
5. Badkowo	74. Józefów.	143. Nieśwież.
6. Beresteczko.	75. Hża.	144. Nowogródek.
7. Biała.	76. Indura.	145. Obory
8. Białystok.	77. Iwanowice (?).	146. Odolanów.
9. Białowieża.	78. Kamińsk.	147. Olkusz.
10. Bochnia.	79. Kałusz.	148. Osiek.
11. Bodzanów.	80. Katowice.	149. Ostróg.
12. Borzewo.	81. Kalisz.	150. Oświęcim.
13. Busk.	82. Kamionka - Strumiłowa	151. Pabjanice.
14. Bukaczowce.	83. Kazimierz - Biskupi.	152. Panafjanów.
15. Bóbrka.	84. Kopyczyńce	153. Parozew.
16. Błonie	85. Kościelec.	154. Pasieki.
17. Płońsk.	86. Kozienice.	155. Pilica.
18. Bytom.	87. Koziegłówek.	156. Piłżno.
19. Błotnica.	88. Kossów Poleski.	157. Pińsk.
20. Brańsk	89. Komiecpol.	158. Piotrków.
21. Brzeziny.	90. Kochłowice.	159. Piwniczna.
22. Brzeźno	91. Kurzelów.	160. Płock.
23. Brzozów.	92. Krasne.	161. Połajewo.
24. Brzostek.	93. Krasnystaw.	162. Poznań.
25. Brześć n/B.	94. Krosno.	163. Praszka.
26. Busk - Kielecki	95. Kujawy.	164. Pruszków.
27. Cianowice.	96. Kościan.	165. Przedbórz.
28. Ciechanów	97. Krośniewo.	166. Przemyśl.
29. Cieszyn.	98. Królewska Huta	167. Przemysłany.
30. Chodorów.	99. Krynice.	168. Przeworsk.
31. Chodaków.	100. Kroszcienko.	169. Rudomin.
32. Chocieszów.	101. Korytnica.	170. Radoszyce.
33. Chojny.	102. Kraków.	171. Radziechów.
34. Chełm	103. Krzeszowice.	172. Raków.
35. Chełmno.	104. Krzczonów	173. Rawa Mazow.
36. Czarnocin Złota	105. Kwaczała (?).	174. Rawa Ruska.
37. Czernawczyce.	106. Kłodawa.	175. Rogozno.
38. Czernkwo.	107. Kłomnice.	176. Rohatyn.
39. Czystochowa.	108. Kielce.	177. Rokiciny.
40. Czortków	109. Łabuń.	178. Równo.
41. Chrzanów.	110. Łask.	179. Rudniki.
42. Dąbrowa - Górnica.	111. Lida.	180. Rybnik.
43. Dąbrowa.	112. Limanowa.	181. Ryki.
44. Dęblin.	113. Lipie.	182. Rzeszów.
45. Dobra.	114. Leżańsk.	183. Sadowna.
46. Dobre	115. Łomża.	184. Sambor.
47. Dmenin.	116. Łaszczów	185. Sędziszów.
48. Drożejowice.	117. Łucka.	186. Ścieciechów.
49. Druja.	118. Łapy.	187. Siedlce.
50. Dobra	119. Łódź.	188. Siemiatycze.
51. Działdowo.	120. Łuck.	189. Siemno Kieleckie
52. Działoszyce	121. Lubaczów.	190. Sienpc.
53. Dzierzgowo.	122. Lubotyń.	191. Skalbmierz.
54. Elżbietów (?).	123. Lwów.	192. Skala.
55. Frampol.	124. Łuków.	193. Skaryszów.
56. Gołab	125. Mińsk - Mazow.	194. Skawina.
57. Gosławice.	126. St. Miasto.	195. Skoczów.
58. Gonzkowice	127. Mielec.	196. Skowieszyn.
59. Gorlice.	128. Miechów.	197. Skrwilno.
60. Górka - Pabjanicka.	129. Mikołajów.	198. Stomniki.
61. Głogów.	130. Nowe Miasto.	199. Stomim.
62. Golyuń.	131. Myślenice.	200. Szupia.
63. Górz o.	132. Myślowice.	201. Sochaczew.
64. Gniezno	133. Mirzec.	202. Sokolniki.
65. Grajewo.	134. Męka.	203. Sokółów.
66. Grabowiec.	135. Mława.	204. Solskie (?).
67. Grodzisko - Mazow.	136. Miory.	205. Sosnowiec.
68. Grodziec.	137. Mstów.	206. St. Sambor.
69. Grudziądz.	138. Nowogródek.	207. St. Zamość.

208. Sterdyń.	230. Tarnowskie Góry.	251. Wodzisław.
209. Stężewo.	231. Tomaszów Lubelski.	252. Wojniłow.
210. Stężycza.	232. Toruń.	253. Wola.
211. Stoczek.	233. Trzebieszów.	254. Wołkowysk.
212. Stopnica.	234. Tuliszków.	255. Włozyn.
213. Sucha.	235. Turek.	256. Wysokie Mazow.
214. Suchowola.	236. Tuszyn.	257. Zakopane.
215. Surwałki.	237. Ujazd.	258. Zamość.
216. Szadek.	238. Warszawa.	259. Zator.
217. Szczawin.	239. Waśniów.	260. Zawoja.
218. Szczekociny.	240. Welnowiec.	261. Zawiercie.
219. Szozuczyn - Lidzki.	241. Wieluń.	262. Zbaraż.
220. Szopienice.	242. Wietrzychowice.	263. Zemborzyce.
221. Szumsk.	243. Stara Wieś.	264. Zduńska Wola.
222. Szydłowiec.	244. Wilanów.	265. Złoczów.
223. Szydłów.	245. Wilno.	266. Zwolen.
224. Środa.	246. Wiśniowiec.	267. Żelaz.
225. Nowe Święciany.	247. Wiśnicz Nowy.	268. Żychlin.
226. Taboryszki.	248. Włochy.	269. Żyrardów.
227. Tarnogród.	249. Włodawa.	270. Żytno.
228. Tarnopol.	250. Wojciechów.	271. Żywiec.
229. Tarnów.		

Kuratorja.

1. Białostockie. 2. Katowice W. O. P. 9. Poznańskie. 10. Toruńskie. 11. Warszawskie. 12. Wileńskie. 13. Wołyńskie.
3. Krakowskie. 4. Lubelskie. 5. Lwowskie. 6. Łódzkie. 7. Poleskie. 8. Pomorskie.

(—) Dr. Waclaw Kraszewski, Naczelný lekarz Sanatorjum.

Widok z Sanatorjum na Tatry.

C. SPRAWOZDANIE RACHUNKOWE BUDOWY SANATORJUM.

za czas od listopada 1923 do 30 września 1926 r.

WPLÝWY:

Zarząd Główny przekazane i wypłacone	2,088,884.87 zł.	
Sanatorium Pożyczka	5,731.55 "	
Weksle płatne w Warszawie i Zakopanem	144,614.23 "	2,239,230.65 zł.

WYDATKI:

I. Gruntz.

1. Kupno gruntów	67,602.20 zł.	
2. Koszta rejentalne kontr.	3,078.86 "	
3. " pośrednictwa	3,202.85 "	
4. Plany	1,660.05 "	
5. Należytości skarbowe	1,044.66 "	
6. Dzierżawa (taksa przenośna)	397.77 "	76,986.39 zł.

II. Robocizna.

1. Roboty murarskie	130,948.33 zł.	
2. " ciesielskie	34,857.57 "	
3. " ziemne	34,312.65 "	
4. " blacharskie	1,720.00 "	
5. " ślusarskie	1,323.97 "	
6. " instalacyjne	318.13 "	
7. " rzeźbiarskie	584.06 "	
8. wynagrodzenie woźnicy	1,475.40 "	
9. " kucharki	1,938.04 "	
10. " palaczy	722.25 "	
11. " dozorczy i pomocnicze	6,518.04 "	
12. Roboty pomocnicze:		
a) pomocnicze murarskie	84,826.64 "	
b) " ciesielskie	27,218.03 "	
c) gaszenie wapna	1,886.03 "	
d) pomiary	332.45 "	
e) różne roboty	1,526.69 "	
13. Różne roboty w 1926 r.	74,939.59 "	405,451.81 zł.

III. Materiały.

1. Cegła	1,624.460 szt.	47,514.87 zł.
2. " szamotowa	2,160 "	514.80 "
3. Piasek i szuster	8,082.543 kg—(527 wagon.)	33,374.72 "
4. Drzewo i deski	1,605.76 m ³	62,599.76 "
5. Cement	459,240 kg (2,296 beczek)	30,373.08 "
6. Żelazo drut	59,172.70 kg	22,990.89 "
7. Okucia i różne materiały		31,992.03 "
8. Blacha	20,128.40 kg	15,266.48 "
9. Wapno	489,145.— " (3 ³ wagonów)	13,137.69 "
10. Wapno hydrauliczne	2,348.— "	672.00 "
	Do przeniesienia	258,436.32 " 482,438.20 zł.

	Z przeniesienia	258,436.32 zł.	482,438.20 zł.
11.	Gibs alabastr	3,270.— "	1,303.00 "
12.	" murarskie	9,000.— "	681.75 "
13.	Materiały malarskie	różne	359.32 "
14.	Kamień	1,738 m ³	11,191.25 "
15.	Kocioł na ropę	1.	500.00 "
16.	Flizy	157.57 metr. kwadr.	2,669.03 "
17.	Hohlekele	60.— mb.	530.40 "
18.	Trzcina	6,830.26 metr. kwadr.	1,520.60 "
19.	Płyty trzcinowe	700.— metr. kwadr.	2,870.00 "
20.	Koks węgiel	15 wagonów	7,610.00 "
21.	Wełnianka	5,180.— kg	993.33 "
22.	Trociny	92 wozy	1,115.00 "
23.	Gwoździe	11,413.25 kg	6,437.47 "
24.	Dachówka	1 wagon	415.00 "
25.	Szkoło (dodatkowe)		263.40 "
26.	Papa (materiał do krycia dachu)	378 rulon.	2,062.07 "
27.	Ter	3,166.— kg	1,328.10 "
28.	Siatka druciana	217 mb.	768.90 "
29.	Rury pocynkowane		390.03 "
30.	" kamionkowe i betonowe		3,913.40 "
31.	Benzyna, ropa, oliwa		1,678.01 "
32.	Różne materiały instalacyjne i wentylatory		1,553.02 "

308,589.40 zł.

IV. Frachty.

1.	Frachty za piasek	41,868.89 zł.	
2.	" " cement	9,600.83 "	
3.	" " wapno	1,308.08 "	
4.	" " cegłę	49,637.26 "	
5.	" " rury betonowe	1,277.43 "	
6.	" " gliny na cegłę	42.10 "	
7.	" " różne materiały	2,809.90 "	
8.	" " " " w 1926 r.	17,655.23 "	124,199.72 zł

V. Podwoły.

1.	Zwózka piasku	33,882.81 zł.	
2.	" cegły	18,488.59 "	
3.	" wapna	2,816.90 "	
4.	" cementu	3,664.64 "	
5.	" materiał. żelaznych	449.50 "	
6.	" gliny na cegłę	180.00 "	
7.	" materiał. instalac.	1,081.19 "	
8.	" kamienia	9,980.00 "	
9.	" różnych materiałów	3,037.97 "	
10.	" " " " w 1926 r.	9,025.85 "	82,607.45 zł

VI. Administracja.

	Utrzymanie konia, porta, kancelaryjne, apteka, wyjazdy		8,203.65 "
1.	Architekci honorarjum	57,617.05 zł.	
2.	Zakład Ubezpieczeń robot.	11,971.12 "	
3.	Kasa Chorych opłaty własne	16,123.94 "	
	prócz tego opłacili robotnicy 4,189.44 zł.		
4.	Odsetki i dyskont weksli	2,017.49 "	
5.	Zjazd Nauczycieli w listopadzie	8,822.40 "	
	Do przeniesienia	96,552.00 zł.	1,006,038.42 zł.

	Z przeniesienia	96,552.00 zł.	1,006,038.42 zł.
6.	Komisje	2,112.92 "	
7.	Asekuracja budynku	933.56 "	
8.	Światło do marca 1926	1,452.00 "	101,050.48 "

VII. Roboty ofertowe.

1.	Roboty parkieciarskie	44,240.00 zł.	
2.	" malarskie pokost.	71,693.49 "	
3.	" szklarskie	29,721.77 "	
4.	" slusarskie	35,277.00 "	
5.	" blacharskie	13,041.84 "	
6.	" stolarskie	25,806.05 "	
7.	" różne drobne	3,027.98 "	
8.	" Centralne ogrzewanie, kuchnia, kotłownia, pralnia, kanalizacja, sterylizatornia	283,388.54 "	506,196.67 "

VIII. Urządzenie wewnętrzne.

Ogólny inwentarz Sanatoryjny	213,689.89 "
------------------------------	--------------

IX. Inwentarz budowy.

Narzędzia budowlane	10,787.34 "
---------------------	-------------

X. Zaliczki na roboty i materiały.

Pobrane zaliczki w wysokości	365,166.90 "
Razem kosztą dotychczasowe budowy	2,202,929.70 zł.

XI. Wydatki na Dom turystyczny.

Dobudówka sali jadalnej, kupno łóżek dla turystów oraz zupełna adaptacja budynku i inwentarza Zarząd Główny z roku 1925	26,132.95 "
	168.00 "
Ogółem wydatkowano na rachunku Budowy	2,239,230.65 zł.

WYJAŚNIENIA

do rachunku budowy Sanatorium w Zakopanem.

Według rachunków załączonych kosztą budowy Sanatorium wynosiły od listopada 1923 do 30 września 1926 zł. 2,202,929.70 wraz zaliczkami zł. 365,166.90, na które nie otrzymaliśmy dotychczas faktur z powodu jeszcze zupełnie nie wykończonych robót a przedłożone nam będą najpóźniej do końca listopada lub połowy grudnia.

Faktury opiewać będą według przedłożonych kosztorysów około 598,654.88 na co otrzymali już 365,166.90 pozostaje do pokrycia 233,487.98 plus dodatkowe roboty będące na wykończeniu 15,000 zł. oraz już wystawione weksle na zł. 144,614.23 czyli kosztą ogólnej budowy Sanatorium wynosić będą circa 2,450,000. zł.

BILANS ZAMKNIĘCIA
sporządzony na dzień 31 grudnia 1925 r.

WPLYWY:

Zarząd Główny przekazane	1,444,333.27 zł.	
Pożyczki	6,500.00 "	
Kasa Chorych zaległość	13,413.63 "	
Wierzyciele	1,680.37 "	1,465,927.27 zł.

WYDATKOWANO:

Materiały.

1. Cegła	24,423.36 zł.	
2. Piasek, szuter	26,679.62 "	
3. Wapno	96.00 "	
4. Drzewo, deski	56,520.11 "	
5. Żelazo	22,612.28 "	
6. Blacha	13,005.12 "	
7. Cement	7,991.72 "	
8. Papa (krycie dachu)	1,526.32 "	
9. Trzcina	42.40 "	
10. Koks	42.00 "	
11. Wełnianka	1,159.93 "	
12. Gwoździe	3,371.44 "	
13. Dachówka	415.00 "	
14. Szyby	63.40 "	
15. Ter	648.50 "	
16. Rury pocynkowane	252.97 "	
17. " betonowe	455.00 "	
18. Benzyna, oliwa	215.40 "	
19. Materiały instal.	222.15 "	
20. Okucia i drobne	222.15 "	
	6,851.43 "	166,594.15 zł.

Roboty wstępne.

1. Robocizna	1,475.10 zł.	
2. Materiały	3,225.56 "	4,700.66 zł.

Roboty instalacyjne.

2,804.25 "

Robocizna i materiały

4. Robocizna.

1. Roboty murarskie	130,948.33 "	
2. " ciesielskie	34,857.57 "	
3. " ziemne	34,312.65 "	
4. " blacharskie	1,720.00 "	
5. " ślusarskie	1,333.97 "	
6. " instalacyjne	318.13 "	
7. " rzeźbiarskie	584.00 "	
8. " wynagrodzenie woźnicy	1,475.40 "	
9. " kucharki	1,938.04 "	
10. " palaczkowi	722.25 "	
11. " dozorczy, roboty pomocnicze inne	6,518.04 "	
12. Roboty pomocnicze	84,826.64 zł.	
a) murarskie	27,218.03 "	
b) ciesielskie		

Do przeniesienia {112,044.67 zł. 214,728.38 zł. 174,099.06 zł.

Z przeniesienia	112,044.67 zł.	214,728.38 zł.	174,099.06 zł.
c) gaszenie wapna	1,880.03 „		
d) pomoc przy pomiarach	332.45 „		
e) różne roboty	1,526.69 „	115,783.84 „	330,512.22 „

5. Kupno gruntów.

1. Kupno parceli	58,203.20 „		
2. Koszta rejentalne kotr.	2,901.96 „		
3. „ pośrednictwa	2,767.80 „		
4. Geometra i plany	1,540.05 „		
5. Opłaty skarbowe, stemple	1,044.66 „		
6. Dzierżawa (taksa przenos.)	397.77 „		66,854.34 „

6. Zaliczki.

Zaliczki na materiały i roboty			607,555.47 „
--------------------------------	--	--	--------------

77. Honorarium architektów.

Honorarium architektów do września 1925			57,617.05 „
---	--	--	-------------

FRACHTY:

1. Frachty za piasek	41,868.89 zł.		
2. „ „ cement	9,600.83 „		
3. „ „ wapno	1,308.08 „		
4. „ „ cegłę	49,637.26 „		
5. „ „ rury betonowe	1,277.43 „		
6. „ „ glina na cegłę	42.10 „		
7. „ „ różne materiały	2,809.90 „		106,544.49 zł.

8. Podwoły.

1. Zwózka piasku	33,382.81 „		
2. „ cegły	18,488.59 „		
3. „ wapna	2,816.90 „		
4. „ cementu	3,664.64 „		
5. „ materiałów żelaz.	449.50 „		
6. „ gliny	180.00 „		
7. „ materiałów instalac.	1,081.19 „		
8. „ kamienia	9,980.00 „		
9. różnych materiałów	3,037.97 „		73,581.60 „

9. Opłata kasy chorych.

Za ubezpieczenie robotników			9,345.01 „
-----------------------------	--	--	------------

10. Inwentarz budowy.

Narzędzia budowy			7,639.12 „
------------------	--	--	------------

11. Zjazd nauczycielski.

Zjazd nauczycielski i przyjęcie w listopadzie 1925 r. poświęcenie Sanatorium			8,822.40 „
Do przeniesienia			1,442,570.76 zł.

Z przeniesienia

1,442,570.76 zł.

12. Administracja.

1.	Koszta przyjęcia Komisji	1,317.92	zł.
2.	" utrzymania konia	2,761.68	"
3.	" podróży i wyjazdy	801.95	"
4.	Odsetki bankowe	261.96	"
5.	Asekuracja	323.56	"
6.	Ogłoszenia	110.00	"
7.	Przybory kancelaryjne	422.02	"
8.	Pensja buchaltera	50.00	"
9.	Oplaty pocztowe	265.92	"
10.	Środki lecznicze i drobne wydatki	669.89	"
11.	Czynsz mieszkania monterom	54.00	"
12.	Zwrot pożyczki Dom Zdrowia	111.10	"
			7,150.00 "
			<u>1,449,720.76 "</u>

D. SPRAWOZDANIE RACHUNKOWE SANATORJUM Z. P. N. S. P.**W ZAKOPANEM****za czas od 17 kwietnia do 30 sierpnia 1926 r.**

1.	Kasa (gotówka w kasie)	4,301.86	zł.
2.	Pensjonarze winni	10,564.98	"
3.	Zaliczki na żywność	757.81	"
4.	Żywność pozostała w magaz.	6,913.35	"
5.	Magazyn techniczny	874.81	"
6.	Rk. Gospodarczy (świnie)	369.78	"
7.	Zakupiony inwentarz	294.00	"
		<u>23,776.59</u>	"
I.	Wierzyciele za nieuregulowane rachunki i saldo Domu Zdrowia	18,019.18	"
	nadwyżka na zakupno węgla oraz ropy na zimę i konserwacje	5,757.41	"
		<u>23,776.59</u>	zł.

Koszta kalkulacyjne.

1.	Żywność kuchni	80,227.22	zł.
2.	Opieka lekarska wraz z placami i częściowe lekarstwa	17,716.82	"
3.	Konserwacja, miotły, pasty, szczotki i inne	2,667.55	"
4.	Elektrownia własna oraz prąd miejski	4,237.41	"
5.	Centralne ogrzewania, woda, para (do kuchni, pralni, dezynfekcji)	7,479.00	"
6.	Pralnia, płace praczki (2 osoby) inne	1,567.79	"
7.	Biuro, płace urzędników, przybory kancelaryjne, druki	2,232.21	"
	z tego a) płace 960.00		
	b) druki, inne 1,272.21		
7.	Oplaty pocztowe	567.18	"
8.	Pensje służby	8,107.45	"
	Do przeniesienia	<u>124,802.63</u>	zł.

	Z przeniesienia	124,802.63 zł.
9. Kasa Chorych		770.51 "
10. Prenumerata czasopism i pism lekarskich		1,009.46 "
11. Utrzymanie konia		906.50 "
12. Stemple		2.00 "
		<u>127,491.10 zł.</u>

Wpłacone przez kuracjuszy:

Gotówka	122,683.83 zł.	
Dłużni	10,564.98 "	133,248.81 "
	nadwyżka	<u>5,757.41 zł.</u>

E. BILANS ZAMKNIĘCIA DOMU ZDROWIA za czas od 1 stycznia 1926 do 30 czerwca 1926

Kasa (gotówka)	1,943.73 zł.	Zarząd Główny	3,193.23 zł.
Dłużnicy pensjonarze	1,249.50 "		
	<u>3,193.23 zł.</u>		<u>3,193.23 zł.</u>

R-k Strat i zysków.

Podatki za rok 1925/6	636.09 zł.	Zarząd Główny	1,748.33 zł.
Asekuracja	331.82 "	Żywność	56.47 "
Administracja	256.54 "	Ruchomości	4.39 "
Opał. światło	371.87 "		
Opieka lekarska	73.66 "		
Konserwacja	16.21 "		
Pogrzeb Kol. B.	123.00 "		
	<u>1,809.19 zł.</u>		<u>1,809.19 zł.</u>

Likwidacja.

Sanatorium oddana gotówka	1,943.73 zł.	Rk. Zarządu Głównego	3,193.23 zł.
„ do ściągnięcia Dłużnicy	1,249.50 "		
	<u>3,193.23 zł.</u>		<u>3,195.23 zł.</u>

Jak widać z powyższych zestawień cyfr, sprawozdania rachunkowe sanatoryjne składają się z następujących części: 1) sprawozdania budowy, 2) wydatków i wpływów bieżących w Sanatorium, 3) rachunków b. Domu Zdrowia, zamienionego obecnie na Dom turystyczny. Części te składają się na całość, ilustrującą gospodarkę rachunkową funduszu 1⁰/₀-wego od listopada 1923 r. do września 1926 r.

(—) Tadeusz Malicki,
Dyrektor Sanatorium.

F. OPINJA KOMISJI KOLAUDACYJNEJ O SANATORJUM.
Protokół spisany w dniu 7 października 1926 roku w Zakopanem.

Obecni:

- 1) Prezes Związku Senator **Stanisław Nowak.**
- 2) Wiceprezes **Juljan Smulikowski.**
- 3) Wiceprezes **Zygmunt Nowicki.**
- 4) **Józef Łukasiewicz** — Członek Kom. Rew.
- 5) **Dr. Ryszard Kunicki** i 6) **Dr. Waclaw Seidl** jako uproszeni Członkowie Kom. Lekarskiej.
- 7) **Stanisław Zakrzewski** — Dyr. Kasy Chorych we Lwowie.
- 8) **Inż. Henryk Smulikowski** — przewodniczący Kom. Budowlanej.
- 9) **Tadeusz Malicki** — Dyrektor Sanatorium.
- 10) **Janina Malicka** — Kierowniczka Adm. Gosp.
- 11) **Dr. Waclaw Kraszewski** — Lekarz Naczelny Sanatorium.
- 12) **Dr. Zygmunt Dadlez** — Zastępca Lek. Nacz.
- 13) **Arch. Zygmunt Ostalin.**
- i 14) **Arch. Leopold Winnicki.**

Przedmiot:

stanowi komisjonalne zbadania wykonanych budowli sanatoryjnych tudzież związanych z tem urządzeń tak leczniczych jakoteż stanowiących ściśle łączność z wykonanymi obiektami, po myśli zapytania Zarządu Głównego Z. P. N. S. P. z dnia 1 października 1926 r. L. 16834.

Tok czynności:

wymienieni od 1 do 14 po szczegółowem obejrzeniu wszystkich urządzeń będących przedmiotem tegoż badania, postanowili:

- a) referat techniczny przekazać inżynierowi Henrykowi Smulikowskiemu;
- b) referat sanitarno - lekarski powierzyć Dr. Ryszardowi Kunickiemu i Dr. Waclawowi Seidlowi;
- c) administracyjno - gospodarczy Dyr. Stanisławowi Zakrzewskiemu.

I.

Na podstawie powyższego zlecenia inż. Henryk Smulikowski przedstawia stan następujący:

Budynek Sanatoryjny, wybudowany według załączonych planów szczegółowych o kompletnem wykończeniu, wykazuje 2.200 m² zabudowanej powierzchni właściwego

Sanatorium, prócz tego posiada Dom Administracyjny, własną elektrownię tudzież budynki gospodarcze odpowiadające dzisiejszym potrzebom.

Dla zbadania i odpowiedzi na pytanie Zarządu „czy budowa jak i urządzenie wewnętrzne odpowiadają celowi i czy koszt całości obiektu mieszczą się w granicach przeciętnych wydatków jakie podobna budowa pochłania” po dokładnem przerechowaniu stan przedstawia się następująco:

Koszta budowli właściwej z wykluczeniem budynków gospodarczych przedstawiają się na podstawie zestawienia buchalterji w kwocie 1.428.000 zł., co daje koszt średni zabudowanego metra kwadratowego powierzchni okragło 650 zł. m² „ Dla zbadania czy podane tu kwoty mieszczą się w granicach odpowiednich celowi, przeprowadzono obliczenie pesymistyczne t. j. obliczenie dające najniższy możliwie koszt tego rodzaju budowli oparty na wykonanych budowlach tego rodzaju na terenie Małopolski z uwzględnieniem cen materiału tudzież warunków lokalnych wykonanych budowli na terenie byłej Kongresówki jak również porównane z cenami kosztów przed wojennych uwidoczniionych w najnowszym podręczniku budowlanym Skwarczyńskiego. Z porównania powyższego wynika, że koszt budynku tego rodzaju o tych wymiarach nie uwzględniając specjalnego celu dyktowanego wymogami lekarskimi musiałby kosztować 16.800.000 zł. W porównaniu zaś z najbardziej surowemi cenami wykonanych budynków w b. Kongresówce w szczególności w Warszawie sam budynek Sanatorium bez elektrowni bez budynku administracyjnego oraz bez budynków gospodarczych o łącznej kubaturze 32.028 m³ musiałby kosztować 1.665.4500 zł. Dla porównania szczegółowego stosunek kosztów metra kwadr. zabudowanej powierzchni rzeczywiście wykonanego do kosztu handlowego w ten sposób obliczonego wynosi na korzyść wykonanej budowli 86% tegoż kosztu przypuszczalnego handlowego. Stosunek zaś kosztu metra kw. zabudowanego do kosztu obliczonego dla budynków specjalnych 91%.

Wynika z tego, że przeciętny koszt już wykonanego budynku wynosi 88% czyli 12% taniej jak najsurowsze obliczenia przypuszcząć kazały.

Dołączone tutaj oddzielnie zestawienie kosztów wykazuje szczegółowo poszczególne wydatki w rubrykach odpowiednio zestawionych.

Zestawione te obliczenie odnosi się jedynie do budynku Sanatorjnego i nie wlicza innych urządzeń z całością ściśle związanych. Podnieść należy, że w ciągu wykonania budynku głównego Zarząd Budowy musiał pokonać znaczne trudności terenowe, wykonać potrzebne plantowania gruntu, naprawę dróg po za terenem budowy, tudzież odwodnić fundamenta właściwej budowy. Wykazane szczegółowe w zestawieniu pozycje dotyczące urządzenia parku, ograniczenia gruntów budowę drogi na terenie Sanatorjum, stanowią niezbędną konieczność jak i również budynki gospodarcze, dom portjera nieodłączną całość wymaganą przy tego rodzaju obiektach.

Reasumując powyższe uwagi zaznacza delegat techniczny, że wszystkie wykonane budynki odpowiadają wymogom i bezpieczeństwu technicznemu, całość zaś obiektu jako takiego stanowi estetyczną tudzież niezmiernie wartości utylitarnej wartość, a pod względem ekonomicznego wykonania stanowi wprost nieoczekiwanie tani a dobry obiekt.

II.

Referat sanitarno - lekarski:

Położenie w stosunku do stron świata nasłonecznienia i ochrony przed wiatrem, zaopatrzenie w światło i wodę, centralne ogrzewanie, zabezpieczenie przed roznoszeniem plwociny zakażonej, pranie i odkażanie bielizny, mycie naczyń, sporządzanie potraw, rozdzielanie jedzenia, pomieszczenie chorych odpowiada wymogom zdrowotnym.

Organizacja lecznictwa tak rzeczowo jak i personalnie jeszcze nie wykończona, jakkolwiek zupełnie dobrze pomyślana i zapoczątkowana.

Szczegółowe uwagi osobno przesłano Zarządowi pod rozwagę.

III.

Referat administracyjno - gospodarczy.

1) Sanatorjum robi ogólne wrażenie architektonicznej sztuki a nawet luksusu, skoro jednak zbliży się do gmachu, przejdzie się piętra, korytarze, ambulatorja, pracownie i pokoje chorych, uderza umiejętne, celowe rozbudowanie, niezmiernie solidna dokładna,

wzorowa praca, która wywołuje fałszywe wrażenie luksusu. Niema luksusu, jest uczciwa, powiem przedwojenna praca! Czystość i spartanska prostota mile uderza w oczy.

2) Rozlokowanie pacjentów racjonalne. Pokoje czystutkie o dwóch sprężynowych łóżkach (z firmy Konrad Jarnuszkiewicz) z materacami, stoliki nocne, umywalnia z ciepłą i zimną wodą, metalowe szafy na ubrania wmurowane, metalowe skrzynki na brudną bieliznę — i nic ponadto.

W pokojach siedzieć nie wolno, już samo urządzenie pokoi zmusza pacjenta do werandowania, leżakowania, i wykonania rozkazu lekarzy: „licem do słońca — na powietrze!”

3) Sale jadalne rekreacyjne duże, jasne, stanowczo osiągnęły swój cel.

4) Uderzający brak bielizny pościelowej i kożuchów do werendowania. Pacjenci przywożą z sobą pościel i bieliznę pościelową i osobistą. Dyrekcja Sanatorjum przydziela znakomicie skonstruowane i wyrobione worki futrzane w Kętach.

5) Wyżywienie chorych stanowi większość trosk obydwójg Dyrektorstwa i zabiera najpoważniejszą część budżetu, bo 60%. Apropowizacja w Zakopanem trudna i droga.

6) Poraz pierwszy spotykam w swej pracy administracyjnej kobietę, która tę część Zarządu Sanatorjum osobiście prowadzi.

Wyrazy uznania i gratulacji mogę tylko złożyć Pani Janinie Malickiej, która długie godziny poświęciła i dała mi sposobność dokładnego przyglądnięcia się i zbadania poniżej wymienionych części gospodarki Zarządu Sanatorjum.

7) Kuchnie, spiżarnie i pralnia rozlokowane na ostatniem piętrze umiejętnie usunęły raz na zawsze konieczny odór z tych lokali.

Kuchnia nowocześnie i technicznie urządzona, gotuje się bowiem parą w zupełnie niklowych kotłach i to osobno zupy, kleiki, osobno kaszki. Zastawa stołowa zawsze ogrzana. Pozaatem aparat do podgrzewania i w końcu autoklaw, który decyduje o densyfikacji zastaw stołowych, używanych przez chorych. Podnoszę, że widziałem specjalne pracownie dla cukiernika, do obrabiania jarzyn, na pieczyście. Spiżarnie w osobnym lokalu.

8) Stan chorych dnia 7.X b. r. 160 z personelem administracyjnym, 210 osób. Chory zjada dziennie 20 gr. mięsa, dwa jaja i więcej

jak litr dobrego mleka. Pięć razy dziennie podają smaczne, obfite i urozmaicone jedzenie, które najdokładniej każdego dnia się notuje i z tego powodu wszelka kontrola ułatwiona. Zostałem specjalne arkusze, specjalnie zamówione na których się notuje z całą drobiazgowością wydatek spiżarni do kuchni — nawet cebuli, czosnku i t. d. tak, że pozycja żywienia w księgach buchaltaryjnych jest z podziwienia godną pilnością prowadzoną a nadużycia są wykluczone!

9) Próbowałem najdokładniej obiad, podwieczerek i wieczerę. W kotłach i przy wydawaniu pacjentom. Nie ma żadnych specyfików i różnic. Wszyscy pod tym względem stoją na równi. O sposobie żywienia chorych decyduje lekarz naczelny. Wieczera składa się: a) z smarzonych cielecych mostków z ziemniakami i kompot do tego, b) z faszerowanych jajek z ziemniakami, c) buljonu, d) kaszki na mleku, e) z siadłego i słodkiego mleka do woli pacjentów. Zażaleń nie było i nie są znane.

10) Koszta administracji wynoszą 8 — 9% budżetu. Pozwalam sobie przedłożyć uzgodniony wniosek z p. Janiną Malicką, celem zmniejszenia kosztów wyżywienia z jednej strony ulepszenia środków, z drugiej strony oparcia wyżywienia na specjalnie zakupionym małym folwarku, przy linii kolejowej do Zakopanego, którego zadaniem będzie wszystkie środki żywności produkować i Sanatorjum wprost dostarczać.

Komisja w składzie wyżej wymienionym po otrzymaniu powyższych fachowych opinii uchwaliła przedstawić Zarządowi G. Z. P. N. S. P. wniosek o udzielenie Kierownictwu i Zarządowi budowy oraz kierownictwu administracji wewnętrznej, zarówno leczniczej jak i gospodarczej pełnego absolutorjum, uznania i podziękowania.

W Zakopanem dnia 7 października 1926 roku.

(Podpisy)

2. DOM TURYSTYCZNY ZWIĄZKU P. N. S. P.

Jeszcze w roku ubiegłym, kiedy Sanatorjum było na ukończeniu, a Dom Zdrowia w szczytłych ramach spełniał swoją służbę, kol. Malicki pisząc sprawozdanie roczne z działalności, zamknął okres cichej, nierozgłośnionej pracy serdecznym pożegnaniem: „Bądź zdrów stary kochany Domie! Niedługo zadzwonią w Tobie inne głosy. Silne, potężne. Staniesz się tem, czego nam brak było — staniesz się **Domem dla zdrowych i silnych**, którzy z pod twego cienia pójda na drogi szczytne i górne. Stare echa wygoni z ciebie śpiew zdrowych płuc, nasłuchasz się opowieści innych, nowych”. I żegnając ten drogi Dom — tę **kolebkę Wielkiego Czynu**, nie zapomnął Kolega złożyć gorących radosnych życzeń: „Niechże tym nowym ludziom dobrze będzie, przytulnie i ciepło pod Twoją wyniosłą Kalenicą — stary Ty Domu nasz”!

I rzeczywiście — w niespełna pół roku, bo oto w kwietniu b. r. Dom Zdrowia przemienił się w przybytek pełen radosnego życia — w **Dom Turystyczny**, który ma dać Kolegom i Koleżankom wygodne, tanie i miłe pomieszczenie wypoczynkowe. Dom Turystyczny, jako instytucja związkowa, opiera swoją działalność na osobnym regulaminie, zatwierdzonym przez Zarząd Główny (zob. stronę 91 sprawozd.). Po **zupełnem odnowieniu, przeprowadzeniu dezynfekcji i dobudowaniu w miejsce dawnych leżałn sali jadalnej, która służyć może równocześnie, jako sala rekreacyjna** — oddano w lipcu b. r. były Dom Zdrowia, jako **Dom Turystyczny**, do użytku nauczycielstwa związkowego.

Poniższe zestawienia ilustrują działalność Domu Turystycznego.

Ilość osób przebywających w Domu Turystycznym w lipcu i sierpniu 1926 r.

	Nauczycieli związkowych	Dzieci	Rodzina i obcy	Razem
Turyści	121	51	37	309
Pensjon.	55	1	10	66
Noclegi			ogólna liczba	646
Ogólnie	176	52	47	1021

Ilość porcji wydanych w Domu Turystycznym w mies. lipcu i sierpniu 1926 r.

Lipiec.

	śniadania	obiady	kolacje	podwiecz.
Kurs polonistyczny	616	351	319	328
lustratorski	200	215	205	173
i regionalny	288	310	295	242
Kursiści na rach. Zarz. Gł.	92	124	131	119
Turyści	249	405	271	
Pensjon.	173	174	170	75
Ogólnie	1618	1579	1391	937

Sierpień.

Kurs II	1405	1484	1459	1405
Turyści	451	458	378	
Pensjon.	589	575	578	567
Ogólnie	2445	2517	2415	1972
Razem	4063	4096	3806	2909

Dom Turystyczny Związku P. N. S. P. w Zakopanem.

Regulamin Domu Turystycznego.

1) Nazwa: Dom Turystyczny Związku Polskiego Nauczycielstwa Szkół Powszechnych.

2) Cel: Dom Turystyczny ma służyć członkom Związku i ich najbliższym rodzinom w czasie odbywania wycieczek w Tatrach i na Podhalu od 1 czerwca do 15-go września.

3) Z Domu można korzystać zasadniczo trzy doby bez przerwy; dalszy zaś pobyt może być wyjątkowo uwzględniony przez Zarząd D. T. o ile są wolne miejsca po godzinie 9 wieczór.

4) Koszta mieszkania na okres wakacyjny 1926 r. Opłata wynosi 1 zł. dziennie, dla członków Związku, dla rodzin 1 zł. 50 gr. Dla młodzieży i dzieci 50 gr. do lat 15.

5) Każdy przyjeżdżający winien mieć z sobą: koc, prześcieradło, jasiek.

6) Wycieczki zbiorowe, czy to dorosłych, czy też wycieczki szkolne, zgłaszać należy

najmniej na dwa tygodnie naprzód pod adresem: **Tadeusz Malicki, Sanatorium Nauczycielskie, Zakopane.** Wycieczki zbiorowe nie mogą przekraczać liczby 50 osób.

7) Po przyjęciu do wiadomości i ustaleniu terminu wycieczki zbiorowej, należy opłatę nadsyłać z góry.

8) Ani kredytów, ani dalszych zniżek nie udziela się.

9) Oprócz dowodu osobistego członkowie Związku winni wykazywać się legitymacją członkowską.

10) Wszyscy uczestnicy Domu Turystycznego mogą korzystać z wiktów za osobną opłatą w cenie 4 zł. dziennie.

11) W budynku pod żadnym pozorem nie wolno gotować na maszynkach spirytusowych i naftowych.

12) Uczestnicy muszą nadto poddać się wewnętrznemu regulaminowi, dotyczącemu czystości porządku w D. T.

3. PENSJONAT W PUSZCZY MARJAŃSKIEJ.

W sezonie letnim 1926 r. w czasie od dn. 20 maja do 15 września, korzystało z pobytu w pensjonacie ogółem 115 osób, w tem 12 osób z poza sfery nauczycielskiej. Najwięcej osób było w czasie od 15 lipca do 5 sierpnia. Liczba osób dochodziła do 53, jakkolwiek w pensjonacie jest tylko 50 miejsc. Załatwiono 82 korespondencje w sprawie przyjazdu do pensjonatu.

Z powodu wzrostu drożyzny podwyższono koszt utrzymania z 4.50 zł. na 5 zł., to jest o 50 groszy dziennie od 25 lipca.

Celem uprzyjemnienia pobytu w pensjonacie zainstalowano radjo oraz ustawiono fortepian.

W sezonie odbyły się: 1 koncert, 2 odczyty, wieczór kabaretowy, 1 zabawa taneczna. Nadto korzystali goście z gry w krokieta.

4. KOLONJA W KRYNICY.

W miesiącu lipcu i sierpniu b. r. istniały w Krynicy dwie kolonie naucz., jedna mieściła się w wynajętej willi, a druga w budynku szkolnym.

Do kolonji w wynajętej willi zgłosiło się 261 osób ze sfer nauczycielskich, z tych, według ilości miejsc, przyjęto na lipiec 55 (w tem 3 mężczyźni a na sierpnie 54 koleżanki. Całodziennie utrzymanie — śniadanie, obiad, kolacja — wraz z mieszkaniem, światłem i obsługą wynosiło dziennie 7 zł. od osoby.

Jeżeli weźmie się pod uwagę koszt całodziennego utrzymania w Krynicy w II sezonie (lipiec, sierpień) w pensjonatach, które wynosiły od 12 — 20 zł. dziennie od osoby, to trzeba przyznać, że Związek zarządzając kolonję, zaoszczędził chorym koleżankom wiele pieniędzy i trudów w uzyskaniu miesz-

kania, bo Krynica znana jest z drożyzny i braku dostatecznej ilości mieszkań.

Oprócz willi, zorganizowaną została także kolonja w szkole, w 3-ch salach naukowych. Dwie sale zajmowały koleżanki a jedną koledzy. W miesiącu lipcu kolonja w szkole liczyła 28 osób, w tem 4-ch mężczyzn, a w sierpniu 26, w tem również czterech mężczyzn. Dla kolonji umieszczonej w szkole urządzono kuchnię i pozostawiono koleżankom swobodę w wiktowaniu się. Opłata za użycie łóżek w szkole, obsługa i światło i inne wydatki związane z prowadzeniem kolonji wynosiły 50 gr. dziennie od osoby.

Przyjmowaniem do kolonji w szkole zajęła się krakowska Komisja Zarządu Gł. Z. P. N. S. P.

Tak w kolonji w wynajętej willi, jako

też i w szkole korzystały koleżanki i koledzy związkowi, ze wszystkich prawie województw całej Polski.

Wnosząc z wielkiej ilości zgłoszeń o przyjęcie do kolonji i uwzględniając liczne za-

stępy koleżanek mieszkających po pensjonatach, nabiera się przekonania, że zapoczątkowana sprawa kolonji naucz. w Krynicy powinna rozwijać się dalej i zdażać do nabycia odpowiedniego gmachu na ten cel.

5. KOLONJA NA HELU.

Jak w poprzednich trzech latach, tak i w bieżącym roku urządziła Sekcja wycieczkowa krakowskiego Ogniska naucz. kolonję w Helu. Zorganizowanie i prowadzenie kolonji

cem lub łodzią motorową, a nawet żaglową. Zwiedzono: Gdańsk, Oliwę, Sopoty, Ostrowo, Gdynię, Oksywję, Kartuzy, Wieżycę, Karwień, Rozewie, jezioro Żarnowieckie i inne zakątki

Chór nauczycielski z Prezesem Senatorem kol. Nowakiem przed kapliczką w Helu (kolonja nauczycielska — lipiec 1926 r.).

powierzyła Sekcja kolegom: Aleksandrowi Korzeniowskiemu i Józefowi Wójcickiemu.

Kolonja dzieliła się na 2 sezony 4-tygodniowe: pierwszy od 2 — 30 lipca, a drugi od 1 — 28 sierpnia. W lipcu było na kolonji 56 koleżanek, 8 kolegów, a w sierpniu 61 koleżanek i 10 kolegów — ogółem 135 osób.

Członkowie kolonji mieszkali w domach prywatnych, przeważnie w pokojach 2-osobowych. Śniadania, obiady i kolacje spożywano wspólnie. Czytelnia, własna biblioteka, kąpiele morskie i liczne wycieczki nie pozwoliły nudzić się. Organizowano wycieczki nietylko krajoznawcze, ale i naukowe celem dokładnego poznania ziemi pomorskiej, a odbywano je bądź pieszo, koleją, bądź parow-

— a każda wycieczka była rozkoszą, gdyż cudna, stała pogoda nie zawodziła. Wieczory urozmaicano sobie w „Domu Zdrojowym” na koncertach lub dancjach. Co niedziela śpiewał w kapliczce chór nauczycielski, prowadzony przez kol. Włodzimierza Bieleckiego z Krakowa.

Jasnym dniem dla uczestników był dzień przyjazdu Kochanego Prezesa Stanisława Nowaka. Szkoda, że bawił krótko! Pragnąłby zobaczyć na polskim wybrzeżu własny dom nauczycielski, do czego Sekcja wycieczkowa dąży usilnie od szeregu lat, a co dałoby się zrealizować przy pomocy całego nauczycielstwa związkowego.

sjo-
at-
po-
cia-
na-
no-
ię-
tki-
Mimo bardzo trudnych warunków miejscowych, szalonej drożyzny i podwyższenia czynszu za mieszkania, zdołało kierownictwo za 8 zł. dać uczestnikom pomieszkanie z utrzymaniem, podczas, gdy w pensjonatach płacono od 12 zł. wwyż. Czynsz za mieszkanie z oświetleniem i usługą, oraz dopłatą za wspólną kuchnię i jadalnię wynosił 4 zł., a utrzymanie także 4 zł.

Aby, mimo bardzo trudnych warunków finansowych, ułatwić pobyt na kolonji w Helu lub w Bukowinie w przyszłym roku, mogą członkowie Związku już w bież. miesiącu

zgłosić się i każdego miesiąca nadsyłać pod adresem Sekcji wycieczkowej Ogniska nauuczycielskiego w Krakowie, Rynek Główny 29/II, kwotę 10 zł., co po 10 mies. w połączeniu z wakacyjnymi poborami (choćby najniższemi) dozwoli przyjemnie spędzić wakacje, pokrzepić siły, nabrać dużo nowych wrażeń i doda ochoty do dalszej, żmudnej pracy pedagogicznej.

Kierownictwo kolonji chętnie służyło przyjeżdżającym na Hel Związkowcom informacjami, ułatwiało wyszukiwanie mieszkań i przyjmowało ich na utrzymanie

Wjazd do portu. Uczestnicy kolonji wakacyjnej na Helu podczas wycieczki łodzią motorową.

yz
o-
n"
le
o-
e-
eń
o-
by
m
wa
cie
el-

CZ. III. RUCH ZWIĄZKOWY

Sprawozdanie za rok 1925 i I półrocze 1926 ujęliśmy krócej niż lat ubiegłych. Celem naszym będzie ogólny pogląd na stosunek stanu liczbowego organizacji do zjawisk społeczno szkolnych, oraz wysnucie pewnych wniosków na przyszłość. Szczegółowe wykazy Ognisk byłyby tylko powtórzeniem treści poprzednich sprawozdań ze zmianami, wykazującymi liczne nazwy nowych, objętych organizacją miejscowości. Są to po większej części szare wsie i miasteczka polskie, gdzie jakiejś chwili rozproszona gromadka nauczycielska postanowiła wyrwać się z samotności i zawołać ku tej pozornie obcej jeszcze, a już tak bliskiej wszędzie obecnej rzeszy związkowej.

Nie brak też i całych powiatów kresów wschodnich, czy zachodnich, które w osobie nauczyciela szkoły powszechnej pracownika idei państwowej i narodowej poczuły się dziećmi tej samej ziemi polskiej, dziedzicami tej samej kultury.

Nie traktujemy liczb ewidencyjnych jako formalnego jedynie odbicia przyrostu czy ubytku członków. **Każde przystąpienie do organizacji, zbiorowe czy indywidualne, to akt woli świadomej, zdecydowanej, często wybitnie odważnej.**

A ubytek, zawsze zresztą płynny i przejściowy? Przyjrzymy się skąd może pochodzić.

Dola szkolnictwa polskiego w roku 1925 i I półrocza 1926 to okres wstrząsów i grożącej klęski, to najniższy w Polsce niepodległej poziom napięcia sił społecznych i państwowych w kierunku twórczym w dziedzinie oświaty powszechnej przy jednoczesnym intensywnym stosowaniu metod niszczących. Czego nie dokonała w swoim czasie wyraźnie zła wola byłych czynników rządowych, to jawi się dotąd jako fatalny, a nieuchronny wynik, jako wtórne kręgi tej samej niszczącej fali.

Nie mogło się to nie odbić na stanie organizacji, tamując a przynajmniej osłabiając w niektórych środowiskach rozwój, do którego samorzutnie byłaby zdolna. **Organizacja nasza śmiało związała losy swoje z losami całego szkolnictwa, któremu wiecznie służy, z niem**

cierpi, z niem tryumfuje. Siraty nasze, o ile są, stanowią mechaniczny czysto skutek faktu redukcji, bijącej w pierwszym rzędzie w członków Związku P. N. S. P. Stały i jedyny powód wykreślenia członka brzmi: „zwolniony z posady”. Jednostki wartościowe skądinąd, wyrobione zawodowo i organizacyjnie i często właśnie dzięki nadmiarowi społecznych obowiązków niedostatecznie formalnie kwalifikowane, padały ofiarą w trakcie kształcenia się, w przeddzień prawie osiągnięcia pełnych kwalifikacji. Prócz tego fakt przenoszenia się nauczycieli, przymusowego, czy dobrowolnego, ta istna wędrówka narodów, spowodowana brakiem ustalonej pragmatyki, złymi warunkami materialnymi, znacznym jeszcze procentem niestabilizowanego nauczycielstwa wpływa również ujemnie na liczebność Ognisk, wytrącając stale czy chwilowo związkowych nauczycieli z nawias organizacji.

Nic nie działa bardziej destrukcyjnie na aktywność pracownika jak niepewność kawałka chleba, niemożność wrosnięcia w swój warsztat pracy, ciągła wyjęta z czujności w kierunku obrony siebie i szkoły przed prawnym, czy bezprawnym rozbitciem.

Czas spojrzeć na omawiane zjawiska pod innym kątem.

W częstym powstawaniu nowych i zrywaniu się do pracy zamartwych Ognisk na kresach wschodnich w najcięższych warunkach pracy, lecz w radosnym poczuciu, że „tym razem wytrwamy” znać było rozgorzała walkę z bezlitosną wolą zwierzchniczą, tropiącą wszelką myśl organizacyjną. Mówimy **wszelką**, bo własne oficjalne dane przeciwniej nam organizacji nauczycielskiej wykazują na kresach wschodnich nikłą ilość członków, znikomą wobec naszych liczb tam nawet, gdzie Związek P. N. S. P. ulegał ciągłym szykanom. Czy nie oznacza to instynktowej niechęci ze strony władz szkolnych i administracyjnych wobec samego faktu organizowania się, faktu powstawania większych skupień, które prędzej czy później, w naturalnej trosce o dobro własne i szkoły zwróca się ku Związkowi

jako organizacji, stojącej na straży całego nauczycielskiego zawodu. Nie wahał się przyznać, że jak w każdej walce mamy ofiary; najskrytszy strzał może trafić; nigdy jednak w wielkich dziejowych chwilach nie przesadza o zwycięstwie. Zwycięstwo musi zostać po stronie idei, której zapas sił nie zna dna i zaćmienia. Dziś, gdy mówimy o tym stanie rzeczy jak o przeszłości, gdy przed Związkiem leży droga twórczego współdziałania i skuteczniejszej interwencji, śmiało spodziewać się można idei związkowej na najdalszych kresach.

Na polskim Zachodzie, w starych zawziętych twierdzeniach separatyzmu i uprzedzeń idea Związkowa była i jest dotąd czynnikiem bojowym. Często zwyciężała, często obijała się jak o mur, o nieprzychylny stanowisko miejscowego nauczycielstwa, pełnego, jak całe miejscowe społeczeństwo tradycyjnej głęboko wkorzoną niechęci. **Związek jest tu częścią, — może nawet przednią strażą wielkiej armii zdobywającej serca polskie dla Polski.**

Nie możemy być przeto zazdrośni o zwarte zastępy przeciwników, dopóki są one uczuciowo i myślowo niedostępne związkowej ideologii. Każdy nauczyciel

tak blisko stoi zagadnienia przyszłości szkoły, przyszłości postępowej, że i w zachodnich województwach kruszy się już zaczyna front przeciwwiązkowy. Wrazem tego są coraz częstsze zgłoszenia indywidualne i zbiorowe, rozrzucone w wielu najdalszych powiatach jak iskiery, które już się stłumić nie dadzą.

Jeśli mimo stwierdzonych przeciwności licza związkowego nauczycielstwa wzrosła w ciągu okresu sprawozdawczego, przypisać to należy jednej wielkiej prawdzie życiowej: **praca zawsze zwycięża.** Z jakichkolwiek źródeł poczęta, oczyści się we własnym żarze i trafi na dobrą drogę istotnie twórczą, istotnie wyzwalającą siły duchowe.

Stąd płyną zasadnicze wskazania dla Ognisk Związku P. N. S. P. Okres bojowy zdaje się kończyć, zaczyna się spokojniejszy, choć trudniejszy może okres pracy czysto organicznej, tworzenia na najdrobniejszej nawet placówce konkretnych zdobyczy kulturalnych.

Sprawozdanie tegoroczne jest częściowym zaledwie obrazem tego, co już zostało dokonane. Przyszłość wysunie swoje zadania i powoła zdolnych do ich spełnienia.

1. SPRAWOZDANIA Z DZIAŁALNOŚCI KOMISYJ, PODKOMISYJ, ODDZIAŁÓW POW, I OGNISK.

UWAGI OGÓLNE.

Odstępując od dotychczasowej formy sprawozdania ewidencyjnego, zestawiamy je odrazu według województw, co daje charakterystykę prac danej Komisji według jej własnych słów, według kwestjonariuszy wypełnianych przez Oddziały pow. i Ogniska, wreszcie tabelki, wykazujące cyfrowo stan ewidencyjny Ognisk i członków.

Nie wszystkie Ogniska (ogółem 1393) i Oddziały pow. (og. 125), nawet nie wszystkie Komisje przysłały na czas własną ocenę swej pracy. Dajemy głos tym tylko, które uznały za słuszne to zrobić; nie wchodzimy narazie w przyczyny, które przeszkodziły pozostałym. Mogły to być powody natury personalnej, chwilowa przerwa w pracy, lub też przeciwnie — takie nią zaabsorbowanie, że już na słowo sprawozdawcze zbrakło czasu. Podkreślić jednak należy, że odezwano się stosunkowo więcej małych Ognisk niż większych.

Kwestjonariusze nadesłane stanowią pewną przeciętną, niedość jednak dokładną dzia-

łalność, by ją móc wprowadzić dla całości organizacji. Niemniej dają obraz wymowny charakteru pracy równie żmudnej i wyczerpującej, równie koniecznej i doniosłej, jak nieefektywnej i powszedniej; pozornie niepozorne liczby, to olbrzymia cyfra zbiorowego wysiłku, zjazdów, konferencji, obchodów, przedstawień — całego codziennego i świątecznego nawet trudu nauczycielskiego.

Dane, odnoszące się do oświaty pozaszkolnej, kursów wieczornych i dokształcających uwzględnione zostały w sprawozdaniu „Wydziału Oświaty Poz.". Tam też znajdują się dane o współpracy Ognisk z miejscowymi instytucjami kulturalno - oświatowymi, ponieważ dotyczą one przede wszystkim tak charakterystycznej dla Związku P. N. S. P. pracy społecznej na polu oświaty pozaszkolnej, teatru ludowego, propagandy spółdzielczości, organizacji wycieczek.

Kwestjonariusze tegoroczne tak dla Oddz., jak Ognisk w myśl życzeń ogółu związkowego, są krótsze i mniej wyczerpujące. Stąd mate-

rjał bardziej ogólnie ujęty. Wykorzystany on zostaje systematycznie w ewidencji pracy organizacji, która złoży się z czasem na pełny obraz pracy każdego Ogniska i Oddziału. W ciągu roku szczegółowiej charakteryzujemy działalność Oddz. pow. i Ognisk w „Ruchu Związk.” „Głosu Naucz.” na podstawie protokołów zebrań.

Sprawozdania Komisji to odbicie stanu org. całego województwa, niezgodność zatem cyfr sprawozdawczych tłumaczyć należy tem, że Komisje mówią za całość woj., często i za miasto wojewódzkie, a sprawozdanie z działalności Oddziałów i Ognisk stanowi tylko treść wypełnionych i odesłanych kwestjonariuszy.

KOMISJA ZARZĄDU GŁÓWNEGO Z.P.N.S.P. W BIAŁYMSTOKU.

Komisja Wojewódzka w Białymstoku po zorganizowaniu aparatu administracyjnego, któremu poświęca cały czas kol. Kalina, jako płatny sekretarz Komisji i równocześnie lustrator Ognisk, rozwinęła żywo swoją działalność, obejmując nią woj. białostockie i nowogródzkie. Na terenach obu województw liczba Ognisk z 143 wzrosła do 159 z ogólną liczbą członków 2863. O żywej działalności Komisji dowiadujemy się z licznych sprawozdań nadesłanych w ciągu roku sprawozdawczego, jak i obesłanych przez członków Komisji Zjazdów powiatowych Ognisk i Oddziałów. Brak nam tylko ogólnego, obszernego zestawienia sprawozdawczego, które Komisja nie nadesłała. Przewodniczącym Komisji jest kol. Motoszko, sekretarzem kol. Kalina. Ponadto w skład Komisji wchodzi kol. kol.: Komornicka, Zasłona, Wyrwicz, Bernaś, Szaniewski, Chądzyński.

ODDZIAŁY POWIATOWE.

Na 14 Oddziałów pow. 3 nadesłały odpowiedzi na kwestjonariusz Zarządu Gł.

Oddział białostocki. Ognisk 16. Korzysta ze współpracy kol. Kaliny, lustratora Zw. P. N. S. P., z ramienia Kom. Zarz. Gł. w Białymstoku i instruktora Oświaty pozaszk. z ramienia Kółek Roln. Oddział organizuje Kasę Samopomocy; współpracuje z inspektoratem w przeprowadzeniu spisu dzieci szk. i organizacji konferencji naucz.

Oddział łomżyński. Ognisk 11. Przeprowadza lustracje Ognisk w celu podniesienia ducha organizacyjnego.

Oddział Nowogródzki. Ognisk 8. Prowadzi Kasę Samopomocy łącznie z Ogn. powiatowem.

Oddział Ostrołęcki. Ognisk 5. Oddział świeżo zorganizowany ma zadanie wznowienia czynności kilku placówek.

Oddział Wysoko-Mazowiecki. Ognisk 9. Dokonywa lustracji Ognisk kol. Wyrwicz, uczestnik II-go kursu lustratorskiego. Kasa Samopomocy rozporządza sumą 4000 zł. Współdziałanie z miejsc. władzami ułatwia czynności organizacyjne.

Ogniska.

Z terenu działalności Komisji nadesłały kwestjonariusze następujące Ogniska:

Choroszcz, Knyszyn, Odelsk, Drohiczyn - Narójkki, Lipsk n/B., Grabowo, Naliboki, Sokoły, Sielawicze, Izabelin, Kalinówka, Michałów, Wielka-Brzostownica, Wawiórka, Kozłowszczyzna, Szczuczyn-Lidzki, Łapy, Kamionka-Stara, Puchały, Lipnizki, Ostrołęka, Janów-Biał., Śniadowo, Werejki, Mołczadz, Korycin, Żołudek, Oborniki, Wizna, Wach, Wąsewo, Stawiski, Nowy-Dwór, Krzemienica, Iwje, Radziłów, Dereczyn, Lubotyń, Wiercieliszki, Szczuczyn, Białystok, Sidra, Orla, Rajca, Miłejczyce, Sejny, Bielica, Indura, Berszty, Roś, Porozów, Nowogródek, Kolno, Kąty, Zawyki, Waniewo, Bakszty, Łysków, Przechody, Rohotno, Przytuły, Boguty, Kołaki.

Ogn. 159, nadesł. spraw. 63, reprezentujących 1109 czł. na 2863. Zebrania Zarz. Ognisk przeciętnie 4 rocznie. Walne 3 do 2-ch. Przy Ogniskach istnieją liczne sekcje, stale spotykamy sekcje: pedagogiczną, oświatową, samokształcenia; prócz tego biblioteczne, towarzyskie, odczytowe, chóru i teatru, kasy Samopomocy.

Tematy posiedzeń: ogólnooświatowe, organizacyjne, służbowe.

Z pism organ. Ogn. prenumerują: „Ruch Ped.” — 33 egz., „Ośw. Poz.” — 52 egz., „Szk. Sp.” — 12 egz., „Wiedza i Życie” — 4 egz., „Płomyk” — 3 egz., „Życie Szkolne” — 21. (Słabą pren. „Płomyka” przez Ogniska rozumieć należy tak, że zaliczana jest ona na karb szkół i dziatwy szkolnej. Propaganda „Płomyka” jest w całej pełni dziełem nauczycielstwa).

32 Ogniska wykazały biblioteki z łączną sumą 1900 tomów. W tem Ogn. Nowogródek ma 453 t., Szczuczyn 215 t., 2 Ogniska znacznie powyżej 100 tomów. Prócz bibliotek istnieją **czytelnie**, w których jest 16 pism o treści przeważnie naukowej i społecznej, jak „Teatr Ludowy”, „Ziemia”, „Sztuka i Życie” i inne w ogólnej ilości 50 egzempli.

Wybitną **pracę samokształceniową** prowadzi 27 Ognisk.

Urządzony został **1 kurs introligatorski** (i tu zwrócić należy uwagę, że w miesiącach letnich aż 40 kursów naucz. różnego typu, prowadzonych było jednocześnie przez Zw. P.N.S.P.

Dowód to, że dziś podajemy ściśle liczby, wzięte z kwestjonariuszy).

Jako **charakterystyczną** cechą życia organ. kwestjonariusze podkreślają ciężkie warunki pracy i przez to niedość silne zainteresowanie sprawami natury ogólnej.

KOMISJA ZARZĄDU GŁÓWNEGO ZW. P. N. S. P. W KIELCACH.

Komisja Wojewódzka została zorganizowana 5 lipca 1924 i wykazuje obecnie w swej działalności nie tylko sprawność organizacyjną, ale i pokaźny dorobek pracy, zwłaszcza w dziedzinie kształcenia nauczycielstwa i oświaty pozaszkolnej. Brak zestawienia sprawozdawczego nie pozwala nam ująć systematycznie różnorodności agend Komisji i przedłożyć bilansu pracy, lecz z licznych nadsyłanych w ciągu roku protokołów i sprawozdań wnosić należy, że praca wre w całej pełni, o czym świadczy choćby przyrost Ognisk z 170 na 193 o ogólnej liczbie 4539 członków. W skład Komisji wchodzi 12 członków i 6 zastępców. Przewodniczącym jest kol. Łazarczyk Antoni, do Wydziału Wykonawczego wchodzi: kol. Łebkowski, Sędek, Mazurkiewicz i Sławeta.

ODDZIAŁY POWIATOWE.

Na 15 Oddziałów 6 sprawozdań.

Oddział Kielecki. Ognisk 16. Kol. Sławeta przeprowadził 2 lustracje Ognisk. Współpraca z życzliwymi miejscowymi władzami szkolnymi ułatwia zadania organizacyjne.

Oddział w Końskich. Ognisk 18. Kol. Gębski dokonał 2 lustracje Ognisk. I tu również Oddział uzyskał uznanie i powagę w stosunku do władz szkolnych.

Oddział Opatowski. Ognisk 11. Istnieje Kasa Samopomocy.

Oddział Pińczowski. Kol. Sobczyk Stanisław dokonał 5 lustracji Ognisk.

Oddział Sandomierski. Ognisk 7. W 5 Ogniskach lustracje przeprowadzili kol. Stadnicki i Szyłko.

Oddział Sosnowiecki. Ognisk 16. W 4 Ogniskach lustracji dokonali koledzy: Zbiegniewski i Miller. Warunki pracy pomyślne, władze życzliwe. Wszystkie miejscowości objęte organizacją.

Ogniska.

Z terenu działalności Komisji nadesłały kwestjonariusze następujące Ogniska:

Nowy-Korczyn, Iwaniska, Morawica, Wąchock, Miechów-Charsznica, Lipie, Słupia, Bieliny, Oblasy, Cmielów, Siewierz, Cianowice, Magnuszew, Skąła, Wyśmierzyce, Wolanów, Zawichost, Myka-

nów, Niemce, Daleszyce, Smardzewice, Staszów, Dzierzgowo, Dyminy, Michałowice, Wolbrom, Niekląt, Proszowice, Kurzelów, Małogoszcz, Sandomierz, Góry, Kazimierza-Wielka, Sobków, Wodzisław, Gembarzów, Koziegłowy, Rogoźnik, Policzna, Luborzycza, Radoszyce, Opatowiec, Kozenice, Jangrot, Psary, Kroczyce, Końskie, Czeladź, Opatów, Lelów, Drzewice, Sieciechów, Ostrowiec, Gowarczów, Dąbrowa p. Kielce, Błotnica, Raków-Kielecki, Kunów, Górno, Myszków, Zawiercie, Brzustowiec, Przedbórz, Książ - Wielki, Krzepice, Łopuszno, Pińczów, Klwów, Sławno, Częstochowa, Koszyce, Jędrzejów, Chęciny, Snochowice, Stuzianna, Opatów Częstochowski, Miedźna, Słomniki.

Na 193 Ogn. sprawozdań 78, reprezent. 1893 czł. na 4539. Posiedzeń Zarz. Ogn. przeciętnie 5 rocznie. Walnych 3 — 4.

Sekcje prócz stałych pedagogicznych przy każdym prawie Ognisku spotykamy: wycieczkowe, prawnicze, zawodowe, kółek naukowych, prasowe.

Tematy posiedzeń te same — organizacyjno - szkolne.

Pisma pedag. i oświatowe: „Ruch Ped.” 31 egz., „P. Ośw. Poz.” 58 egz., „Szk. Sp.” 13 egz., „Wiedza i życie” 6 egz., „Płomyk” 6 egz., „Życie Szk.” 10 egz.

Biblioteki przy 32 Ogn. z 3199 tomami. W tem: Jędrzejów 1450. Powyżej 100 tomów w 7-iu Ogn.

Czytelnie Ognisk mają 17 pism w 52 egz.

Pracę samokształceniową wykazuje 45 Ognisk.

Organizacja urządziła 7 kursów przedm. specjalnych. Znaczący wpływ kursów regionalnych.

Ogniska skarżą się na fatalny stan dróg i ogólne złe warunki komunikacji.

KOMISJA ZARZĄDU GŁÓWNEGO ZW. P. N. S. P. W KRAKOWIE.

I. Zakres działania Komisji.

Działalność Komisji Krakowskiej rozciąga się na terytorjum Kuratorjum krakowskiego i obejmuje 78 Ognisk skupionych w 19 Oddziałach powiatowych.

II. Skład Komisji Krakowskiej.

Dla zachowania ciągłości pracy organizacyjnej, systematycznie i konsekwentnie w Komisji krakowskiej, prowadzonej pozostał skład Komisji ten sam co w roku 1925, a mianowicie:

a) Prezydjum Komisji: Sieńko Władysław prezes, Ciężobka Jan zast. prez., Ingłot Fran. sekretarz, Schlenker Henryk skarbnik; b) Członkowie: Breitmajerowa Alfreda (Jasło), Broszkiewicz Antoni (N. Sącz), Figiel Jan (Tarnów), Gorączko Stanisław (Mysleniec), Klich Jan (Żywiec), Mróz Stanisław (N. Targ), Pałka Stanisław (Bochnia), Szewczyk Karol (Sędziszów).

III. Praca Komisji.

Praca Komisji Krakowskiej w roku sprawozdawczym toczyła się w potrójnym kierunku a) Organizacyjnym, b) Pomocy i porady prawnej, c) Oświatowo - społecznym.

a) Zgodnie z nakreślonym programem pracy zaniechała Komisja Krakowska w roku sprawozdawczym zwoływania zjazdów powiatowych i zjazdu wojewódzkiego, a postanowiła oddać się szczególnie dokładnemu zlustrowaniu wszystkich Ognisk oraz zorganizowaniu lub też zreorganizowaniu Oddziałów powiatowych. Zamach Rządu na szkolnictwo powszechne w postaci zamierzeń masowych redukcji sprawił, że do programu powyższej roboty organizacyjnej przybyło zwołanie na 2 lutego Zjazdu delegatów Ognisk z porządkiem dziennym: „Naprawa Skarbu, a redukcje w szkolnictwie powszechnym”. Zjazd obesłały Ogniska w imponującej liczbie 200 delegatów. Szczegółowy przebieg tego Zjazdu, jak niemniej odpowiednie rezolucje i wnioski przedłożyła Komisja właściwym władzom i Z. Głównemu. Delegaci Komisji dokonali reorganizacji lub organizacji Oddziałów powiatowych, oraz szeregu lustracji Ognisk.

b) W zakresie pomocy i porady prawnej była działalność Komisji nader obfita. Sprawa redukcji płac, odjęcia dodatków kierownikom — ogłaszanie konkursów na obsadzone posady — pokrzywdzenia przy przenoszeniu w stan spoczynku, brak dekretów nominacyjnych na posady w większości nauczycielstwa — oto sprawy, które w drodze interwencji ustnej czy też piśmiennej załatwiał Zarząd Komisji w Kuratorjum, lub w Ministerstwie.

c) Działalność Komisji ukonstytuowana w odpowiednie Sekcje, które w miarę zainteresowań ich członków pracowały mniej lub więcej wydatnie i tak:

1) **Sekcja opieki nad wdowami i sierotami**, badała dokładnie prośby interesowanych i wnioski Ognisk i przedkładała sprawozdania.

2) **Sekcja Pomocy Doraźnej**, przewodniczącym jest kol. Sieńko, a sekretarzem kol. Mazurkiewicz. Ogółem należy do P. D. 900 członków — wysokość zapomogi 300 zł. — wkładka 55 groszy za 1 wypadek śmierci, których w roku sprawozdawczym było 6.

3) **Sekcja Nauczycieli Szkół doksztalcających**. Sekcja nauczycielstwa szkół doksztalcających może się poszczycić obfitą i celową pracą dla dobra nauczycielstwa szkół doksztalcających. Działalność ta i praca ześrodkowała się około: a) obrony materialnych praw i postulatów nauczycielstwa, b) celowego ustawodawstwa o organizacji tego szkolnictwa, c) troski o ulepszenie programów i metod nauczania oraz stworzenia dobrych podręczników szkolnych.

Co do prawnoślubowych postulatów, to wystąpiła Sekcja za pośrednictwem Z. Gł. z memorjałem w sprawie zmiany wynagrodzeń nauczycielstwa za naukę i wychowawstwo — remuneracje za kierownictwo, oraz zamierzenia władz w celu pozbawienia nauczycielstwa szkół powsz. kierowniczych stanowisk w tem szkolnictwie.

O ile ze względów oszczędnościowych akcja powyższa nie doznała pomyślnego załatwienia o tyle sprawa ustawodawstwa doksztalc. dała pozytywny rezultat, że wskutek uchwał na zjeździe w dniu 7 lutego b. r. wszczęto akcje w sprawie niedopuszczenia do uchwalenia rządowego projektu ustawy — co się też udało, gdyż projekt rządowy już będący w trzecim czytaniu został ponownie odesłany do Komisji.

W zakresie ulepszenia planów naukowych opracowała Sekcja program naukowy a uchwalone zmiany i uzupełnienia przesłała w osobnym memorjale władzom szkolnym.

4) **Sekcja Kształcenia Nauczycieli**, której przewodniczącym jest prof. Sem. Naucz. dr. Serwin, a sekretarzem prof. R. Młyński urządziła w roku sprawozdawczym szereg odczytów naukowych wraz z dyskusjami.

5) **Oświata Pozaszkolna**. Oświata Pozaszkolna kwitnie i rozwija się na terenie Komisji wcale intensywnie. Niektóre Ogniska i Oddziały powiatowe pochłubić się mogą bardzo okazałym plonem swojej działalności.

Ze swej strony dodajemy tylko, że przy współudziale naszej Sekcji, której przewodniczącym jest kolega Ścisławski odbyły się kursy oświatowe w Nowym Sączu i w Białej, na których delegaci Komisji byli prelegentami.

6) **Wakacyjne Kursy Uniwersyteckie.** W bieżącym roku prowadziła Komisja Krakowska przygotowawczą pracę do organizacji Wakacyjnych Kursów Uniwersyteckich w Wejherowie na Pomorzu i w Zakopanem.

Komisja przeprowadziła konferencje i korespondencje z prelegentem i na podstawie dostarczonych projektów tematów wykładów ułożyła program naukowy W. K. U.

Szczegółowe sprawozdanie zarówno z wyników frekwencji jak niemniej zainteresowania uczestników znajduje się na osobnym miejscu przy sprawozdaniu Zarządu Głównego.

7) **Zdrowiska i letniska.** Celem uławiania kolegom i koleżankom poratowania zdrowia w czasie wakacji letnich zorganizowała Komisja Krakowska zarówno w roku 1925 jak i w czasie obecnych feryj głównych kolonje leczniczą w Krynicy Zdroju. Na wpływ potrzebujących poratowania zdrowia skłonił Komisję do wynajęcia większego obiektu i o wygodniejszym pomieszczeniu.

Przez kolonje tę przewinęły się w ciągu wakacji setki kolegów i koleżanek, co dowodzi najwymowniej potrzeby i doniosłości tej pożytecznej placówki. Zapoczątkowana praca uzdrowiskowa w Krynicy rozwijać się będzie dotąd, aż doprowadzi do stworzenia własnej kolonji leczniczej.

IV. Zakończenie.

Tak przedstawiałaby się praca Komisji Krakowskiej w najogólniejszym zarysie. Na posiedzeniu w dn. 17 marca b. r. nakreśliła sobie Komisja na przyszłość program pracy bardzo rozległy i obfity; należą tu między innymi: a) Zwołanie Zjazdu delegatów do Rad szkolnych powiatowych, b) Zjazd delegatów do Urzędów dyscyplinarnych, c) akcja i propaganda szkoły siedmioklasowej, d) kooperacja Sekcji Oświaty pozaszkolnej z innymi pokrewnymi instytucjami i program współdziałania i wiele innych.

Należy podkreślić, że szkoła życia organizacyjnego tak planowo prowadzona przez Zarz. Gł. wydaje już owoce, w postaci coraz większej a zawsze szlachetnej inicjatywy twórczej ze strony Ognisk.

ODDZIAŁY POWIATOWE.

Wszystkie powiaty woj. krakowskiego są zorganizowane i posiadają Oddziały powiatowe, które na terenie swej działalności czuwają nad całością pracy Ognisk. Tylko w powiatach Grybów, Myślenice i Tarnów znajdują się w miejscowościach siedziby powia-

tu Ogniska powiatowe, skupiające nauczycielstwo całego powiatu.

Oddział Biała obejmuje dwa Ogniska: Biała i Kęty o ogólnej liczbie członków 214, posiada Sekcję Ośw. P.

Oddział Bochnia liczy 6 Ognisk o 337 członkach; zorganizowane są Sekcje: oświatowa i pomocy prawnej.

Oddział Brzeski obejmuje 6 Ognisk i liczy 278 członków, posiada te same Sekcje jak Oddział Bochnia.

Oddział Chrzanów — 6 Ognisk o 310 członkach.

Oddział Dąbrowa skupia 170 członków w 2 Ogniskach, ściąganie 1% na Sam. Leczn. przeprowadza Rada szk. pow.

Oddział Gorlice—2 Ogniska o 162 członkach.

Oddział Jasło liczy 195 członków w 2 Ogniskach, posiada Sekcje oświatową i pomocy prawnej.

Oddział Kraków z liczbą 292 członków pracę swą prowadzi w 8 Ogniskach, Sekcja oświatowa rozwinęła żywą działalność na terenie powiatu a pomocy prawnej udziela stale porady w sprawach służb. zawod. swoim członkom.

Oddział Limanowa liczy 183 członków w 2 Ogniskach.

Oddział Maków — z 3 Ogniskami, należącymi dawniej do pow. Sucha liczy 152 członków.

Oddział Mielec należycie zorganizował powiat w 6 Ogniskach, liczących 189 członków — zaledwie kil. sił naucz. nie należy do organizacji, posiada Sekcje samokształcenia, pomocy prawnej i oświatową.

Oddział Nowy Sącz, liczący około 239 członków posiada 7 Ognisk czynnych. Zorganizowana samopomoc koleżeńska przyczynia się w wielkiej mierze do rozwoju organizacji: ponadto Oddział posiada Sekcję Oświaty Pozaszkoln. i Pomocy prawnej.

Oddział Nowy Targ, do którego należy ziemia Spisko - Orawska liczy 6 Ognisk o 208 członkach. Oddział posiada Sekcję handlową i Oświaty pozaszkolnej.

Oddział Oświęcim z 2 Ogniskami o 154 członkach pracuje sprawnie. Posiada Sekcję biblioteczną, troszczącą się o należyte organizowanie i funkcjonowanie bibliotek; ponadto Sekcję Oświatową.

Oddział Pilzno liczy 2 Ogniska o 103 członkach.

Oddział Ropczyce z siedzibą w Dębicy zorganizował cały szereg Sekcyj jak oświa-

tową, porady prawnej, wycieczkową, teatralną i biblioteczną, które wywiązują się ze swego zadania. Ognisk na terenie powiatu jest 4 o 159 członkach.

Oddział Wadowice liczy 3 Ogniska o 282 członkach.

Oddział Wieliczka z 2 Ogniskami liczy 197 członków. Istnieje Sekcja Ośw. Pozaszk.

Oddział Żywiec obejmuje swoją działalnością 3 Ogniska, liczące 231 członków; zorganizował Sekcje pomocy doraźnej, pomocy prawnej i oświatową.

Z nadesłanych sprawozdań zauważyć się daje, że wszystkie stanowiska delegatów z wyboru do Rad szkolnych pow. i Urzędów dyscypl. zajmują członkowie Związku.

Ogniska.

Wszystkie Ogniska woj. krakowskiego z wyjątkiem Jablonki, Żmigrodu, Niedzic i Zakopanego nadesłały szczegółowe sprawozdanie na podstawie których Komisja nie szczegółując trudu, czasu i pracy sporządziła statystyczne zestawienie.

Na 4931 członków zorganizowanych w 78 Ogniskach nadesłało sprawozdań 74 Ogniska. Zebrania Zarządów Ognisk odbywały się normalnie przeciętnie 4 — 6 rocznie. Przy Ogniskach istnieją sekcje oświatowe (32), biblioteczne (11), kształcenia naucz. (3), teatralne (4), robót ręcznych (2), wycieczkowe (6), odczytowe (2), rysunkowe (2), gimnastyczne (1), krajoznawcze, ekonomiczne, spółdzielcze, towarzyskie, czytelniane, muzyczne itp. Tematy omawianych zagadnień na posiedzeniach i zebraniach były przeważnie dotyczące organizacji szkolnictwa, spraw służbowo zawodowych i organizacyjnych. Z przenie-numerowanych pism przeważają wydawnictwa związkowe przenie-numerowane przez Ogniska jak: *Ruch Pedagogiczny*, *Szkoła Specjalna*, *Płomyk*, *Oświata Pozaszkolna*, *Życie Szkolne*, *Wiedza i Życie*.

KOMISJA ZARZĄDU GŁÓWNEGO ZW. P. N. S. P. W LUBLINIE.

Komisja Wojewódzka powołana do życia 25 maja 1924 r., rozumiejąc cele i zadania, które w zamierzeniach swej działalności nakreślił Związek, od początku zorganizowania stanęła do pracy wykazując wiele zapału i doświadczenia związkowego. Przez kilka lat pracy Komisja opanowała wiele dziedzin życia organizacyjnego. Częste wyjazdy członków Komisji do Ognisk, osobisty udział przewodniczącego w Zjazdach i współpraca wniosły w szeregi

związkowego nauczycielstwa ożywienie w pracy, sprawność organizacyjną Ognisk i Oddziałów i przyczyniły się w znacznym stopniu do rozwoju placówek organizacyjnych. Dodatnio przedstawia się systematyczny wzrost liczebny Ognisk woj. lubelskiego. Bo gdy zesłoroczne sprawozdanie wykazywało z końcem roku administracyjnego 189 Ognisk z ogólną liczbą członków 3985, to w roku sprawozdawczym liczba Ognisk wzrosła do 195, a członków do 4105.

Przeglądając zaś działalność Ognisk i Oddziałów pow. na podstawie sprawozdań i dokonanych lustracji — stwierdzić należy, że działalność naogół jest żywotna, a rezultat jej zupełnie pozytywny. Skromne sprawozdanie Komisji zostało ujęte na podstawie nadesłanych protokołów w ciągu roku, gdyż zestawienia ewidencyjne pracy Komisja nie przesłała.

ODDZIAŁY POWIATOWE.

Oddziałów na terenie woj. lubelskiego jest 15. Sprawozdań Oddziały nie nadesłały.

Ogniska.

Z Komisji Lubelskiej nadesłały nast. Ogniska sprawozdania:

Domanice, Łysów, Milanów, Białopole, Tarło, Chodel, Zaklików, Cyców, Kornica, Modliborzycze, Miedzna, Niemce, Komarów, Kamionka, Luszawa, Jaszczów, Szczekarków, Skierbieszów, Krzeszów, Rejowiec, Górki, Kurów, Dołhobyczów, Stara Wieś, Prószyń, Niedrzwica, Grabowiec, Leśna-Podlaska, Czemierniki, Gołąb, Łysobyki, Samokłęski, Łaszczów, Miastków-Kośc., Chrzanów, Kłoczów, Biała-Podl., Ryki, Józefów, Melgiew, Wysokie, Radzyń, Stary-Zamość, Piotrowice, Wilga, Olchowice, Wielka Przeździatka, Rakolupy, Uchanie, Tyszowce, Puławy, Łukowa, Wyrozębny, Baranów (Wola-Czołn), Bełżyce, Bukowa, Chełm, Wojsławice, Staw, Zbuczyn, Józefów n/W., Turkowice, Tereszpól, Kock, Miączyn, Lublin, Piaski, Krasnystaw, Wilkołaz, Zakrzówek, Międzyrzec-Podl., Żelechów, Piotrków.

Ogn. 195, spraw. 74, reprezent. 1657 czł. na 4105 czł.

Liczba posiedzeń Zarz. Ogn. nierówna od 2 — 15. Walnych Zgromadzeń mniej. Małe Ogniska odbywają tylko Walne Zgromadzenia.

Tematy posiedzeń te same. Z Sekcyj prócz stałych istnieją: pomoc doraźna, prawnicze, redakcyjne, dużo muzycznych.

Pisma: „Ruch Ped.” 52 egz., „P. Ośw. P.” 57 egz., „Szk. Sp.” 11 egz., „Wiedza i Ż.” 4 egz., „Płom.” 3 egz., „Życie Szk.” 12 egz.

Biblioteki w 35 Ogn. z 2595 tomami. Naj-

większe: Ogn. Piaski — 600 tom., Ogn. Bukowa 318 t., Ogn. Krasnystaw i Uchanie po 200 t., Ogn. Olchowiec 221 tomów.

Czytelnie mają 21 pism w 45 egz. **Samokształcenie** prowadzi 45 Ogn.

Kursy dokształc. naucz. zorganizowało kilka Ognisk.

I tu Ogniska uskarżają się na zły stan komunikacji, ciągłe redukcje nauczycieli, zmienny skład Zarządów.

KOMISJA ZARZĄDU GŁÓWNEGO ZW. P. N. S. P. WE LWOWIE.

Komisja Lwowska prócz Podkomisji Przemyskiej, Stanisławowskiej i Tarnopolskiej (które osobno przedkładają sprawozdania) przejawiała w okresie sprawozdawczym następującą działalność:

Lustracje.

Z ramienia Komisji zlustrowano szereg Ognisk, na których prócz sprawozdania i badania ksiąg rachunkowych, delegaci referowali na zebraniu o aktualnych zagadnieniach organizacyjnych, szkolnych i nauczycielskich. Lustracje te przeprowadzali względnie wygłaszali referaty: kol. Deszberg — w Bóbrce, Żydaczowie, Sokalu, Żółkwi, Turce, Zborowie i Złoczowie; kol. Smulikowski — w Przemyśle, Stanisławowie, Zborowie, Gródku Jagiellońskim, Złoczowie; kol. Wojtowicz — w Podkameniu i Rudkach.

Interwencje.

Prezydium Komisji interwenjowało stale w sprawach służbowych nauczycielskich u władz szkolnych i innych, w szczególności w Kuratorjum Okręgu Szkolnego Lwowskiego. Interwencje dotyczyły przeważnie zalegających spraw administracyjnych i zdążyły do usuwania wyraźnych krzywd wyrządzanych nauczycielstwu przez rozmaite lokalne czynniki administracyjne.

Sekcje Komisji.

Sekcja Kształcenia Nauczycieli.

Przewodnicząca kol. Marja Jaworska, sekretarka kol. Marja Smulikowska. Sekcja ta prócz organizowania periodycznych zebrań dyskusyjnych i referatów organizowała szereg naukowych kursów, jako to:

- 1) trzymiesięczny kurs metodyczny gramatyki polskiej,
- 2) trzymiesięczny kurs pedagogiczny,
- 3) kursy wakacyjne, przygotowujące do

egzaminu kwalifikacyjnego w Skolem (w dwóch serjach),

4) kursy rysunkowe wakacyjne w Skolem (w dwóch serjach),

5) dwuletnie wyższe kursy nauczycielskie we Lwowie: a) z grupy matematyczno-fizycznej, b) geograficzno-przyrodniczej, c) humanistycznej.

Sekcja urządziła dwa zebrania abiturjentów (tek) o charakterze towarzyskim i organizacyjnym. Referaty wygłosili kol. M. Jaworska i J. Smulikowski.

Sekcja Wdów i Sierot.

Przewodnicząca kol. Marja Deszbergowa, sekretarz kol. Bron. Fent. Zadaniem tej Sekcji jest rozpatrywać prośby wdów i sierot po nauczycielach i stawiać wnioski do Zarządu Głównego.

Komisja Oświaty Pozaszkolnej.

Przewodnicząca kol. Marja Jaworska, sekretarka kol. Marja Bałabanówna. Staraniem tej Komisji odbyły się trzy kursy dla dorosłych oraz wykłady na najwyższych kursach Seminarjów nauczycielskich (za zezwoleniem Kuratorjum) o metodach pracy oświatowej.

Centralna Komisja Rysunkowa.

Zorganizowana w ciągu bieżącego roku sprawozdawczego (zob. osobne sprawozdanie) podjęła wydawnictwo pisma „Kształt i Barwa”, jako organu C. K. R.

Sekcja Wycieczkowa.

Przewodniczący kol. Opałek Mieczysław, sekretarz Ligęza Adam. Zorganizowała wycieczki w Bieszczady (Paraszką, Żelemin) itd. i Gorgany.

Sekcja Porady Prawnej.

Udzielano codziennie niemal zgłaszającym się osobiście lub pisemnie porad prawnych w zakresie spraw służbowych. Sekcja zorganizowała pomoc prawną w sprawach dyscyplinarnych. W sześciu wypadkach kol. poseł Wojtowicz i Stankiewicz zastępowali oskarżonych kolegów. Prezydium Komisji: Roman Deszberg, Marja Jaworska, Józef Czabanowski (Tarnopol), Wiktor Gatnickiewicz — (Stanisławów), Michał Ukleja — (Przemyśl).

PODKOMISJA ZARZ. GŁ. Z. P. N. S. P. W PRZEMYŚLU.

Intensywna praca organizacyjna, która w roku ubiegłym wcale poważnie wydała rezultaty, napotkała w roku sprawozdawczym na pewne trudności, które odbiły się również i

w pracy oświatowej, jaka w roku ubiegłym cechowała działalność Podkomisji. Obszerny teren działalności, jaki obejmuje Podkomisja Zarządu Głównego Związku Polskiego Nauczycielstwa Szkół Powszechnych w Przemyśle, wymaga znacznej ilości sił i zasobów pieniężnych tembardziej, że w wielu powiatach i Ogniskach, praca Podkomisji napotykała na nieprzychylnie, często nawet wrogie stanowisko władz szkolnych, a temsamem i czynników miejscowych.

Mimo tych przeszkód Podkomisja nawiązała ściślejszy kontakt z wielu Ogniskami, dokonała kilku wyjazdów w celach lustracyjnych lub porozumiewawczych, poczyniła przygotowania do reorganizacji względnie założenia nowych Ognisk w powiatach: przemyskim, jarosławskim, dobromilskim i sanocim. Podkomisja oceniając doniosłość pracy kulturalnej na wsi, nawiązała bardzo ścisły kontakt z organizacjami rolniczymi, a szczególnie z Małopolskiem Towarzystwem Rolniczem, Związkiem Osadników cywilnych, Związkiem Kół Młodzieży Wiejskiej i Strażami ogniowymi, a wynikiem tej współpracy było wysłanie dwóch członków Koła młodzieży wiejskiej w Ostrowie pod Przemyślem do Uniwersytetu Ludowego w Szycach, uchwalenie w „Głosie” zamieszczonej rezolucji powziętej na Zjeździe Osadników w dniu 25 stycznia 1926 roku, mocą której lud nasz wyraził gorący protest przeciw zakusom skierowanym na szkolnictwo i nauczycielstwo.

Na skutek porozumienia się z Małopolskiem Towarzystwem Rolniczem, Podkomisja przygotowała szereg kursów z dziedziny społeczno - oświatowej, a przewodniczący kol. Ukleja wspólnie z dyrektorem Małopolskiego Towarzystwa Rolniczego we Lwowie p. Prowińskim, przedstawił sprawę powyższą w Kuratorjum Okręgu Szkolnego Lwowskiego dnia 14 sierpnia b. r. Przygotowana konferencja prezydów Ognisk położonych na terenie Podkomisji przyczyni się w znacznej mierze do pogłębienia prac w poszczególnych Ogniskach.

PODKOMISJA ZARZ. GŁ. Z. P. N. S. P. W STANISŁAWOWIE.

Systematyczna działalność Podkomisji stanisławowskiej zaczęła się od 1 stycznia 1926 r. Skład Podkomisji tworzą: kol. Wiktor Gatnicki wic. przewodniczący tudzież kol. Gadzińska Eleonora (Stanisławów), Bie-

łański Karol (Kałuż), Markowski Michał (Nadwórna) i Tryszczyla Jan (Kołomyja) jako członkowie.

Dnia 2 lutego b. r. zorganizowano zjazd wojewódzki nauczycielstwa związkowego tudzież zjazd nauczycielstwa powiatu stanisławowskiego — sprawy zawodowe referował kol. poseł Smulikowski. Obecnych było 269 osób, z czego 81 delegatów z województwa. Utrzymano ścisły kontakt z Ogniskami w sprawie redukcji sił nauczycielskich przy czem skonstatowano, że redukcja odbyła się oględnie. Wspólnie z Ogniskiem w Stanisławowie pracował przewodniczący Podkomisji nad zorganizowaniem „wiecu obywatelskiego w sprawie szkoły powszechnej” — wiec ten odbył się dnia 25 kwietnia b. r. — wypadł imponująco i spowodował stanowczy przewrót w opinii publicznej i kołach rodzicielskich w kierunku zainteresowania się szkołą powszechną, jednolitą, siedmioklasową. Z terenu województwa było na wiecu wielu kolegów (żanek).

Podkomisja zorganizowała 2 kolonje letnie nauczycielskie w Delatynie i Kutach — w czasie od 10 lipca do 25 sierpnia b. r. — używając na ten cel budynki szkolne. Kolonją w Delatynie kierował kol. Karol Mykietuk (kierownik miejscowej szkoły) — kolonją w Kutach — kol. Leopold Migocki, prezes tamt. Ogniska — przysparzając gorliwą pracą i skrzętną zapobiegliwością wartościowy inwentarz dla kolonji. Podkomisja załatwiła 127 spraw — wydatkowała skromną kwotę 700 zł. 96 gr., — przeprowadziła lustrację Ognisk (2) — lustrację kolonji (2) — udzielała porady prawnej, zawodowej tak wprost członkom jakoteż za pośrednictwem Ognisk — przeprowadzała obrony dyscyplinarne. Kontakt pomiędzy Ogniskami i nauczycielstwem związkowym utrzymuje Podkomisja przez dział informacyjny prasowy na szpaltach miejscowego tygodnika „Kurjer Stanisławowski” — pod nagłówkiem „Zesfer nauczycielskich”. Dział ten należycie redagowany budzi żywe zainteresowanie tak w opinii publicznej jak i sferach zawodowych. Dział „Zesfer nauczycielskich” jest zupełnie niezależnym od kierunku politycznego „Kurjera Stanisławowskiego”.

Podkomisja stanisławowska utrzymuje ścisły kontakt z Komisją lwowską tak w formie korespondencji jakoteż przez obecność przewodniczącego na posiedzeniach Wydziału ścisłego tej Komisji.

PODKOMISJA ZARZ. GŁ. Z. P. N. S. P. W TARNOPOLU.

Czynność Podkomisji ograniczała się w r. spr. do budzenia życia związkowego na terenie powiatów, wchodzących w zakres jej działalności t. j. na połąci większej części województwa tarnopolskiego. W tym celu utrzymywała Podkomisja stały kontakt z Zarządami Ognisk i osobami, które mogły do pomocy do zapoczątkowania, względnie wzmoczenia ruchu organizacyjnego na tych terenach, gdzie ono zanikało lub natrafiało na przeszkody i to przede wszystkim ze strony inspektorów szkolnych.

Wyniki tych zabiegów przyniosły naogół dobre rezultaty, tembardziej, gdy się uwzględni tę okoliczność, że niemal wszystkie stanowiska inspekt. szk. obsadzone tu są przez ludzi, działających jawnie lub skrycie w kierunku paraliżowania i powstrzymywania ruchu związkowego, a ma miejsce między innymi w powiatach: skałackim, podhajeckim, horszczowskim, zborowskim, czortkowskim i buczackim.

Mimo to jednak tradycje dawnego życia związkowego nie zamierają tu, lecz utrzymują się i jest nadzieja, że grupki obalamunych kolegów powrócą tam, gdzie ich powoła własny interes, a przede wszystkim samej oświaty i szkoły.

Pozatem prócz licznych korespondencji z Zarządami Ognisk utrzymywała też Podkomisja i bezpośredni z niemi związek, ponieważ prezes Podkomisji wyjeżdżał dość często z referatami na zebrania związkowego naucz. do Zbaraża, Kopyczyniec, Brzeżan, Trembowli, Zborowa i Grzymałowa. Prócz tego interwenjowała Podkomisja w wielu sprawach na terenie tut. władz wojewódzkich, względnie za pośrednictwem czynnego i chętnego zawsze prezydium Komisji Zarządu Gł. we Lwowie w tamtejszem Kuratorjum i to tak w sprawach zasadniczych, jak i osobistych tych kol. i koleż., którzy o poradę i pomoc do Podkomisji się zwrócili.

ODDZIAŁY POWIATOWE.

Oddziałów pow. na terenie działalności Komisji lwowskiej jest 8. Sprawozdań nie nadeszły.

Ogniska.

Z Komisji Lwowskiej nadeszły kwestjonarjusze nast. Ogniska:

Kulaczkowce, Kutry, Złoczów, Zgłobień, Kańczuga, Skole, Krosno, Rozwadów. Leżajsk, Koło-

myja, Dobromil, Zabratówka, Buczacz, Grodzisko, Rymanów, Głogów, Tarnobrzeg, Łańcut, Peczyniżyn, Brody, Mikołajów, Kamionka Str., Tarnopol, Przemyśl, Dynów, Radziechów, Bołszowce, Turka, Gródek-Jagiell., Chyrów, Rawa-Ruska, Kałusz, Trembowla, Żółkiew, Rudnik n/S., Przeworsk, Kolbuszowa, Sanok, Felsztyn, Baranów, Rozdół, Kopyczyńce, Fryszlak, Dydnia, Brzozów, Stary-Sambor, Tłumacz, Stanisławów, Stryj, Nadwórna, Drohobycz, Rzeszów, Bohorodczany, Przemyślany, Komarno, Błażowa, Bircza.

Na 104 Ogn. spraw. 57, reprezent. 3537 na 5389. Zebrania Z. Ognisk częste — walnych stosunkowo niewiele.

Tematy zebrań te same ogólnie, często lokalne, świadczące o trudnościach życia związkowego.

Sekcje bardzo liczne; prócz zwykłych — kilkanaście. S.: pomocy doraźnej, gospodarcze, propagandy, prawnicze, krajoznawcze.

Pisma: Ruch P. — 20 egz. P. O. P. — 42 egz. Szk. Sp. — 10 egz. W. i Z. — 6 egz. Pł. — 8 egz. Życie Szk. — 4 egz.

Bibliotek 25 w 3719 tomach. Główne: Buczacz 900 tom., Rzeszów 400 tom., Tarnopol 350 tom., Gródek J. 340 tom., Drohobycz 278 tom., Bohorodczany 250 tom., Krosno 194 tom., 3 Ogniska ponad 100 tom. W **Czytelniach** 20 pism w 42 egz. — praca samokształceniowa rozwija się w 32 Ogn. Prowadzono kilka kursów kwalifikacyjnych.

Z cech znamienych podkreślają Ogniska niejednorodność otoczenia, złe wpływająca na samopoczucie członków i rozwój organizacji, niezdrowe stosunki szkolne i niezycliwe, często szkodliwe w warunkach kresowych, stanowisko inspektorów szkolnych.

KOMISJA ZARZĄDU GŁÓWNEGO ZW. P. N. S. P. W ŁODZI.

Zamierzenia i wysiłki Komisji w okresie sprawozdawczym skupiały się około następujących problemów:

1. Podniesienie sprężystości organizacyjnej Ognisk i Oddziałów;
2. Propaganda idei dokształcania w szeregach nauczycielskich;
3. Oświata pozaszkolna;
4. Obrona praw członków i likwidowanie zatargów z władzami;
5. Propaganda idei związkowych nawiązań w dziedzinie wychowania i nauczania.

Ad. 1. Z inicjatywy Komisji a w większości wypadków przy współudziale członków Komisji odbyły się w okresie sprawozdawczym we wszystkich powiatach zjazdy po-

wiatowe. Zjazdy te przyczyniły się wielce do pogłębienia ideologii Związku, bliższego oświetlenia jego zadań i celów, naprawiły zmaconą przez czynniki nieprzyjazne opinię społeczną o szkole i nauczycielstwie; rzucające hasła przeniknęły umysły nauczycielstwa z najdalszych zakątków, wpłynęły na kryształizację życia wewnętrznego i zewnętrznego Ognisk.

Ad. 2. W sprawie dokształcania nauczycielstwa odbyły się przy wydatnem poparciu Komisji a staraniem miejscowych Ognisk i Oddziałów powiatowych w czasie wakacyj kursy w Łodzi, Pabjanicach i Kaliszu, z których skorzystało z górą 500 osób, przyczem dzięki staraniom prezydium Komisji uzyskano zezwolenie ze strony władz na ukończenie przez nauczycielstwo w ciągu jednych wakacyj obydwu kursów (pocz. i końc.) z danej grupy, co było niewątpliwie znaczną ulgą dla zainteresowanych.

Ad. 3. Praca Komisji w dziedzinie oświaty pozaszkolnej, zapoczątkowana w roku ubiegłym natrafiła w okresie sprawozdawczym na poważne trudności n. p. brak środków finansowych spowodowany skreśleniem i tak skromnych funduszy. Do koordynacji wysiłków w dziedzinie Oświaty pozaszkolnej przyczyniły się 3-dniowe konferencje w sprawie Oświaty pozaszkolnej w Turku, Radomsku i Sieradzu oraz doraźne jednodniowe w kilku innych powiatach.

Ad. 4. W obronie praw członków i likwidowania zatargów z władzami interwenjowano w Kuratorjum szkolnem w 69 wypadkach — przeważnie skutecznie. Pism załatwiono w roku 1925 — 235, w 1926 roku 285, razem w okresie sprawozdawczym 520.

Ad. 5. Celem przedstawienia jak najszerzszym warstwom społeczeństwa idei 7-klasowej szkoły powszechnej rzuciła Komisja myśl zapoznania społeczeństwa na terenie Łodzi i powiatu łódzkiego z całym dobrokiem szkoły współczesnej przez urządzenie wystaw prac dzieci, wygłaszanie referatów, teatry dziecięce, chóry, orkiestry szkolne i t. p.

Komisja wraz z Zarządem Okr. Związku Zawodowego N. P. S. S. wydaje swój organ „Szkoła i Nauczyciel”. Pismo to zyskało sobie rozgłos i rozchodzi się po całej Polsce w ilości około 2.000 egzemplarzy.

Wskład Komisji wchodzi: 1. kol. S. Somorowski — przewodniczący; 2) kol. Kl. Bilski — wiceprzewodniczący; 3) kol. H. Ochędalski — skarbnik; 4) kol. J. Bytnar — se-

krretarz. Członkowie: 1) kol. Sajda — przewodniczący Komisji Oświaty pozaszkolnej; 2) kol. Wasilewski z Łodzi — (sprawy prawne); 3) kol. Fiszer z Piotrkowa; 4) kol. Kuraś ze Złoczewa; 5) Dybczak z Konina; 6) kol. Harszewski z Kalisza.

ODDZIAŁY POWIATOWE.

Oddz. 13. Sprawozdań nadesłano 5.

Oddział Łęczycki. Ognisk 14, lustracje odbywa kol. Kulpiński. Kasa Samopomocy rozporządza 1803 zł. Władze szkolne liczą się ze Związkiem, jego potrzebami i opinią.

Oddział Łódzki. Ognisk 12. Dużo potrzeb organ. na terenie wymaga czynnej współpracy z Ogniskami.

Oddział Sieradzki. Ognisk 13. Lustracje odbywają się na wiosnę. Lustratorzy: kol. kol. Sałdaj, Lawiński, Młynarski, Jurkiewicz, Kuraś. Zła komunikacja utrudnia pracę.

Oddział Turecki. Ognisk 4. Lustrator kol. Żuchowski. Kasa Samopomocy rozporządza sumą 3059 zł. Władze szkolne przychylnie.

Oddział Wieluński (siedziba w Praszce) Ognisk 13. Ogniska lustrował kol. Waszczyński. Oddział posiada bibliotekę. Władze szkolne przychylnie, samorządowe często niechętnie. Oddział zwraca uwagę na kilka niezorganizowanych gmin.

Ogniska.

Z terenu woj. łódzkiego nast. Ogniska nadesłały kwestjonariusze:

Opatówek, Szymanowice, Puczniew, Wola-Więzowa, Brzeziny, Jeżów, Kuluszki, Tomaszów-M., Chocz, Iwanowice, Stawiszyn, Dąbie n/Nerem, Grzegorzew, Gołina, Kramsk, Tuliszków, Władysławów, Buczek, Chocin, Górka-Pabjanicka, Pabjanice, Zapolice, Żelów, Łęczycza, Chociszew, Leśmierz, Ozorków, Topola, Wartkowice, Bełchatów, Bujny-Szlach., Gorzkowice, Kamieńsk, Lgota Wielka, Radziechowice, Rzejowice, Żytno, Gruszczycze, Złoczew, Kazimierz-Biskupi, Młodojowo, Pyzdry, Skulsk, Zagórow, Turek, Dobra, Uniejów, Wieluń, Czarnożyły, Dzierżkowice, Galewice, Praszka, Rudniki, Łódź, Kozłów-Biskupi.

Ognisk 174, spraw. 55, reprezent. 1739 członków.

Zebrania Walne Ognisk liczniejsze naogół, niż zebr. Zarządów; prawdopodobnie łącznie.

Tematy prócz zwykłych — konferencje rejonowe.

Sekcje liczne, od 3 do 4 na Ognisko: kilkanaście sekcji pomocy doraźnej, sportowe, prawnicze, kina szkolnego i zwykle pedagogiczne.

Pisma: „Ruch P.” 24 egz., „P. O. P.” 45

egz., „Szk. Sp.” 7 egz., „Wiedza i Ż.” 4 egz., „Płom.” 5 egz., „Życie Szk.” 9 egz.

Biblioteki w 28 Ogn. z 4450 tomami. Z nich Łódź ma 1501 tom, Pabjanice 1147 t., Uniejów 314 t., Żelów 225 t., Złoczew 215 tom. Ponad 100 tom. — 4 Ogn.

Czytelnie mają 20 pism w 69 egz. W tem „Szkola i Nauczyciel” 34 egz.

29 Ognisk prowadzi pracę samokształceniową. Kilka kursów uzupełniających.

Z cech charakterystycznych: konieczność częstych lustracji. Ogólne zainteresowanie potrzebami szkoły. Zakup kina, latarni, urządzenie przez Ogniska czyteln dla publiczności.

KOMISJA ZARZĄDU GŁÓWNEGO ZW. P. N. S. P. W BRZEŚCIU.

Komisja obejmuje swą działalnością 12 powiatów, w tem 4 Oddziały pow. i 52 Ogniska.

W roku sprawozdawczym odbyło się 8 plenarnych posiedzeń Komisji.

Zostało zlustrowanych 10 powiatów i tyleż odbyło się Zjazdów powiatowych, w których brali udział przedstawiciele Komisji.

Pism wchodzących było 488, wychodzących 524. Wydano 6 okólników.

Interwencji u władz szkolnych w rozmaitych sprawach było 24. Wysłano 3 memorjały.

W sierpniu zorganizowano Kurs końcowy humanistyczny dla niewykwalifikowanych nauczycieli. Kurs posiadał dwie grupy po 40 słuchaczy na każdej.

W miesiącach wakacyjnych zorganizowano dwa zebrania związkowe dla naucz. kształcących się na kursach.

Przewodniczącym Komisji jest kol. K. Kurpiewski. Komisja napotyka na ogromne przeszkody w swej pracy, wskutek niedogodnych warunków komunikacyjnych, jak również wskutek wpływu, jaki w niektórych powiatach wywierają na naucz. Inspektoraty Szkolne. Stopniowo jednak naucz. zaczyna się z pod tego wpływu wyzwalać i w niedalekiej przyszłości będzie nań odporne.

ODDZIAŁY POWIATOWE.

Oddziałów pow. 4, sprawozdań 1.

Oddział pow. w Kamieniu Koszyrskim. Ognisk 4. Stosunek władz szkolnych przychylny. Oddział czuwa nad niezorganizowaniem nauczycielstwem.

Ogniska.

Kwestjonariusze nadesłały nast. Ogniska:

Hrycewicze, Wysokie-Litewskie, Łahiszyn, Iwieniec, Szereszów, Czarnawczyce, Kamieniec-Litewski, Derewno, Lenin, Dawid-Gródek, Jas-

trząb, Horodyszczce, Nowa-Mysz, Wielka-Głusza, Stolin, Kamień-Koszyrski, Żuchowice.

Ognisk 52, spraw. 17 z 315 czł. na 1217 czł. (na terenie tych Ognisk nie należy do Zw. P. N. S. P. tylko 42 nauczycieli).

Zgromadzenia Walne liczniejsze, niż posiedzenia Zarz. Ogn.

Tematy pełne troski: redukcje, niski poziom szkół, i sprawy materialne, spółdzielnie.

Sekcje prócz pedagogicznych przeważają: teatralne, muzyczne, chórów, amatorskie, wogóle staranie o podtrzymanie poziomu towarzyskiego i kulturalnego życia.

Pisma: R. P. 5 egz., P. O. P. 15 egz., Sz. Sp. 4 egz., Pł. 2 egz. Ż. Szk. 2 egz.

Biblioteki w 8 Ogn. z 287 tomami (w tem Wys. Maz. 120 tom.).

W Czytelniach 8 pism w 17 egz. Pracę samokształceniową organizuje 8 Ogn. **Kursy** 3.

Ogniska skarżą się na brak współpracy mimo wysiłków Zarządów — wobec ciężkich warunków.

KOMISJA ZARZĄDU GŁÓWNEGO ZW. P. N. S. P. W TORUNIU.

Działalność Komisji na terenie pomorskim natrafia po dziś dzień na nieprzewyciężone przeszkody. Wielkim przeciwnikiem Związku jest pewien odłam prasy pomorskiej, który nie waha się nawoływać społeczeństwo z natury spokojne, do czynów nie licujących z powagą chwili. Zamiast łączyć, jednoczyć, wyrabiać charaktery i hart ducha polskiego, używa wszelkich środków, by dzielić, urabiać dzielnicowość, szcuć jednych przeciw drugim i t. p. Skutek działalności tej pracy jest naturalnie ten, że jednostki bez silnej woli, z bojaźni przed napaścią, usuwają się od organizacji, nie mającej nic wspólnego z polityką. To też czynność Komisji sprowadza się do prostowania błędnych i oszczerczych wiadomości, do ugruntowania rozwoju organizacji i do ożywienia pracy w Ogniskach.

Rezultat pomimo trudności był dodatni, bo zorganizowano 3 nowe Ogniska, a to: w Lubawie, Sępólnie i Drzycimie. Ciekawy, a dla nas pocieszający objaw można wyczuć wśród nauczycielstwa. Większa bowiem część nauczycielstwa pomorskiego sympatyzuje z naszym Związkiem, a dowodem tego liczne odwiedziny biura Komisji (Toruń, ul. Żeglarska 6) przez nieczłonków, oraz liczne korespondencje nadsyłane nam o wyjaśnienia rozmaitych spraw; to też Komisja pracowała bezustannie i listownie uświadamiała dzielniejszych kolegów w całym województwie o zadaniach i ce-

lach Związku. Twarda i rzetelna praca Związku święcić będzie w niedalekiej przyszłości tryumf na Pomorzu.

Działalność Komisji zwracała się w kierunku utrzymania rozwoju i rozbudowy organizacji w możliwych granicach, a nadto niesienia pomocy moralnej kolegom (kom) w każdej potrzebie. Nieszczęściem dla Komisji jest to, że bardzo mało jest na tym terenie życzliwej prasy, któraby traktowała jej poczynania przychylnie.

Przygotowany na maj 1926 r. Zjazd delegatów nie mógł się odbyć, z powodu stanu wyjątkowego.

Skład Komisji pozostał z zeszłego roku: 1) Jan Ciomborowski, przewodniczący, 2) Józef Turek, sekretarz i skarbnik, 3) Marja Piętowa, 4) Helena Polkówna, 5) Wacław Narcewski, 6) Stanisław Tarnowicz, 7) Konrad Luckner, 8) Zofja Steńkowska.

Pracę Komisji pomorskiej charakteryzuje najlepiej kilka cyfr następujących: Posiedzeń Zarządu odbyło się 15, pełnych 4 i jedno zebranie prezesów Ognisk.

Przedmiotem obrad były sprawy organizacyjne, próby zakładania nowych Ognisk, prostowanie kłamliwych napaści na Związek, budżety, samokształcenie i t. p. W okresie sprawozdawczym odebrano pism 459 a wysłano 569. Wielokrotnie interwenjowano w Kuratorjum w sprawach służbowych. Członkowie Komisji odbyli 8 wyjazdów, czy to na lustrację Ognisk, czy też do miejsc, gdzie powstawały nowe Ogniska. Zarząd Komisji urzęduje bez przerwy. Wycieczka krajoznawcza odbyła się jedna.

Ognisk jest 12: Toruń, Kowalewo, Wąbrzeźno, Grudziądz, Lubawa, Drzycim, Sępólno, Działdowo (Oddział powiatowy), Howo, Filice, Borowy Młyn, Chełmża.

Na terenie Pomorza znajduje się 18 powiatów i 2 miasta administracyjnie wydzielone: Toruń i Grudziądz.

ODDZIAŁY POWIATOWE.

Oddział Działdowo. Ognisk 3. Zorganizował i odbył lustrację w Ogn. Lubawa w pow. lubawskim. Lustrator Sobiecki. Oddział cieszy się uznaniem władz szkolnych w swoim powiecie Ogn. Lubawa ma gorsze warunki rozwoju.

Ogniska.

Z Komisji Pomorskiej nadesłały kwestjonariusze nast. Ogniska:

Sępólno, Filice, Toruń, Howo, Grudziądz, Drzycim, Wąbrzeźno, Działdowo.

Ognisk 12 spraw. 8 z 231 czł. na 263 czł. Nieorganizowanego nauczycielstwa około 370 osób, w tem w Toruniu około 200 (w pozostałych 7 Ogn. 170 osób. Jak na stosunki pomorskie dziś są to cyfry pomyślne i wróżące lepszą przyszłość.

Posiedzenia Zarz. Ogn. liczne zgrom. walne stosunkowo dość częste.

Tematy krążą około zagadnień lokalnych, poprawy bytu, a także ogólnej sytuacji szkolnej.

Sekcje przeważnie dokształcenia naucz. **Pisma:** R. P. 5 egz., P. O. P. 7 egz., Szk. Sp. 1 egz., W. i Ż. 2 egz., Pł. 2 egz. **Biblioteki** 4 w nich 199 tomów. **W czytelniach** 5 pism w 5 egz. Praca samokształceniowa w 7 Ogniskach. **Kursy** org. 1 w młodem Ogn. Sępólno. Charakteryzuje pracę działalność społ. dla biednej działy. Ze strony przeciwnej org. ciągle nieetyczne napaści i insynuacje.

KOMISJA ZARZĄDU GŁÓWNEGO ZW. P. N. S. P. W POZNANIU.

Kreśląc kilka słów sprawozdania z działalności Komisji Zarz. Gł. Związku P. N. S. P. w Poznaniu, na wstępie z zadowoleniem stwierdziliśmy stały rozwój i rozrost idei związkowych.

Nie zmogła ich napaść tej części prasy, która sobie jedynie monopol narodowy i chrześcijański przypisuje, ani też nieufność i uprzedzenie garści społeczeństwa karmionego jej żółcią i obłudą. Wbrew cichym życzeniom, często nieprzychylnemu stanowisku, a nawet i stale stosowanym rozmaitym utrudnieniom i szykanom ze strony niejednych władców w szkolnictwie, szeregi związkowe nie tylko nie osłabły, ale wzmocniły się organizacyjnie, zespoliły i rozrosły liczebnie.

Związek, znaczenie ogromu jego pracy dla dobra szkoły i nauczycielstwa, znajduje coraz bardziej należyte zrozumienie i ocenę nawet wśród nauczycielstwa naszego okręgu do niedawna wrogo jeszcze do usposobionego.

Nie dziw więc, że powstają coraz nowe placówki bez współdziałania niemal z naszej strony ale samorzutnie organizowane, w tem rozumieniu, że tu, w tej organizacji jest właściwe miejsce polskiego nauczyciela. Coraz częściej Ci, do niedawna nieufni, którzy w Związku tylko wywrotowców widzieli, zdzierają maskę nałożonego im fałszu — garną się w nasze szeregi do pracy, do związkowego czynu.

Związek P. N. S. P. zadokumentowanymi

niejednokrotnie czynami, świadczącymi o jego wielkiej ideologii i prawdziwie chrześcijańskich uczuciach zwolna przełamuje i obala mur chiński, jakim obwarować usiłowali nauczycielstwo tuł. okręgu, niektórzy niedorośli, pruskiego autoramentu przywódcy nauczycielstwa z Stow. Chrześc. Nar.

Że praca wydaje rezultaty, dowiódł Zjazd Zarządów Ognisk zwołany przez Komisję do Poznania 7 lutego b. r. Udział przedstawicieli prawie wszystkich Ognisk, ich zrozumienie, zapał i szczerą chęć przyłożenia swej części do wspólnych poczynań związkowych, to najpewniejszy dowód siły związkowej.

Kiedy w poprzednim roku sprawozdawczym liczba członków dochodziła do cyfry 974, to dzisiaj wynosi ona 1029 z czego nauczycielek 520 (li) 509.

Ognisk w okresie sprawozdawczym przybyło 5, z poprzednich 2 z powodu licznych przeniesień wcielono do większych sąsiednich, tak że obecna liczba ich jest 30.

Z pośród tych 30 Ognisk (obejmujących już prawie wszystkie powiaty naszego okręgu) wypadłoby wymienić 5 jako jednostki organizacyjne objawiające brak sprężystości, inicjatywy i szerszego zainteresowania w ogólnym silnym ruchu związkowym jakim pulsują pozostałe 25.

Dowodem pracy tych Ognisk to organizowanie częstych zebrań połączonych z referatami, dyskusjami, zabawami etc., organizowanie programowych kursów gwoźli dalszego kształcenia i t. p. Znakiem wzmożonej działalności w tym kierunku to wzrost bibliotek ogniskowych w stosunku do ub. roku sprawozd. bo kiedy w r. sprawozd. poprzednim liczba tomów bibliotek ogniskowych wynosiła 755 to obecnie 994.

Na polu pracy oświatowej pozaszkolnej Ogniska, względnie ich członkowie również zaznaczyli żywsze tempo, biorąc bezpośredni lub pośrednio przez członków swoich udział w pracy czy inicjatywie różnych Towarzystw oświatowych, kulturalnych, społecznych, sportowych i t. p., bądź też samodzielnie organizując oświatowe prelekcje, odczyty, przedstawienia, obchody narodowe, wystawy i t. p. W bieżącym okresie sprawozdawczym wzrosła się liczba nauczycielstwa biorącego udział w tej zbożnej sprawie z 209 z roku poprz. na 379 w obecnym okresie sprawozdawczym, t. j. na 38%.

Pracę Komisji i Ognisk wspierał miesięcznik „Nasz Głos” wydawany staraniem Kom-

sj. Pismo to nasze przebywszy ciężki okres początku, ma już dziś zapewnione podstawy dalszego wydawnictwa.

Wskazanem życzeniem na przyszłość byłoby wzmożenie współpracy członków co wyszłoby nietylko na korzyść samego pisma ale współpracowników i ogółu nauczycielstwa.

W dziale prasowym i propagandowym nie ograniczała się Komisja tylko do własnego pisma, ale przysyłała odpowiednie artykuły i informacje dotyczące Związku, nauczycielstwa związkowego i jego działalności do innych pism związkowych, jakoteż do codziennych miejscowych wydawnictw.

Dla podtrzymania kontaktu z Ogniskami utrzymania i ożywienia ich działalności, wyjeżdżali członkowie Komisji na zebrania ogółem w ciągu roku 10 razy.

W związku z kontynuowaniem prac z lat ubiegłych i inicjowaniem nowych, odbyło się 3 posiedzenia pełnej Komisji oraz 7 posiedzeń Wydziału Komisji, poza szeregiem posiedzeń Komitetu redakcyjnego, Sekcji kształcenia i oświaty pozaszkolnej.

Z ramienia Komisji w tym czasie interwenjowano wielokrotnie u władz szkolnych w różnych sprawach służbowych członków. W okresie sprawozdawczym przyjęto korespondencyj ogółem 395, wysłano łącznie z okólnikiem i t. p. 492.

Inwentarz Komisji w roku sprawozd. nie uległ zmianie.

W skład Komisji w roku sprawozd. wchodził:

Zych Fr. prezes, Groele Edw. wiceprezes, Stan. Sumera skarbnik, Mróz St. sekretarz, i członkowie Perucki Karol, Szwarz Jan, Dierłówna Emilja, Adwentowa Marja, Janicki Tadeusz, Grabowski Kazimierz, Werc Stanisław, Krawczyk Ignacy, Jakóbiec Jan, Dąbrowski Emil, Jasiński Józef.

ODDZIAŁY POWIATOWE.

Oddziałów pow. niema w woj. poznańskim.

Ogniska.

Z Komisji Poznańskiej nadesłały sprawozdania nast. Ogniska:

Śmigiel, Bydgoszcz, Rawicz, Ostrów, Odolanów, Pleszew, Środa, Poznań, Dolsk, Rydzyna, Kępno, Kcynia, Wągrowiec, Gniezno, Września, Kościan, Witkowo, Książ, Ostrzeszów, Grodzisk, Inowrocław, Czarnków, Połajewo, Krotoszyn, Koźmin.

Ognisk 30, spraw. 25 z 868 czł. na 1029 czł.

Niezorganizowane nauczycielstwo stanowi tam mniejszość: około 570 osób, w tem w Bydgoszczy 250 osób.

Posiedzenia Zarz. Ognisk bardzo liczne, około 8 rocznie. Walnych przeciętnie 4 rocznie.

Tematy aktualne: szkoła niemiecka, zagadnienie ustroju szkolnictwa, progr. szkoły powsz. **Sekcje** prócz pedagogicznych: propaganda szk. powsz., kształcenia naucz., odczytowe, krajoznawcze, liczne muzyczne, pomoc doraźna. **Pisma:** R. Ped. 7 egz., P. O. P. 18 egz., Szk. Sp. 3 egz., W. i Z. 1 egz. **Biblioteki** w 11 Ogn. z 1033 tomami. Największe: Kościan 442 t., Koźmin 350 t. W **czytelniach** 7 pism w 20 egz., w tem „Nasz Głos” w 12 egz. Wszystkie Ogniska prowadzą pracę samokształceniową. Zorganizowano 5 kursów naucz.

Szczegóły charakterystyczne dla tamtejszej działalności: agitacja niemiecka, niezycliwe przeważnie stanowisko władz, przy życliwej już naogół postawie ludności.

KOMISJA ZARZĄDU GŁÓWNEGO Z. P. N. S. P. W KATOWICACH.

W myśl uchwały III Zjazdu Delegatów — Prezydja Ognisk z górnośląskiej części województwa śl. łącznie z kolegami z Cieszyńskiego we wrześniu ubiegłego roku wyłonili z siebie Komisję, w skład której weszli: 8-miu członków i 4 zastępców z gór. części woj. śl., i 4 czł. i tyluż zastępców z Cieszyńskiego.

Komisja ukonstytuowała się następująco: prezes kol. Szafran, wiceprezesi kol. Żebro i Syska, sekretarze kol. Jasiński i Błański, skarbnik kol. Rzeszółko.

Dla prowadzenia poszczególnych agend Komisji powołano sekcje:

1) Porady prawnej, 2) Oświaty pozaszkolnej, 3) Pedagogiczną, 4) Organizacyjną, 5) Szkolną, oraz 6) Sekcję Muzyki i Śpiewu.

W roku sprawozdawczym odbyło się:

1. Posiedzenie Prezydjum Ognisk, 5 pos. pełnej Komisji, 2 pos. ścisłej Komisji, 2 pos. Wydziału Wykonawczego, 1 pos. mężów zaufania. Ogółem w roku sprawozdawczym odbyło się 11 posiedzeń.

Przedmiotem obrad były kwestje: 1) celibatu, 2) charakteru, służbowego nauczyciela, 3) pragmatyka nauczycielska, 4) kwestja oszczędności, a oświaty w Polsce, 6) Księgarnia Kresy i Ogniskowiec.

Z początkiem roku sprawozdawczego, starania Komisji zdążyły ku zrealizowaniu uchwały II-go Zjazdu — wydania własnego organu p. nazwą Ogniskowca. Usiłowania od-

niosły skutek. Pierwszy Nr. Ogniskowca wyszedł w listopadzie ub. roku. Obecnie z ramienia Komisji wychodzą dwa pisma: Miesięcznik Pedagogiczny i Ogniskowiec. Miesięcznik pedagogiczny wydawany w Cieszynie uwzględnia stronę pedag. dyktatyczna pracę nauczyciela, Ogniskowiec zaś zajmuje się stroną zawodowo - organizacyjną.

Na czoło działań Komisji wysuwała się kwestja interwencji tak w sprawach osobistych, służbowych członków, jak i w sprawach miary ogólnej, a mającej niezmiernie znaczenie dla rozwoju przyszłości szkolnictwa na Śląsku.

A więc, poza interwencjami indywidualnymi członków i ogólnej natury, Komisja interwenjowała w sprawie Wyższ. Kursu naucz. w Katowicach, dalej w sprawie przyznania stałego charakteru służb. kolegom, przybyłym z Kongresówki, którzy uzyskali tam stabilizację, a odmawia im się charakteru stałego — bez złożenia egzaminu kwalifikacyjnego. Następnie interwenjowaliśmy w sprawach celibatu, unifikacji i pragmatyki naucz. Komisja od samego zarania śledziła dokładnie koleje projektu ustawy, przesyłał memorjały czynnikom, głowiącym się nad ustawą. A czyniliśmy to z obowiązku naszego, widząc, że koleżankom wyrządza się niczem nieusprawiedliwioną krzywdę, że w wolnej demokratycznej Rzeczp. odbiera się kobiecie prawa, zagwarantowane przez konstytucję. Projekt o celibacie, będący jeszcze poza kularami Sejmu Śląskiego na skutek interwencji naszej został zlagodzony w ostatecznych uchwałach Nadszedł decydujący moment. Projekt pragm. wpłynął do łaski marszałkowskiej. A kiedy umieszczono go na porządku obrad Sejmu — jeszcze raz wnieśliśmy memorjał i wreszcie odmówiliśmy kompetencji Sejmowi Śląskiemu w sprawach szkolnictwa. Wobec stanowiska Komisji, na posiedzeniu Sejmu wpłynął wniosek, by projekt między innymi przesłać do Komisji prawniczej, celem rozstrzygnięcia kompetencji Sejmu w kwestjach szkolnictwa. Od Komisji prawniczej zawisły dalsze losy projektu ustawy. A ponieważ w tym czasie wyraźniej zarysował się na tle przesilenia gospodarczego w państwie przez wyróżnienie w płacy urzędników państwowych od wojewódzkich, nasz charakter służbowy — Komisja spełniając postulaty związkowe, stanęła na gruncie unifikacji w dziedzinie ustawodawstwa szkolnego.

W tem jak grom spadła wieść, że projekt

pragmatyki nauczycielskiej, przygotowany przez Warszawę — wyłącza Województwo Śląskie.

Uderzyliśmy na alarm!

Memoriały, wysłane do Zarządu Głównego, Parlamentarnego Koła Nauczycielskiego, Ministerstwa, wreszcie delegacje w osobach kol. Szafrana i Syski, sprawiły swoje.

Oto w trzecim czytaniu projektu pragmatyki, przyjęto poprawkę posta kol. Smulikowskiego — w kierunku objęcia przez pragmatykę całego terenu Rzeczypospolitej, a więc i Śląska.

Poprawkę tę wniesiono na skutek interwencji Komisji Śląskiej, a przyjęto przez Sejm warszawski, dzięki energicznemu zabiegom referenta pragmatyki, kol. posta Smulikowskiego.

Komisję niepokoiła niepewność stanowiska, jakie zajmą władze miejscowe. Obawy Komisji były słuszne.

Oto „Komisja prawnicza” Sejmu Śląskiego uznawa Sejm tutejszy kompetentny w sprawach szkolnictwa, który w dowód kompetencji uchwalił celibat.

Dalej — nauczycielstwu polskiemu, pozostającemu w kleszczach ustaw pruskich, poczęto przygotowywać autonomiczny projekt pragmatyki śląskiej. Komisja poczuwała się do obowiązku powiadomić o tem koleżanki i kolegów.

Celem zajęcia odpowiedniego, zdecydowanego stanowiska, wobec zamachu na jedność kulturalną szkolnictwa tutejszego z resztą Rzeczypospolitej, urządzono dwa zebrania, a jedno z nich ze współudziałem delegata z Zarządu Głównego — posta kol. Nowickiego.

Projekt pragmatyki Komisja posiada, poprawki są przygotowane, a niebawem będą wniesione do Komisji prawniczej.

Prócz tego, interwenjowała Komisja u p. Wojewody, p. Naczelnika W. O. P. — celem wycofania z obrad projektu pragmatyki nauczycielskiej.

Komisja zna motywy, skłaniające twórców i sympatyków projektu pragmatyki autonomicznej — celem podtrzymania odrębności kulturalnej — lecz motywy nasze, zwalczające nawet samą myśl odrębności szkolnictwa, są wyższe i każą nam ufać, że zwyciężymy!

Potrzeba nam tylko zwartego wysiłku organizacyjnego. Bo organizacja nasza obecnie, to legion półtoratysięczny — gotowy na drogę Golgoty dla dobra Rzeczypospolitej.

W ruchu organizacyjnym Związku w Woj. Śl. należy przedewszystkiem podkreślić akt połączenia się Komisji Cieszyńskiej z Komisją

w górnośląskiej części Woj. Śląskiego — w jedną jednostkę organizacyjną — Komisję Śląską. Obecnie na terenie Komisji istnieje 33 Ogniska, w tem z Cieszyńskiego 7, a z Górnego Śląska 26. Ogółem Zw. P. N. S. P. w Woj. Śląskiem liczy 1375 członków.

Lustracyi, względnie delegacyi do Ognisk z ramienia Komisji — w górnośląskiej części Woj. Śl. odbyto 23. Prócz tego kol. Żebrok z ramienia Komisji lustrował Ogniska w Cieszyńskiem i wziął udział, jako przedstawiciel Związku, w Zjeździe Tow. Naucz. Szkół Polskich w Czechosłowacji.

Sekcja organizacyjna przy Komisji opracowała sieć organizacyjną, którą przysła Komisja będzie mogła wprowadzić w życie.

Z Sekcyj na szczególną uwagę zasługują: Sekcja Oświaty pozaszkolnej. Praca oświatowa pozaszkolna członków Ognisk na całym terenie Województwa Śląskiego w r. 1925 przedstawiała się nadzwyczaj okazale. Dowiedli nią Ogniskowcy, że pracować dla społeczeństwa umieją i chcą.

Wykaz statystyczny pracy oświatowej członków Zw. P. N. S. P. w Woj. Śląskiem za rok 1925 przedstawia się następująco:

Do różnych egzaminów przygotowywało się 492 naucz., wygłoszono 1246 odczytów, zorganizowano i przygotowano 513 przedstawień, ponadto sekcje dramatyczne Ognisk wystawiły 20 przedstawień, razem 533; prowadzono 68 chórów, ponadto 14 ogniskowych, razem 82; prowadzono 11 orkiestr oraz 3 ogniskowe, razem 14; kursów będących na etacie wojewódzkim prowadzono 312, bezpłatnych 62, razem 374; urządzono 214 wieczornic i obchodów wyłączenie przez członków Ognisk, a 245 wspólnie z innymi organizacjami. Zorganizowano 101 towarzystw. Wykaz obejmuje tylko prace za rok 1925. Są dane, że statystyka w przyszłym roku będzie o wiele wyższa.

I Sekcja prawnicza wiele miała pracy, rzetelnej orki, na ciernistym utorze śląskim, upstrzonym w paragrafy ustaw pruskich. Sekcja Muzyki i Śpiewu, niedawno zorganizowana, a zdołała odnieść znaczne sukcesy: zorganizowała 9 chórów, posiada 2 orkiestry w Rybniku i Siemianowicach, urządzono 3 zebrania dyrygentów i referentów muzycznych. Poszczególne chóry brały liczny udział w uroczystościach związkowych, a np. chór w Wodzisławiu urządził dwa samodzielne koncerty.

Praca w Komisji i Sekcjach posunęła się znacznie naprzód, odkąd posiadamy własny lokal Komisji. W części zwłaszcza na normalną

drogę weszła praca biurowa. W roku sprawozdawczym wpłynęło do Komisji 671 pism, a wyszło 571 — ogółem 1242 pism, gdy np. w zeszłym roku zaledwie 568 pism. W roku sprawozdawczym ruch korespondencyjny wzmożił się o 100%.

Pomijając współpracę Ognisk z lokalnymi organizacjami, należy zaznaczyć ścisły kontakt Komisji z władzami centralnymi w Katowicach, Towarzystw i organizacji społeczno-oświatowych, czy też narodowych na Śląsku. Ten ścisły kontakt należałoby podkreślić ze Z. O. K. Z., z którym w kwestjach oświatowo-społecznych mieliśmy wspólne linje naszych poczynań. Komisja współpracowała z Zarządem Gł. Związku Powstańców, tej strażnicy rubieży zachodnich, o trwałość i nienaruszalność których i nam bardzo chodzi. Komisja brała udział przez swych delegatów w Zespole Zrzeszeń Urzędników Państwowych, Samorządowych i Komunalnych w Woj. Śląskiem. Wypada podkreślić, iż Komisja należy do pierwszych inicjatorów tej organizacji i że w roku sprawozdawczym prezesem Zespołu był kol. Syska (wiceprezes Komisji). Komisja współpracowała także z Komitetem obchodu dnia spółdzielczego — w zeszłym roku. Współpracuje Komisja z Centralnym Komitetem niesienia pomocy polskiej młodzieży na Śląsku. Sekretarzem Centralnego Komitetu jest kol. Rzeszółko (członek Komisji). I tu zaznaczyć należy, żeśmy pierwsi, uporczywie, w naszym organie „Ogniskowcu” — domagali się wszczęcia akcji dożywiania dzieci — aż do skutku.

Obecnie zmierza się do stworzenia wspólnego Wydziału Oświatowo - Kulturalnego trzech organizacji: Z. O. K. Z., Związku Powstańców i naszej organizacji.

A dalej — w drugim półroczu roku sprawozdawczego Komisji wysunęła się kwestja Księgarni Kresy. Należy podkreślić, że Komisja Z. P. N. S. P. sprawę Księgarni uznała za własną sprawę i w tym kierunku winniśmy wszyscy poprzeć solidarnie usiłowania tej placówki.

Tych kilka rzutów świadczy, iż Komisja w pracy nie zamykała się sama w sobie, owszem czynny udział, poza interwencjami, sprawami organizacyjnymi, zawodowymi — brała w pracy z innymi organizacjami.

Do kwietnia b. r. Komisji mieściła się w prywatnym lokalu w Mysłowicach. Praca nie mogła pójść takim tempem, jakbyśmy pragnęli — z przyczyn w takich wypadkach dla wszystkich zrozumiałych, Komisja starała się

zrobić wszystko, co w danych warunkach było możliwe do zrobienia.

ODDZIAŁY POWIATOWE.

Oddziałów pow. 2. Sprawozdań nie nadesłały.

Ogniska.

Z Komisji Śląskiej nadesłały kwestjonariusze nast. Ogniska:

Golasowice, Ruda, Mikołów, Świętochłowice, Nowy-Bytom, Rozdzień-Szopienice, Knurów, Michałkowice, Rybnik, Skoczów, Pszczyna, Kochłowice, Katowice, Tarnowskie-Góry, Nowe-Hajduki, Cieszyn, Zebrzydowice, Welnowiec, Mysłowice, Czechowice, Wodzisław, Król. Huta.

Ognisk 33, spraw. 22 z 971 czł. na 1375 czł. Niezorganizowanych około połowy tej liczby—460.

Zgromadzeń Walnych przeciętnie 3 rocznie. Zarz. Ognisk 6 rocznie.

Tematy lokalne, zawodowo - służbowe, o kształc. naucz., o nauczycielstwie niepolkiem.

Sekcje bardzo liczne: pedagogiczne, regionalne, częste muzyczne, krajoznawcze, teatralne, pomocy doraźnej. **Pisma:** R. P. 5 egz., P. O. P. 18 egz., Szk. Sp. 2 egz., W. i Ż. 4 egz., Pł. 3 egz. **Bibliotek** 10, Król. Huta 397 tomów. **W czytelnich** 13 pism w 35 egz., w tem „Miesięcznika Ped.” 11 egz.

19 Ognisk prowadzi pracę samokształcenia. 6 kursów, z nich 2 W. K. N. w Katowicach i Królewskiej Hucie.

Utrudniają pracę rozrzucenie Ognisk, przeciwdziałanie czynników miarodajnych. Ludność częściowo ujęta. Ogniska podejmują akcję społ. dla biednej dziatwy.

KOMISJA ZARZADU GŁÓWNEGO ZW. P. N. S. P. W WARSZAWIE.

Komisja Wojewódzka Warszawska zorganizowała w roku bieżącym biuro z płatną urzędniczką, aby móc sprawniej działać na terenie województwa. W ciągu roku sprawozdawczego 1925/26 powstało 17 nowych Ognisk ze 122 członkami w następujących miejscowościach: w powiecie ciechanowskim — Krasne Zalesie, lipnowskim — Nowogród i Ossówka, mińsko-mazowieckim — Kałuszyn i Glinianka, w mławskim — Lubowidz, w płockim — Miśzewo Murowane, Bielsk Płocki i Majki, w płońskim — Mysłkowo i Borkowo. łowickim — Wola Zbrożkowa, nieszawskim — Straszewo, sierpeckim — Biezuń, warszawskim — Okuniew i Piaseczno i we włoclawskim — Kłóbka. Na terenie Województwa Warszawskiego zorganizowane są obecnie 23 Oddziały powiatowe

we i 231 Ognisk z ogólną liczbą 4,714 członków. Zwyczajem lat ubiegłych odbywały się i w tym roku lustracje Oddziałów i Ognisk przez członków Komisji. Głównie jednak zwrócono uwagę na powiat grójecki, w którym praca związkowa chyliła się do upadku, dzięki wrogiemu stosunkowi tamtejszego inspektora szkolnego do Związku. Zorganizowano w tym powiecie szereg Zjazdów z delegatami Komisji. Zagrożone placówki Związku zostały utrzymane i ożywione nowym duchem. Na zebraniach Ognisk powiatu grójeckiego byli obecni delegaci Komisji: w Ognisku Grójcu — kol. Olszewski, Jazgarzewie — kol. Reszczyk, Goszczynie — kol. Maj, Górze Kalwarji — kol. Szymański, Tarczynie — kol. Bukowiecki, Warce — kol. Rżysko. Niezależnie od tych Zjazdów dn. 20.VI r. b. odbył się w Warszawie Zjazd przedstawicieli Ognisk powiatu Grójeckiego, na który z ramienia Komisji byli delegowani kol. kol.: Chróścicki i Szymański. Poza szczegółowo zlustrowanym powiatem grójeckim inne powiaty były również lustrwane przez niżej wymienionych kolegów: na zebraniu Ogniska w Nadarzynie (pow. Błoński) i Pułtusku był kol. Jędraszko, w Radzyminie — kol. Chróścicki, w Przasnyszu i Sierpcu — kol. Frysz, w Szymanowie — kol. Olszewski. Poza lustracją Ognisk i Oddziałów przedstawiciele Komisji podejmowali się obrony prawnej członków Związku w urzędach dyscyplinarnych.

W dniach 4 i 5 października 1925 r. zorganizowała Komisja Zjazd Wojewódzki z udziałem przeszło 100-tu delegatów. Po ożywionej dyskusji nad referatami uchwalono szereg rezolucyj, które zostały przekazane Ogólnemu Zjazdowi Delegatów w Krakowie (w dn. 1 i 2 listopada 1925 r.).

W dniu 9 maja r. b. odbył się w Warszawie Zjazd delegatów Oddziałów powiatowych. Zjazd ten miał charakter sprawozdawczy. Ze sprawozdań kolegów wynikało, że przy niektórych Oddziałach istnieje Sekcja oświaty pozaszkolnej, a przy Ogniskach referaty, których zadaniem jest urządzanie kursów dla dorosłych, organizowanie kółek młodzieży, kółek śpiewających, amatorskich i t. p. Żywa działalność w tym kierunku rozwinęły Oddziały: Włocławski, Rypiński, Pułtuski, Sierpecki, Lipnowski, w którym istnieje księgarnia nauczycielska, Mińsko-Mazowiecki, w którym odbył się Kurs robót ręcznych i wystawa robót ręcznych. Przy Oddziałach urządzane są co miesiąc konferencje rejonowe ze współudziałem inspektorów szkolnych, które mają charakter półurzędowy. Konferencjom tym prze-

wodniczą wszędzie nauczyciele - związkowcy. Również w Radach Szkolnych Powiatowych i Urzędach Dyscyplinarnych we wszystkich powiatach są związkowcy. Staraniem Oddziałów powiatowych powstały Kasy Samopomocy. Na terenie Komisji mamy ich 6: w Lipnie z kapitałem 5,000 zł., Makowie 2,000, Mińsko-Mazowieckim — 10,000, w Płońsku — 6,500, w Pułtusku — 2,000 i przy pow. warszawskim 11,000 złotych.

Na terenie Warszawy Komisja zorganizowała Sekcję oświaty pozaszkolnej, której zadaniem było ożywić i zorganizować pracę oświatową na tych terenach, na których jej jeszcze nie było. Podczas ferij świąt Boż. Nar. Sekcja O. P. urządziła w Warszawie tygodniowy Kurs oświaty pozaszkolnej dla instruktorów oświatowych. Na Kurs ten przybyło z Oddziałów i Ognisk 45 delegatów.

Staraniem Komisji zebrano od Oddziałów i Ognisk kwotę w wysokości 285,83 zł. na zasilenie funduszu Wdów i Sierot im. Stanisława Nowaka.

Komisja przez swoich delegatów wzięła udział w Zjeździe Wychowania Moralnego, urządzonym przez Sekcję Pedagog. Z. P. N. S. P. i wysłała swego delegata na III-ci Kurs Instruktorski w Zakopanem.

ODDZIAŁY POWIATOWE.

Oddziałów 23, sprawozdań 3.

Oddział w Rawie Mazow. Ognisk 11. Oddział skarży się na brak ludzi, wobec rezygnacji dotychczasowego kierownika. Oddział przy pomocy del. Zarz. Gł. dążył i dąży do wzmożenia życia organizacyjnego.

Oddział Skierniewicki. Ognisk 6. Praca normalna, jakkolwiek utrudniona dzięki brakowi poparcia ze strony władz szkolnych.

Oddział Włocławski. Ognisk 10. Praca rozwija się harmonijnie. Oddział stara się zapoznać ze stosunkami w kilku zamarych środowiskach.

Ogniska.

Z Komisji Warszawskiej nadeszły kwestjonariusze nast. Ogniska:

Kikół, Mystkowo, Sońsk, Pomiechowo, Straszewo, Nasielsk, Serock, Bolimów, Przasnysz, Górk-Kalwarja, Lubraniec, Ossówka, Włocławek, Goścynin, Lipno, Osiek, Błonie, Dzierzgowo, Majki, Kompina, Sochaczew, Błędów, Siennica, Żelechów-Lub., Maków, Dobrzyków, Nasielsk gm., Chojnowo, Ręczaje, Skuły, Somianka, Płoniawy, Budziszewice, Skrwilno, Obory, Osiećciny, Ciechocinek, Żelechlinek, Wola-Zbrożkowa, Pruszków, Ciechanów, Zakroczym, Stanisławów, Rataje, Raciąż,

Kuczbork, Biezuń, Sochocin, Krzynowłoga-W., Goszczyn, Cegłów Sędzin, Dąbie, Warka, Młock, Skępe, Strzegowo, Skierniewice, Sierpc, Karczew, Karwacz, Borkowo, Kiernozia, Bobrowniki.

Ognisk 231, spraw. 64, obejmujących 1233 czł. na 4714 czł. Ogn. Warszawa — 875 czł. — nie dało osobnego spraw. Nieorganizowanych 56 osób w 2 miejscowościach. Posiedzenia Zarz. Ogn. i Walne dość częste.

Tematy służbowe, administr., redukcja, walka z wrogą postawą duchowieństwa.

Sekcje naogół bardzo liczne: pomoc doraźna w kilkunastu Ogn., prawne, samokształcenia ze zróżniczkowaniem przedm., odczytowe, muzyczne, dramatyczne.

Pisma: R. Ped. 19 egz., P. O. P. 48 egz., Szk. Sp. 12 egz., W. i Ż. 3 egz., Pł. 8 egz., Ż. Szk. 8 egz

Biblioteki w 31 Ogn., tomów 2543, w tem: Włocławek 560 t., Zakroczym 370 t., Pruszków 206 t., Karczew 200 tom., ponad 100 tom. 5 biblj.

W czytelnich 17 pism w 26 egz. Prace samokształc. prowadzi 40 Ognisk. **Kursów** 4 doksz.

Ogniska widzą nast. braki: zła komunikacja, słabe stanowisko niekwalifikowanego nauczycielstwa, brak własnych lokali.

KOMISJA ZARZĄDU GŁÓWNEGO. ZW. P. N. S. P. W WILNIE.

Działalność Komisji w okresie sprawozdawczym miała charakter ściśle organizacyjny. Z nadsyłanych pism i protokołów dowiadujemy się o codziennem czuwaniu Komisji nad sprawami, wchodzącymi w zakres organizacji oraz troskach, jakie wysuwają się na czoło życia w twardych warunkach pracy oświatowo - organizacyjnej. Pomimo różnych sprzeczności i przeciwności, jak niemniej specyficznych stosunków kresowych na Wileńszczyźnie, praca nauczycielstwa związkowego i jego oddziaływanie na najbliższe otoczenie w każdym poczynaniu stale wzrasta i rozwija się. Wiele jeszcze pracy i czujności poświęcić należy, by tak szkolnictwo, jak i oświatę na naszych rubieżach postawić na wysokości zadania, a nauczycielstwu stworzyć takie warunki, by ze spokojem mogło oddać się pracy wychowawczo - oświatowej.

ODDZIAŁY POWIATOWE.

Oddziałów pow. 6. Sprawozdań nie nadesłały.

Ogniska.

Z Komisji Wileńskiej nadesłały sprawozdania nast. Ogniska:

Gródek, Kościeniewice, Kobylnik, Olkieniki, Bienice, Wiszniew, Soły, Woropajewo, Worniany, Zabłocie, Mosarz, Bystromowce, Miory, Hoduciszki, Giryńce, Wilno, Rzesza, Chocieńczyce, Iza, Bujwidze, Perszuskza, Rudomin, Murowana-Oszmianka, Plissa, Ilja, Landwarów, Miadzioł, Mejsza-Goła, Smorgonie, Taboryszki, Nowa-Wilejka.

Ognisk 78, spraw. 29 z 462 czł. na 1182 czł. Poza organizacją pozostaje znaczna mniejszość, bo 350 osób, w tem 250 w Wilnie. Walnych zgrom. więcej, niż zebr. Zarz. Ogn.

Tematy: redukcja, admin., zawodowo-służbowe, ekonomiczne.

Sekcje: metodyczne, porady prawnej, teatralne.

Bibliotek 11 z 328 tom. **Czytelnie** mają 9 pism w 23 egz. (w tem 10 egz. „Spraw Naucz.”). Samokształcenie prowadzi 14 Ognisk.

Praca stale udaremniwana jest przez rozbijanie zespołu Ognisk, redukcje, złą komunikację, często niechęć środowiska.

KOMISJA ZARZĄDU GŁÓWNEGO ZW. P. N. S. P. W RÓWNEM.

W grudniu 1925 r., po rezygnacji kol. Skowrońskiego, został wybrany na przewodniczącego kol. J. Krzemień; brak było zatem Komisji niektórych danych do sprawozd. za rok 1925.

Jako cel pracy obrał nowy Zarząd wykończenie organizacji Z. P. N. S. P. na Wołyniu tak, aby wszystkie powiaty zostały objęte siecią Ognisk. Komisja Woł. stale dąży do realizacji swego programu. Przedewszystkiem wykończoną została organizacja pow. Rówieńskiego. Zawiązane zostały Ogniska: Tuczyn, Buggyń, a oprócz tego zreorganizowane Ognisko w Działkiewiczach. Wprawdzie jest obecnie nieczynne Ognisko w Aleksandrii, ale mamy nadzieję, że i tam w krótkim czasie zmieni się na lepsze. Dnia 10.X b. r. na skutek żądania Kom. Woł. Zarząd Oddziału pow. przeprowadza tam lustrację. Nieudolne próby, czynione przez pewne osobistości, celem założenia Stow. Chrz. w Działkiewiczach zostały zlikwidowane.

Nastąpiła również poprawa stosunków organizacyjnych w pow. Kostopolskim, przybyły tam dwa Ogniska: Derażne i Ludwipol. Zawiązany Oddział pow. w Kostopolu pozwala mieć nadzieję, że nasza organizacja nie dopuści do powstania Stow. Chrz.

Powiat Dubieński jest otoczony stale opieką Kom. Woł. O ile Ogniska gminne pulsują

życiem, o tyle samo Ognisko powiatowe działa słabiej, pomimo dotychczasowych wysiłków Kom. Woł. i lustracji przeprowadzonej w Ognisku przez kol. Petrykowskiego, członka Komisji. W roku bieżącym w tym powiecie zawiązały się następujące Ogniska: Tesłuhów, Targowica, Warkowicze i Boremel.

Powiat Ostróg zorganizowany dobrze. Jest to jedyny powiat na Wołyniu, w którym inspektor szkolny odnosi się przychylnie do naszego Związku. Szczególną opieką otoczył on Sanatorjum, zachęcając naucz. do płacenia 1% bez względu na to, czy należą do organizacji, czy też nie.

Powiat Krzemieniec ma 18 Ognisk, z tych dwa słabiej działają.

Powiat Horochów, ku wielkiej radości Komisji Woł. organizuje się. Niestety, pomocy z powodu fatalnych stosunków komunikacyjnych udzielić nie możemy.

Pozostaje poza naszą organizacją powiat Luboml. Z zeregu kolegów tego powiatu Komisja zawiązała korespondencję, wysyła im w celach agitacyjnych „Głos Naucz.”, ale dotychczas jeszcze nie zdołała ich pobudzić do działania. Może w tym roku da się tego dokonać.

Na zakończenie należy przytoczyć, iż na skutek interwencji Zarządu Gł. w Ministerstwie, a Komisji Woł. na terenie Kuratorjum, nauczycielstwu Wołynia wypłacono w czerwcu b. r. dodatek mieszkaniowy od 1.I 1926 r. Mimo to około 30 rekursów wniosło nauczycielstwo powiatu Rówieńskiego do M. O. P. z powodu niewypłacenia tego dodatku za rok 1925. W odpowiedniej chwili zwrócimy się do Zarządu Gł. o pomoc w tej sprawie.

Na Wołyniu inspektorzy szkolni bezprawnie czerpali z poborów nauczycielskich fundusze na różne cele, jak okólniki, w ten sposób, że potrącano im na pierwszego pewne kwoty, np. po 1 zł. lub też więcej. Stosowało ten zwyczaj i Kuratorjum. Przeciwno temu protestowaliśmy w Kuratorjum, a przez Zarząd Główny w Ministerstwie. Interwencje te odniosły skutek.

W sprawie zwolnień nauczycieli ustawicz-

nie interwenjowaliśmy w Kuratorjum, niestety, prawie bez skutku.

Ognisko nauczycielskie w Równem wraz z Komisją Woł. czyniło starania o otwarcie w Równem 2-letniego W. K. N. prywatnego. Z powodu małego zainteresowania się tą sprawą przez Kuratorjum, które nie zdołało dla tego kursu pozyskać odpowiednich prelegentów, choć Ognisko przedstawiło budżet wystarczająco.

ODDZIAŁY POWIATOWE.

Oddziałów pow. 7, nie nadeszły sprawy na ich opłacenie, kurs ten nie przyszedł do skutku.

Ogniska.

Z Komisji Wołyńskiej nadeszły sprawozdania nast. Ogniska:

Wyszogródek, Korytnica, Ostróg, Warkowicze, Chorów, Majków, Trościaniec, Kolki, Sijańce, Wiśniowiec, Klewań, Derażne, Tuczyn, Nowo-Malin, Borsuki, Tesłuhów, Nieświcz, Białokrynica, Oździutycze, Bereźce, Targowica, Dederkały, Uściług, Rożyszcze, Dziatkiewicz, Równe.

Ognisk 54, spraw. 26 z 441 czł. na 1310 czł. Nieobjętych organizacją nielka liczba 51 osób na terenie sprawozdawczym.

Posiedzenia Zarz. Ogn. i Walne zgr. około 3 rocznie.

Tematy: lokalne i ogólno-szkolne.

Sekcje o kierunku praktycznym: pomoc doraźna, Kasy Samopomocy, prócz tego teatralne, towarzyskie, referatowe.

Pisma: R. Ped. 6 egz., P. O. P. 18 egz., Szk. Sp. 4 egz., W. i Ż. 2 egz., Życie Szk. 7 egz.

Bibliotek 9 z 1129 tomami. W tem Ostróg 498 t., Nowo-Malin 299 t., Równe 1200 tom.

Czytelnie mają 13 pism w 16 egz. Samokształcenie w 15 Ogn. 1 kurs organ. podało Ogn. Bereźce. Kursy kwalifikacyjne dla niekwalifikowanych naucz. (Ogn. Równe).

Cechy znamienne i niestety ujemne: Ołbrzymie odległości, trudne warunki bytu, fatalna komunikacja, ciągłe przeniesienia, w końcu niedość sprawna działalność Oddz. pow., zapewne na skutek powyższych przyczyn.

UWAGA. Obszerne sprawozdania Komisji Wileńskiej, nadesłanego po wydrukowaniu „Głosu sprawozdawczego”, nie mogliśmy umieścić. Uczynimy to w nast. zwyczajnym numerze „Głosu”.

2. ZESTAWIENIA STATYSTYCZNE Z RUCHU ORGANIZACYJNEGO.

Ilość miast administracyjnie wydzielonych i powiatów objętych organizacją w każdym województwie

WOJEWÓDZTWO	Ogólna ilość		1924-1925		30-VI. 1926	
	miast wydz.	powiatów	Ilość zorganizowanych			
			miast wydz.	powiatów	miast wydz.	powiatów
Białostockie z Nowogródzkim	—	18	—	18	—	18
Kieleckie	—	16	—	16	—	16
Krakowskie	1	23	1	23	1	23
Lubelskie	1	19	1	19	1	19
Lwowskie	1	27	1	26	1	26
Stanisławowskie	—	16	—	16	—	16
Tarnopolskie	—	17	—	14	—	15
Łódzkie	1	13	1	13	1	13
Poleskie	—	13	—	12	—	12
Pomorskie	2	18	2	5	2	7
Poznańskie	3	36	1	23	1	25
Śląskie	—	12	—	11	—	10
Warszawskie	1	23	1	23	1	23
Wileńskie	1	7	1	7	1	8
Wołyńskie	—	10	—	8	—	9
O g ó ł e m	10	268	9	234	9	240

Ilość Oddziałów powiatowych w poszczególnych województwach z podaniem siedziby Komisji Z. G.

WOJEWÓDZTWO	Siedziba Komisji względ. *Podkomisji	porównawczy w latach według stanu		
		31.XII 1924	31.XII 1925	30.VI 1926
Białostockie z Nowogródzkim	Białystok	12	13	14
Kieleckie	Kielce	13	14	15
Krakowskie	Kraków	9	12	18
Lubelskie	Lublin	11	14	15
Lwowskie	Lwów	5	6	7
Stanisławowskie	*Przemysł *Stanisławów	1	1	1
Tarnopolskie	*Tarnopol	—	—	—
Łódzkie	Łódź	13	13	13
Poleskie	Brześć n/B.	3	3	4
Pomorskie	Toruń	—	—	1
Poznańskie	Poznań	—	—	—
Śląskie	Katowice	1	1	2
Warszawskie	Warszawa	21	22	23
Wileńskie	Wilno	4	5	6
Wołyńskie	Równe	4	4	6
O g ó ł e m	Oddziałów	97	108	125

Zestawienie ogólne przyrostu i ubytku Ognisk w latach 1924—1925 i półr. 1926.

Ognisk było ogółem w 1924	W ciągu roku 1925 Ognisk	Ognisk było ogółem w 1925	W ciągu I półrocza 1926 Ognisk	Ognisk do 30.VI 1926 było ogółem
1.218	Przybyło 134 now. 130 wnow. 4		Przybyło 80 now. 78 wnow. 2	
	Ubyło 18 rozw. 11 włącz. 7		Ubyło 21 rozw. 14 włącz. 7	
	razem przybyło 116	1.334	razem przybyło 59	1.393

Zestawienie ogólne porównawcze za rok 1924, 1925 i I półr. 1926 r.

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem w roku 1924	Ogółem w roku 1925	Ogółem w I półr. 1926
Ilość członków	34.692	35.674	36.757
Ilość Ognisk	1.218	1.334	1.393
Ilość Oddz. pow.	97	108	125
Ilość Podkomisji	1	3	3
Ilość Komisji Z. G.	10	13	13
Organizacja obejmuje powiatów	230	234	240
miast wydzielonych	9	9	9

Ilość Ognisk według województw.

WOJEWÓDZTWO	1924 r.	1925 r.		30.VI 1926 r.
		I półr.	II półr.	
Białostockie z Nowogródzkiem	129	143	151	159
Kieleckie	160	170	176	193
Krakowskie	78	78	78	78
Lubelskie	176	184	189	195
Lwowskie	Kuratorjum Lwowskie	60	60	58
Stanisławowskie		27	26	26
Tarnopolskie		16	17	20
Łódzkie	155	164	175	174
Poleskie	38	43	45	52
Pomorskie	6	6	9	12
Poznańskie	25	26	28	30
Śląskie	29	32	33	33
Warszawskie	210	216	230	231
Wileńskie	73	78	77	78
Wołyńskie	36	40	41	54
Ogółem Ognisk	1.218	1.283	1.334	1.393

Ilość członków według województw.

WOJEWÓDZTWO	1924 r.	1925 r.	30.VI 1926 r.	
				Białostockie z Nowogródzkiem
Kieleckie	4.250	4.235	4.539	
Krakowskie	4.848	4.814	4.901	
Lubelskie	3.827	3.985	4.105	
Lwowskie	Kuratorjum Lwowskie	3.366	3.316	3.226
Stanisławowskie		1.117	1.070	1.118
Tarnopolskie		1.060	977	1.045
Łódzkie	3.377	3.773	3.870	
Poleskie	1.071	1.132	1.217	
Pomorskie	191	219	263	
Poznańskie	932	974	1.029	
Śląskie	1.221	1.364	1.375	
Warszawskie	4.474	4.621	4.714	
Wileńskie	1.221	1.208	1.182	
Wołyńskie	1.161	1.172	1.310	
Ogółem członków	34.692	35.674	36.757	

Ruch Ognisk według województw porównawczo za 1924 — 1925 i I półrocze 1926 r.

WOJEWÓDZTWO	Ognisk było w roku 1924	w ciągu 1925 roku				Ogółem Ognisk w r. 1925	Ognisk było w roku 1925	w ciągu I półr. r. 1926				Ogółem 30.VI 1926 r.	
		nowe	wzno-wione	wła-czone	rozwią-zane			nowe	wzno-wione	wła-czone	rozwią-zane		
Białostockie z Nowogródzkiem	129	23	—	—	1	151	151	11	—	—	3	159	
Kieleckie	160	18	—	1	1	176	176	19	—	2	—	193	
Krakowskie	78	—	—	—	—	78	78	—	—	—	—	78	
Lubelskie	176	14	1	—	2	189	189	7	1	2	—	195	
Lwowskie	Kuratorjum Lwowskie	60	—	—	1	—	59	59	—	—	—	1	58
Stanisławowskie		27	—	—	—	1	26	26	—	—	—	—	26
Tarnopolskie		16	2	—	—	1	17	17	3	1	—	1	20
Łódzkie	155	18	2	—	—	175	175	2	—	1	2	174	
Poleskie	38	8	—	1	—	45	45	7	—	—	—	52	
Pomorskie	6	3	—	—	—	9	9	3	—	—	—	12	
Poznańskie	25	4	—	1	—	28	28	3	—	—	1	30	
Śląskie	29	4	—	—	—	33	33	—	—	—	—	33	
Warszawskie	210	22	1	3	—	230	230	4	—	—	3	231	
Wileńskie	73	9	—	—	5	77	77	4	—	2	1	78	
Wołyńskie	36	5	—	—	—	41	41	15	—	—	2	54	
Ogółem Ognisk	1.218	130	4	7	11	1.334	1.334	78	2	7	14	1.393	

Procentowe zestawienie ilości członków, Ognisk i Oddziałów powiat.
w roku 1920, 1921, 1922, 1923, 1924, 1925 i 1926.

	w roku 1920	w roku 1921	w roku 1922	w roku 1923	w roku 1924	w roku 1925	I półr. 1926
Procentowy przyrost członków	100 ⁰ / ₀	119 ⁰ / ₀	120 ⁰ / ₀	131 ⁰ / ₀	141 ⁰ / ₀	144 ⁰ / ₀	147 ⁰ / ₀
Procentowy przyrost Ognisk	100 ⁰ / ₀	126 ⁰ / ₀	136 ⁰ / ₀	160 ⁰ / ₀	177 ⁰ / ₀	187 ⁰ / ₀	192 ⁰ / ₀
Procentowy przyrost Oddziałów pow.	—	—	100 ⁰ / ₀	155 ⁰ / ₀	165 ⁰ / ₀	175 ⁰ / ₀	195 ⁰ / ₀
Ilość członków przypadająca przeciętnie na 1 Ognisko.	37	34	33	30	28	27	26

Warszawa, 30/IX 1926.

(—) K. Stattlerówna, v-prezes i ref. ewid.

3. ZJAZDY ORGANIZACYJNE

O ZJAZDACH.

W sprawozdaniu za 1924 i I półrocze 1925 roku podaliśmy szczegółową charakterystykę Zjazdów woj. odbytych z wiosną 1925 roku, tam zatem odsyłamy czytelnika, by nie powtarzać treści.

Liczne, różnej natury przyczyny nie pozwoliły zorganizować w I półroczu 1926 roku zwykłego cyklu Zjazdów Wojewódzkich i przerzuciły całą wagę na Zjazdy powiatowe. Jednym z powodów była konieczność bliższego wejrzenia w pracę poszczególnych powiatów, które zróżniczkowały się i przy mocnych ogólnozwiązkowych cechach wytworzyły swoje, mniej lub więcej wartościowe środowiska. Naprawić zło, poprzeć i rozpowszechnić dobro — to było celem licznych Zjazdów powiatowych, zwoływanych często z inicjatywy Zgł. i Komisji wojewódzkich.

Podajemy na tem miejscu zestawienie Zjazdów, w których jako prelegenci brali udział delegaci Zarządu Głównego.

ZJAZDY ORG., W KTÓRYCH BRALI UDZIAŁ DELEGACI ZARZĄDU GŁÓWNEGO.

W spisie poniższym pominięte są te, które znalazły się w sprawozdaniach Komisji Z. Gł. I półrocze 1925. Zjazdy wojewódzkie.

II półrocze 1925.

Wrzesień. Równe — kol. Stankiewicz, Międzyrzec Pod. — kol. Tomczak.

Październik. Kalisz — kol. Ochędalski, Chełm — kol. Chrościcki, Brześć — kol. Nowicki, Łódź — kol. Nowicki.

Listopad. Chełm — kol. Tomczak, Wołkowysk — kol. Tomczak.

Grudzień. Grodno — kol. Tomczak, Klimontów — kol. Nowicki, Krzemieniec — kol. Stankiewicz, Chełm — kol. Wójtowicz, Augustów — kol. Nowicki, Lubartów — kol. Tomczak, Równe — kol. Tomczak, kol. Czabanowski.

1926 r.

Styczeń. Jarosław — kol. Smulikowski, Łida — kol. Tomczak, Łódź — kol. Tomczak, Zaleszczyki — kol. Smulikowski, Suwałki — kol. Tomczak.

Luty. Stanisławów — kol. Smulikowski, Częstochowa — kol. Baścik, Piotrków — kol. Tomczak, Żyrardów — kol. Kisielnicki, Łódź — kol. Nowicki, Gostynin — kol. Tomczak, Pizemyśl — kol. Smulikowski, Grudziądz — kol. Nowicki, Włocławek — kol. Smulikowski, Częstochowa — kol. Baścik, kol. Tomczak, Sierpc — kol. Tomczak.

Kwiecień. Białystok — kol. Kisielnicki, Katowice — kol. Nowicki.

Maj. Wołkowysk — kol. Tomczak, Chełm — kol. Wawrzynowski, Sępólno — kol. Tomczak, Radomsk — kol. Nowicki, Świecie — kol. Tomczak.

Czerwiec. Busk — kol. Patyna, Radzyń — kol. Patkowski, Hrubieszów — kol. Frelek, Kolno — kol. Tomczak, Ostróg — kol. Suda, Końskie — kol. Tomczak.

W II półroczu 1926 r. odbyły się już liczne zjazdy, które znajdują się w sprawozdaniu za 1926 r. Celem ich było niesienie Oddziałom pow. i Ogniskom pomocy w zorganizowaniu pracy na bieżące półrocze, pracy tem trudniejszej.

że wrzesień zastał liczne zmiany w zespołach nauczycielskich, a z tem konieczność podejmowania od podstaw przedwakacyjnego progra-

mu. Tenże wrzesień przyniósł zato świeży posiew nowych lub wznowionych Ognisk, jako zapowiedź poważnej pracy w roku szkolnym.

4. KURSY DLA LUSTRATORÓW I INSTRUKTORÓW ZWIĄZKU P. N. S. P.

II kurs lustratorski, jakkolwiek należący do niniejszego okresu sprawozdawczego — uwzględniony został obszernie w Sprawozdaniu za 1924 i I półrocze 1925 r.

W lecie 1926 roku od dn. 10-go lipca odbył się w Zakopanem III kurs organizacyjny dla lustratorów i instruktorów Ognisk.

nego poruszania w rozległej dziedzinie zagadnień zawodowych, społecznych i organizacyjnych, a niema chyba drugiego zawodu, któryby wymagał tylu różnostronnych umiejętności, jak zawód nauczyciela, tego jedyngo inteligenta w głuchej prowincji polskiej.

Dlatego przygotowanie zastępu lustra-

III-ci Kurs lustratorsko - instruktorski w Zakopanem — lipiec 1926 r.

Celem tej instytucji, którą chcielibyśmy widzieć jako stałą i rozwijającą się według pewnych własnych, z charakteru jej pracy wynikających założeń, jest stworzenie licznego zespołu Kolegów i Koleżanek, przygotowanych do przeprowadzenia lustracji Ognisk i występowania w charakterze instruktorów pracy w różnych dziedzinach. Zadanie to jest o tyle trudne, że wymaga wszechstronnego zapoznania się i swobod-

torów wymaga czasu i pracy. Znaczna większość uczestników kursu to już czynni działacze Związkowi, których opinia wpływa na ustalanie programu przyszłej pracy. Jakże będą jej formy — trudno przesądzać. Wznoszące się z Ognisk liczne wezwania o lustrację, o prelegentów organizacyjnych są miarą jak bardzo ten dział przygotowania związkowego jest naglący.

Na kursie 1926 roku było 36 uczestni-

ków. Wielu ochotników ze wszystkich ziem polskich wstrzymał obowiązkowy kurs przeszkolenia wojskowego. Kurs lustratorski uwzględnił wykłady i dyskusje z dziedziny ideologii Związkowej, pragmatyki, ostatnich prądów pedagogicznych, zagadnień statutowych: referat o „Samopomocy leczn.”, zwiedzenie „Sanatorjum Zw. PNSP.” pozwoliły słuchaczom kursu podzielić się z członkami Ognisk wrażeniem bezpośrednim.

Uczestnicy kursu brali też udział w niektórych wykładach kursu regionalnego i urządzonych przezeń wycieczkach, łącząc korzyść zdobytej wiedzy z urokiem cudnego tła tatrzańskiego.

Prelegentami kursu byli członkowie Zarządu Głównego: kol. posłowie Smulikowski i Nowicki, kol. Makuch, Stattlerówna, Malicki, Pałkowski i Suda; ponadto kol. Kułiga

Wojciech, lustrator organizacyjny z terenu woj. Śląskiego referował sprawy dotyczące działalności lustratorskiej w Ogniskach i Oddziałach. Niezależnie od wykładów organizacyjnych zapoznano słuchaczy kursu z urządzeniem aparatów radiowych, ich użytecznością i sposobem obchodzenia się z nimi. W tym celu poświęcono kilka godzin specjalnemu wykładowi o radio, w czasie którego demonstrowano i przysłuchiwano się zagranicznym audycjom. Kurs odwiedził dwukrotnie prezes senator kol. Nowak, przysłuchując się wykładom i dyskusji uczestników. Kierownikiem admin. - gosp. kursu był kol. Mayer.

Okres dzielący nas od następnego kursu przeznaczony zostanie na zogniskowanie wyników prac lustratorskich dotychczasowych 3-ch kursów i wysnucie z nich dalszego programu pracy.

5. Z KARTY ŻAŁOBNEJ

Choć kilka słów poświęcić musimy wszystkim tym Kolegom i Koleżankom, którzy rzucili nasze szeregi Związkowe i odeszli w krainę wiecznego spokoju, skąd nikt już nie wraca. A było ich wielu w roku sprawozdawczym — żniwo śmierci

oblite. W roku sprawozdawczym zmarło 146 osób, w liczbie tej Kolegów 79 i Koleżanek 67. Na gruźlicę zmarło 84 osoby, t. j. 58%. **Cześć drogiej pamięci Zmarłych!**

CZ. IV. SPRAWOZDANIE FINANSOWE ZARZĄDU GŁÓWNEGO ZA ROK 1925.

1. ZESTAWIENIE RACHUNKOWE.

STAN CZYNNY:

RACHUNEK KASY.

Pozostałość w dn. 1.I 1925 r.	13.940.53	
W ciągu 1925 r. wpłynęło	1.114.795.23	
Razem	1.128.735.76	
W okresie sprawozdawczym wydatkowano	1.119.516.96	
W dn. 31.XII 1925 r. pozostaje		9.218.80

RACHUNEK PAPIERÓW %%.

Wartość papierów %% w dn. 1.I 1925 r.	15.741.13	
W ciągu 1925 r. nabyto:		
Pożyczkę Konwersyjną 1924 r.	10.262.50	
Akcje Banku Polskiego	1.222.—	
" Szkolnicy w Krakowie	1.290.—	
	12.774.50	
Wartość papierów %% w dn. 31.XII 1925 r. wynosi		28.515.63

RACHUNEK BANKÓW — LOKACJE.

Pozostałość w dn. 1.I 1925 r.	30.660.01	
Lokata w Banku Przemysłowym	122.463.32	
Bank Przemysłowy %% za 1925 r.	10.638.05	
Lokata w Banku Gosp. Kraj. Warsz.	55.000.—	
Bank Gosp. Kraj. Warsz. %% za 1925	1.838.43	
Lokata w Banku Gosp. Kraj. w Przem.	5.000.—	
	194.939.80	
Razem	225.599.81	
Podjęto z Banku Przem. w Warsz.	128.533.66	
" " Gosp. Kraj. Warsz.	56.000.—	
" " Gosp. Kraj. w Przem.	5.000.—	
10% podatek rent. i stemple	1.294.14	
	190.827.80	
W dn. 31.XII 1925 r. pozostaje		31.772.01

RACHUNEK P. K. O. — KONTO 435 PRZEKAZOWY.

Pozostałość w dn. 1.I 1925 r.	883.99	
W ciągu 1925 r. wpłynęło	316.643.37	
Razem	317.527.36	
Przekazano	316.144.61	
Druki	6.45	
Do przeniesienia	316.151.06	72.506.44

	Z przeniesienia	316.151.06	317.527.36	72.506.44
Prowizje		<u>474.17</u>	<u>316.625.23</u>	
W dn. 31.XII 1925 r. pozostaje				902.13

RACHUNEK P. K. O. KONTO 4678 — SAMOPOMOC LECZN.

Pozostałość w dn. 1.I 1925 r.			5.441.69	
W ciągu 1925 r. wpłynęło			<u>670.441.30</u>	
	Razem		675.882.99	
Podjęto	668.956.41			
Druki	13.50			
Prowizje	<u>266.35</u>		<u>669.236.26</u>	
W dn. 31.XII 1925 r. pozostaje				6.646.73

RACHUNEK P. K. O. KONTO 8736 — POL. OŚW. POZ.

Pozostałość w dn. 1.I 1925 r.			352.63	
W ciągu 1925 r. wpłynęło			<u>8.527.19</u>	
	Razem		8.879.82	
Podjęto	7.915.39			
Druki	237.50			
Prowizje	<u>71.66</u>		<u>8.224.55</u>	
W dn. 31.XII 1925 r. pozostaje				655.27

RACHUNEK P. K. O. KONTO 9503 — SZKOŁA SPEC.

Pozostałość w dn. 1.I 1925 r.			303.59	
W ciągu 1925 r. wpłynęło			<u>1.696.12</u>	
	Razem		1.999.71	
Przekazano	1.306.—			
Druki	12.45			
Prowizje	<u>15.40</u>		<u>1.333.85</u>	
W dn. 31.XII 1925 r. pozostaje				665.86

RACHUNEK P. K. O. KONTO 6880 — „PŁOMYK“.

Pozostałość w dn. 1.I 1925 r.			1.302.12	
Podjęto			<u>1.302.12</u>	

RACHUNEK P. K. O. KONTO 10209 SEKCJA KSZTAŁC. NAUCZ.

Od 1.II do 31.XII 1925 r. wpłynęło			1.055.50	
Podjęto	750.—			
Druki	25.65			
Prowizje	<u>4.45</u>		<u>780.10</u>	
W dn. 31.XII 1925 r. pozostaje				275.40

RACHUNEK DOMU ZDROWIA W ZAKOPANEM.

Wartość willi w dn. 31.XII 1925 r.				100.000.—
------------------------------------	--	--	--	-----------

RACHUNEK ADMIN. DOMU ZDROWIA W ZAKOPANEM.

Pozostałość w dn. 1.I 1925 r.			<u>2.843.48</u>	
Do przeniesienia			2.843.48	181.651.83

	Z przeniesienia	2.843.48	181.651.83
Dopisano		3.334.78	
	Razem	6.178.26	
Pożyczka Adm. Budowy Sanatorjum	3.500.—		
Subwencje kuracjom	1.236.70	4.736.70	
Pozostałość w dn. 31.XII 1925 r.			1.441.56

RACHUNEK BUD. SANATORJUM W ZAKOPANEM.

Kupno ziemi, taksy notarialne, podatki 68.493.23

Materiały budowlane

Wapno, cement, piasek, frachty	111.563.—	
Cegła, kamień, frachty	109.338.92	
Drzewo	78.364.14	
Trzcina prasowana, frachty	3.064.75	
Żelazo, blacha, frachty	74.638.94	
Dachówka, fracht	567.75	
Zwózka materiałów	83.268.77	460.806.27

Robocizna

Narzędzia	8.360.34	
Roboty ziemne, gasz. wapna, tłucz. szutru	58.794.20	
Roboty murarskie	214.694.01	
„ ciesielskie	65.659.73	
„ blacharskie	9.830.35	
„ ślusarskie	20.572.16	
„ stolarskie	55.219.—	
„ rzeźbiarskie	2.084.—	
„ malarskie	16.358.85	
Kasa Chorych	3.450.85	455.023.49

Szklenie		21.186.55
Posadzki		52.626.65
Instalacje centralnego ogrzewania		206.727.44
„ elektryczne i windy		102.489.10
Honorarja architektów		60.085.37
Inwentarz żywy		920.—
Ruchomości (K. Jarnuszkiewicz)		24.152.45
Siódmy Zjazd i otwarcie Sanatorjum		11.838.67
Koszta administracyjne budowy		19.920.46

Razem 1.484.269.68

Wpływy administracji 290.28

Do dn. 31.XII 1925 r. wydatkowano 1.483.979.40

RACHUNEK ADM. BUD. SANATORJUM W ZAKOPANEM.

Pozostałość w dn. 1.I 1925 r.		5.079.02
Przekazy Zarządu Głównego	526.000.—	
Wpływy administracji	238.70	
Pożyczki	6.500.—	
Zaliczenia dostawcom	330.000.—	
Wyrównanie wykazu wydatków	0.21	862.738.91

Razem 867.817.93

Wydatki na budowę 851.779.22

W dn. 31.XII 1925 r. pozostaje 16.038.71

Do przeniesienia 1.683.111.50

Z przeniesienia

1.683.111,50

RACHUNEK UZDROWISKA W PUSZCZY MARJ.

Pozostałość w dn. 1.I 1925 r.		12.237,50	
Przekazy Zarządu Głównego	2.900,—		
Zapłacone R-ki Uzdrowiska	2.164,34	5.064,34	
	<u>7.911,50</u>	17.301,84	
Wpłacono do Kasy Zarządu Głównego		18,—	
W dn. 31.XII 1925 r. pozostaje			17.283,84

RACHUNEK NIERUCHOMOŚCI NA HELU.

Wartość parceli w dn. 31.XII 1925 r. 2.640.—

RACHUNEK RUCHOMOŚCI.

Zarząd Główny.

Wartość w dn. 1.I 1925 r.	4.170,29	
Nabyto	2.726,35	
Zwyżka z przeszacowania	1.014,86	
	<u>7.911,50</u>	
Sprzedano	1.000,—	
Wartość w dn. 31.XII 1925 r.		6.911,50

Kwatera Związkowa.

Wartość w dn. 1.I 1925 r.	1.568,90	
Nabyto	710,55	
Wartość w dn. 31.XII 1925 r.		2.279,45

Głos Nauczycielski.

Wartość w dn. 1.I 1925 r.	7.294,68	
Nabyto	52,85	
Zwyżka z przeszacowania	1.028,44	
Wartość w dn. 31.XII 1925 r.		8.375,97

Płomyk.

Wartość w dn. 1.I 1925 r.	1.789,26	
Zwyżka z przeszacowania	560,70	
Wartość w dn. 31.XII 1925 r.		2.349,96

Bursa.

Wartość w dn. 1.I 1925 r.	2,28	
Nabyto	91,—	
Zwyżka z przeszacowania	447,72	
Wartość w dn. 31.XII 1925 r.		541,—

Dom Zdrowia w Zakopanem.

Wartość w dn. 31.XII 1925 r. 12,99

Uzdrowisko w Puszczy Marjańskiej.

Wartość w dn. 1.I 1925 r.	23,50	
Do przeniesienia	23,50	20.470,87.
		1.703.035,34

Z przeniesienia	23.50	20.470.87	1.703.035.34
Nabyto	5.323.—		
Zwyżka z przeszacowania	<u>1.829.74</u>		
Wartość w dn. 31.XII 1925 r.		7.176.24	
Uniwersytet Ludowy w Szycach.			
W ciągu 1925 r. nabyto i pozostaje		1.404.24	
Kolonja w Krynicy.			
W ciągu 1925 r. nabyto i pozostaje		910.—	
Sekcja Kształcenia Nauczycieli.			
W ciągu 1925 r. nabyto i pozostaje		33.—	
Komisja Kielecka.			
W ciągu 1925 r. nabyto i pozostaje		27.—	
Komisja Lubelska.			
Wartość w dn. 1.I 1925 r.	103.50		
Nabyto	<u>197.—</u>		
Wartość w dn. 31.XII 1925 r.		300.50	
Komisja Łódzka.			
W ciągu 1925 r. nabyto i pozostaje		570.—	
Komisja Poleska.			
Wartość w dn. 1.I 1925 r.	189.66		
Nabyto	<u>60.—</u>		
Wartość w dn. 31.XII 1925 r.		249.66	
Komisja Poznańska.			
Wartość w dn. 31.XII 1925 r.		90.—	
Komisja Śląska.			
Wartość w dn. 31.XII 1925 r.		573.—	
Komisja Warszawska.			
W ciągu 1925 r. nabyto i pozostaje		80.—	
Komisja Wileńska.			
Wartość w dn. 1.I 1925 r.	645.35		
Nabyto	<u>436.15</u>		
Wartość w dn. 31.XII 1925 r.		1.081.50	
Komisja Wołyńska.			
W ciągu 1925 r. nabyto i pozostaje		<u>480.—</u>	
Ogólna wartość w dn. 31.XII 1925 r.			33.446.01

RACHUNEK BIBLIOTEKI.

Wartość w dn. 1.I 1926 r.	<u>1.229.06</u>		
Do przeniesienia		1.229.06	1.736.481.35

Z przeniesienia	1.229.06	1.736.481.35
W ciągu 1925 r. nabyto:		
Zarząd Główny	342.15	
Sekcja Pedagogiczna	124.—	466.15
Wartość w dn. 31.XII 1925 r.		1.695.21

RACHUNEK DŁUŻNIKÓW.

Dn. 1.I 1925 r. było:		
Zaległych wkładek	63.441.28	
Za faktury druków	737.52	
" " ogłoszeń i komisów	1.240.40	65.419.20
W okresie sprawozd. dopisano:		
Zaległe wkładki 1925 r.	72.336.13	
Zaliczki na dostawy Bud. Sanator.	349.000.—	
Za R-ki ogłoszeń i komisów	3.974.08	425.310.21
Razem		490.729.41
Zapłacono wkładki 1924 r.	11.073.07	
" faktur druków	88.07	
Umorzono wkładki 1924 r.	647.13	
Odpisano R-ki dostawców	334.000.—	
Zapłacono R-ki ogłoszeń i komisów	2.849.50	348.657.77
W dn. 31.XII 1925 r. pozostaje:		
Zaległych wkładek		124.057.21
Za R-ki druków		649.45
Za R-ki ogłoszeń i komisów		2.364.98
U Dostawców		15.000.—
		142.071.64

RACHUNEK POŻYCZEK.

Dn. 1.I 1925 r. byli winni	13.928.08	
Dopisano		53.701.09
Razem		67.629.17
Spłacono	45.600.87	
Zamortyzowano	8.88	45.609.75
W dn. 31.XII 1925 r. pozostaje		22.019.42

RACHUNEK WEKSLI OBCYCH.

W ciągu 1925 r. wpłynęło	22.305.—
W tym czasie wykupiono	22.305.—

RACHUNEK ZALICZEŃ POCZTOWYCH.

Pozostałość w dn. 1.I 1925 r.	69.03
Za wysłane ustawy emerytalne	507.45
" " " o Szk. mniejsz.	3.014.85
Razem	3.522.30
Wpłynęło	2.500.24
Zwrócono 266 egz. Ust. o szk. mniejsz.	744.80
Pozostałość w dn. 31.XII 1925 r.	346.29
Do przeniesienia	1.902.613.91

RACHUNEK SUM DO WYLICZENIA.

W ciągu 1925 r. wypłacono	6.777.80
W tym czasie odpisano	<u>6.777.80</u>

RACHUNEK BURSY.

Wydatki:

Artykuły spożywcze	2.788.68	
Pensje pracowników	2.215.—	
Czynsz i świadczenia	843.03	
Światło i opał	467.82	
Drobne	107.80	
Dział kosztów administracyjnych	<u>176.—</u>	6.598.33

Przychód:

Pozostałość w dn. 1.I 1925 r.	510.01	
Wychowańcy w gotówce	5.554.—	
w art. spożywczych	116.56	
Min. Op. Społ. subsydjum	<u>200.—</u>	6.380.57
Pozostałość w dn. 31.XII 1925 r.		217.76

RACHUNEK KWATERY ZWIĄZKOWEJ.

Pozostałość w dn. 1.I 1925 r.	5.766.56
-------------------------------	----------

Wydatki:

Czynsz	1.500.—	
Obsługa	862.10	
Drobne	39.90	
Dział kosztów administracyjnych	<u>704.—</u>	3.106.—
	Razem	8.872.56
		<u>4.434.70</u>

Pozostałość w dn. 31.XII 1925 r.	4.437.86
----------------------------------	----------

RACHUNEK POWSZ. UNIW. KORESP.

Pozostałość w dn. 1.I 1925 r.	3.025.—
Wpłacone udziały	<u>6.000.—</u>
Pozostałość w dn. 31.XII 1925 r.	9.025.—

RACHUNEK KURSÓW WAKACYJNYCH.

Pozostałość w dn. 1.I 1925 r.	6.360.58
-------------------------------	----------

Dochód:

Opłaty	20.276.10	
Zarząd Główny	937.—	21.213.10
	Razem	<u>27.573.68</u>
Do przeniesienia	27.573.68	1.916.294.53

Z przeniesienia

27.573.68

1.916.294.53

Wydatki:

Kurs w Wejherowie	10.579.95	
" w Zakopanem	10.597.18	
Różne	937.—	
Zwroty	508.40	
U Zarządu Głównego	4.951.15	27.573.68

RACHUNEK „PŁOMYKA“.

Wyplacona należność z 1924 r.	500.—	
Pożyczka zwrotna	2.000.—	
Świadczenia i obsługa	625.75	3.125.75
Pozostałość w dn. 1.I 1925 r.	500.—	
Prenumerata	326.30	
Zapłacona pożyczka	2.000.—	
Za odpisane świadczenia	271.34	3.097.64
Pozostałość w dn. 31.XII 1925 r.		28.11

RACHUNEK KOMISJI BIAŁOSTOCKIEJ.

Przekazy Zarządu Głównego		826.07
Niedobór 1924 r.	170.07	
Utrzymanie biura	231.25	
Zjazd wojewódzki	22.—	
Kurs instruktorski	100.—	523.32
W dn. 31.XII 1925 r. pozostaje		302.75

RACHUNEK KOMISJI KIELECKIEJ.

Pozostałość w dn. 1.I 1925 r.		89.05
Przekazy Zarządu Głównego	2.160.95	
Dochód Zjazdu Wojewódzkiego	431.50	
Zasiłek Sejmiku pow. na Oświatę Poz.	380.—	
Zwroty awansów	106.85	
Wycofana zaliczka na szafę	70.—	3.149.30
Razem		3.238.35
Utrzymanie lokalu	10.—	
" biura	1.160.27	
Zjazdy i lustracje	1.337.88	
Okólniki i odezwy	90.—	
U Kom. Oświaty Pozaszkolnej	448.20	
U R-ku Ruchomości	97.—	3.143.35
W dn. 31.XII 1925 r. pozostaje		95.—

RACHUNEK KOMISJI KRAKOWSKIEJ.

Przekazy Zarządu Głównego	4.528.36	
Dochód Komisji	42.—	
Procenty od lokat za 1925 r.	342.30	
R-k Pożyczek	600.—	
Fundusz kolonji letnich w Krynicy	1.720.—	
Do przeniesienia	7.232.66	1.916.720.39

Z przeniesienia 7.232.66

1.916.720.35

Fundusz Kursów wakacyjnych	3.089.55	
„ Oświaty Pozaszkolnej	64.—	10.386.21
Niedobór 1924 r.	17.36	
Utrzymanie lokalu	1.708.75	
„ biura	1.827.68	
Zjazdy i lustracje	1.386.26	
Kurs instruktorski	100.—	
U R-ku Pożyczek	20.—	
„ Oświaty Pozaszkolnej	123.—	
„ Ruchomości	910.—	
„ Kolonji Letnich w Krynicy	1.178.60	
„ Uniw. Regionalnego	501.20	
„ VII Zjazdu	1.052.86	
Przelew	500.—	9.325.71

W dn. 31.XII 1925 r. pozostaje

1.060.50

RACHUNEK KOMISJI LUBELSKIEJ.

Pozostałość w dn. 1.I 1925 r.		80.94
Przekazy Zarządu Głównego	2.200.—	
Dochód ze Zjazdu wojewódzkiego	793.53	2.993.53
Razem		3.074.47

Utrzymanie lokalu	475.60	
„ biura	1.032.61	
Zjazdy i lustracje	1.137.49	
Okólniki i wydatki reprezentacyjne	169.—	
U R-ku Ruchomości	197.—	3.011.70

Dn. 31.XII 1925 r. pozostaje

62.77

RACHUNEK KOMISJI LWOWSKIEJ.

Pozostałość w dn. 1.I 1925 r.		15.53
Przekazy Zarządu Głównego	4.600.—	
U Zarządu Głównego	480.86	5.080.86
Razem		5.096.39

Utrzymanie lokalu	717.48	
„ biura	1.024.15	
Zjazdy i lustracje	1.085.28	
Obrona prawna i wydatki reprezent.	869.48	
Przelew	1.000.—	
U R-ku Oświaty Pozaszkolnej	400.—	5.096.39

RACHUNEK KOMISJI ŁÓDZKIEJ.

Pozostałość w dn. 1.I 1925 r.		149.70
Przekazy Zarządu Głównego	2.950.—	
Dochód ze Zjazdu wojewódzkiego	138.40	
Zwroty	23.60	
U Zarządu Głównego	137.20	3.249.20
Razem		3.398.90

Utrzymanie lokalu	209.60	
„ biura	1.323.79	
Do przeniesienia	1.533.39	3.398.90
		1.917.843.66

Z przeniesienia	1.533.39	3.398.90	1.917.843.66
Zjazdy i lustracje	771.58		
U R-ku Oświaty Pozaszkolnej	378.93		
„ Funduszu im. St. Nowaka	45.—		
„ Ruchomości	570.—		
„ Pożyczek	100.—	3.398.90	

RACHUNEK KOMISJI POLESKIEJ.

Pozostałość w dn. 1.I 1925 r.		192.42	
Przekazy Zarządu Głównego	5.415.16		
Dochód Komisji	334.25	5.749.41	
	Razem	5.941.83	
Utrzymanie lokalu	1.174.81		
„ biura	1.367.67		
Zjazdy i lustracje	1.471.51		
Kurs instruktorski	100.—		
U R-ku Ruchomości	60.—		
Zwrócony czek	1.307.58	5.481.57	
W dn. 31.XII 1925 r. pozostaje			460.26

RACHUNEK KOMISJI POMORSKIEJ.

Przekazy Zarządu Głównego		1.079.31	
Utrzymanie lokalu	423.96		
„ biura	317.97		
Zjazdy i lustracje	337.38	1.079.31	

RACHUNEK KOMISJI POZNAŃSKIEJ.

Pozostałość w dn. 1.I 1925 r.		439.82	
Przekazy Zarządu Głównego		2.223.88	
	Razem	2.663.70	
Utrzymanie lokalu	200.—		
„ biura	1.122.29		
Zjazdy i lustracje	537.45		
Dar na obronę kresów zachodnich	12.—	1.871.74	
W dn. 31.XII 1925 r. pozostaje			791.96

RACHUNEK KOMISJI ŚLĄSKIEJ.

Pozostałość w dn. 1.I 1925 r.		149.73	
Przekazy Zarządu Głównego	3.600.—		
Dochód Komisji	968.04	4.568.04	
	Razem	4.717.77	
Utrzymanie lokalu	400.—		
„ biura	1.007.71		
Zjazdy i lustracje	706.60		
Nieprzewidziane	30.—	2.144.31	
W dn. 31.XII 1925 r. pozostaje			2.573.46

RACHUNEK KOMISJI WARSZAWSKIEJ.

Pozostałość w dn. 1.I 1925 r.		54.—	
Przekazy Zarządu Głównego	1.046.—		
Do przeniesienia	1.046.—	54.—	1.921.669.34

Z przeniesienia	1.046.—	54.—	1.921.669.34
Dochód ze Zjazdu wojewódzkiego	754.70		
U Zarządu Głównego	93.04	1.893.74	
	<u>Razem</u>	1.947.74	
Utrzymanie lokalu	25.50		
„ biura	250.15		
Zjazdy i lustracje	1.186.59		
Kurs instruktorski	305.50		
Zwroty	100.—		
U R-ku Ruchomości	80.—	1.947.74	

RACHUNEK KOMISJI WILEŃSKIEJ.

Przekazy Zarządu Głównego	8.116.—		
Dochód Komisji	5.105.40		
Opłata na Oświatę Pozaszkolną	1.745.39	14.966.79	
Niedobór 1924 r.	264.98		
Utrzymanie lokalu	2.999.94		
„ biura	3.155.51		
Zjazdy i lustracje	1.187.75		
Subsydja szkolne	489.33		
Nieprzewidziane	73.50		
U Funduszu Dyspozycyjnego	22.—		
U R-ku Ruchomości	436.15		
„ Oświaty Pozaszkolnej	5.502.66	14.131.82	

W dn. 31.XII 1925 r. pozostaje

834.97

RACHUNEK KOMISJI WOŁYŃSKIEJ.

Pozostałość w dn. 1.I 1925 r.		31.94	
Przekazy Zarządu Głównego	1.705.90		
U Zarządu Głównego	17.44	1.723.34	
	<u>Razem</u>	1.755.28	
Utrzymanie biura	422.90		
Zjazdy i lustracje	1.168.88		
Okólniki	53.50		
U R-ku Oświaty Pozaszkolnej	30.—		
„ Ruchomości	80.—	1.755.28	
<u>Ogół stanu czynnego</u>		<u>1.922.504.31</u>	

STAN BIERNY:

RACHUNEK WKŁADEK.

W dniu 1.I 1925 r.		88.083.20	
W ciągu 1925 r. wpłynęło:			
Zaległe wkładki 1924 r.	11.073.07		
Wkładki za 1925 r.	352.089.19	363.162.26	
Zaległe wkładki za 1925 r.		72.336.13	
	<u>Razem</u>	523.581.59	
Do przeniesienia		523.581.89	

Z przeniesienia

523.581.59

Przelewy	3.395.88	
Wkładki za 1924 rok	11.073.07	
Odpisano na Fund. Domu Naucz.	71.978.70	
" " " Wdów i Sierot	14.395.72	
" " " Kolonij Letn.	7.197.87	
" " " Dyspozycyjny	5.398.36	
" " " Rezerwowo	123.508.18	
" " " Zaległ. Wkładek	61.102.06	
Wypłacono na Głos Nauczycielski	85.518.73	
" " Polsk. Ośw. Poz.	14.453.61	
" " Szkołę Specj.	3.835.79	
" " Ruch Pedagogiczny	1.818.76	
" " Sekcję Pedagogiczną	1.613.74	

ADMINISTRACJA.

Utrzymanie lokali	13.576.08	
" biur	60.204.21	
Zjazdy i lustracje	29.187.29	
Wydatki organizacyjne Zarządu Gł.	12.099.13	
Prowizje i % %	1.772.71	
Prenumerata	440.11	
Nieprzewidziane	1.011.59	523.581.59

RACHUNEK KAPITAŁU ZASOBOWEGO.

Pozostałość w dn. 1.I 1925 r.		34.931.08
Ogniska za VI Zjazd	600.20	
" za VII Zjazd	10.985.50	
" na Zjazdy wojewódzkie	22.—	
N. Księg. za 10% od zysku za 1923/24 r.	249.26	
" " " 1924/25 r.	1.517.88	
Banki za procenty od lokat	12.480.34	
Dary	19.90	
Różne wpływy	730.52	
Dochód Kursów Wakacyjnych	20.276.10	
" Komisyj	8.983.72	55.865.42
Razem		90.796.50
Przelewy	45.50	
Subwencje kurac. Domu Zdrowia	147.19	
Kursy Wakac. w Wejherowie	10.579.95	
" " w Zakopanem	10.597.18	
Koszta organizacyjne kursów	437.—	
Zwroty opłat	508.40	
Zaliczka na Kursy Wakac. 1926 r.	500.—	
Komisje Polsk. Ośw. Pozaszkolnej	8.983.72	31.798.94
W dn. 31.XII 1925 r. pozostaje		58.997.56

RACHUNEK WIERZYCIELI.

Pozostałość w dn. 1.I 1925 r.	552.48	
W ciągu 1925 r. dopisano	3.694.10	4.246.58
W tym czasie zapłacono		1.197.51
W dn. 31.XII 1925 r. pozostaje		3.049.07
Do przeniesienia		62.046.63

Z przeniesienia 62.046.63

RACHUNEK WEKSLI WŁASNYCH.

Weksle wystawione	47.000.—	
„ zapłacone	<u>8.000.—</u>	
„ pozostałe w obiegu w dn. 31.XII 25 r.		39.000.—

RACHUNEK DEPOZYTÓW.

Pozostałość w dn. 1.I 1925 r.	225.52	
W ciągu 1925 r. dopisano	<u>15.785.58</u>	16.011.10
W tym czasie odpisano		<u>14.945.54</u>
W dn. 31.XII 1925 r. pozostaje		1.065.56

RACHUNEK KOL. LETNIEJ W KRYNICY.

Dochód:

Opłaty od pensjonarzy	556.—	
„ od czł. Kol. Letn. w Krynicy	<u>1.164.—</u>	1.720.—

Wydatki:

Wyjazdy	236.64	
Administracja	<u>941.96</u>	<u>1.178.60</u>
W dn. 31.XII 1925 r. pozostaje		541.40

RACHUNEK L. O. P. P.

W ciągu 1925 r. wpłynęło i pozostaje 405.30

RACHUNEK WYDAWNICTW I DRUKÓW.

Dochód:

Pozostałość w dn. 1.I 1925 r.		47.33
Wpływy za Ustawy Emerytalne	2.043.94	
„ „ „ o Szk. Mn.	3.595.05	
„ „ „ za druki	1.075.59	
Przelew	<u>500.—</u>	<u>7.214.58</u>
	Razem	7.261.91

Wydatki:

Koszty wydawnicze	2.651.85	
Honorarja autorskie	591.80	
Ekspedycja	866.24	
Reklama	75.—	
Zwrócone egzemplarze	835.87	
Dział kosztów administracyjnych	<u>1.407.99</u>	<u>6.428.75</u>
Na Fund. Wyd. w dn. 31.XII 1925 pozostaje		833.16

RACHUNEK OZNAK ORGANIZACYJNYCH.

Dochód ze sprzedaży 4.909.33

Wydatki:

Zakłady grawerskie	4.504.—	
Ekspedycja	<u>49.40</u>	
Do przeniesienia	4.553.40	4.909.33
		<u>103.892.05</u>

Z przeniesienia	4.553.40	4.909.33	103.892.05
Odpis	16.50		
Dział kosztów administracyjnych	339.43	<u>4.909.33</u>	

RACHUNEK PRZECHODNI.

Za niedobór Komisji Lwowskiej		480.86	
" " " Łódzkiej		137.20	
" " " Warszawskiej		93.04	
" " " Wołyńskiej		<u>17.44</u>	
W dn. 31.XII 1925 r. pozostaje			728.54

RACHUNEK GŁOSU NAUCZYCIELSKIEGO.

Dochód:

Prenumeratorzy prywatni	1.440.79		
Ogłoszenia	8.917.30		
Komorne	637.79		
Światło i opał	292.96		
Telefon	106.50		
Potrącenia na Kasę Chorych	68.87		
Zwroty i odpisy	<u>1.162.96</u>	12.627.17	
Na R-ku Wkładek		<u>85.518.73</u>	
Razem			<u>98.145.90</u>

Wydatki:

Papier i druk	60.788.30		
Ekspedycja	3.627.15		
Honorarja redaktorskie	2.073.40		
" autorskie	1.619.42		
Płace pracowników	13.267.19		
Materiały kancelaryjne	1.641.50		
Poczta	6.641.81		
Dział kosztów administracyjnych	3.519.98		
Lokal	1.109.24		
Światło i opał	825.40		
Obsługa	1.566.16		
Telefon	245.80		
Różne	806.71		
Przelewy	<u>413.84</u>	98.145.90	

RACHUNEK POL. OŚWIATY POZASZKOLNEJ.

Czasopismo.

Dochód:

Prenumerata	10.797.95		
Ogłoszenia	474.10		
P. K. O. — %%	5.60		
Na R-ku wkładek	<u>6.375.41</u>	17.653.06	

Sekcja:

Dochód komisij wojewódzkich	2.246.24		
Na R-ku wkładek	1.985.83		
" " Kapitału Zasobowego	<u>8.983.72</u>	13.215.79	
Do przeniesienia		30.868.85	104.620.59

Z przeniesienia 30.868.85 104.620.59

UNIW. REGJON. W ZAKOPANEM.

Pozostałość w dn. 1.I 1925 r. 11.47

Dochód:

Opłaty uczestników	2.457.70	
M. W. R. i O. P. — subsydjum	700.—	
Na R-ku wkładek	1.349.67	4.518.84

UNIW. LUDOWY W SZYCACH.

Pozostałość w dn. 1.I 1925 r. 6.336.22

Dochód:

M. W. R. i O. P. — subsydja	9.000.—	
Polska Y. M. C. 50% wydatków inwest.	235.—	
Philips za żarówki	91.80	
Na R-ku wkładek	4.742.70	20.405.72
Razem		55.793.41

Wydatki:

Czasopismo.

Papier i druk	9.599.97	
Ekspedycja	407.09	
Honorarja redaktorskie	754.20	
" autorskie	2.407.71	
Poczta	2.371.48	
Materiały kancelaryjne	289.56	
Dział kosztów administracyjnych	1.407.99	
Reklama	100.—	
Prowizje	71.66	
Przelewy	243.40	17.653.06

Sekcja:

Lokal	540.45	
Sekretarz	2.723.07	
Materiały kancelaryjne	22.86	
Poczta	71.56	
Dział oświatowy	2.485.04	
Wyjazdy	426.02	
Komisja Kielecka	448.20	
" Krakowska	187.—	
" Lwowska	400.—	
" Łódzka	378.93	
" Wileńska	5.502.66	
" Wołyńska	30.—	13.215.79

UNIW. REGJON. W ZAKOPANEM.

Prelegenci	2.136.60	
Utrzymanie uczestników	1.638.90	
Administracja	743.34	4.518.84
Do przeniesienia		17.734.63
		104.620.59

Z przeniesienia 17.734.63 104.620.59

UNIŹ. LUDOWY W SZYCACH.

Przekazy Zarządu Głównego	17.064.67	
Wyjazdy do Szyc	1.828.05	
Administracja	925.40	
Poczta	39.90	
Światło	285.—	
Materiały kancelaryjne	262.70	20.405.72

RACHUNEK SZKOŁY SPECJALNEJ.

Dochód:

Prenumerata	6.074.11	
Wkładki	483.80	
Ogłoszenia	277.75	
M. W. R. i O. P. — subsydjum	500.—	
Na R-ku wkładek	3.835.79	11.171.45

Wydatki:

Papier i druk	7.219.—	
Ekspedycja	83.—	
Honorarium redaktorskie	231.—	
" autorskie	1.881.46	
Poczta	783.—	
Pomoc biurowa	112.44	
Materiały kancelaryjne	31.60	
Dział kosztów administracyjnych	352.—	
Reklama	130.—	
Prowizje	15.40	
Zjazd polsk. naucz. szkół specjalnych	332.55	11.171.45

RACHUNEK RUCHU PEDAGOGICZNEGO.

Prenumerata	137.—	
Przelew Sekcji Kształcenia Naucz.	719.24	
Na R-ku wkładek	1.818.76	2.675.—
Przekazy Zarządu Głównego	2.500.—	
Reklama	75.—	
Honoraria autorskie	100.—	2.675.—

RACHUNEK SEKCJI KSZT. NAUCZ.

Dochód:

Wkładki		1.099.—
---------	--	---------

Wydatki:

Zjazd polonistów	334.66	
Materiały kancelaryjne	40.65	
Prowizje	4.45	
Przeniesiono na R-k Ruchu Pedagog.	719.24	1.099.—

RACHUNEK SEKCJI PEDAGOGICZNEJ.

Drobne wpływy	6.40	
Na R-ku Wkładek	1.613.74	1.620.14
Do przeniesienia		1.620.14
		104.620.59

	Z przeniesienia	1.620.14	104.620.59
Pensja sekretarki	1.200.—		
Materiały kancelaryjne	261.05		
Regulaminy i odezwy	82.—		
Poczta	77.09	1.620.14	

RACHUNEK SEKCJI MUZYCZNEJ.

Dochód:

Opłaty uczestników kursu	6.967.—	
Zwrócona suma	110.30	7.077.30

Wydatki:

Administracja	1.197.75	
Prelegenci	1.190.30	
Mieszkania i utrzym. uczest. kursów	4.689.25	7.077.30

Ogół Stanu Biernego 104.620.59

ZESTAWIENIE.

Stanu Czynny	1.922.504.31	
Stan Bierny	104.620.59	
		<u>1.817.883.72</u>

Majątek Związku P. N. S. P. wynosi
na pokrycie następujących funduszy:

1) Kapitał Żelazny		1.436.88
2) " Rezerwowy Zarządu Gł.		129.948.45
3) " " Domu Zdrowia		4.941.56
4) Fundusz Domu Nauczycielskiego		84.055.65
5) " " Zdrowia		100.000.—
6) " Kolonij Letnich		9.826.45
7) " Wdów i Sierot im. Nowaka wieczysty	9.724.57	
zapomogowy	1.903.99	11.628.56
8) " Samopomocy Lecznicej		1.345.695.81
9) " Dyspozycyjny		6.293.15
10) " Zaległych Wkładek		124.057.21
Razem		<u>1.817.883.72</u>

MAJĄTEK ZWIĄZKU P. N. S. P.

Kapitał żelazny.

W dn. 1.I 1925 r. wynosił	504.58	
Dopisano wpisowe	933.40	1.437.98
Przelew na R-k Wkładek		1.10
W dn. 31.XII 1925 r. pozostaje		1.436.88

Kapitał Rezerwowy Zarządu Gł.

W dn. 1.I 1925 r. wynosił		267.07
Dopisano zwyżkę z przeszac. ruchom.	6.173.20	
Przeniesiono z R-ku Wkładek	123.508.18	129.681.38
W dn. 31.XII 1925 r. pozostaje		<u>129.948.45</u>
Do przeniesienia		131.385.33

Z przeniesienia		131.385.83
Kapitał Rezerwowý Domu Zdrowia.		
W dn. 1.I 1925 r. wynosił	2.729.99	
Nadwyżka za 1925 r.	<u>3.301.08</u>	6.031.07
Udzielono subwencji kuracjuszom		<u>1.089.51</u>
W dn. 31.XII 1925 r. pozostaje		4.941.56
Fundusz Domu Nauczycielskiego.		
W dn. 1.I 1925 r. wynosił		2.067.16
Zwyżka na wymianie 5% Poż. Państw. na Pożyczkę Konwersyjną	9.965.47	
Kupony N. Księgarni	44.32	
20% wkładek za 1925 r.	<u>71.978.70</u>	81.988.49
W dn. 31.XII 1925 r. pozostaje		84.055.65
Fundusz Domu Zdrowia.		
W dn. 1.I 1925 r. wynosił		100.081.05
Odpisano Fund. Samopom. Leczniczej		<u>81.05</u>
W dn. 31.XII 1925 r. pozostaje		100.000.—
Fundusz Kolonij Letnich.		
W dn. 1.I 1925 r. wynosił		2.628.58
2% wkładek za 1925 r.		<u>7.197.87</u>
W dn. 31.XII 1925 r. pozostaje		9.826.45
Fundusz Wdów i Sierot im. St. Nowaka.		
W dn. 1.I 1925 r. wynosił		
Fundusz wieczysty	3.511.22	
„ zapomogowy	<u>64.95</u>	3.576.17
W ciągu 1925 r. wpłynęło:		
Ogniska i członk.	7.605.63	
Min. Op. Społ. — subsydjum	1.500.—	
Tow. Akc. „Szkołnica” w Krakowie	305.58	
Ulanowicz	1.131.—	
Ognisko Biłgoraj	610.—	
4% wkładek za 1925 r.	14.395.72	
Zwroty czekowe	<u>184.—</u>	25.731.91
Razem		29.308.08
Wydatki:		
Zapomogi stałe	15.541.—	
„ jednorazowe	1.267.—	
Przelewy i odpisy	695.52	
Dział kosztów administracyjnych	<u>176.—</u>	17.679.52
W dn. 31.XII 1925 r. pozostaje		
Fundusz wieczysty z 1924 r.	3.511.22	
25% wpływów 1925 r.	<u>6.213.35</u>	9.724.57
Fundusz zapomogowy		<u>1.903.99</u>
		11.628.56
Fundusz Samopomocy Leczniczej.		
W dn. 1.I 1925 r. wynosił		598.994.30
1% wkładki za 1925 r.		<u>751.549.37</u>
Razem		1.350.543.67
Do przeniesienia		<u>1.350.543.67</u>
		341.837.53

	Z przeniesienia	1.357.543.67	341.837.55
	Zwroty i przelewy	<u>4.847.86</u>	
	W dn. 31.XII 1925 r. pozostaje		1.345.695.81
	Fundusz Dyspozycyjny.		
56	W dn. 1.I 1925 r. wynosił	1.327.89	
	1.5% wkładek za 1925 r.	<u>5.398.36</u>	6.726.25
	Bezzwrotne zapomogi	412.—	
	Umorzone pożyczki	<u>21.10</u>	433.10
	W dn. 31.XII 1925 r. pozostaje		6.293.15
	Fundusz Zaległych Wkładek.		
	W dn. 1.I 1925 r. wynosił	63.441.28	
5	Dopisano z R-ku wkładek 1925 r.	<u>61.102.06</u>	124.543.34
	Umorzone wkładki za 1924 r.		<u>486.13</u>
	W dn. 31.XII 1925 r. pozostaje		124.057.21
			<u><u>1.817.883.72</u></u>

ZESTAWIENIE.

W dn. 1.I 1926 r. majątek Z. P. N. S. P. wynosi	1.817.883.72
" 1.I 1925 r. " " wynosił	<u>775.618.07</u>
W 1925 r. powiększył się o	<u><u>1.042.265.65</u></u>

TABLICA WZROSTU MAJĄTKU Z. P. N. S. P.

1 stycznia 1921 r.	Mk.	1.406.845.77
" 1922 r.	"	4.341.643.62
" 1923 r.	"	103.086.166.04
" 1924 r.	Zł.	9.710.65
" 1925 r.	"	775.618.07
" 1926 r.	"	<u>1.817.883.72</u>

DOCHODY I WYDATKI ADMINISTRACJI.

Dochody:

Za światło i opał	689.89
Opłaty na Kasę Chorych	556.10
Za materiały piśmienne	57.88
Zwrot opłat pocztowych	60.60
Zwroty kosztów podróży i djet	305.—
Za sprzedany „Świat”	73.—
Opłaty za kurs instruktorski	1.339.—
Opłata za obronę prawną	50.—
Zwroty prowizyj	—,10
„Głos Nauczycielski” za dział admin.	3.519.98
„Polska Oświata Pozaszk.” za dział admin.	1.407.99
„Szkoła Specjalna” za dział admin.	352.—
Wydawn. i druki	1.407.99
Do przeniesienia	<u>9.819.53</u>

Z przeniesienia	9,819.53	
Znaczki organiz. za dział admin.	339.43	
Kwaterna Związkowa	704.—	
Bursa	176.—	
Sekcja Muzyczna	901.10	
Budowa Sanatorjum	2,112.—	
Fun. Wdów i Sierot	176.—	14,228.06
Przeniesiono z R-ku wkładek		118,291.12
		<u>132,519.18</u>

Wydatki:

Utrzymanie lokali.

Zarząd Główny:

Czynsz	1,288.38	
Podatki	67.80	
Obsługa	1,285.48	
Światło i opał	2,108.24	
Telefony	770.65	
Różne	399.78	5,920.33

Komisje:

Kielecka	10.—	
Krakowska	1,708.75	
Lubelska	475.60	
Lwowska	717.48	
Łódzka	209.60	
Poleska	1,174.81	
Pomorska	423.96	
Poznańska	200.—	
Śląska	400.—	
Warszawska	25.50	
Wileńska	2,999.94	8,345.64
		14,265.97

Utrzymanie biur.

Zarząd Główny:

Pensje pracowników	44,350.09	
Kasa Chorych	3,037.02	
Materiały kancelaryjne	4,858.88	
Poczta	5,485.34	57,731.33

Komisje:

Białostocka	231.25	
Kielecka	1,160.27	
Krakowska	1,827.68	
Lubelska	1,032.61	
Lwowska	1,024.15	
Łódzka	1,323.79	
Poleska	1,367.67	
Pomorska	317.97	
Poznańska	1,122.29	
Śląska	1,007.71	
Warszawska	250.15	
Wileńska	3,155.51	
Wołyńska	422.90	14,243.95
		71,975.28

Do przeniesienia 86,241.25

ZJAZDY I LUSTRACJE.

Zjazdy Zarządu Głównego	2.489.95	
" Komisji Rewizyjnej	498.60	2.988.55

VII Zjazd Delegatów.

Kwestjonariusze i legitymacje	798.45	
Sprawozdanie za 1924 r.	1.774.98	
Podróże i djety	4.035.81	
Wynajem sali	966.50	
Noclegi i obsługa	1.385.68	
Różne	1.206.09	
Wydatki kancelaryjne	845.28	11.012.79

ZJAZDY WOJEWÓDZKIE I LUSTRACJE OGNISK.

Zarząd Główny	3.227.30	
Komisja Białostocka	22.—	
" Kielecka	1.337.88	
" Krakowska	1.386.26	
" Lubelska	1.137.49	
" Lwowska	1.085.28	
" Łódzka	771.53	
" Poleska	1.471.51	
" Pomorska	337.38	
" Poznańska	537.45	
" Śląska	706.60	
" Warszawska	1.186.59	
" Wileńska	1.187.75	
" Wołyńska	1.168.83	15.563.95
		29.565.29

Wydatki Zarządu Głównego.

Odezwy i okólniki	2.072.—	
Wydatki reprezentacyjne	1.338.03	
Centr. Komisji Poroz. pracow. państw.	1.400.—	
Pracady prawne	525.—	
Polski Czerwony Krzyż	77.—	
Subsydja	3.303.—	8.715.03

Kurs Instruktorski.

Administracja	529.80	
Mater. kancelar. i poczta	45.01	
Noclegi	653.—	
Obsługa i światło	58.25	
Stołowanie uczestników	349.—	
Naczynia	26.03	
Prelegenci	581.18	
Wycieczki	242.—	2.484.29

Komisja Białostocka.

Kurs instruktorski	100.—	
--------------------	-------	--

Komisja Kielecka.

Odezwy i okólniki	90.—	
-------------------	------	--

Do przeniesienia	190.—	11.199.32	115.806.54
------------------	-------	-----------	------------

Z przeniesienia	190.—	11.199.32	115.806.54
Komisja Krakowska.			
Kurs instruktorski	100.—		
Komisja Lubelska.			
Okólniki i wydatki reprezent.	169.—		
Komisja Lwowska.			
Obrona prawna i wyd. reprezent.	869.48		
Komisja Poleska.			
Kurs instruktorski	100.—		
Komisja Poznańska.			
Dar na obronę kresów zach.	12.—		
Komisja Warszawska.			
Kurs instruktorski	305.50		
Komisja Wileńska.			
Subsydja szkolne	489.33		
Komisja Wołyńska.			
Odezwy i okólniki	53.50	2.288.81	13.488.13
Prowizje, stemple i podatki.			
Prowizje		474.17	
Stemple i podatki rent.		1.298.64	1.772.81
Prenumerata pism			440.11
Nieprzewidziane			1.011.59
			132.519.18

2. Pensjonat „Uzdrowisko“ w Puszczy Marjańskiej

	Obroty za 1925 rok		Bilans	
	W-n.	Ma	W-n.	Ma
Kasa	26724.89	26715.08	9.81	
Inwestycje	7396.65		7396.65	
Inwent. żywy	467.83		467.83	
Utrz. inw. żyw.	1664.38	1664.38		
Uprawa roli	498.76	498.76		
Ruchomość	7653.04	7653.04		
Administracja	7492.01	7492.01		
Pensjonarze	32622.90	32622.90		
Opał i światło	3070.05	3070.05		
Opieka lek.	2255.19	2255.19		
Żywność	23348.85	23348.85		
Czynsz	1541.07	1541.07		
Zarz. Główny	18.—	17301.84		17283.84
Straty i zyski	45269.54	35859.99	9409.55	
	160023.16	160023.16	17283.84	17283.84

5. Ruch Pedagogiczny

Zamknięcie rachunku za czas od 1/I 1925 r. do 31/XII 1925 r.

Wpływy:

Pozostałość z r. 1924	180.73	
P. K. O. % za 1924 r.	16.02	
Wpływy przez P.K.O. w 1925 r.	11222.58	
„ przekazami i gotówką	1542.60	
Zasilek Zarządu Głównego	2500.—	
Wpłacono w Zarządzie Głównym	137.—	15598.93
Wydatki:		
Papier i druk 3000 egz. 20 ark.	7872.90	
Oplaty pocztowe i znaczki	852.40	
Przybory kancelar. i ekspedycja	276.—	
Czeki i rachunki P. K. O.	180.77	
Oprawa roczników biblioteki	62.90	
Reklama R-k. Zarządu Głównego	75.—	
Redaktor honorar. autor. i korektor	1934.60	
Honorarja autorskie	1491,45	
Administracja	1200.—	
Siła biurowa à 100 zł. mies.	1100.—	
Pomoc przy eksped., odwózka na kolej	163.—	
Pozostałość w dniu 31/XII 1925 r.	389.91	15598.93

6. Tabela porównawcza ważniejszych wpływów i wydatków za r. 1924; 1925 i I-sze półrocze 1926 r.

W P L Y W Y :	1924 r.	1925 r.	1926 pół- rocze
Wkładki	198899.30	359766.38	229714.16
Samopomoc Lecznicza 10%	593036.46	746701.51	393865.81
W Y D A T K I :			
P i s m a			
Głos Nauczycielski	55629.10	98145.90	63287.46
Ruch Pedagogiczny	7675.25	15209.02	
Płomyk	80808.74	168508.82	108.520.32
Oświata Pozaszkolna	11568,48	17653.06	9680.93
Szkoła Specjalna	1264.99	11171.45	5418.19
	156946.66	310688.25	
K u r s y			
Regionalny w Zakopanem	1111.67	4518.84	
Uniw. kursy wakacyjne	30308.95	22622.53	
Instruktorski	—	2484.29	
Uniwersytet w Szycach	20357.91	45334.73	
„ korespondencyjny	3025.—	6000.—	
	54803.53	80960.39	
Wydatki admin.-organiz.	57608.61	89592.54	44548.57
Komisje wojewódzkie	17543.75	40442.34	11321.38
	75152.36	130034.89	55869.95
Fun. Wdów i Sierot im. St. Nowaka	9701.84	17679.52	11862.—

7. B I L A N S

w dniu 31 grudnia 1925 roku

STAN CZYNNY		STAN BIERNY	
Kasa	9,218.80	Kapitał Zasobowy	58,997.56
Papiery 0/0/0	28,515.63	Wierzyciele	3,049.07
Banki	34,772.01	Weksle własne	39,000.00
P. K. O. konto 435	902.13	Depozyty	1,065.56
" " 4678	6,646.73	Kolonje Letn. w Krynicy	541.40
" " 8736	655.27	L. O. P. P.	405.30
" " 9503	665.86	Wydawn. i Druki	833.16
" " 10209	275.40	R-k Przechodni	728.54
Dom Zdrowia w Zakopanem	100,000.00	Kapitał Żelazny	1,436.88
Admin. Domu Zdrowia	1,441.56	" Rezer. Zarz. Gł.	129,948.45
Budowa Sanat. w Zakop.	1,483,979.40	" " Domu Z.	4,941.56
Admin. Budowy Sanatorjum	16,038.71	Fundusz Domu Naucz.	84,055.65
Uzdrowisko w P. M.	17,283.84	" " Zdr.	100,000.00
Nieruchomość na Helu	2,640.00	" Kolonij Let.	9,826.45
Ruchomości	33,446.01	" Wdów i Sierot	11,628.56
Biblioteka	1,695.21	" Samop. Leczn.	1,345,695.81
Dłużnicy	142,071.64	" Dyspozycyjny	6,293.15
Pożyczki	22,019.42	" Zaległ. wkładek	124,057.21
Zaliczenia Poczt.	346.29		
Bursa w Warszawie	217.76		
Kwatera Związk.	4,437.86		
Uniw. Koresp.	9,025.00		
Płomyk	28.11		
Komisja Białostocka	302.75		
" Kielecka	95.00		
" Krakowska	1,060.50		
" Lubelska	62.77		
" Poleska	460.26		
" Poznańska	791.96		
" Śląska	2,573.46		
" Wileńska	834.97		
	<hr/>		
	1,922,504.31		1,922,504.31

Warszawa w kwietniu 1926 r.

Księgowy (—) *Ant. Solarzski*

Skarbnik (—) *K. Makuch*

Komisja Rewizyjna na posiedzeniu w dn. 23 i 24 sierpnia 1926 r., na podstawie stwierdzenia zgodności ksiąg i dowodów, stawia wniosek VIII Zjazdowi Delegatów Z. P. N. S. P. na udzielenie absolutorjum Zarządowi Głównemu z rachunków za rok 1925.

(—) *Michał Mucha*
przewodniczący K. R.

(—) *Podurgiel*
sekretarz

Członkowie Komisji Rewizyjnej:

(—) *Jan Żebrok*

(—) *Józef Łukasiewicz*

(—) *J. Dackiewicz*

(—) *Jan Tryszczyla*

8. ZESTAWIENIE RACHUNKOWE

Zarządu Głównego Z. P. N. S. P. w Warszawie

za czas od 1.I do 30.VI 1926 r.

RACHUNEK	Obroty półroczne w 1926 r.		Bilans	
	Wini en	Ma	Wini en	Ma
Kasa	660889.83	650179.99	10709.84	
Papiery 0/0 0/0	29102.38	1.61	29100.77	
Banki	49410.97	19168.96	30242.01	
P. K. O. konto 435	228903.40	205944.32	22959.08	
" " 4678	361435.35	358714.56	2720.79	
" " 8736	5066.11	1047.40	4018.71	
" " 9503	1946.—	23.15	1922.85	
" " 10209	997.58	21.—	976.58	
Ruchomości	36488.61		36488.61	
Biblioteka	2204.49		2204.49	
Sumy do wyliczenia	7167.16	1319.16	5848.—	
Zaliczenia pocztowe	360.29	158.60	201.69	
Dłużnicy	203505.34	20838.96	182666.38	
Pożyczki	32070.87	11247.57	20823.30	
Weksle obce	2000.—		2000.—	
Dom zdrowia	100000.—		100000.—	
Admin. Domu Zdrowia	1441.56		1441.56	
Budowa Sanatorjum	1597195.13	27.91	1597167.22	
Admin. Sanatorjum	385288.71	111135.79	274152.92	
Hel	2640.—		2640.—	
Pensj. Uzdrowisko	18628.01		18628.01	
Kwatery	4831.96	1349.50	3482.46	
Kolonje w Krynicy	7.45	541.40		533.95
Wydawnictwa i druki	69.80	2717.31		2647.51
Znaczki organizacyjne	8078.95	4420.58	3658.37	
Głos nauczycielski	63287.46	5387.70	57899.76	
Ruch pedagogiczny	2947.80	765.80	2182.—	
Sekcja kształ. nauczyc.	131.—	1533.18		1402.18
Polska ośw. pozaszkol.	9680.93	8440.81	1240.12	
Sekcja ośw. pozaszkol.	3584.87	300.—	3284.87	
Uniw. lud. w Szycach	12552.47	6000.—	6552.47	
Szkoła specjalna	5418.19	2022.49	3395.70	
Płomyk	28.11	61.10		32.99
Wiedza i życie	5307.25	14.40	5292.85	
Sekcja muzyczna	1422.25	1344.25	78.—	
Uniwers. regionalny		555.50		555.50
Uniwers. korespondenc.	12025.—		12025.—	
Bursa	4484.17	5005.—		520.83
Do przeniesienia	3860599.45	14202.88—	2446004.41	5692.69

	Obroty półroczne w 1926 r.		Bilans	
	W i n i e n	M a	W i n i e n	M a
Z przeniesienia	3860599.45	1420288.—	2446004.41	5692.96
Kom. Białostocka	1102.75	841.74	261.01	
„ Kielecka	1195.—	691.—	504.—	
„ Krakowska	13160.50	5653.25	7507.25	
„ Lubelska	862.77	426.61	436.16	
„ Lwowska	3611.04	1680.18	1930.86	
„ Łódzka	2100.—	788.75	1311.25	
„ Poleska	4290.46	2775.78	1514.68	
„ Pomorska	800.—		800.—	
„ Poznańska	1091.96	556.—	535.96	
„ Śląska	2812.96	2546.74	266.22	
„ Warszawska	1000.—	351.85	648.15	
„ Wileńska	3384.97	250.—	3134.97	
„ Wołyńska	509.03	490.23	18.80	
Wkładki	65820.64	232360.68		166540.04
Kapitał Zasobowy	219.86	65065.40		64845.54
Depozyty	12659.61	16847.10		4187.49
Wierzyciele	113.—	3113.07		3000.07
Weksle własne	54500.—	60500.—		6000.—
L. O. P. P.		2320.22		2320.22
Kapitał Żelazny		2068.84		2068.84
„ Rezerw. Zarz. Główn.		129948.45		129948.45
„ „ Domu Zdrowia		4941.56		4941.56
Fundusz Domu Nauczyc.		130000.47		130000.47
„ Kolonji Letnich		14420.93		14420.93
„ Domu Zdrowia		100000.—		100000.—
„ Samop. leczniczej	2272.—	1741833.62		1739561.62
„ Wdów i sier. im. St.				
Nowaka	11862.—	26971.41		15109.41
Fundusz zaległych wkładek	1782.36	124057,21		122274.85
„ Dyspozycyjny	618.89	9739,01		9120.12
R-k Przechodni	17.44	728.54		711.10
Administracja	56782.12	912.17	55869.95	
	4103168.81	4103168.81	2520743.67	2520743,67

(—) Solarski
księgowy.

(—) Karol Makuch
skarbnik.

ZARZĄD GŁÓWNY

Związku Polskiego Nauczycielstwa Szkół Powszechnych.

PREZYDJUM:

1. Senator **Nowak Stanisław** — Prezes, Kraków, Powiśle 4.
2. Poseł **Nowicki Zygmunt** — Viceprezes — Warszawa, Wilcza 44 m. 12. Tel. 15-57.
3. Poseł **Smulikowski Juljan** — Viceprezes — Lwów, Andrzeja Potockiego 75, telefon 40-43.
4. **Stattlerówna Klementyna** — Viceprezes — Warszawa, Nowy Świat 21.
5. **Wawrzynowski Michał** — Sekretarz Prezyd. — Warszawa, Młynarska 43.
6. **Głuchowski Bolesław** — Warszawa — Praga, ul. Św. Wincentego 80.
7. **Makuch Karol** — Przewodn. Rady Finans., Skarbnik — Warszawa—Praga, ul. Stalowa 46.
8. **Patkowski Aleksander** — Przewodniczący Wydziału Ośw. Poz. — Warszawa, Świętokrzyska 18 m. 16. Tel. 77.60.
9. **Suda Ludwik**, Sekretarz Generalny — Warszawa.
10. **Tomczak Roman** — Redaktor „Głosu Naucz.” — Warszawa, Ordynacka 9 m. 4, telef. 92-44.

WYDZIAŁ WYKONAWCZY:

jak wyżej i

11. **Chróścicki Bronisław**, Warszawa, Natolińska 3.
12. **Kisielnicki Maurycy**, Warszawa, Solec 20 a m. 25.
13. **Klimek Karol**, Warszawa, ul. Koszykowa 28.
14. **Kozłowski Stanisław**, Puszcza Marjańska, p. loco, st. kol. Radziwiłłów, pow. Skierniewice.
15. **Bereśniewicz Kazimierz**, Baranowicze, Jezierna 15.

CZŁONKOWIE:

16. **Baścik Michał**, Oświęcim, szk. im. H. Wyspiańskiego (Krakowskie).
17. **Bobek Paweł**, poseł, Cieszyn, skryt. poczt. 49 (woj. Śląskie).
18. **Czabanowski Józef**, Tarnopol, ul. Wałowa (woj. Tarnopolskie).
19. **Dobosz Stanisław**, Oszmiana, szkoła powsz. (woj. Wileńskie).
20. **Kolanko Jan**, Dąbrowa, poczt. Trzciana, pow. Rzeszów (woj. Lwowskie).
21. **Krawczyk Ignacy**, Jarocin, Kolejowa 8 (woj. Poznańskie).
22. **Lewicki Roman**, Dąbrowa Górnicza, szkoła Nr. 8 (woj. Kieleckie).
23. **Malicki Tadeusz**, Zakopane, Sanatorium Związku — Gubałówka, pow. Nowy Targ (woj. Krakowskie).
24. **Migocki Leopold**, Kutry, poczt. loco pow. Kosów (woj. Stanisławów).
25. **Patyna Leon**, Kraków, ul. Biskupia 12, III p. (woj. Krakowskie).
26. **Robak Józef**, Kraków, ul. Zwierzyniecka 11 (woj. Krakowskie).
27. **Sieńko Władysław**, Kraków, Rynek Główny 29, II p. (Ognisko Nauczycielskie) lub Prądnik Czerwony.
28. **Sielke Franciszek**, Zawda, pow. Grudziądz (woj. Pomorskie).
29. **Syska Józef**, Mysłowice, Seminarjum Nauczycielskie (woj. Śląskie).
30. **Ukleja Michał**, Przemyśl, ul. Wodna 11 (lokal Spółdzielni) (woj. Lwowskie).
31. **Wasilewski Tomasz**, Łódź, ul. Pańska 3, (woj. Łódzkie).

Przewodniczący Komisji.

KOMISJE:

- Białostocka** — Motoszko Michał — Białystok, Sobieskiego 30.
- Kielecka** — Łazarczyk Antoni — Ostrówek, pow. Opatów, woj. Kieleckie.
- Krakowska** — Sienko Władysław — Kraków 16, Prądnik Czerwony.
- Lwowska** — Deszberg Romuald — Lwów, Zyblikiewicza 20.
- Łódzka** — Biłski Klemens — Łódź, Magistracka 4.

Poleska — Kurpiewski Karol — Brześć n/Bu-
giem, Krzywa 88.

Poznańska — Zych Franciszek — Poznań,
Skryta 10.

Pomorska — Ciomborowski Jan — Toruń,
Grudziądzka 89.

Śląska — Szafran Józef — Mysłowice, Rze-
źnicza 7, I p.

Warszawska — Jędraszko Antoni — Włochy
pod Warszawą.

Wileńska — Gałązka Stanisław — Wilno, O-
strobramska 4/5.

Przewodniczący Podkomisyj.

PODKOMISJE:

Przemyska — Ukleja Michał — Przemysł, ul.
Wodna.

Stanisławowska -- Gatnikiewicz Wiktor —
Stanisławów, Halicka (szk. św. Józefa).

Tarnopolska — Czabanowski Józef — Tar-
nopol, Wałowa.

SPIS TREŚCI.

	Str.		Str.
1. Artykuł wstępny „Przed Zjazdem”.	3		
2. Program VIII Zjazdu Delegatów.	4		
SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI ZWIĄZKU			
Część I. Sprawy ogólne.			
Działalność Sekcji, Komisji i biur Zarz. Głównego.		Sanatorjum i wakac. kolonie wypoczynkowe.	
1. O ustroju szkolnictwa polskiego.	6	1. Sanatorjum Związku P. N. S. P.:	
2. Reforma administracji szkolnej.	11	a) sprawozdanie Dyrekcji.	52
3. Sprawy służbowo - zawodowe.	14	b) sprawozdanie lekarskie.	69
4. Uposażenie nauczycielstwa.	16	c) sprawozd. rach. budowy Sanatorjum.	80
5. Sprawy śląskie, zachodnie i wschodnie.	22	d) bilans zamknięcia Domu Zdrowia.	83
6. Zarząd Główny i jego ciała wykonawcze.	24	e) sprawozdanie rach. Sanatorjum.	85
7. Koło Parlamentarne.	24	f) opinia Komisji o Sanatorjum.	87
8. Sąd Honorowy.	24	2. Dom Turystyczny.	89
9. Sekcja Obrony Szkoły Jednolitej.	24	3. Pensjonat w Puszczy Marjańskiej.	91
10. Sekcja Pedagogiczna.	25	4. Kolonja w Krynicy.	91
11. Sekcja Szkolnictwa Specjalnego.	26	5. Kolonja na Helu.	92
12. Kształcenie Nauczycieli:	27		
a) Sekcja Kształcenia Nauczycieli.	..	Część III. Ruch Związkowy.	
b) Wakacyjne Kursy Uniwersyteckie.	30	Wstęp.	94
c) Sekcje Powszechnych Uniw. Region.	30	1. Sprawozdanie z działalności Komisji	
d) Kurs Polonistyczny.	34	Oddziałów i Ognisk.	95
e) Powsz. Uniwersytet Korespond.	35	2. Zestawienie statystyczne z ruchu organ.	114
13. Sekcja Muzyczna.	36	3. Zjazdy organizacyjne.	116
14. Centralna Komisja Rysunkowa.	37	4. Kursy dla lustratorów i instruktorów.	117
15. Sekcja Zagraniczna.	37	5. Z karty żałobnej.	118
16. Sekcja Wdów i Sierot.	39	Część IV. Sprawozdanie finansowe.	
17. Sekcja Burs.	39	1. Zestawienie rachunkowe ogólne.	119
18. Księgarnie.	41	2. Pensjonat „Uzdrowisko” w Puszczy Marj.	140
19. Centr. Komisja Porozum. Prac. Państw.	41	3. Uniwersytet Ludowy w Szycach.	141
20. Polska Konfed. Pracown. Umysł.	41	4. Sprawozdanie rach. „Płomyka”.	141
21. Wydział Oświaty Pozaszkolnej (Wiejski		5. Ruch Pedagogiczny.	142
Uniw. Ludowy w Szycach, Instytut		6. Tablice porównawcze.	142
Ośw. i Kult. im. Staszica).	42	7. Bilans.	143
22. Sprawozdanie prasowo - wydawnicze.	46	8. Zestawienie rachunkowe.	144
		Skład Zarządu Głównego i in.	146

WYDAWNICTWA ZWIĄZKOWE:

„Głos Nauczycielski”

tygodnik, organ Związku Pol. Naucz. Szkół Powszechnych. Nakład 40,000 egz. Członkowie Związku otrzymują bezpłatnie. Redaktor — R. Tomczak. Dodatek mies. „PRACA SZKOLNA” — Red. Dr. M. Librachowa.

„Szkola Specjalna”

czasopismo naukowe, poświęcone sprawom wychowania i nauczania anormalnych — wydaje Sekcja Szkol. Specj. Związku P. N. S. P. Kwartalnik. Prenumerata 8 zł. rocznie. Redaktor Dr. Marja Grzegorzewska.

„Polska Oświata Pozaszkolna”

dwumiesięcznik, wydawany przez Wydział Ośw. Pozaszk. Związku P. N. S. P. z dodatkiem „Teatr Ludowy”, — poświęcony sprawom oświatowym. Prenumerata 8 zł. rocznie. Redaktor Dr. E. Nowicki.

„Płomyk”

najpoczytniejsze pismo ilustrowane dla dzieci z dodatkiem „PŁOMYCZEK” dla młodszej dziatwy. Prenumerata mies. 1.50, kwart. 4.50, rocznie 14 zł. Redaktor H. Radwanowa.

„Polskie Archiwum Psychologii”

kwartalnik, poświęcony zagadnieniom pedagogiczno - psychologicznym. Prenumerata roczna 10 zł. Redaktor prof. Dr. Józefa Joteyko.

„Wiedza i Życie”

miesięcznik poświęcony popularyzacji wiedzy i samokształceniu, wydawany wspólnie z Pow. Uniw. Korespond. Prenumerata kwart. 4.50 zł. Redaktor J. Jędrzejewicz.

Adres Administracji i powyższych wydawnictw: Warszawa, św. Krzyska 30.

„Ruch Pedagogiczny”

organ Sekcji Kształcenia Nauczycieli Zw. P. N. S. P. — czasopismo poświęcone sprawom wychowania i nauczania. Prenumerata roczna 8 zł. Redaktor Dr. Henryk Rowid. — Administracja, Kraków, Rynek Gł. 23.

Wojewódzka Biblioteka Publiczna
im H. Łopacińskiego w Lublinie

6000c

1925 / 26

ODBITO W DRUKARNI
"ROBOTNIKA"
:: WARECKA 7 ::

4000007372